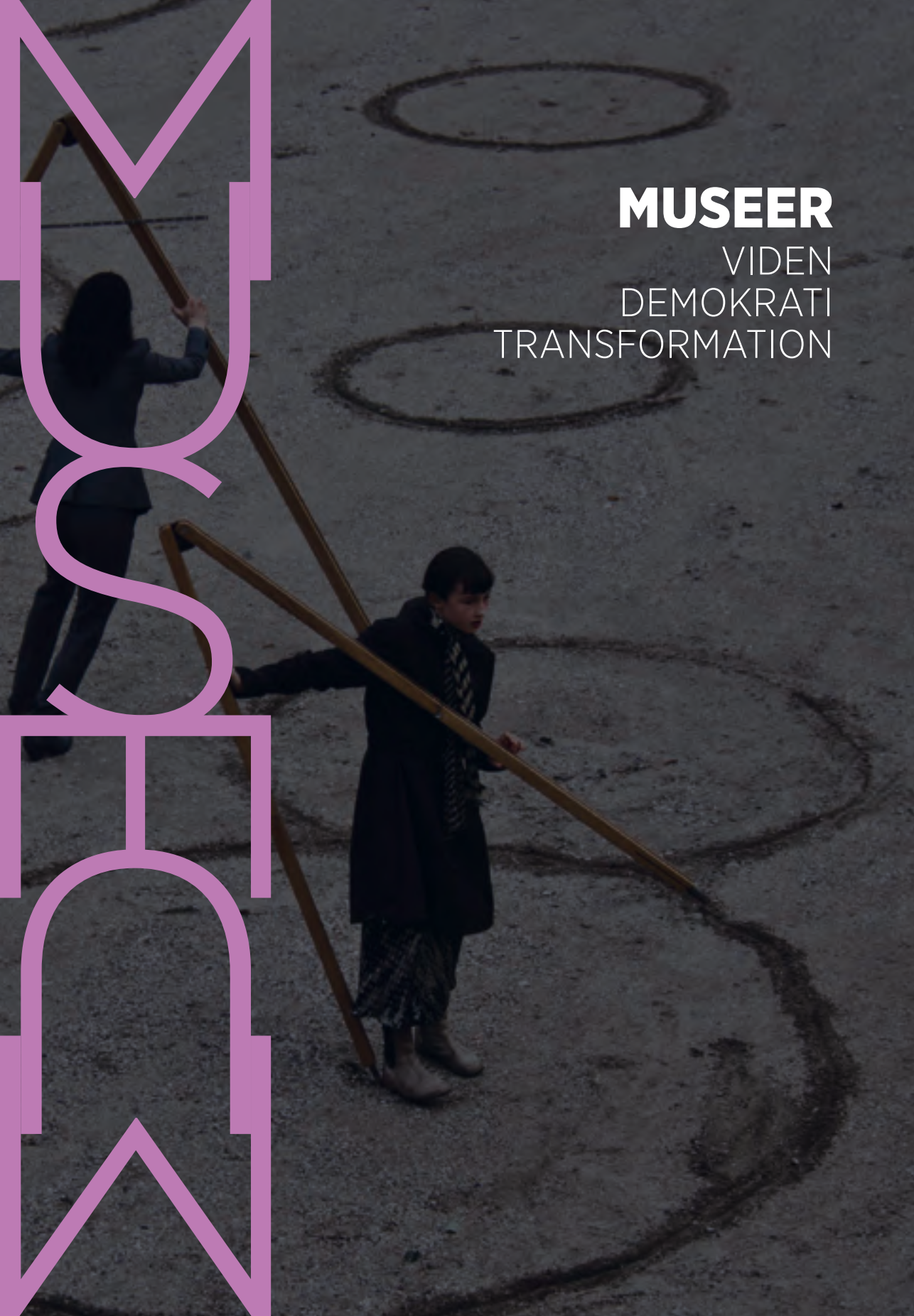

MUSEUMS

MUSEER

VIDEN
DEMOKRATI
TRANSFORMATION

VIDEN, DEMOKRATI OG TRANSFORMATION

MUSEER SOM FORMIDLERE AF KULTURELT DEMOKRATI
JACOB THOREK JENSEN

BRUGERUNDERSØGELSENS METODE 2013

MUSEET ER EN SOMMERFUGL
IDA BRÆNDHOLT LUNDGAARD

LÆSEVEJLEDNING

BIDRAGSYDERE

IDENTITET OG LÆRINGSADFÆRD

SOCIAL OG FAGLIG LÆRING PÅ MUSEET
IDA BRÆNDHOLT LUNDGAARD

DET NATURHISTORISKE MUSEUM SOM VIDENSCENTER
OG LÆRINGSMILJØ
BO SKAARUP

VI FÅR IKKE ALTID DET, VI ØNSKER OS: ET IKKE-ARKAISK
SYN PÅ UDDANNELSE, DEMOKRATI OG DANNELSE
GERT BIESTA

RUM FOR INTERKULTUREL DIALOG

KULTUREL TILKNYTNING OG FORANKRING AF KULTUREL
DIVERSITET PÅ MUSEET
JACOB THOREK JENSEN

INTERKULTUREL PRAKSIS PÅ DET KULTURHISTORISKE
MUSEUM
FLEMMING JUST

MUSEER OG MENNESKERETTIGHEDER:
UDSTILLINGEN INSIDE OG 'GLEMTE AUSTRALIERE'
ADELE CHYNOWETH

KØNSLIGESTILLING

KØNSPERSPEKTIVER PÅ MUSEET
LOUISE EGHOLM BURCHARTH

KØN OG IDENTITET PÅ KUNSTMUSEET
SANNE KOFOD OLSEN

SKAL KØN HØJERE OP PÅ MUSEERNES DAGSORDEN?
YASMIN KHAN

KULTURTURISME

HVER FJERDE BRUGER HAR BOPÆL I UDLANDET
DITTE VILSTRUP HOLM

STRATEGISK LEDELSE I ET LOKALT OG GLOBALT PERSPEKTIV
CAMILLA MORDHORST

MUSEER OG KULTURTURISME: HVAD ER VEJEN FREM?
PIER LUIGI SACCO

BILAG

UDSTILLINGSSTEDER I UNDERSØGELSE
SPØRGESKEMAET

MUSEER

MUSEER

VIDEN
DEMOKRATI
TRANSFORMATION

IDA BRÆNDHOLT LUNGAARD
& JACOB THOREK JENSEN

STYRELSEN
DANISH AGENCY FOR CULTURE

FORORD

FORORD

I Danmark har vi udviklet et værktøj, der løbende giver os mulighed for at have fingeren på pulsen i forhold til, hvordan brugere i Danmark oplever deres museer. Den fælles brugerundersøgelse, som over 200 museer og kulturinstitutioner deltager i, er et enestående værktøj, der løbende identificerer retning for museernes udvikling, både på sektorniveau og på institutionsniveau, i forhold til udvikling af kulturelt demokrati. Det er museernes individuelle rapporter, der viser den enkelte institutions professionelle udvikling. Mens de nationale resultater er udtryk for hele sektorens tilstand, og derfor i mindre grad har opsigtsvækkende udsving fra år til år. Jeg vil gerne sige tak til de medarbejdere, som på hvert museum gør en indsats for at udlevere og indsamle spørgeskemaer digitalt og analogt. Det er et vigtigt afsæt for at udvikle de danske museer.

Kulturstyrelsen markerer den årlige præsentation af Den nationale brugerundersøgelse med en publikation og en konference, hvor medarbejdere fra danske museer sammen med kolleger og specialister fra ind- og udland drøfter, hvordan de kan og vil bruge undersøgelsens resultater.

Danmarks Statistik viser, at danske museers besøgstal fortsat stiger. Men nok så vigtigt viser Brugerundersøgelsen, at brugernes tilfredshed med museerne også stiger. Og allervigtigst kan vi se en stigning i andelen af unges brug af museer. Det er tegn på, at det store udviklingsarbejde med at gøre museerne relevante for unge nu er en realitet for den samlede museumssektor.

Danske museer har et højt niveau, og er kompetente videnscentre og læringsmiljøer. Derfor finder vi det afgørende, at invitere internationale eksperter til Danmark for at drøfte og reflektere aktuelle udviklingstendenser. Når vi ser på brugernes uddannelsesbaggrund, har vi stadig en stor udfordring i forhold til at skabe museer, som også vil blive brugt af den del af befolkningen, der ikke har en lang videregående uddannelse. Brugerundersøgelsen viser fortsat, at kvinder udgør næsten 2/3 af museernes brugere. Derfor er kønsligestilling også en dagsorden, museerne må adressere.

Det er første år, vi får svar på, hvor stor en andel af brugerne der oplever et kulturelt tilhørsforhold til et geografisk område uden for Danmark. En tredjedel af de danske brugere oplever en sådan tilknytning. Samtidig er en fjerdedel af brugerne på museerne fra udlandet. Det er resultater, der bekræfter behovet for interkulturelle kompetencer og praksisser på museerne, hvis de skal inkludere et stigende antal udenlandske brugere og samtidig reflektere en befolkningssammensætning med stigende kulturel diversitet.

Kulturministeriets internationale strategi og regeringens vækstplan sætter en international dagsorden, også for museerne. Det er vigtigt, at vi sikrer en bæredygtig udvikling, der fortsat har borgerne i centrum og skaber rammer for interkulturel dialog. Brugerundersøgelsen er et værktøj, der kan identificere de udfordringer, museerne står over for, og som vi i fællesskab skal løse.

OLE WINTHER

Kulturstyrelsen

VIDEN, DEMOKRATI OG TRANSFORMATION

- 8 MUSEER SOM FORMIDLERE AF KULTURELT DEMOKRATI
JACOB THOREK JENSEN
- 38 BRUGERUNDERSØGELSENS METODE 2013
- 44 MUSEET ER EN SOMMERFUGL
IDA BRÆNDHOLT LUNDGAARD
- 56 LÆSEVEJLEDNING
- 62 BIDRAGSYDERE

IDENTITET OG LÆRINGSADFÆRD

- 68 SOCIAL OG FAGLIG LÆRING PÅ MUSEET
IDA BRÆNDHOLT LUNDGAARD
- 100 DET NATURHISTORISKE MUSEUM SOM VIDENSCENTER
OG LÆRINGSMILJØ
BO SKAARUP
- 110 VI FÅR IKKE ALTID DET, VI ØNSKER OS: ET IKKE-ARKAISK
SYN PÅ UDDANNELSE, DEMOKRATI OG DANNELSE
GERT BIESTA

RUM FOR INTERKULTUREL DIALOG

- 124 KULTUREL TILKNYTNING OG FORANKRING AF KULTUREL
DIVERSITET PÅ MUSEET
JACOB THOREK JENSEN
- 138 INTERKULTUREL PRAKSIS PÅ DET KULTURHISTORISKE
MUSEUM
FLEMMING JUST
- 148 MUSEER OG MENNESKERETTIGHEDER:
UDSTILLINGEN INSIDE OG 'GLEMTE AUSTRALIERE'
ADELE CHYNOWETH

KØNSLIGESTILLING

- 166 KØNSPERSPEKTIVER PÅ MUSEET
LOUISE EGHOLM BURCHARTH
- 176 KØN OG IDENTITET PÅ KUNSTMUSEET
SANNE KOFOD OLSEN
- 192 SKAL KØN HØJERE OP PÅ MUSEERNES DAGSORDEN?
YASMIN KHAN

KULTURTURISME

- 210 HVER FJERDE BRUGER HAR BOPÆL I UDLANDET
DITTE VILSTRUP HOLM
- 224 STRATEGISK LEDELSE I ET LOKALT OG GLOBALT PERSPEKTIV
CAMILLA MORDHORST
- 238 MUSEER OG KULTURTURISME: HVAD ER VEJEN FREM?
PIER LUIGI SACCO

BILAG

- 247 Udstillingssteder i undersøgelsen
- 250 Spørgeskemaet

1

**VIDEN
DEMOKRATI
TRANSFORMATION**

MUSEER SOM FORMIDLERE AF KULTURELT DEMOKRATI

JACOB THOREK JENSEN

Artiklen præsenterer hovedresultaterne af brugerundersøgelsen 2013. Unge brugere i aldersgruppen 14 til 29 år udgør en stadig stigende andel af brugere på museerne. I 2013 udgør unge 16% af brugerne, hvilket er en stigning på 33% siden 2009. Kvinder udgør med 62% en stigende andel af brugere på museerne. Brugere med en lang videregående uddannelse er markant overrepræsenterede og udgør nu 28% af museernes brugere. Brugerne vurderer generelt museernes kerneydelser højt og vurderer gennemsnitlig deres samlede museumsoplevelse til 8,41 på en skala fra 1 til 10. 32% af museernes brugere med bopæl i Danmark angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land end Danmark. 25% af museernes brugere har bopæl i udlandet.

MUSEER SOM FORMIDLERE AF KULTURELT DEMOKRATI

Datagrundlaget for hovedresultaterne er museernes og kulturinstitutionernes brugere¹ med bopæl i Danmark. Resultaterne præsenteres både overordnet samt delt op på de tre museumskategorier: kunst, kulturhistorie og naturhistorie.

HVEM ER BRUGERNE?

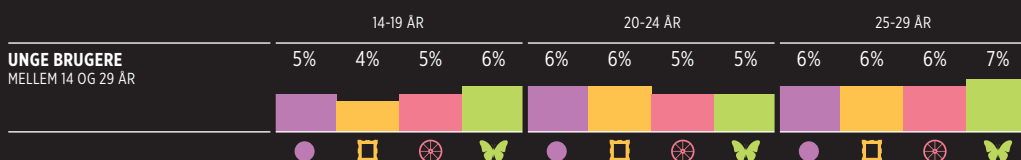
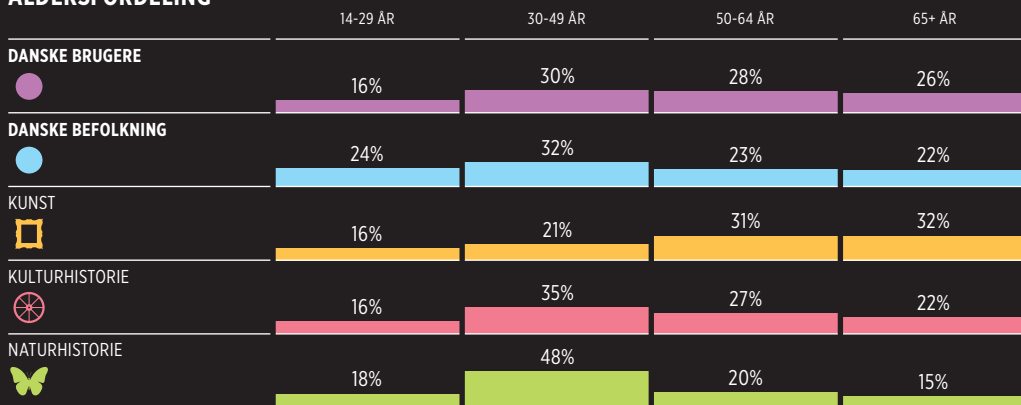
Kønsfordelingen på museerne og kulturinstitutionerne i 2013 er ulige. Kvinder udgør 62% af brugere med bopæl i Danmark, mens mænd udgør 38%. Kønsfordelingen varierer i forhold til de tre museumskategorier. Kvinder er mest overrepræsenterede på kunstmuseerne, hvor de udgør 65%, mens mænd er mindst underrepræsenterede på de naturhistoriske museer, hvor de udgør 41% af brugerne.

Aldersfordelingen blandt brugerne er opdelt i fire kategorier: 14 til 29 år, 30 til 49 år, 50 til 64 år samt 65 år og derover. Andelen af brugere i aldersgruppen 14 til 29 år udgør 16% af det samlede antal brugere med bopæl i Danmark, mens brugere i aldersgruppen 65 år og derover udgør 26% af brugerne. Dermed er unge brugere underrepræsenterede i forhold til, at de generelt i den danske befolkning udgør 24%.² Andelen af unge brugere er imidlertid stigende idet andelen af unge brugere i 2009 var 12%. Det vil sige, at i forhold til 2009 er der sket en vækst i andelen af unge brugere på 33% på museerne. Fordelingen af brugere inden for aldersgruppen 14 til 29 år er jævn. 5% af museernes brugere er i alderen 14 til 19 år, 6% er mellem 20 og 24 år, mens 6% er mellem 25 og 29 år.³

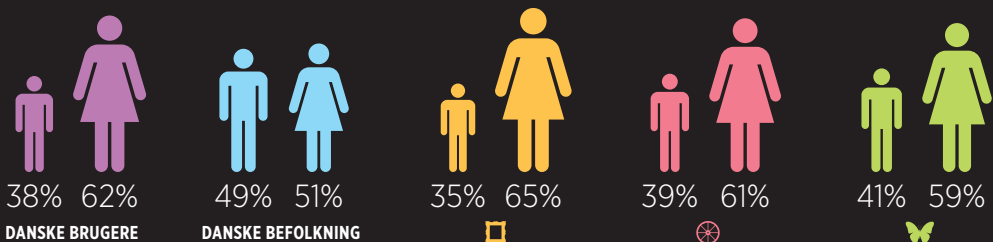
Den overordnede aldersfordeling varierer i forhold til de tre museumskategorier. Det er især i aldersgruppen 30 til 49 år, at der er store udsving. Brugere i aldersgruppen udgør 21% på kunstmuseerne, mens gruppen næsten udgør halvdelen af brugerne på de naturhistoriske museer med en andel på 48%. På kunstmuseerne udgør brugere i aldersgruppen 65 år og derover 32%, hvorimod denne gruppe udgør 15% af brugerne på de naturhistoriske museer. Aldersfordelingen på de kulturhistoriske museer ligger nogenlunde på niveau med de samlede resultater. Der er imidlertid en forskel i andelen af brugere i aldersgruppen 30 til 49 år, hvor gruppen udgør 35% af brugerne på de kulturhistoriske museerne, mens gruppen samlet set udgør 30% på museerne.

Brugernes uddannelsesbaggrund er opdelt i forhold til brugernes igangværende eller sidst afsluttede uddannelse.⁴ Brugere med en mellemlang videregående uddannelse udgør den største andel med 33% af det samlede antal brugere på museerne. Tilsvarende udgør borgere i det danske samfund med en mellemlang videregående uddannelse 15%. Billedet bliver endnu mere skævt i forhold til brugere med en lang videregående uddannelse. På museerne udgør denne gruppe brugere 28%, mens de generelt i den danske befolkning kun udgør 8%. Brugere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse er markant overrepræ-

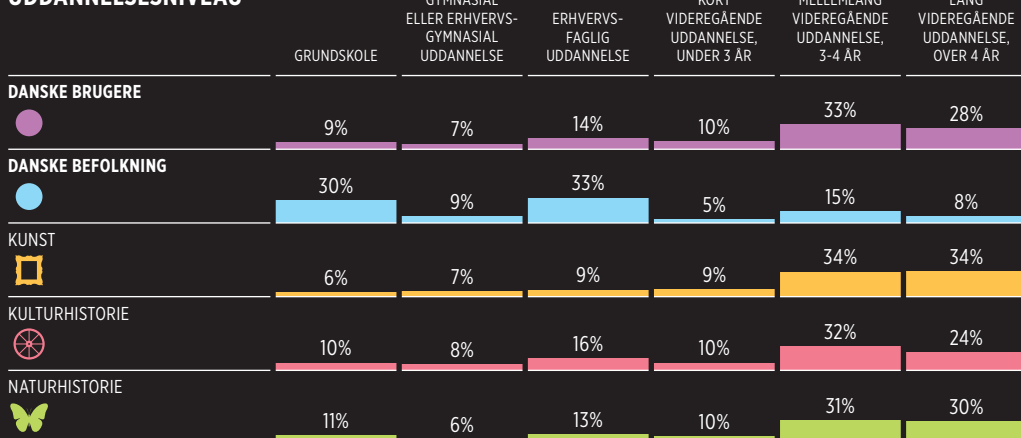
ALDERSFDELING

KØNSFDELING

UDDANNELSESNIVEAU

senterede i forhold til deres andel i den danske befolkning. Der er dobbelt så mange brugere med en kort videregående uddannelse i forhold til deres andel i den danske befolkning. Brugere med en kort videregående uddannelse udgør 10% på museerne, mens gruppen generelt i den danske befolkning udgør 5%.

Uddannelsesbaggrunden for brugere, som ikke har en videregående uddannelse er meget skæv i forhold til deres andel i den danske befolkning. Brugere med en erhvervsfaglig uddannelse udgør 14% af museernes brugere, mens gruppen i den danske befolkning udgør 33%. Samme misforhold ses blandt brugere med en grundskoleuddannelse. Gruppen udgør 9% af brugerne på museerne, mens de i den danske befolkning som helhed udgør 30%. Disse to uddannelsesgrupper er markant underrepræsenterede på museerne i forhold til deres andel i den danske befolkning. Brugere med en gymnasial uddannelse udgør 7% af brugerne på museerne, mens gruppen i den danske befolkning udgør 9%. Resultaterne viser, at det især er brugere med en grundskole og erhvervsfaglig uddannelsesbaggrund, som er underrepræsenterede på museerne i Danmark.

Ved at opdele brugerne i forhold til deres uddannelsesbaggrund på de tre museumskategorier viser der sig variationer. Brugere med en lang videregående uddannelse er mindst overrepræsenterede på de kulturhistoriske museer, hvor de udgør 24%, mens de er mest overrepræsenterede på kunstmuseer. Samlet set udgør brugere med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse 71% på de naturhistoriske museer, 66% på de kulturhistoriske museer, mens de på kunstmuseerne udgør 77%.

HVOR KOMMER BRUGERNE?

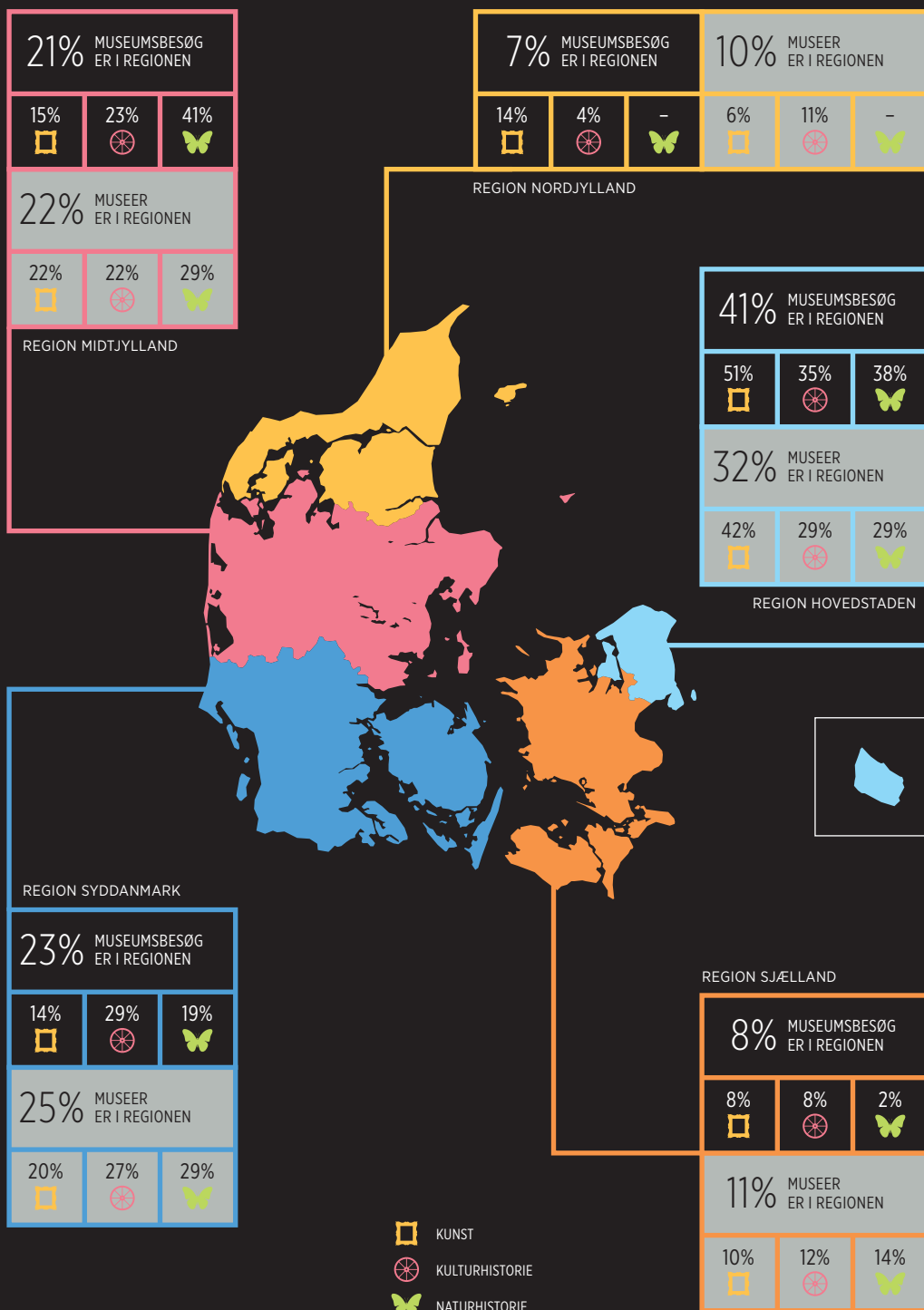
Brugernes museumsbesøg fordeler sig ujævnt på de fem regioner i Danmark i forhold til andelen af museer. 41% af alle museumsbesøg er i Region Hovedstaden, mens 7% af museumsbesøgene er i Region Nordjylland. Henholdsvis 23% og 21% af museumsbesøgene er i Region Syddanmark og Region Midtjylland, mens 8% af besøgene er i Region Sjælland.

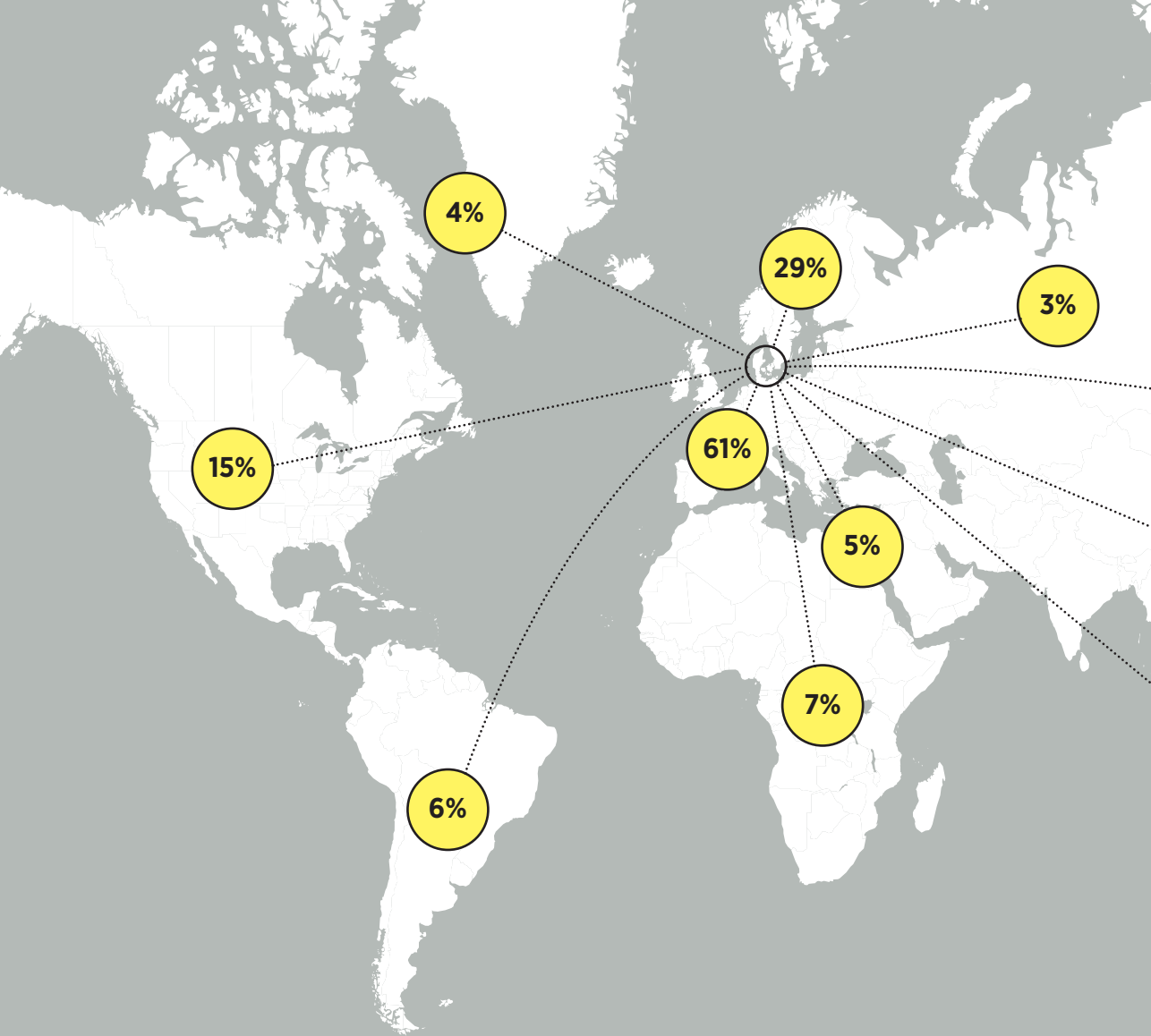
51% af besøgene på kunstmuseer er i Region Hovedstaden, mens 14% af besøgene på kunstmuseerne er i Region Nordjylland. I forhold til de kulturhistoriske museer er der med 35% også flest besøg i Region Hovedstaden. Region Syddanmark ligger også forholdsmeæssigt højt med en andel på 29% af brugerne på de kulturhistoriske museer. Besøg på de naturhistoriske museer fordeler sig med 38% i Region Hovedstaden og 41% i Region Midtjylland.

25% af museernes brugere har bopæl i et andet land end Danmark. 30% af brugerne med bopæl uden for Danmark kommer fra Tyskland, mens henholdsvis 4% og 7% kommer fra Norge og Sverige. 36% kommer fra andre europæiske lande, mens 22% af brugere med bopæl i udlandet kommer fra lande uden for Europa.

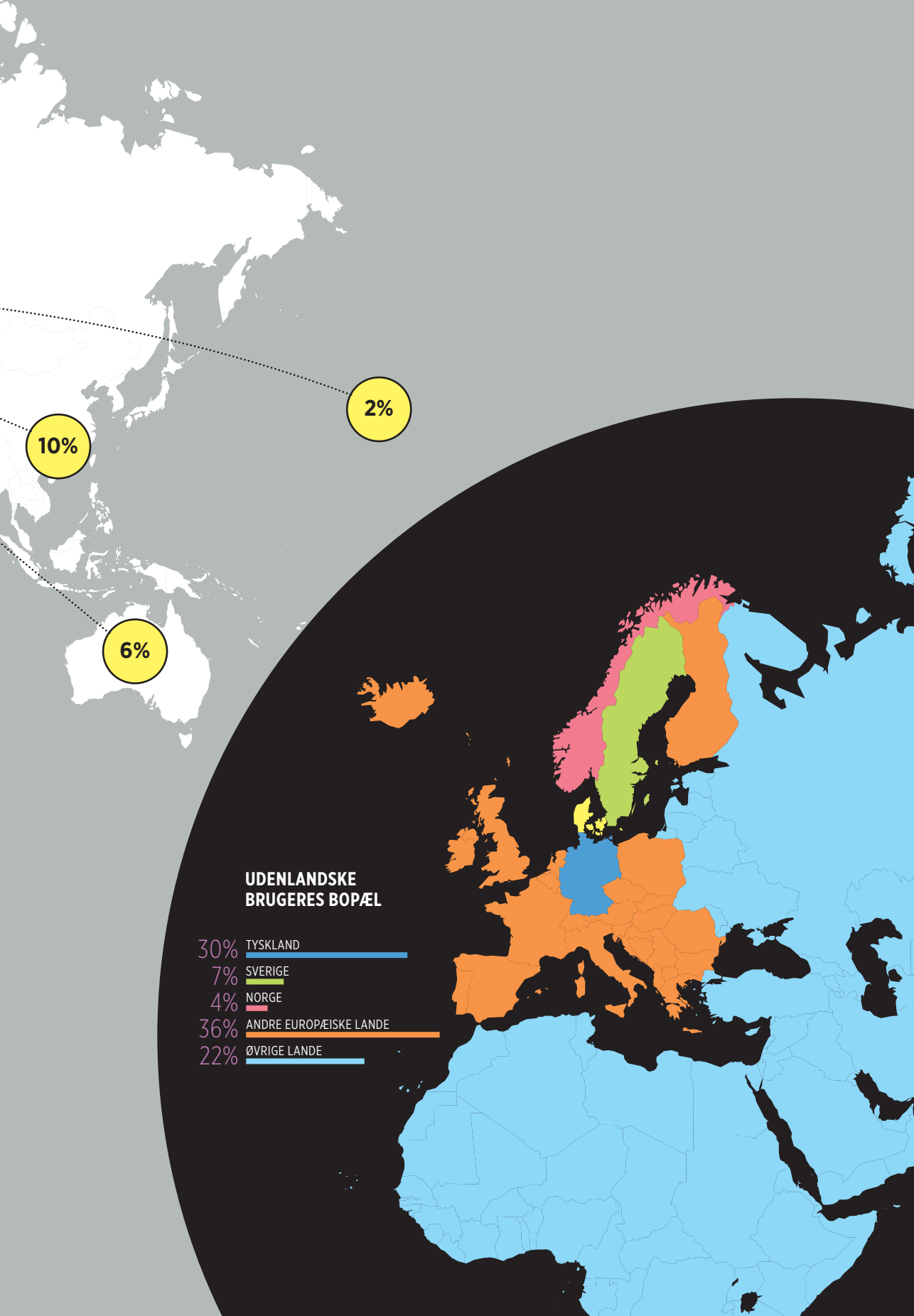
REGIONAL FORDELING AF MUSEUMSBESØG OG MUSEER

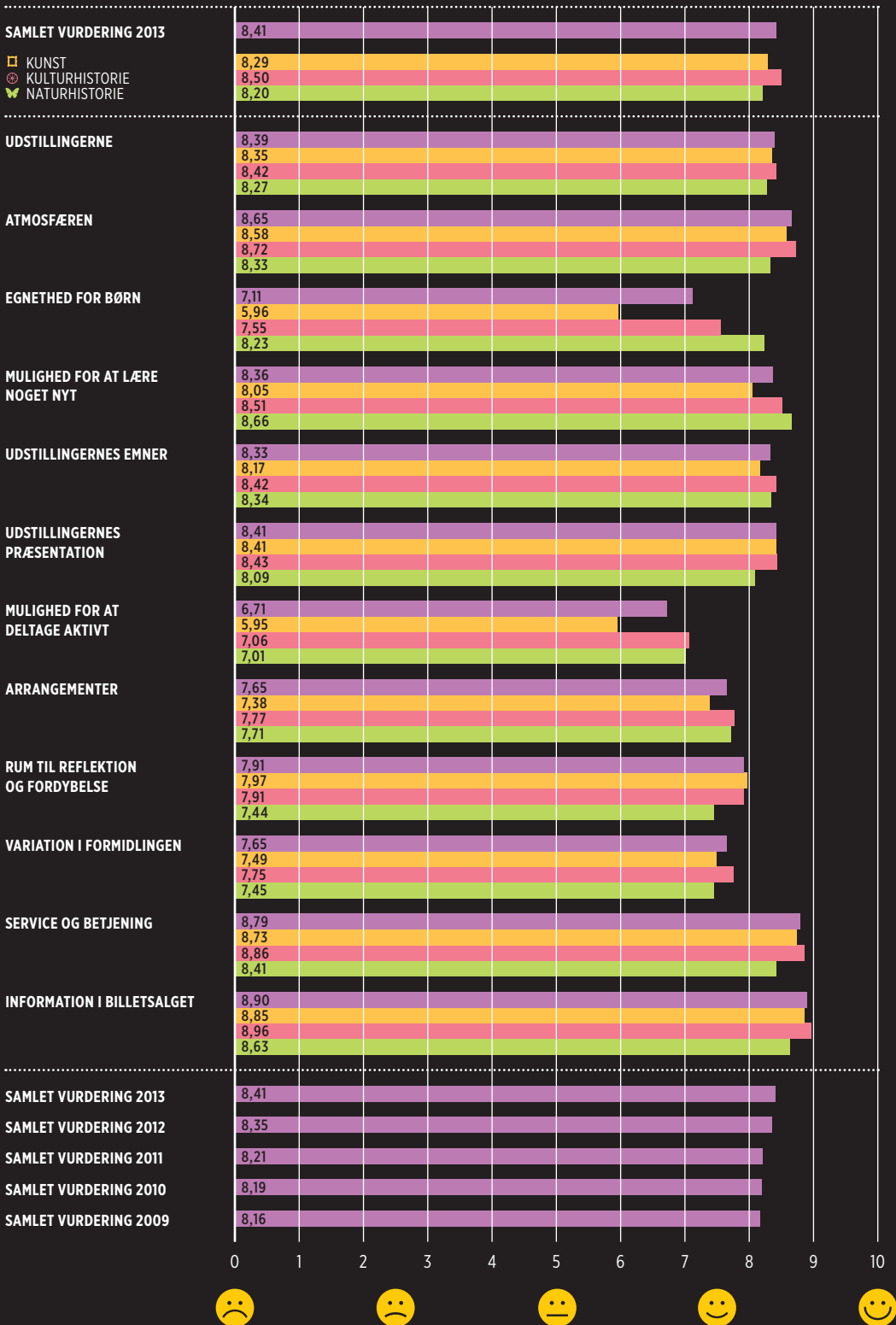

KULTURELT TILHØRSFORHOLD BLANDT DANSKE BRUGERE

GÆLDER KUN DEM DER HAR ANGIVET, AT DE HAR ET
KULTURELT TILHØRSFORHOLD TIL ET ANDET LAND (32%)

VURDERINGER AF MUSEERNES KERNEYDELSER

HVAD MENER BRUGERNE?

Brugerne vurderer samlet deres museumsoplevelse til 8,41 på en skala fra 1 til 10, hvor 1 er dårligst og 10 er bedst. De naturhistoriske museer får den laveste gennemsnitlige vurdering med en vurdering på 8,20, mens de kulturhistoriske museer vurderes højest med 8,50. Brugernes gennemsnitlige samlede vurdering af museumsbesøget på kunstmuseerne er 8,29. Brugernes af de danske museer er dermed generelt meget tilfredse med deres museumsoplevelse.

Foruden brugernes vurdering af den samlede museumsoplevelse, så vurderer brugerne også museerne på en række kerneydelser. Når brugerne vurderer deres museumsoplevelse højt, prioriterer de kerneydelserne i følgende rækkefølge, der kan grupperes i tre områder: udstillinger, aktiviteter og service.

Under brugernes vurderinger af udstillingerne måles der på følgende forhold: udstillinger, atmosfære, mulighed for at lære noget nyt, udstillingernes emner og udstillingernes præsentation. Blandt disse forhold vurderer brugerne museernes atmosfære højest med 8,65. De naturhistoriske museer har den laveste vurdering af atmosfæren, som brugerne angiver til 8,33, mens de kulturhistoriske museer har den højeste vurdering med 8,72. Brugernes vurdering af atmosfæren på kunstmuseerne til 8,58. Vurderingen af museernes udstillinger ligger på 8,39. Der er ikke væsentlige udsving i forhold til de tre museums-kategorier. Mulighed for at lære noget nyt vurderer brugerne samlet set til 8,36, men her er der udsving i forhold til de tre museums-kategorier. De naturhistoriske museer vurderes højest med 8,66, mens kunstmuseerne vurderes lavest med 8,05. De kulturhistoriske museer vurderes til 8,51. Brugernes vurdering af udstillingernes præsentation ligger samlet på 8,41. Der er ikke væsentlige udsving i forhold til de tre museums-kategorier, dog ligger brugernes vurderinger af de naturhistoriske museer lavere med 8,09. Brugernes vurderinger af udstillingernes emner ligger lavest inden for dette felt. Samlet set vurderer brugerne udstillingernes emner til 8,33, hvor kunstmuseerne får den laveste vurdering med 8,17, mens de kulturhistoriske museer vurderes højest med 8,42. Udstillingernes emner på de naturhistoriske museer vurderes til 8,34. Brugernes vurderinger af ovenstående forhold ligger generelt højt og ingen af parametrene vurderes under 8. Disse forhold er samtidig de kerneydelser, som brugerne vurderer er vigtigst i forbindelse med deres museumsbesøg.

Vurderingerne af de kerneydelser, der omfatter aktiviteter, er det område, som brugerne vurderer lavest. Brugernes vurderer museerne ud fra følgende parametre: egnethed for børn, mulighed for at deltage aktivt, arrangementer, rum til refleksion og fordybelse samt variation i formidlingen. Mulighed for at deltage aktivt får den laveste vurdering med 6,71. Der er væsentlige variationer i forhold til brugernes vurderinger af mulighed for at deltage aktivt inden for de tre museums-kategorier. De kulturhistoriske museer får den højeste vurdering med 7,06, mens kunstmuseerne får den laveste vurdering med 5,95. Brugernes vurdering af de naturhistoriske museer ligger på 7,01. Derimod er det rum til refleksion og fordybelse, som får den højeste vurdering. Samlet set vurderer brugerne denne kerneydelse til 7,91. Der er ikke væsentlige udsving i forhold til de tre museums-kategorier. De største udsving i forhold til de tre museums-kategorier ses inden

BRUGERNES PRIORITERING AF KERNEYDELSER

1 UDSTILLING

- Udstilling
- Atmosfære
- Mulighed for at lære noget nyt
- Udstillingens emner
- Udstillingens præsentation

2 AKTIVITET OG REFLEKSION

- Egnethed for børn
- Mulighed for at deltage aktivt
- Arrangementer
- Rum til refleksion og fordybelse
- Variation i formidlingen

3 SERVICE

- Service og betjening
- Information i billetsalget

for parameteret egnethed for børn. Samlet set vurderer brugerne denne kerneydelse til 7,11. Det er især mellem kunstmuseerne og de naturhistoriske museer, at der er store udsving inden for egnet for børn. Kunstmuseernes vurdering ligger på 5,96, mens de naturhistoriske museers vurdering ligger på 8,23. Brugernes vurdering af de kulturhistoriske museer ligger på 7,55. Inden for kerneydelserne arrangementer og variation i formidling er der ikke de store udsving. Brugernes samlede vurdering af arrangementer er 7,65, mens brugernes samlede vurdering af variation i formidling også ligger på 7,65. Aktiviteter er de kerneydelser, som brugerne vurderer lavest, selvom det er disse forhold som er næst vigtigst for de brugere, som samlet set vurderer museerne højest.

Spørgsmål til museernes service indgår også i rækken af kerneydelser. Her forholder brugerne sig til to parametre: service og betjening samt information i billetsalg. Brugerne vurderer samlet set service og betjening til 8,79. Der er små udsving i forhold til de tre museums-kategorier, hvor vurderingen af de kulturhistoriske museer ligger højest med 8,86, mens de naturhistoriske museers vurdering er den laveste med 8,41. Brugernes vurdering af service og betjening på kunstmuseerne ligger på 8,73. Information i billetsalg er det parameter, som samlet set med 8,90 får den bedste vurdering af brugerne. Igen er det de kulturhistoriske museer som får den højeste vurdering med 8,96, mens de naturhistoriske museer får den laveste med 8,63. Kunstmuseernes vurdering ligger på 8,85. Museernes service er det område, som får den højeste vurdering blandt alle de parametre, som brugerne vurderer museerne ud fra. Disse forhold er derimod mindst vigtige for brugernes samlede vurdering af deres museumsoplevelse.

Brugerne tilkendegiver endvidere, hvorvidt de vil anbefale museet til andre. Her svarer 93% af brugerne, at de vil anbefale museet til andre, mens kun 1% svarer, at de ikke vil anbefale museet til andre. 6% svarer ved ikke. Udsvingene i forhold til de tre museums-kategorier er meget små. For alle tre museums-kategorier ligger procentdelen meget højt, hvilket er et udtryk for, at brugerne generelt synes godt om museerne.

BRUGERNES KULTURELLE TILHØRSFORHOLD

Fra 2013 har brugerundersøgelsen omfattet et spørgsmål om brugernes kulturelle tilhørsforhold til andre lande end Danmark. Resultaterne viser, at 32% af brugerne med bopæl i Danmark angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark. Blandt de 32% af brugerne som angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land, er fordelingen følgende: 29% af brugerne har et kulturelt tilhørsforhold til Norden, mens 61% har en tilknytning til Europa. 15% angiver, at de har en kulturel tilknytning til Nordamerika, 10% angiver Asien, 7% Afrika/Subsahara, 6% Australien, 6% Sydamerika, 5% Mellemøsten/Maghreb, 4% det arktiske område, 3% Rusland og 2% Stillehavet.

BRUGERNES MOTIVATIONS- OG LÆRINGSADFÆRD SAMT VIDENSLEVELLE

Brugerne har selv identificeret deres motivations- og læringsadfærd i forbindelse med deres museumsbesøg. 27% af brugerne angiver, at de kommer, fordi de er *videbegærlige*. 23% betegner sig selv som *oplevelsesjægere*, mens 15% angiver, at de er på museet for at oplade og fordybe sig. 14% er *fagligt interesserede*, 14% er *værter* og 7% er *vedhæng*.

Der er markante forskelle i motivations- og læringsadfærdstyperne mellem de tre museumskategorier. De kulturhistoriske museer ligger tæt på det generelle billede. Kunstmuseerne har den største andel af *opladere* med 24% samt *fagligt interesserede* med 15%. De kulturhistoriske museer har den største andel af *videbegærlige* med 26%. På de naturhistoriske museer er 27% *værter*, mens de kun udgør 6% af brugerne på kunstmuseerne. De naturhistoriske museer har den laveste andel af *opladere* med 5% og den laveste andel af *videbegærlige* med 22%.

Brugerundersøgelsen giver indikationer om brugernes vidensniveau. Det er kun 4% af brugerne, der angiver, at de ikke ved noget om det, museet beskæftiger sig med, mens 38% angiver, at de ved lidt, det vil sige, at de har en forforståelse for det, museet beskæftiger sig med, og samlet set angiver 37%, at de interesserer sig for området og ved noget om feltet. 18% ved en hel del og 3% har viden på højt fagligt niveau. Der er ikke store udsving i fordelingen i forhold til de tre museumskategorier.

BRUGERNES MOTIVATIONS- OG LÆRINGSADFÆRD

VEDHÆNG

“Jeg er her i dag, fordi jeg følges med andre, som vil besøge stedet i dag.”

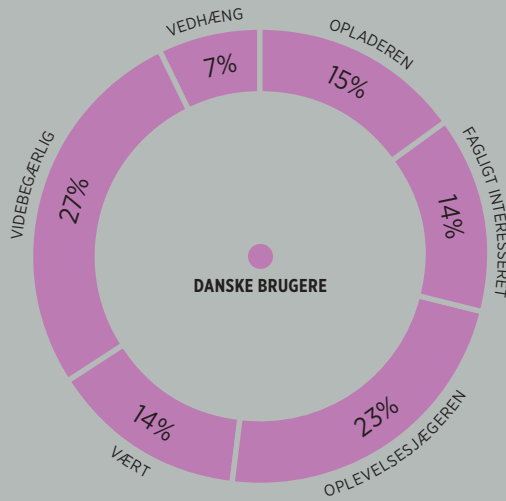
DEN VIDEBEGÆRLIGE

“Jeg er nysgerrig og interesseret, og jeg besøger museet for at få ny viden og inspiration.”

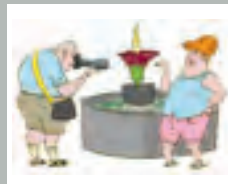
OPLADEREN

“Jeg er her i dag for at få ny energi og for at finde ro og tid til fordybelse. Jeg søger æstetiske oplevelser i udstilling, arkitektur og omgivelser.”

VÆRTEN

“Jeg er her for at skabe en god oplevelse for dem, jeg er sammen med. Det vigtigste er, at dem, jeg er sammen med, synes, at museet er interessant.”

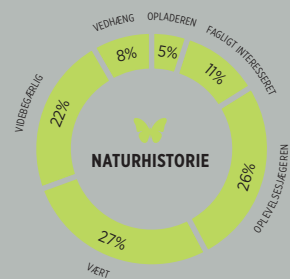
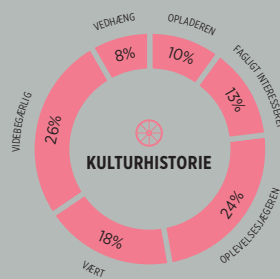
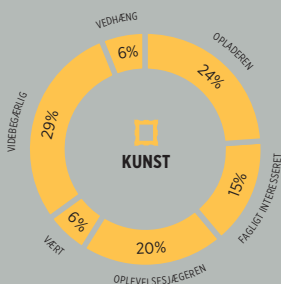
OPLEVELSESJÆGEREN

“Jeg er her for at opleve og koncentrere mig om det mest iøjnefaldende. Jeg behøver ikke at se alt for at lære stedet at kende.”

DEN FAGLIGT INTERESSEREDE

“Jeg er her i dag på grund af en specifik faglig interesse. Jeg forholder mig kritisk til udstillingen og den faglige formidling.”

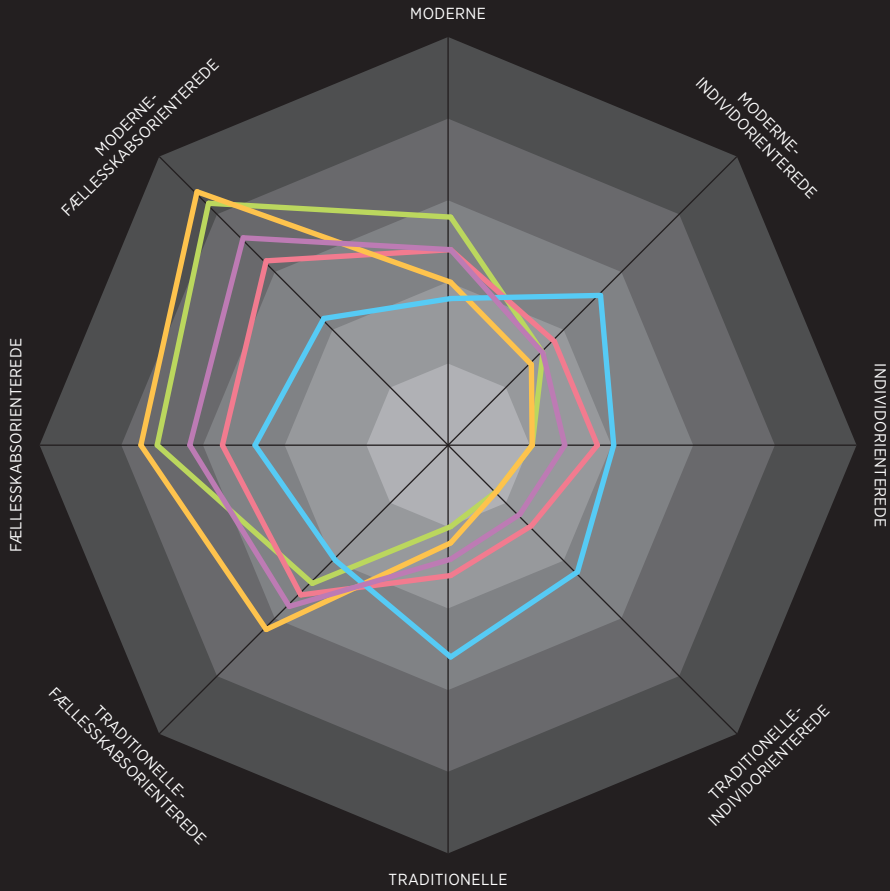

BRUGERNES FORDELING I GALLUP KOMPAS

- DANSKE BRUGERE
- DANSKE BEFOLKNING
- KUNST
- ⊗ KULTURHISTORIE
- NATURHISTORIE

	●	●	■	⊗	■
MODERNE	12%	9%	10%	12%	14%
MODERNE-INDIVIDORIENTEREDE	8%	13%	7%	9%	8%
INDIVIDORIENTEREDE	7%	10%	5%	9%	5%
TRADITIONELLE-INDIVIDORIENTEREDE	6%	11%	4%	7%	4%
TRADITIONELLE	7%	13%	6%	8%	5%
TRADITIONELLE-FÆLLESSKABSORIENTEREDE	14%	10%	16%	13%	12%
FÆLLESSKABSORIENTEREDE	16%	12%	19%	14%	18%
MODERNE-FÆLLESSKABSORIENTEREDE	18%	11%	22%	16%	21%
CENTERGRUPPE	12%	11%	11%	12%	12%

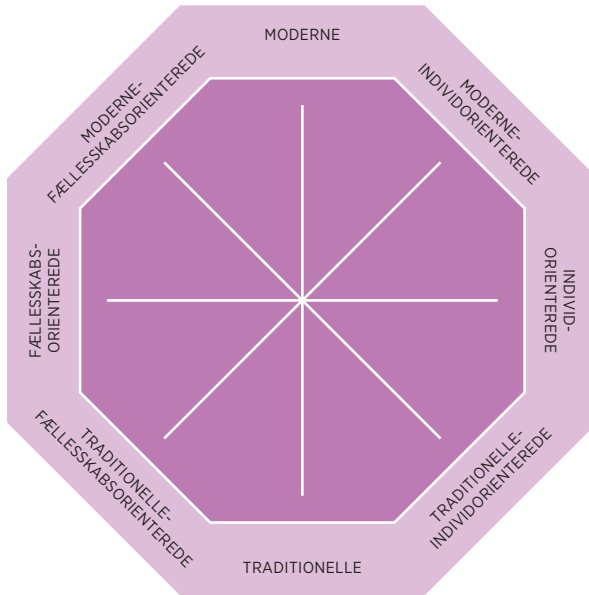
GALLUP KOMPAS

Gallup Kompas er et livsstilssegmenteringsværktøj, som inddeler brugere med bopæl i Danmark i ni forskellige livsstilssegmenter.⁵ Segmenteringen tager udgangspunkt i brugernes forhold til en række værdi- og holdningsspørgsmål. Kompasset er opbygget omkring to akser: moderne kontra traditionel og individ kontra fællesskab. På baggrund af brugernes besvarelser af en række holdnings- og værdispørgsmål placeres de i et af de ni livsstilssegmenter.

De *fællesskabsorienterede* og *moderne fællesskabsorienterede* segmenter er de største med henholdsvis 16% og 18%. De *moderne* er især repræsenteret på de naturhistoriske museer med 14%, mens de *moderne fællesskabsorienterede* især er overrepræsenterede på kunstmuseerne med 22%. Brugere i det *traditionel/individorienterede* segment er det mest underrepræsenterede segment på museerne med 6% af brugerne. De udgør den største andel på de kulturhistoriske museer.

	TOTAL	Moderne	Moderne-individualorienterede	Individualorienterede	Traditionelle-individualorienterede	Traditionelle	Traditionelle-fællesskabsorienterede	Fællesskabsorienterede	Moderne-fællesskabsorienterede	Centergruppe
Mand	49	58	70	59	52	40	33	40	47	43
Kvinde	51	42	30	41	48	61	67	60	53	57
14 - 29	24	36	41	30	13	11	9	19	24	31
30 - 49	32	41	40	36	27	22	19	30	47	30
50 - 64	23	16	12	20	26	26	29	32	22	23
65+	22	8	7	15	33	42	44	19	8	16
Grundskole	30	16	16	18	22	24	17	10	6	21
Gymnasial eller erhvervs-gymnasial uddannelse	9	17	19	15	8	7	9	11	14	11
Erhvervsfaglig uddannelse	33	20	25	43	54	49	36	24	14	34
Kort videregående uddannelse, under 3 år	5	7	9	7	4	3	3	5	3	7
Mellemlang videregående uddannelse, 3-4 år	15	22	16	12	10	13	26	34	30	20
Lang videregående uddannelse, over 4 år	8	18	14	5	3	3	9	16	32	7
Hovedstaden	31	37	31	25	21	22	30	36	47	29
Sjælland	15	13	14	15	15	18	17	15	11	14
Syddanmark	21	21	21	24	29	26	22	17	14	20
Midtjylland	23	20	23	25	22	23	20	23	20	24
Nordjylland	10	9	10	12	13	11	11	9	7	12

KOMPASSEGMENTERING AF BRUGERNE

DET MODERNE SEGMENT

Segmentet udgør 9% af den danske befolkning og 12% af brugerne med bopæl i Danmark. 88% er under 60 år, og de er især overrepræsenterede i København. Funktionærer og lærlinge/elever/studerende er overrepræsenterede sammenlignet med den danske befolkning. Politisk er de orienterede imod Det Radikale Venstre, De Konservative og Liberal Alliance. Segmentet består primært af den del af befolkningen, der opbygger en karriere og præger udviklingen i erhvervslivet. Der er en lille overvægt af mænd. De er veluddannede og højtlønnede og tilhører de øverste socialklasser. De køber kvalitets-/mærkevarer og er opmærksomme på nye trends og livsstilsprodukter. Segmentet er optaget af ny teknologi. De *moderne* synes ikke, at økonomi er en målestok for succes og de mener, at miljøbevidsthed og økonomisk vækst er uadskillelige.

DET MODERNE-INDIVIDORIENTEREDE SEGMENT

Segmentet udgør 13% af den danske befolkning og 8% af brugerne med bopæl i Danmark. Det er især unge under 30 år og mænd er overrepræsenterede. Det er hovedsageligt lærlinge/elever/studerende. Politisk orienterer de sig mod Liberal Alliance, De Konservative og Venstre. Det er unge, der er med fremme og oppe på beatet. De er dynamiske og karrierefokuserede og villige til at yde den indsats, der skal til for at nå højt op på karrierestigen. De *moderne-individorienterede* er deres egen lykkes smed og vil gerne klare skærene selv uden indblanding fra offentlig side.

DET INDIVIDORIENTEREDE SEGMENT

Segmentet udgør 10% af den danske befolkning og 7% af brugerne med bopæl i Danmark. Geografisk er de overrepræsenterede på Bornholm og i Syddanmark. En større andel bor på en gård og er arbejder eller selvstændig. Dansk Folkeparti og Venstre har flere vælgere i segmentet, mens andelen der stemte blankt ved sidste folketingsvalg også er stor. Segmentet har en jævn aldersfordeling, men borgere under 40 år og mænd er overrepræsenterede. De *individorienterede* har ikke interesse i samfundsøkonomiske og politiske spørgsmål. De mener, at Danmark skal fokusere på egne udfordringer, før Danmark yder hjælp til andre lande. Segmentet koncentrerer sig om deres egen tilværelse og succes. Erhvervs-mæssigt består segmentet af lærlinge/elever og yngre arbejdere med en erhvervsuddannelse. De interesserer sig for teknik og for gør-det-selv-projekter.

DET TRADITIONEL-INDIVIDORIENTEREDE SEGMENT

Segmentet udgør 11% af den danske befolkning og 6% af brugerne med bopæl i Danmark. Segmentet består primært af borgere over 60 år. De bor på en gård i provinsen, og arbejdere og pensionister er overrepræsenterede. Dansk Folkeparti har mange vælgere i segmentet, og mange ønsker ikke at svare på deres politiske tilhørsforhold. For segmentet er fædrelandskærlighed, teknologi-skepsis og gør-det-selv-projekter i centrum. De nyder deres pensionisttilværelse og værdsætter traditionelle danske værdier. De har typisk lavere indkomster og ofte ingen eller en kort uddannelsesbaggrund.

DET TRADITIONELLE SEGMENT

Segmentet udgør 13% af befolkningen og 7% af brugerne med bopæl i Danmark. De er primært over 60 år og mange er pensionister. Socialdemokratiet har mange vælgere i segmentet. Mange husker ikke eller vil ikke svare på, hvilket parti de stemte på sidst eller vil stemme på ved næste valg. Der er mange arbejdere, især ufaglærte, i segmentet. De er skeptiske over for ny teknologi og ændringer i samfundet. De *traditionelle* holder fast i traditionelle familieværdier. De ønsker, at det danske samfund skal se ud, som det altid har gjort, uden indblanding fra international side.

DET TRADITIONELLE-FÆLLESSKABSORIENTEREDE SEGMENT

Segmentet udgør 10% af befolkningen og 14% af brugerne med bopæl i Danmark. Det består primært af borgere over 60 år og kvinder. Pensionister er overrepræsenterede i segmentet. Politisk orienterer de sig mod Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. De *traditionelle-fællesskabsorienterede* lægger vægt på ernæring og sunde interesser og er tilhængere af velfærdssamfundet. Segmentet sætter sig selv i centrum og vil nyde deres otium. De mener, at det er de bredeste skuldre, der skal bære de tungeste byrder. De ønsker at fremme integrationen af flygtninge i det danske samfund og synes ikke det offentlige indblanding i den enkelte borgers dagligdag skal mindskes. De er tilhængere af

et socialt sikkerhedsnet – især for svage og ældre – som kan garantere social lighed i det danske samfund.

DET FÆLLESSKABSORIENTEREDE SEGMENT

Segmentet udgør 12% af befolkningen og 16% af brugerne med bopæl i Danmark. De bor i København og på Bornholm. De er hovedsageligt mellem 40 og 59 år, og kvinder er overrepræsenterede. De stemmer på Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. Medmenneskelighed, social ansvarlighed, omsorg, økologi og sundhed er nøgleord for borgere i segmentet og de kendestegnes ofte som den politiske og grønne forbruger. Segmentet er interesseret i spørgsmål, der umiddelbart går tæt på det enkelte menneske og deres hverdag. Miljø- og forureningsspørgsmål, arbejdsmarkeds- og boligpolitisk debat samt forbruger-spørgsmål er områder, der vægtes højt på deres personlige interesseagenda. De vil gerne have muligheden for at kunne købe flere økologiske varer samt varer uden indhold af kunstige stoffer.

DET MODERNE-FÆLLESSKABSORIENTEREDE SEGMENT

Segmentet udgør 11% af befolkningen og 18% af brugerne med bopæl i Danmark. De er selvstændige eller funktionærer og bor hovedsageligt i Region Hovedstaden. De er overrepræsenterede blandt borgere mellem 20 og 49 år og har oftest stiftet familie. Segmentet har en akademisk uddannelsesbaggrund, især inden for det humanistiske felt. De findes ofte i stillinger i offentligt regi inden for uddannelsessektoren, forvaltning og sygehusvæsenet. Politisk er de orienterede mod Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. Segmentet er kulturkonsumenter. Social og samfundsmæssig ansvarlighed, åbenhed over for omverdenen, tolerance og medmenneskelighed er nøgleord – især når det kommer til Danmarks virke på den internationale scene, eller når det gælder hjælp til ringere stillede lande eller integrationen af flygtninge i det danske samfund.

CENTERGRUPPEN

Segmentet udgør 11% af befolkningen og 12% af brugerne med bopæl i Danmark. Borgere i segmentet passer ikke ind i de øvrige kompassegmenter. Unge er især overrepræsenterede i segmentet. Lærlinge/elever/studerende udgør en større andel, sammenlignet med de øvrige segmenter. Der er en større andel i segmentet, der er bosiddende på Bornholm og i Vestjylland. Politisk har de ikke noget fast tilhørssted, selvom der er en mindre andel, der stemmer på Dansk Folkeparti, Enhedslisten og Liberal Alliance.

RUSTY BOO
NATION BEST
RESERVE

KONKLUSION

Unge brugere i aldersgruppen 14 til 29 år udgør 16% af brugerne, hvilket er en fremgang på 33% siden 2009. Den markante fremgang i andelen af unge brugere skyldes en strategisk satsning på inddragelse af unge på museerne, hvor Kulturstyrelsens formidlingspuljer har prioriteret støtte til projekter på museerne, der har unge som målgruppe. Formidlingsplanens undervisningspuljer har prioriteret projekter, der bygger på lærende partnerskaber mellem ungdomsuddannelser og museer samt museer og læreruddannelser. Det er brugerundersøgelsens alarmerende resultater, som har foranlediget den strategiske satsning. Unge brugere er imidlertid stadig underrepræsenterede i forhold til, at aldersgruppen generelt i den danske befolkning udgør 24%. Derfor er det forsat relevant, at museerne arbejder med inddragelse af unge i udviklingen af deres institution og praksis.

Overrepræsentationen af kvindelige brugere på museerne må ligeledes give anledning til, at museerne fokuserer på at skabe en mere ligelig kønsfordeling blandt deres brugere. Her er det relevant at inddrage anbefalingerne i forhold til kønsmainstreaming formuleret af The International Council of Museums (ICOM) i 2013.

Museerne står stadig over for en stor udfordring i forhold til at være relevante for borgere, som ikke har en videregående uddannelse. Det er derfor relevant at rette et strategisk fokus på udvikling af initiativer i samarbejde med borgere med erhvervsfaglige uddannelsesbaggrunde. Det handler endvidere om at skabe rum for interkulturel dialog, flerstemmighed og et mangfoldigt videnssyn.

Det er vigtigt at pointere, at museernes brugere er meget tilfredse med de danske museer, og at andelen af brugere er stigende. Det er imidlertid stadig vigtigt at være opmærksom på, at store dele af befolkningen stadig ikke kan relatere til og identificere sig med museernes læringsmiljøer.

25% af museernes brugere har bopæl i udlandet. Det giver anledning til at se på vækstpotentialer i forhold til kulturturisme, og på om museerne sikrer, at deres institution er tilgængelig for udenlandske brugere.

I 2012 havde kunstmuseerne, de kulturhistoriske museer og de naturhistoriske museer i Danmark ca. 10,5 mio. brugere. Det er en fremgang på godt 0,5 mio. siden 2010.⁶ De danske museer tiltrækker altså stadig et stigende antal brugere sammenholdt med, at brugerne stadig vurderer deres samlede museumsoplevelse højt. Desuden viser resultaterne af brugerundersøgelsen en tendens til øget diversitet i brugerfladen, hvor bl.a. unge brugere udgør en stigende andel.

NOTER

- 1 En bruger er en besøgende på det fysiske museum eller en, der har deltaget i et arrangement på eller uden for museet, som museet arrangerer. Desuden er brugeren en borger på 14 år eller derover, som kan udfylde et spørgeskema.
- 2 Data stammer fra Danmarks Statistik og måler på borgere fra 14 år og derover, ligesom statistikken i Brugerundersøgelsen gør. Data opgjort 1. januar 2014.
- 3 Tallene summer til 17%, da procenterne er oprundet til hele tal. Unge i aldersgruppen 14 til 19 år udgør 4,5%, mens unge i aldersgruppen 20 til 24 år udgør 5,5%.
- 4 Der skal tages forbehold for, at brugerundersøgelsen og Danmarks Statistik ikke måler ens på borgernes uddannelsesniveau. Brugerundersøgelsen registrerer brugere på 14 år og derover på deres igangværende eller sidst afsluttede uddannelse, mens data for Danmarks Statistik for hele den danske befolkning er udtryk for den højst afsluttede uddannelse for borgere på mellem 15 og 69 år.
- 5 For mere info om de ni segmenter se: Bruun, Sofie; Jensen, Jacob Thorek og Lundgaard, Ida Brændholt: *Brugerundersøgelse 2012*, Kulturstyrelsen 2013.
- 6 Data fra Danmarks Statistik.

BRUGERUNDERSØGELSENS METODE 2013

Her præsenteres metoden bag brugerundersøgelsen 2013. Det vil sige spørgeskemaets opbygning og historikken bag det nuværende undersøgelseskoncept. Endvidere præsenterer artiklen datagrundlaget samt indsamlingsprincippet for undersøgelsen og de deltagende institutionstyper.

SPØRGESKEMAET

Spørgeskemaet for brugerundersøgelsen 2012 til 2014 er udviklet efter en evaluering af spørgeskemaet for den første projektperiode fra 2009 til 2011. Evalueringen er foretaget i samarbejde med et rådgivende udvalg bestående af repræsentanter fra museer, Organisationen Danske Museer samt universiteter i Danmark. Spørgerammen for det nuværende skema er blevet væsentlig kortere og fokuserer på de kerneydelser, som giver museerne værdi. I 2013 er der endvidere tilføjet et spørgsmål om brugernes kulturelle tilhørsforhold til spørgeskemaet.

Undersøgelsen har fokus på brugernes:

- Tilfredshed
- Motivations- og læringsadfærd
- Viden om udstillingerne
- Socioøkonomiske baggrundsvariable
- Værdisegmentering
- Kulturelle tilhørsforhold

Spørgeskemaet kan besvares på dansk, engelsk og tysk i en trykt papirversion.¹ I digital form kan spørgeskemaet besvares på dansk, engelsk, tysk, spansk, polsk, russisk, kinesisk og arabisk.

DATAGRUNDLAG

Tallene i figurerne og i teksterne i publikationen er afrundet til hele procenter. Det betyder, at de afrundede tal ikke nødvendigvis altid summer til 100% samt, at små forskelle mellem andele eller i sammenligninger af tal kan skyldes afrunding.

I oversigter med Top 10-liste i antologien er der kun medtaget institutioner, som har indsamlet mindst 100 skemaer.

Det er afgørende ved analyse af data, at forskelle i resultater er *statistisk signifikante*. Det betyder at forskelle, der kan konstateres, er reelle og ikke opstået tilfældigt. Brugerundersøgelsens stringente metode samt det store datagrundlag gør, at tilfældige forskelle undgås. Datagrundlaget i brugerundersøgelsen 2013 er 51.854 udfyldte spørgeskemaer. Brugerundersøgelsens datagrundlag har en størrelse, der betyder, at selv mindre forskelle er udtryk for reelle udviklingstendenser.

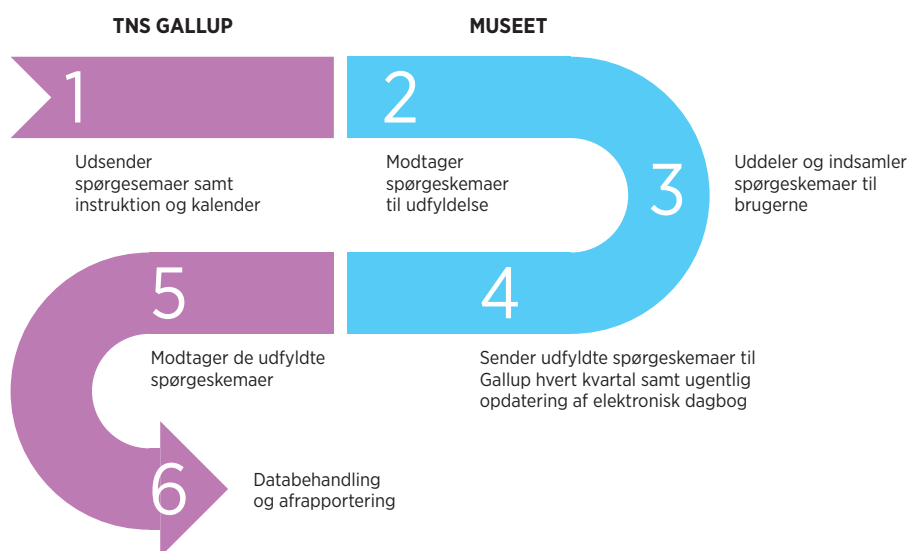
Brugerundersøgelsen inddrager data fra Danmarks Statistik opdateret i januar 2014. Der skal tages forbehold for, at Danmarks Statistiks opgørelse af borgernes uddannelsesbaggrund er forskellig fra opgørelsen i brugerundersøgelsen. I brugerundersøgelsen er brugere på 14 år og derover registreret på deres igangværende eller afsluttede uddannelse, mens Danmarks Statistiks data for den danske befolkning er opgjort for borgere mellem 15 og 69 år, som er registreret ved deres højest afsluttede uddannelse.

DELTAGENDE INSTITUTIONER

I brugerundersøgelsen 2013 deltager 208 kulturinstitutioner. Det er alle statslige og statsanerkendte museer i Danmark samt en række museer og kulturinstitutioner, som ikke tidligere har været en del af brugerundersøgelsen. Blandt andet deltager flere universitetsmuseer, kunsthaller, etatsmuseer, videnscentre, verdenskulturarvssteder, slotte m.fl.² I denne publikation omtales alle de deltagende institutioner som museer.

SYSTEMATISK STIKPRØVE

Alle deltagende institutioner i brugerundersøgelsen varetager selv opgaven med uddeling og indsamling af spørgeskemaer. Processen med indsamling og indsendelse af spørgeskemaer til TNS-Gallup foregår som illustreret i figuren.

De deltagende institutioner har efter en individuelt beregnet frekvens indsamlet mellem 100 og 800 skemaer afhængig af deres besøgstal. På indsamlingsdagene skal institutionerne indsamle skemaer efter en forudbestemt frekvens. Frekvensen er udregnet på baggrund af museets samlede besøgstal opgivet til Danmarks Statistik. På baggrund af frekvensen får museet udleveret kalender med antallet af indsamlingsdage og antallet af spørgeskemaer, som museet skal have indsamlet i løbet af et år. Frekvensen sikrer, at der tages højde for sæsonvariation, da mængden af udleverede skemaer følger fluktuationerne i besøgstal. For at tage højde for udsving på forskellige ugedage skifter indsamlingsdagen fra uge til uge. Første indsamlingsdag begynder ved museets første åbningsdag i ugen, anden indsamlingsdag falder på institutionens anden åbningsdag i ugen osv. Dermed tager undersøgelsens design højde for variation på ugebasis og sæsonudsving.

Udvælgelseskriteriet bygger på den antagelse, at der ikke er en særlig systematik i, hvilket nummer besøgende, en bruger er. Denne metode betegnes som en systematisk stikprøve, og er antagelsen korrekt, er der tale om en statistisk tilfældig udvælgelse. Det betyder, at der kan foretages statistisk generalisering og sammenligning uden særlige forbehold.

En bruger er en besøgende på det fysiske museum eller en, der har deltaget i et arrangement på eller uden for museet, som museet arrangerer. Desuden er brugeren en borger på 14 år eller derover, som kan udfylde et spørgeskema.

NOTER

- 1 Se spørgeskemaet i bilag 2.
- 2 Se liste over deltagende institutioner i bilag 1.

DANISH SHIPS
ENTER PORT
50,000
TIMES A YEAR

50,000,000
YEAR

MUSEET ER EN SOMMERFUGL

IDA BRÆNDHOLT LUNDGAARD

Brugerundersøgelsen for 2013 giver anledning til at stille følgende spørgsmål: Hvordan kan museer som demokratiske dannelsesinstitutioner skabe konstruktive med- og modspil til social og kulturel forandring? Spørgsmålet kan besvares ved at stille endnu et spørgsmål: Hvordan kan museer afspejle et mangfoldigt menneskesyn, der anerkender menneskers forskellige køn, race, etnicitet og spiritualitet som ramme om relevante museumsoplevelser? Det afføder et tredje spørgsmål: Hvilke kompetencer, fagligheder og metoder er der behov for i museernes tværfaglige medarbejderteams?

MUSEET ER EN SOMMERFUGL

Brugerundersøgelsen viser, at de, som bruger de danske museer og kulturinstitutioner, er overordentligt tilfredse, og at tilfredsheden samlet set er stigende sammen med besøgstallene. Men samtidig peger brugerundersøgelsen på, at vi i Danmark fortsat har brug for en progressiv museumspraksis, hvis museerne skal ændre på social og kulturel ulighed.

Krav og forventninger til museerne i dag betyder, at professionelle standarder til forskning og formidling er i fokus, samtidig med at nye komplekse vidensparadigmer er til forhandling med henblik på, at museernes forskningsbaserede viden skal være en aktiv ressource i samfundet. Den danske museumslov lægger vægt på, at museerne skal være bæredygtige, relevante og aktuelle, og i bemærkningerne til loven fremgår det, at museerne skal bidrage til udvikling af medborgerskab.¹

Den danske museumslov er influeret af The International Council of Museums' (ICOM) definition på et museum, som blev revideret i 2007, hvor den eksplicit kom til at omfatte immateriel kulturarv.² ICOM's definition af museer er bred og forholder sig ikke til aktuelle samfundsmæssige udfordringer. De bliver til gengæld reflekteret i ICOM's *Diversity Charter* og i den seneste resolution, som blev vedtaget i forbindelse med ICOM's triennale i Rio de Janeiro i Brasilien i 2013, som bl.a. adresserer spørgsmålet om kønsligestilling.³ Den danske museumslovgivning og ICOM's retningslinjer kan imødekommes med brugerundersøgelsen.

Brugerundersøgelsen er et redskab til at ændre social og kulturel ulighed blandt brugere af museer. Brugerundersøgelsen identificerer, at det er nødvendigt, at museer lærer at håndtere kompleksitet og diversitet med det formål at frisætte potentialer, der bygger på kollektiv intelligens. Det er nødvendigt, at museer skaber rammer for udvikling af en horisontal praksis, der producerer kulturelt demokrati.

BÆREDYGTIG VÆKST

Bæredygtighed står øverst på dagsordenen for museer i dag – men hvad betyder det? Når det gælder bæredygtige museer, handler det om en holistisk praksis, hvor museer forholder sig til miljømæssige udfordringer, såvel som politiske og kulturelle spørgsmål som angår social forandring, der bidrager til udvikling af bæredygtige samfund. Det vil sige en museal praksis, som har mennesker i centrum og er inkluderende.

Et helt konkret eksempel på en sådan aktuel praksis er udstillingen *Remembering is not enough* på MAXXI i Rom – National Museum for kunst i det 21. århundrede. Museets kunstneriske leder, Hou Hanru, skriver bl.a. følgende om konceptet for udstillingen:

“Udstillingen *Remembering is not enough* understreger nødvendigheden af at favne en mere åben vision og en mere dynamisk tilgang til det at udvikle og udtrykke museets samling: Det er ikke bare et spørgsmål om at bevare og præsentere nogle fremragende værker fra fortid og nutid; det handler også om at aktivere en levende proces, hvori historiske erindringer løbende rekonstrueres for at sikre ny vitalitet, der holder værkerne i live. Samlingen bliver ved med at producere meningsfyldt inspiration, der hjælper os til at forstå vores samtid. [...] Med tiden søger den at åbne yderligere diskussioner om genopfindelsen af vor tids kunstmuseum. Der er blevet rejst vigtige spørgsmål om urbanitet, offentlige rum, politisk historie og virkelighed, krop, sjæl, åndelighed samt miljøets fremtid på baggrund af samlingernes rigdom og mangfoldighed, der afslører det store potentiale, der ligger i offentlighedens interesse deri [...]”⁴

Museets tilgang til samlingen bygger på en løbende tværfaglig gentænkning, som både omfatter museets faglige medarbejdere samt lokale og internationale brugere. Der er tale om en kollektiv vidensproducerende proces.

Transnational kulturturisme er i dag et essentielt parameter for vækst. Men hvordan kan museer bidrage til at skabe ambitiøs og bæredygtig udvikling af kulturturisme med lokal forankring? En udvikling, der ikke bidrager til den ensartethed og eksklusion, som kan identificeres i relation til mange europæiske storbyer i øjeblikket, og som også kendetegner profilen af de danske museers brugere, der kommer fra udlandet.

Den franske geograf Anne Clerval har for nylig kritiseret udviklingen i Paris.⁵ Hun beskriver, hvordan arbejderklassen er blevet fordrevet fra centrum af Paris gennem social vold. Det er sket til fordel for at give plads for et segment af yngre mennesker med høj kulturel kapital og økonomisk kapital. Hun beskriver, hvordan Paris har undergået en social uniformitet. Det betyder, at alle ligner hinanden, og byen og dens mennesker har lighed med den toldfri zone i en lufthavn. Hun mener, at Paris er blevet en død museumsby uden egentligt liv, og dermed en kulisseyby, som ifølge Anne Clerval kan betegnes som et kæmpemæssigt reservat til ære for turister, der ikke interesserer sig for andet end fortiden.

Beskrivelsen af Paris er ikke svær at genkende og overføre til andre lokaliteter. Det må være målet at udvikle museer, der skaber rammer for deltagelse og engagement mellem lokale og de, som kommer udefra med nye og andre perspektiver, baseret på gensidig respekt og læring. Det er også pointen i UNESCO's publikation *World Heritage Beyond Borders*, som med eksempler på bæredygtig udvikling af verdenskulturarvssteder demonstrerer, hvordan denne tankegang kan praktiseres.⁶

SOCIAL POESI

Museer i dag har en tværfaglig udfordring, der omfatter en lang række af fagligheder, der er relevante at bringe i spil. Det er bl.a. antropologi, psykologi, sociologi, pædagogik, æstetik, historie, arkæologi, geografi og filosofi. Svaret er en tværfaglig praksis, der favner socialisationsteori, psykologi, netværksteori samt materielle kulturstudier med den hensigt at identificere æstetiske læreprocesser og erfaringsdannelser, som de finder sted i tid og rum. Det betyder undersøgelser af museernes rumlige, materielle strukturers betydning for erfaringsdannelse. Museer må have fokus på spillet mellem individuel og kollektiv erindring og fortrængning og identitetsdannelser med udgangspunkt i *stedets ånd* og *social poesi*.⁷

Social poesi kan opstå, når menneskers forskelligheder og måder at leve på bliver anerkendt som en præmis og en styrke. Forudsætningen for *social poesi* er interkulturel dialog. Det vil sige evnen til at se verden fra forskellige positioner og perspektiver, med andre ord empati og forestillingsevne. Det betyder ikke at reducere den anden til det, der er genkendeligt og ligner en selv. Den danske digter Niels Frank⁸ har i ganske få ord formuleret, hvad det handler om:

Mød et andet menneske
og begynd forfra, helt forfra
på billedet af dig selv

Begrebet *social poesi* kan relateres til den tyske kunstner Joseph Beuys' begreb *social plastik*, og er bl.a. genoplivet i en nutidig praksis gennem The Occupy Movement.⁹ Med sin udvikling af begrebet *social plastik* søgte Joseph Beuys at udvide det traditionelle kunstbegreb og påvise, hvordan plastik ikke kun er en betegnelse for fysisk form, men også er en livsanskuelse, der er forbundet med et spirituelt plan, og en genskabelse af subjektivitet og sociale strukturer.

Den amerikanske filosof og juraprofessor Martha Nussbaum har peget på, hvordan museer kan bidrage til *social poesi*. Hun advarer i sin aktuelle bog *The New Religious Intolerance – Overcoming the Politics of Fear in an Anxious Age* om, at hvis det mislykkes at overvinde frygten for religiøs og kulturel forskellighed, er det konstitutionelle og etiske grundlag for liberale demokratier i fare. Nussbaum understreger vigtigheden af nysgerrighed og empatisk forestillingsevne. Det er afgørende faktorer for at undgå kulturel chauvinisme. Samtidig understreger hun, at frygt er mere narcissistisk end andre følelser, og at med en større forståelse og respekt kan vi som mennesker hæve os over politiske løsninger, der bygger på frygt, og dermed udvikle åbne og inkluderende samfund.¹⁰ Nussbaums analyser trækker på filosofiske, historiske og litterære kilder, og hun er fortaler for konsistente universale principper for anerkendelse af kulturel og åndelig forskellighed. Demokratiske samfund må være i stand til at rumme frihed mht.

religiøst tilhørsforhold for alle. Det er et mål, som museer kan bidrage til ved at være offentlige sociale videnscentre og læringsmiljøer, der fremmer interkulturelle kompetencer. Det vil sige empati, nysgerrighed og venskaber med andre end dem, som ligner os selv.

DIVERSITET OG DANNELSE

Hvad sker der med kultur i globaliseringens og digitaliseringens tidsalder? Og hvad betyder dannelse i dag? Dannelsesbegrebet er i forandring og har fået nyt indhold. Det handler om at udvikle viden og kompetencer til at navigere i et komplekst samfund og en globaliseret verden. Dannelse i dag omfatter ikke bare interkulturel bevidsthed, men også kompetencer som empati og social intelligens, mediekendskab og evnen til at kommunikere. Dannelse er medborgerskab, der forudsætter deltagelse og forpligtigelse til kritisk refleksion fra den enkelte borger. Dannelse er forudsætningen for, at vi kan håndtere de udfordringer, vi står over for som individer og samfund.

Brugerundersøgelsens resultater kalder på fortsatte museumsfaglige diskussioner, der har fokus på genforhandling af museet som dannelsesinstitution ud fra nutidige livsvilkår, optikker og teoridannelser. Hvordan ser museet ud, når borgerne er medskabere af vidensproducerende processer, præmissen for museernes praksis er social og global kompleksitet, og udgangspunktet er diversitet? Hvordan kan museer danne rammer om aktive læringsprocesser, der er situerede og kontekstuelle? Og hvilke konsekvenser har det for indsamlings-, forsknings- og kurateringspraksis, når museerne er ramme om forhandlinger om konfliktfyldt materiale og lægger vægt på dilemmaer og kritisk tænkning?

Det er nødvendigt at udfordre forestillinger om et lineært historiesyn med henblik på, at museerne forholder deres autoritative viden og et bagudrettet blik til nutidige udfordringer og fremtidige løsninger. Der er behov for en refleksiv museologisk praksis og dermed en kontinuerlig debat om, hvad et museum er, og hvilken funktion museer skal have i samfundet. Hvordan kan museerne reflektere tidssvarende fagligt indhold og dermed generere værdi, bl.a. ved at være institutioner for udvikling af medborgerskabskompetencer? Det er praksisser, der ikke kan udfoldes, uden at museer begynder at analysere deres rumlige distribution af magtrelationer og deres asymmetriske videnshierarkier, som narrativer om erindring og historie bygger på. Det spørgsmål adresserer Ian Chamber, professor i kulturstudier og postkoloniale studier:

“Disse overvejelser gør os opmærksom på geografi og sted, den rumlige magtfordeling og den asymmetriske vidensudøvelse. Ethvert objekt, monument eller museum vil, ligesom enhver erindring eller historie, uvægerligt blive fanget og udspændt i disse netværk. [...] Det vil sige at fremsætte og præsentere den historiske fortid på ny – dens rammer og forklaringer – som et magtapparat, og at være kritisk over for de institutionelle mærkater historie, kultur, tradition og identitet, som den fastholder.”¹¹

IDENTITETER OG LIGESTILLING

ICOM har fokus på kønsmainstreaming på museumsområdet med en række anbefalinger, som det statistiske materiale fra brugerundersøgelsen og det øvrige samfund bekræfter nødvendigheden af. Realiteten er, at museer bliver styret af mænd. Museernes bestyrelser er primært besat af mænd, museernes udstillinger er domineret af maskuline narrativer og kunstsamlinger, og mandlige kunstneres værker er overrepræsenteret blandt museernes indkøb, samtidig med at andelen af kvindelige brugere på museerne er stadigt stigende. Museernes realitet afspejler samfundet, hvor kvinder har mindre indflydelse end mænd, til trods for at der er stigende opmærksomhed på fordelene ved social, politisk og økonomisk ligestilling mellem mænd og kvinder. Det har blandt andet KVINFO i Danmark været talerør for. Det er også forhold, som nobelpristager i økonomi, Amartya Sen, adresserer i sin bog *Development as Freedom*:

”Kvinder er ikke længere passive modtagere af velfærdsydelse; de ses i stigende grad – af både mænd og kvinder – som aktive forandringsagenter: dynamiske promotorer for sociale forandringer, der kan ændre både kvinders og mænds liv. [...] Man kan måske hævde, at intet er vigtigere i dag i udviklingens politiske økonomi end en passende anerkendelse af kvinders politiske, økonomiske og sociale deltagelse og lederskab. Dette er helt bestemt et afgørende led i ‘udviklingen som frihed’.¹²

Facebook-topchefen Sheryl Sandberg understreger i sin aktuelle feministiske bog *BRYD IND* behovet for, at flere kvinder indtager ledende positioner, hvorfra de kan gøre opmærksom på deres behov og interesser. Hun opfordrer mænd og kvinder til at genoplive kampen for ligestilling, ved at både institutioner og enkeltindivider tager ansvar. Hun har stor tillid til yngre kvinder og skriver følgende:

”Jeg håber, at I finder den balance, I søger, og at I gør det med åbne øjne. Jeg håber også, at I – hver og en af jer – er tilstrækkeligt ambitiøse til at byde ind på enhver mulighed i jeres karriere og være med til at styre verden. I skal vide, at verden kun venter på, at I vil forandre den. Kvinder over hele verden regner med jer. Så derfor, spørg jer selv: Hvad ville jeg gøre, hvis jeg turde? Og gå så ud, og gør det.”¹³

Opfordringen til unge kvinder i ligestillingens navn er også en opfordring, der omfatter museernes medarbejdere og museumsinstitutionen.

Hvis museer skal reflektere menneskers subjektive erfaringer og styrke identiteter, er det aktuelt og relevant at udforske forskellige positioner og tilstande samt skabe rammer om flerstemmige rum. Det bekræfter kosmopolitten Edward Said, som formulerer sin oplevelse af sit eget selv på følgende måde i sin selvbiografi *Out of Place*:

“Af og til oplever jeg mig selv som en hob af flydende strømninger. Jeg foretrækker dette frem for tanken om et solidt jeg, den identitet som så mange tillægger så stor betydning. Disse strømninger flyder af sted gennem de vågne timer, lige som temaerne i ens liv, og når de er bedst, kræver de ingen forsoning, ingen samordning. De stammer fra et sted, og måske er de malplacerede, men i det mindste er de altid i bevægelse, i tid, i rum, i alle mulige underlige kombinationer af bevægelse, ikke nødvendigvis fremad, nogle gange imod hinanden, modsætningsfyldte og uden fælles tema. En slags frihed, vil jeg gerne tro, selv om jeg langt fra er helt overbevist om dette. Denne skepsis er også et af de temaer, jeg især gerne vil holde fast i. Med så mange uoverensstemmelser i mit liv har jeg faktisk lært at foretrække at være lidt ved siden af og lidt malplaceret.”¹⁴

Said beskriver en menneskelig tilstand, som er karrakteristisk i et nutidigt globaliseret samfund.

MUSEET ER EN SOMMERFUGL

Med udgangspunkt i brugerundersøgelsen er det rimeligt at sætte spørgsmålstegn ved, om vi i Danmark kan tale om en vellykket kulturpolitik i forhold til at skabe lige adgang til kultur for alle. Det kan i denne sammenhæng også være relevant at diskutere, om vi kan skabe bedre vilkår for at styrke relationen mellem forskning, praksis og kulturpolitik, såvel i Danmark og i EU som på globalt niveau, da det ser ud til at være de samme systemiske udfordringer, som går igen på museer i hele verden.

Forskere er begyndt at identificere et nyt fænomen, der har åbenbaret sig som tab af langtidshukommelse og dermed manglende evne til fordybelse.¹⁵ Det er et resultat af digitale og sociale medier. Det gør ikke museerne mindre relevante, men lægger større ansvar på dem i forhold til varsomt at folde *stedets ånd* ud, med udgangspunkt i atmosfæren, og dermed tale til den del af menneskers hjerne, som i øjeblikket svinder ind, fordi der ikke er nogen steder og medier, der taler til den. Der er behov for at gentænke museumsinstitutionen og prioritere og anerkende museer som offentlige sociale videnscentre og læringsrum. Museer må skabe rammer om fleksible og dynamiske platforme for praksis, der udfordrer de institutionelle rammer. Det vil sige hybride institutioner, der med udgangspunkt i *stedets ånd* udvikler *social poesi*. Derfor slutter artiklen med endnu et spørgsmål efterfulgt af et citat fra den danske digter Inger Christensens digtsamling *Sommerfugledalen*¹⁶, en sonetkrans, der demonstrerer spørgsmålets komplekse og udfordrende karakter, og ikke mindst refererer til den metamorfose, som er forudsætningen for at blive en sommerfugl. Spørgsmålet lyder: Hvad er kendetegnende for *stedets ånd* som tværfagligt og interkulturelt begreb i relation til museer og kulturarvssteder, der omfatter materiel kultur og immateriel kulturarv, og hvordan kan *stedets ånd* bidrage til *social poesi*?

Et liv der ikke dør som ingenting?
Hvordan hvis vi i alt det menneskeskabte,
Naturens sidste selvoptagne spring,
Må se os selv i det på forhånd tabte,

Må se den mindste stump af kærligheden,
Af lykken i en formålsløs proces,
Gå ind i billedet af menneskeheden,
Som græsset, selv når det er gravens græs.

Hvad skal vi med den store atlasspinder,
Hvis vingefang udbreder jordens kort,
Den ligner mest det hjernespid af minder,

Vi kysser som ikoner af de døde,
med smag af dødens kys, der rev dem bort.
Hvem er det, der fortryller dette møde?

NOTER

- 1 Se loven på retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=144939>.
- 2 ICOM 's definition lyder således: Et museum er en almennyttig, permanent institution, der tjener samfundet og dets udvikling; det er åbent for offentligheden, og det anskaffer, bevarer, forsker i, formidler og udstiller menneskeheden og dens miljøes materielle og immaterielle arv med henblik på dannelse, studier og fornøjelse.
- 3 <http://icom.museum/the-governance/general-assembly/resolutions-adopted-by-icoms-general-assemblies-1946-to-date/rio-de-janeiro-2013/>
- 4 Hanru, Hou, kunstnerisk direktør, MAXXI, Rom. Koncept for udstillingen REMEMBERING IS NOT ENOUGH - MAXXI Permanent Collection, 20. dec. 2013 - 28. sep. 2014. "MAXXI-udstillingen *Remembering is not enough* understreger nødvendigheden af at favne en mere åben vision og en mere dynamisk tilgang til det at udvikle og udtrykke museets samling: Det er ikke bare et

spørgsmål om at bevare og præsentere nogle fremragende værker fra fortid og nutid, det handler også om at aktivere en levende proces, hvori historiske erindringer løbende rekonstrueres for at sikre ny vitalitet, der holder værkerne i live. Samlingen bliver ved med at producere meningsfyldt inspiration, så vi kan forstå vores samtid. MAXXI er en eksperimenterende institution. Dens kurateringsindsats er drevet af kollektiv intelligens. Resultatet af indsatsen, det aktuelle projekt, er derfor, at kunst- og arkitektursamlinger føres sammen med henblik på at fremme dialog og samspil mellem begge områder for at skabe en ny kulturel kontekst for innovative diskussioner og udvekslinger om betydningen af nutidens skabelse og demokrati. Med tiden søger den at åbne yderligere diskussioner om gentænkningen af vor tids kunstmuseum. Der er blevet rejst vigtige spørgsmål om urbanitet, offentlige rum, politisk historie og virkelighed, krop, sjæl, åndelighed samt miljøets fremtid på baggrund af samlingernes rigdom og mangfoldighed, der afslører det store potentiale, der ligger i offentlighedens interesse deri. Værkerne i såvel kunst- som arkitektursamlingerne, med nye og specifikke bidrag fra indbudte kunstnere, anerkendes på mange forskellige niveauer og skaber derved et komplet og komplekst legeme af aktive og kritiske handlinger: hjernen (skabernes fantastiske forestillingsverden), skelettet, musklerne, årerne og bevægelsen (de performative elementer og mekaniske konstruktioner), byen (bymæssige visioner og byplanlægning), de menneskelige dramaer (mimik, tragedie og komedie), de sociale og politiske handlinger (krig, revolution, geopolitik, økologi og sociale projekter), kritiske overvejelser om historie og åndelighed (kirke, kolonisering og institutionel kritik). Det er også et projekt, der udvikler sig over tid og åbner for interaktion med publikum. Kunstværkerne bliver ikke bare sat i kritisk dialog med den specifikke arkitektoniske sammenhæng. Hvad der er mere bemærkelsesværdigt er, at de også sætter gang i yderligere forskningsaktiviteter, offentlig involvering og udvidelser, inklusiv forskellige støttemodeller for institutionen, der omfatter borgernes indlevelse og deltagelse. Det omfattende program af relaterede læringsaktiviteter og initiativer for publikum, som man er velkommen til at deltage i, afhænger af dette perspektiv.”

- 5 Clerval, Anne: The spatial dynamics of gentrification in Paris: a synthesis map / Les dynamiques spatiales de la gentrification à Paris. <http://cybergeo.revues.org>.
- 6 Galla, Amareswar, (red.): *World Heritage Beyond Borders*, UNESCO, 2013.
- 7 ICOM: Québec Declaration on the Preservation of the Spirit of Place, 2008, Québec, Canada. Deklarationen har fokus på bevaring af integriteten af et steds kulturelle biografi. Dette erstatter Sense of Place for at betone den levende sociale og spirituelle natur ved steder.
- 8 Frank, Niels: *Genfortryllesen – Erindringsdigte*, uddrag af digtet Replica, Gyldendal, 1988
- 9 Biddle, Erika: ‘Re-Animating Joseph Beuys’ ‘Social Sculpture’: Artistic Interventions and the Occupy Movement’ *Communication and Critical/Cultural Studies*. Volume 11. Issue 1. 2014, Routledge. Special issue: Occupy Communication and Culture.
- 10 Nussbaum, Martha C.: *The New Religious Intolerance – Overcoming the Politics of Fear in an Anxious Age*, The Belknap Press of Harvard University Press. 2012 US/UK.
- 11 ‘Ruins, Archaeology and the Postcolonial Archive’, Iain Chambers, professor i kultur- og postkoloniale studier baseret på tværfaglige og interkulturelle analyser ved Orientale Universitet i Napoli. I RE.ENACTING THE PAST – Museography for Conflict Heritage, red. Brassanelli, Michela – Gennaro Postiglione. Lettera Ventidue, 2013.
- 12 Sen, Amartya: *Women’s Agency and Social Change* p. 189 i ‘Development as freedom’, 1999, Oxford US.
- 13 Uddrag af Sheryl Sandbergs tale i 2011, ved translokation på Barnard College, lærestalt for almen dannelse, i New York forbeholdt kvinder, citat fra Sandberg, Sheryl: BRYD IND – kvinder, karriere og viljen til lederskab. Oversættelse Hanna Lützen fra LEAN IN – Woman, Work and the Will to Lead (2013). Rosinante, 2014.
- 14 Said, Edward W.: *Out of Place – A memoir*. p. 295. Granrata Books, UK (1999) 2000.
- 15 Bjerg, Kresten: ‘Digitaliseringen dræber det autonome individ’, Weekendavisen, 28. marts 2014.
- 16 Christensen, Inger: *Sommerfugledalen* 1998 (2012) VIII sonet p. 22/ p. 23.

LÆSEVEJLEDNING

VIDEN, DEMOKRATI OG TRANSFORMATION

Hovedresultaterne præsenteres i artiklen *Museer som formidlere af kulturelt demokrati*. Her præsenteres resultaterne for de 208 deltagende kulturinstitutioner. Brugerne vurderer museernes kerneydelser højt. Andelen af brugere med en lang videregående uddannelse er markant. Andelen af unge brugere er i fremgang samtidig med, at kvindelige brugere er overrepræsenterede. Desuden er det bemærkelsesværdigt, at en tredjedel af brugerne med bopæl i Danmark angiver, at de har kulturel tilknytning til et land uden for Danmark, og at en fjerdedel af brugerne på museerne har bopæl i udlandet. I forlængelse af hovedresultaterne præsenteres brugerundersøgelsens metodiske grundlag.

Artiklen *Museet er en sommerfugl* åbner med at stille følgende spørgsmål: Hvordan kan museer som demokratiske dannelsesinstitutioner skabe konstruktive med- og modspil til social og kulturel forandring? Artiklen sætter Brugerundersøgelsens resultater ind i en samfundsmæssig, politisk og lovgivningsmæssig kontekst. Det omfatter både lokale forhold og internationale tendenser, der begrunder de fire tematiske vinkler, der adresserer aktuelle udfordringer for museerne. Det er brugernes identitet og læringsadfærd, museer som rum for interkulturel dialog, kønsligestilling samt kulturturisme.

IDENTITET OG LÆRINGSADFÆRD

Kapitlet indledes med artiklen *Social og faglig læring på museet*. Hvorfor kommer mennesker på museum, og hvordan bruger de museer? Menneskers brug af museer er relaterede til dannelse. Det vil sige social og faglig læring, der er identitetsrelateret. Museer er socialiseringsinstitutioner, der kan bidrage til individuel og kollektiv læring og identitetsdannelse. Artiklen bidrager med viden, der kan kvalificere og udvikle museer som videnscentre og læringsmiljøer i et bredere samfundsperspektiv.

Herefter følger artiklen *Det naturhistoriske museum som videnscenter og læringsmiljø*. Verden er fuld af viden, medieplatforme og sociale fællesskaber. Nye teknologier byder sig til og overtrumfer i mange tilfælde imponerende samlinger og dyrt anlagte museale scenografier. Hvilken rolle spiller museet i samfundet? På hvilken måde formår museerne at udfylde rollen som videnscentre og læringsmiljøer, og at sætte dagsordenen for samfundsdebat og skabe relationer til naturen, vores fælles arv og ophav?

Afslutningsvis indeholder kapitlet artiklen *Vi får ikke altid det, vi ønsker os: et ikke-arkaisk syn på uddannelse, demokrati og dannelse*. Artiklen diskuterer forholdet mellem uddannelse, demokrati og dannelse. Her er argumenter for en politisk snarere end en social forståelse af medborgerskab og for en 'ikke-arkaisk' snarere end en 'arkaisk' forestilling om demokrati. Det indebærer, at demokrati er en proces, der kan forandre vores individuelle ønsker til noget, der kollektivt

kan anses for ønskværdigt. Demokrati er ikke en proces, hvorigennem vi kan maksimere vores ønsker, men derimod en proces, der stiller kritiske spørgsmål til og forstyrrer vores ønsker. Den læring, der er involveret heri, handler ikke om tilegnelse af viden, færdigheder og holdninger, der skal til for at være en 'god' borger. Det er en langt vanskeligere proces, hvor vi undersøger, hvor meget vi er nødt til at give afkald på og give efter overfor for at muliggøre et fælles liv med plads til mangfoldighed og forskellighed.

RUM FOR INTERKULTUREL DIALOG

Kapitlet indledes med artiklen *Kulturel tilknytning og forankring af diversitet på museet*. Hver tredje bruger med bopæl i Danmark angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark. I 2013 blev spørgsmålet om brugernes kulturelle tilhørsforhold implementeret i brugerundersøgelsen. Målet er at få større indsigt i brugernes kulturelle tilhørsforhold for dermed at udvikle nye værktøjer til at arbejde strategisk med inddragelse af brugere med forskellig kulturel baggrund, og dermed udvikle museet som rum for interkulturel dialog. Med andre ord, forankring af kulturel diversitet på museet.

Herefter følger artiklen *Interkulturel praksis på det kulturhistoriske museum*. Interkulturel praksis på et museum handler ikke om nationale modsætninger, men om de store forskelligheder vi ser i de forskellige befolkningsgruppers brug af museerne. Halvdelen af befolkningen ser ikke et museumsbesøg som en mulighed for dem. Sydvestjyske Museers to hovedudstillingssteder i Esbjerg og Ribe er forskellige. Det giver en forskellig sammensætning af brugere. Til gengæld har museet en lang række tiltag, som spreder formidlingen ud til nye brugergrupper og museet vil i de kommende år gennemgå store forandringer for at blive relevant for en større del af befolkningen.

Til sidst følger artiklen *Museer og menneskerettigheder: Udstillingen Inside og 'glemte australiere'*. Artiklen reflekterer over museers ansvar for at adressere menneskerettighedsspørgsmål og dermed sikre repræsentation af alle befolkningsgrupper i museernes indsamling-, forskning- og udstillingspraksis. I Australien har et forsknings- og udstillingsprojekt, igangsat af den australske regering, omhandlende den glemte generation af tvangsfjernede børn vakt både tavshed og stor debat. Projektet er et eksempel på, hvordan museer kan adressere spørgsmål om menneskerettigheder og løfte ansvaret for at repræsentere et flerstemmigt og kontroversielt emne som del af en national identitetsforståelse.

KØNSLIGESTILLING

Første artikel i kapitlet har titlen *Kønsperspektiver på museet*. Den belyser ud fra et kønsperspektiv, hvad resultaterne fra brugerundersøgelsen viser om brugere med bopæl i Danmark. Kvinder er fortsat overrepræsenterede blandt brugerne,

og i endnu højere grad blandt unge brugere sammenlignet med ældre brugere. Samtidigt dominerer mændene på museernes ledelsesniveau. Kønslig ubalance trives på de danske museer. Men hvorfor er der så mange kvinder blandt brugerne på museerne? Og hvad skal museerne være opmærksomme på, hvis kønsbalancen blandt brugerne på sigt skal blive mere ligeværdig?

Herefter følger artiklen *Køn og identitet på kunstmuseet*, som fokuserer på mainstreamingbegrebet i forhold til kunstmuseet, kunsthistorien og samtidskunsten. I hvilken kontekst skal man se mainstreamingbegrebet, hvordan er det kommet til udtryk og hvordan kan man arbejde med det i museumsinstitutionen?

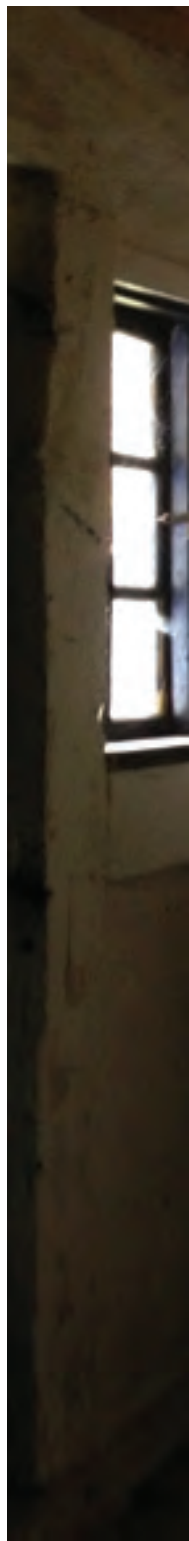
Artiklen *Skal køn højere op på museernes dagsorden?* søger at fremhæve, hvorfor kønsspørgsmålet bør gives højere prioritet på museer, kunstgallerier og i kunst- og kulturarvsorganisationer. Hovedformålet er at gøre rede for aktuelle kønsspørgsmål på museerne som et udgangspunkt for at give anbefalinger, der er både ambitiøse og opnåelige. Nøglespørgsmålene kan henføres til museets tre kernefunktioner: (1) de institutionelle stødpudestrukturer, der har ansvar for dets driftsaktiviteter, (2) institutionens ideologi; samlingernes og programmets eksistensberettigelse, og (3) publikumskontaktfladen / de besøgendes engagement. Handlingsplanen i det afsluttende afsnit er essensen af de centrale spørgsmål, der går igen i alle sfærer og kræver yderligere belysning. De relaterede anbefalinger skal ses som en opfordring til dybere overvejelser og granskning, og de tjener dermed som en værktøjskasse til udarbejdelse af en forandringsramme.

KULTURTURISME

Publikationens sidste kapitel indledes med artiklen *Hver fjerde bruger har bopæl i udlandet*. Den typiske udenlandske bruger er en europæisk m/k i alderen 30 til 49 år med en lang videregående uddannelse, som sammen med sin(e) rejsepartner(e) besøger et kulturhistorisk museum i Region Hovedstaden, fordi de er interesserede i at vide mere om den danske kultur. Der er dog væsentlige regionale forskelle på den typiske udenlandske bruger.

Artiklen *Strategisk ledelse i et lokalt og et globalt perspektiv* reflekterer forandringen fra et hengemt kulturhistorisk specialmuseum til en moderne attraktion på oplevelsesøkonomiske betingelser. Efter en turbulent proces omkring M/S Museet for Søfarts fremtidige driftsøkonomi og en vanskelig byggeproces er der kommet balance i økonomien, og det nye museum har fået en overvældende modtagelse. Nu står museet over for at skulle lære sine nye brugere at kende – brugere, der både findes i det nærmeste lokalområde og på den anden side af jorden.

Herefter følger artiklen *Museer og kulturturisme: Hvad er vejen frem?*, hvori museernes mangefacetterede potentialer og udfordringer identificeres og nye retninger for museerne udpeges. Her diskuteres museernes udviklingspotentialer i forhold til kulturpolitik og strategisk planlægning med fokus på museer i et samfunds-, teknologisk- og vidensperspektiv.

BIDRAGSYDERE

ADELE CHYNOWETH

Adele Chynoweth er gæstestipendiat ved The Australian National University, hvor hun i 2012 modtog prisen *Vice-Chancellor's Award*. Hun var medkurator på Australiens Nationalmuseums aktuelle rejsende udstilling *Inside: Life in Children's Homes and Institutions*. Adele var også forsker og forfatter i forbindelse med *the Memory Museum*, en officiel event, der var på programmet ved South Australias 100-års-jubilæum i 2001. Adele er uddannet teaterinstruktør, og hendes professionelle instruktøropgaver i Australien har omfattet arbejde for State Theatre SA, Vitalstatistix-National Women's Theatre, the Centre for Performing Arts og the Street Theatre i Canberra. Ydermere er Adele blevet tildelt en ph.d.-grad for sin afhandling om moderne australsk drama. Adele arbejder nu som kurator for the Hawke Centre ved University of South Australia i forbindelse med en udstilling om kunstværker af den australskfødte New York-kunstner Rachael Romero, der skildrer kunstnerens indespærring på et Magdalene-vaskeri i South Australia, da hun var 14 år gammel.

BO SKAARUP

Bo Skaarup er direktør ved Naturhistorisk Museum i Aarhus og er kendt som en af landets bedste naturfortolkere med stor erfaring inden for ledelse og medier, hvad angår videnskabelig kommunikation og oplevelsesøkonomi. Han er uddannet marinebiolog og har haft stillinger så forskellige som udstillingspilot ved Experimentarium i København, udstillingsleder og hajekspert ved Kattegatcentret Grenaa, udstillingsleder ved Aqua Ferskvandscentret i Silkeborg, leder af DGI's natur- og friluftscenter Karpenhøj samt leder af Fuglsøcentrets kursus- og konferencecenter på Mols. Bo Skaarup har også bidraget til udviklingen af Nationalpark Mols Bjerge. Som tv-vært og studievært hos DR har Bo Skaarup åbnet danske zoologiske haver og akvarier for landets tv-seere, og han er desuden kendt som en aktiv og underholdende taler om emner vedrørende Danmarks natur og landskaber. Han har også skrevet bøger om Danmarks strande og Fregatten Jylland.

CAMILLA MORDHORST

Camilla Mordhorst er uddannet cand.comm. i kommunikation og europæisk etnografi fra Roskilde Universitet og har skrevet sin ph.d.-afhandling om de bevarede genstande fra Ole Worms Museum ved Nationalmuseet. Camilla har arbejdet på museer i mere end 20 år, ofte med formidling som sit nøgleområde. I løbet af de seneste 10 år har hun arbejdet som udstillingsleder ved Medicinsk Museion (2004-2009) og som leder af formidlingsenheden ved Københavns Museum (2009-2013). I juni 2013 blev hun udnævnt til direktør ved M/S Museet for Søfart. Desuden har hun skrevet flere bøger og artikler om fortolkningen af genstande, materialekulturteori og udstillingsanalyse.

DITTE VILSTRUP HOLM

Ditte Vilstrup Holm er uddannet mag.art. i kunsthistorie fra Københavns Universitet og Goldsmiths College. Hun har tidligere arbejdet på museer, forlag og universitetet og har desuden skrevet adskillige indlæg til bøger og kataloger om samtidskunst. Hun er p.t. ansat som erhvervs-ph.d. ved Kulturstyrelsen i samarbejde med Copenhagen Business School med forskningsprojektet *The Poetics of Participation* (Deltagelsens poetik), der fokuserer på brugeres deltagelse i kunstprojekter.

FLEMMING JUST

Flemming Just har været direktør for Sydvestjyske Museer i Ribe/Esbjerg siden 2011 og er æresprofessor ved Syddansk Universitet. Fra 1982 til 2011 arbejdede han i universitetssektoren, og i 1992 blev han tildelt titlen dr.phil. på baggrund af en disputats om forholdet mellem organisation og stat. I 1998 blev han udnævnt til prorektor ved Syddansk Universitet, og året efter blev han udnævnt til professor i samtidshistorie ved samme universitet. Ved universitetet har han været leder af forskellige forskningscentre og afdelinger inden for historie og samfundsøkonomi. Desuden har han været involveret i internationalt samarbejde og leder nu et dansk konsortium, der skal åbne en stor udstilling på Suzhou Museum i Kina i 2015. Kulturministeren har udnævnt ham til formand for ministeriets ekspertpanel for museer, Det strategiske panel.

GERT BIESTA

Gert Biesta er professor i uddannelsesteori og -politik samt leder af Institut for Uddannelse og Samfund ved University of Luxembourg. Han har tidligere arbejdet ved universiteter i Skotland, England og Nederlandene og har haft gæsteforskerstillinger i Sverige og Norge. Hans arbejde fokuserer på uddannelsesteori og -filosofi samt uddannelses- og samfundsforskning med en særlig interesse i problemstillinger vedrørende demokrati og demokratisering samt unges demokratiske praksis i uformelle sammenhænge. Tre af hans seneste bøger er oversat til dansk: *Læring retur* (2009, Unge Pædagoger); *God uddannelse i målingens tidsalder* (2011, Forlaget Klim) og *Demokratilæring i skole og samfund* (2013, Forlaget Klim). Hans seneste bog, *The Beautiful Risk of Education* (2014, Paradigm Publishers) vandt for nylig prisen *the American Educational Research Association 2014 Outstanding Book Award (Division B: Curriculum Studies)* og udkommer i dansk oversættelse på forlaget Klim senere i år.

IDA BRÆNDHOLT LUNDGAARD

Ida Brændholt Lundgaard er uddannet cand.mag. i kunsthistorie og nordisk litteratur og sprog fra Københavns Universitet. Hun er specialkonsulent for museer i Kulturstyrelsen, hvor hun er projektleder på Formidlingsplanen for de danske museer. Før dette arbejdede hun bl.a. som undervisnings- og udviklingsansvarlig på Louisiana. Hun underviser på Københavns Universitet og Aarhus Universitet samt internationalt, og hun har en omfattende publikationsliste, inkl. den aktuelle bog *Museums – Social Learning Spaces and Knowledge Producing Processes* (2013, m. Jacob Thorek Jensen). Hun har specialiseret sig i udvikling af museernes uddannelsesrolle i samfundet, interkulturel læring samt kultur- og uddannelsespolitik. Hendes arbejde fokuserer på kulturelt demokrati og aktivt medborgerskab. Det vil sige dialog, deltagende praksisser, flerstemmighed og kritisk refleksion.

JACOB THOREK JENSEN

Jacob Thorek Jensen er uddannet cand.mag. i historie med tilvalg i kulturarv og museumsteori fra Københavns Universitet. Han er konsulent for museer i Kulturstyrelsen, hvor han er involveret i projekter tilknyttet Formidlingsplanen, især Brugerundersøgelsen. Han har tidligere været ansat på Arbejdermuseet i København, Danmarks Tekniske Museum samt Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot. Han har specialiseret sig i museumshistorie, hvor han har fokuseret på grundlæggelsen af offentlige museer i Danmark som del af en demokratisk bevægelse og udviklingen af nationalstaten. Han er redaktør af bogen *Museums – Social Learning Spaces and Knowledge Producing Processes* (2013, m. Ida Brændholt Lundgaard).

LOUISE EGHOLM BURCHART

Louise Egholm Burcharth har en bachelorgrad i sociologi fra Københavns Universitet. Hun arbejder i Kulturstyrelsens museums kontor, hvor hun varetager forskellige formidlings- og administrative opgaver. Derudover arbejder hun for KulturGuiderne, som er en frivillig organisation, der giver socialt udsatte børn og unge større adgang til kulturlivet. Hun har især beskæftiget sig med sociologiske problemstillinger i forhold til køn og unge og har stor erfaring med kvantitativ og kvalitativ metode. Derudover har hun beskæftiget sig med journalistisk formidling og har i sit arbejde stort fokus på at forene den akademiske og journalistiske formidlingspraksis.

PIER LUIGI SACCO

Pier Luigi Sacco er professor i økonomi og viserektor for internationale relationer ved IULM Universitetet i Milano. Han er også direktør for Sienas program for deltagelse i konkurrencen om at blive europæisk kulturby i 2019 og videnskabelig direktør for Campus Foundation, Lucca. Han skriver for *Il Sole 24 Ore*, *Artribune* and *Flash Art* og har publiceret mange artikler i førende tidsskrifter og i bøger med anerkendte udgivere om kulturøkonomi, kulturpolitisk design, spilteori og økonomisk teori. Han er en erfaren forelæser i international sammenhæng, og rådgiver både regionale og nationale regeringer, organisationer og kulturinstitutioner. Han er medlem af Warwick Kommissionen, af det Europæiske netværk for kultur, er i bestyrelsen Ujazdowski Castele Museum i Warsawa, og medlem af The European House of Culture.

SANNE KOFOD OLSEN

Sanne Kofod Olsen er direktør ved Museet for Samtidskunst i Roskilde. Hun er uddannet mag.art. i kunsthistorie og skrev speciale om performancekunst og kropskunst fra 1970'erne. Hun har tidligere været rektor ved Det Fynske Kunstakademi (2005-2009) og ved Kunststyrelsen og Center for Dansk Billedkunst. Siden midten af 1990'erne har hun været freelancekurator og forfatter samt ekstern lektor og censor ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet. Sanne Kofod Olsen har også været medlem af Kunstrådet (2011-2013) og er bl.a. medlem af Novo Nordisk Fondens Udvalg for Kulturhistorisk Forskning, bestyrelsesmedlem i Center for Kultur og Udvikling samt SNYK – en genreorganisation for ny eksperimentalmusik og lydkunst.

YASMIN KHAN

Yasmin Khan er selvstændig kurator, kulturrådgiver og freelanceforfatter. Hendes tværfaglige arbejdspraksis stammer fra en dyb interesse i de kulturelle skæringspunkter mellem videnskab, kunst og identitet. Hun er oprindeligt uddannet bio-forsker og har en kandidatgrad i videnskab og kultur fra Birkbeck College, London. Yasmin var tidligere projektleder for den rejsende udstilling *1001 Inventions*, der havde til formål at fremhæve det muslimske bidrag til videnskab, teknologi og ingeniørarbejde. Hun har tidligere været ansat som udstillingskoordinator og kuratorteamchef på the Science Museum. Yasmin har også været *Interpretation Manager* på British Library, hvor hun var med til at udvikle større udstillinger, der skulle engagere et mangfoldigt publikum. Yasmin blev tildelt stipendiet *Wellcome Trust Creative Fellowship* under *the Clore Cultural Leadership Programme*, hvilket omfattede en midlertidig stilling ved *the London 2012 Festival*. Yasmin er stifter og producent af *Sindbad SciFi*, en græsrodsbevægelse, der gentænker mellemøstlige fortællinger som science fiction.

2

IDENTITET OG LÆRINGSADFÆRD

SOCIAL OG FAGLIG LÆRING PÅ MUSEET

IDA BRÆNDHOLT LUNDGAARD

Hvorfor kommer mennesker på museum, og hvordan bruger de museer? Udgangspunktet i artiklen er resultaterne om brugernes motivations- og læringsadfærd, sammenholdt med vurderinger af museumsoplevelsen, vidensniveau og forforståelse af museernes faglighed og genstandsfelter, uddannelsesbaggrund samt kompassegmentering. Artiklen reflekterer de motivations- og læringsadfærdstyper, som John H. Falk og Lynn D. Dierking har identificeret i deres forskning. Analyserne viser, at museer primært er relevante for mennesker med en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Brug af museer er relateret til dannelse, det vil sige social og faglig læring, der er identitetsrelateret. Museer er socialiseringsinstitutioner, der kan bidrage til individuel og kollektiv læring og identitetsdannelse. Artiklen bidrager med viden, der kan kvalificere og udvikle museer som videnscentre og læringsmiljøer i et bredere samfundsperspektiv.

SOCIAL OG FAGLIG LÆRING PÅ MUSEET

Resultaterne i denne artikel bygger på besvarelser fra de brugere, der har bopæl i Danmark. Det er brugerne selv, der ud fra valg mellem seks forskellige udsagn har identificeret deres motivations- og læringsadfærd i forbindelse med deres museumsbesøg.¹ Det samme gælder spørgsmålet om vidensniveau, der bygger på brugernes egne oplevelser af, hvad de ved og på hvilket niveau. I modsætning hertil er kompassegmenteringen foretaget på baggrund af, at brugerne besvarer værdi- og holdningsspørgsmål, der danner grundlag for en segmentering.

EN RELEVANT MUSEUMSOPLEVELSE

Brugerne giver entydigt udtryk for, at museerne er relevante og meningsfulde, når museerne skaber muligheder for at lære noget nyt i relation til, at udstillingerne er relevante, museet har en god atmosfære, og udstillingsdesignet fungerer godt. I forlængelse heraf lægger brugerne vægt på mulighed for aktiv deltagelse, differentierede læringsmuligheder, læring på tværs af generationer, mulighed for videndeling og erfaringsudveksling samt rum for refleksion og fordybelse.

Brugerundersøgelsen giver indikatorer på brugernes vidensniveau. Resultaterne viser, at hovedparten af brugerne angiver, at de ved lidt, eller at de interesserer sig for området og ved noget om feltet, som museet beskæftiger sig med.²

Resultater om brugernes vurderinger og prioriteringer af museernes kerneydelser skal ses i sammenhæng med, at resultaterne fra brugerundersøgelsen fra 2009 til 2011 viser, at det er en social begivenhed at gå på museum. 7% af brugerne kommer alene på museet, mens 93% kommer sammen med andre – en partner, familie eller venner, arbejdsrelateret eller med en gruppe i forbindelse med uddannelse eller fritid.³ Det er derfor væsentligt at have fokus på, hvordan museer skaber rammer om sociale læringsrum. Det er forhold, som de amerikanske museologer John H. Falk og Lynn D. Dierking har forsket i og adresserer i *The Museum Experience Revisited*.

“Hvis man vil forstå museers sociokulturelle kontekst fuldt ud, er det ikke nok blot at tage et skridt tilbage og se på museer som samfundsinstitutioner; man er også nødt til at forstå denne kontekst på mikroniveau. Hvad foretager besøgende sig egentlig, når de besøger og interagerer med museer? De besøgendes samspil er naturligvis formet af deres opfattelse af museer som samfundsinstitutioner, men da de fleste besøger museer i grupper – og de, der er på besøg alene, kommer uvægerligt i kontakt med andre besøgende og museumspersonale – så er en analyse af, hvad der reelt sker, når besøgende interagerer med hinanden og museernes personale, en hjælp til at fremhæve og afklare en forståelse af den sociokulturelle kontekst.”

“Besøgende i grupper, om det så er skolegrupper, familier eller rene voksen-grupper, ankommer som medlemmer af et eksisterende læringsfællesskab, og på grund af besøgenes sociale karakter danner indholdet, udstillingerne, programmerne og medierne ofte en interessant baggrund, der understøtter de besøgendes sociale samspil.”⁴

Museernes rummelige og materielle iscenesættelser for bevægelsesmønstre og handlinger er afgørende for den rolle, de kan spille i nutidens samfund. Den socio-materielle praksis relaterer til erfaring, tid og rum samt kropslighed, hvor samspillet mellem det materielle og immaterielle etablerer rammerne for nye rum for sociale processer. Bevægelse, mangfoldighed og emergens kan bidrage til en forståelse af, hvordan viden kan udvikles inden for det materielle kulturelle felt, som museer udgør.

MOTIVATION OG LÆRINGSADFÆRD

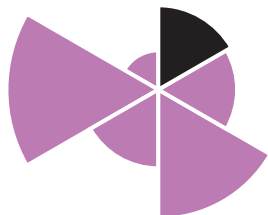
I det følgende bliver karakteristika ved de seks motivations- og læringsadfærds-typer gennemgået på baggrund af brugerundersøgelsens resultater.

Falk og Dierking lægger vægt på, hvordan museumsbrugernes motivations- og læringsadfærd afhænger af de forestillinger og forventninger, vi som individer har til museumsoplevelsen, og at den værdi, vi tillægger oplevelsen, i høj grad hænger sammen med, om vi får tilfredsstillt vores forventninger. Det betyder, at erindringen om den oplevelse, vi har på museet, også er central.

“Hver besøgendes oplevelse er selvfølgelig enestående, ligesom hvert museum er det. Det er sandsynligt, at begge rammesættes inden for socialt/kulturelt definerede grænser for, hvordan det specifikke museumsbesøg kan tilbyde noget, der vil tilfredsstille folks videbegær, ønske om at agere vært, oplevelsesjæger, fagligt interesseret og behov for genopladning. [...] Alle sådanne kategorier er flydende, og tilbuddene vil sandsynligvis variere i forhold til institution, sted og situation. Grundtanken i denne model om identitetsrelateret motivation er, at det er yderst vigtigt indgående at forstå, hvorfor individuelle personer besøger et museum.”⁵

Når brugerne identificerer deres motivations- og læringsadfærd angiver den største andel med 27%, at de kommer, fordi de er *videbegærlige*. Det er videbegærlighed, der er den mest dominerende motivationsfaktor for brug af museer. Herefter følger med 23% *oplevelsesjægerne*, 15% angiver, at de er på museet for at oplade og fordybe sig, 14% er *fagligt interesserede*, 14% er *værter* og 7% er *vedhæng*.

Der er markante forskelle i motivations- og læringsadfærdstyperne mellem de tre museums-kategorier. De kulturhistoriske museer ligger tæt på det generelle billede. Kunstmuseerne har den største andel af *opladere* med 24% samt *fagligt interesserede* med 15%. På de naturhistoriske museer er 27% *værter*, mens de kun udgør 6% af brugerne på kunstmuseerne. De naturhistoriske museer har den laveste andel af *opladere* med 5% og den laveste andel af *videbegærlige* med 22%.

HVEM ER OPLADEREN?

Jeg er her i dag for at få ny energi og for at finde ro og tid til fordybelse. Jeg søger æstetiske oplevelser i udstilling, arkitektur og omgivelser.

De mennesker, der gerne vil bruge museet til at få ny energi, vil opleve museet som et åndehul væk fra hverdagen eller bekræftelse på deres religiøse overbevisning. *Opladeren* bryder sig ikke om steder med mange mennesker og vil ikke forstyrres. De søger åndelige og æstetiske oplevelser, smukke omgivelser og arkitektur med mulighed for ro og fordybelse. *Opladeren* bruger museet til mental afslapning og inspiration.

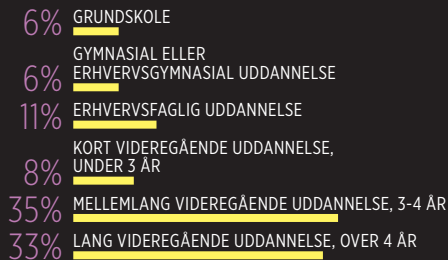
Opladere udgør 15% af brugerne på museer i Danmark. Den typiske oplader er over 50 år og har en lang videregående uddannelse, er kvinde og kommer oftest på et kunstmuseum. *Opladere* vurderer museernes kerneydelser højt og er den gruppe, der værdsætter museernes atmosfære højest, sammen med service og betjening samt information i billetsalget. *Opladere* interesserer sig for og ved noget om det, de bruger museet til at fordybe sig i. De tilhører det *moderne fællesskabsorienterede* segment sammen med det *fællesskabsorienterede* og det *traditionelle fællesskabsorienterede* segment. På de kulturhistoriske museer er det gruppen fra 30 til 65 år, der udgør den største andel af *opladere*, mens de naturhistoriske museers *opladere* adskiller sig ved at være under 50 år. *Opladere* er fortrolige med museet og føler sig hjemme.

OPLADEREN

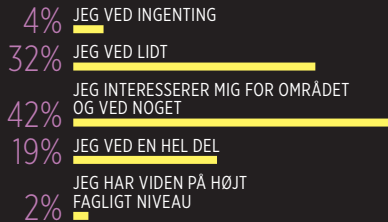
ALDERSFORDELING

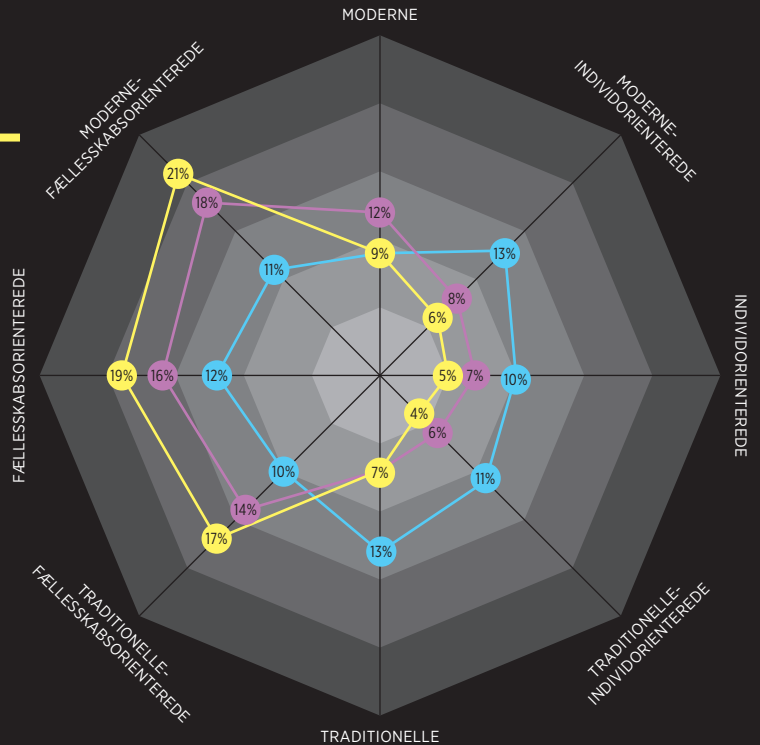
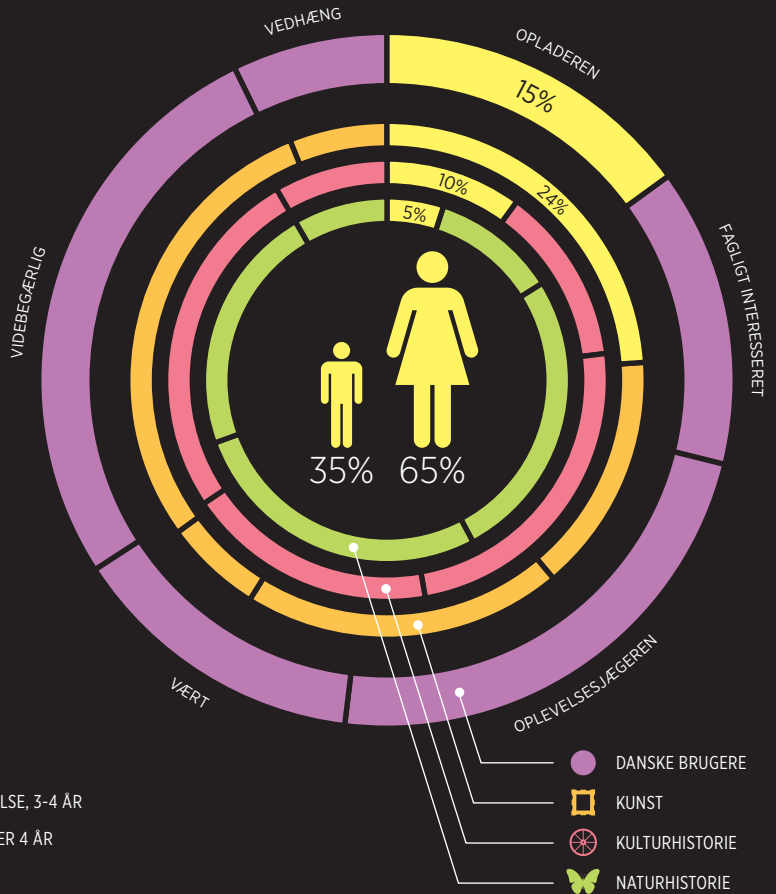
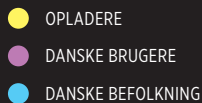
UDDANNELSESLEVEL

VIDENSLEVEL

CENTERGRUPPE

OPLADERNE

Brugere, der karakteriserer sig selv som *opladere*, er den type, der med 65% har den største overrepræsentation af kvinder. 67% af opladerne på kunstmuseerne er kvinder, mens 51% af opladerne på de naturhistoriske museer er mænd.

Opladere er markant overrepræsenterede blandt ældre brugere, hvor 63% er over 50 år. Der er væsentlige forskelle i forhold til de tre museums-kategorier. Andelen af *opladere* over 50 år udgør 69% på kunstmuseerne, som dermed ligger tæt på det generelle billede. Det er anderledes for de kulturhistoriske museer, hvor den største andel af *opladere* er brugere i alderen 30 til 49 år, som udgør 33%. Det er denne gruppe sammen med gruppen fra 50 til 64 år, som tilsammen udgør 55% af *opladerne* på de kulturhistoriske museer. På de naturhistoriske museer er 45% af *opladerne* mellem 30 og 49 år. Dermed er aldersgruppen markant overrepræsenteret og adskiller sig fra de øvrige museums-kategorier. Samtidig er 21% af *opladerne* unge i aldersgruppen 14 til 29 år, hvilket er dobbelt så højt som i de andre museums-kategorier.

77% af *opladerne* har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. Deres andel af Danmarks befolkning er 28%. På kunstmuseerne har 37% af opladerne en lang videregående uddannelse, mens andelen på de kulturhistoriske museer er 27%. 39% af opladerne på de naturhistoriske museer har en lang videregående uddannelse.

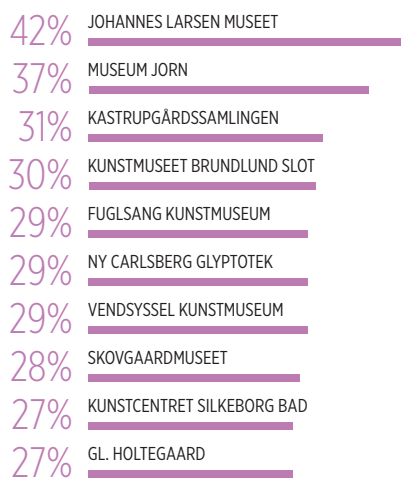
Opladerne er positive over for museernes kerneydelser med en samlet vurdering på 8,69. Atmosfæren på museet bliver sammen med service og betjening samt information i billetsalget vurderet højest. *Opladerne* på de kulturhistoriske museer er mest tilfredse med disse kerneydelser. Det er museets egnethed for børn og mulighed for at deltage aktivt, der får den laveste vurdering af *opladerne*. De naturhistoriske museers *opladere* er mest utilfredse, mens de kulturhistoriske museers bedømmelser ligger højest.

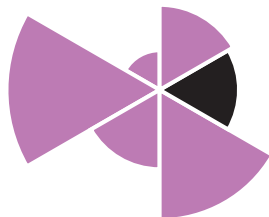
42% af *opladerne* giver udtryk for, at de interesserer sig for og ved noget om det område, som de bruger museet til at fordybe sig i. 45% på kunstmuseerne angiver dette svar. 39% på de kulturhistoriske museer angiver, at de ved lidt eller ingenting. Andelen af de naturhistoriske museers *opladere*, der angiver, at de ved en hel del, er 24%, og dermed er de naturhistoriske museer dem med flest *opladere*, der selv angiver, at de har stor viden om området.

MUSEER MED FLEST OPLADERE

HVEM ER DEN FAGLIGT INTERESSEREDE?

Jeg er her i dag på grund af en specifik faglig interesse. Jeg forholder mig kritisk til udstillingen og den faglige formidling.

Den *fagligt interesserede* kommer på museet med et specifikt mål og søger ny faglig viden. De forholder sig kritisk og reflekterende til museet. Det er brugere, som ofte kommer alene og når, der ikke er andre brugere på museet. De oplever en tæt forbindelse mellem museets indhold og deres passionerede interesse eller professionelle faglighed.

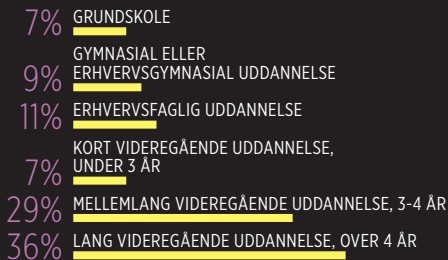
14% af brugerne på museer i Danmark er *fagligt interesserede*. Aldersfordelingen følger den generelle aldersfordeling blandt borgere i Danmark. På kunstmuseerne er der flere *fagligt interesserede* kvinder end mænd. På de naturhistoriske museer er der flere unge *fagligt interesserede*, mens andelen af ældre brugere er mindre. De *fagligt interesserede* på museerne er brugere med en lang videregående uddannelse. Brugere er generelt tilfredse med museernes kerneydelser og angiver, at de interesserer sig for området og ved noget, eller angiver, at de ved en hel del. De *fagligt interesserede* tilhører det *moderne fællesskabsorienterede* segment. Det vil sige, at de vælger at søge individuel faglig fordybelse i et offentligt socialt rum. Fordelingen af de *fagligt interesserede* brugere peger på, at der på museerne opereres med en begrænset opfattelse af faglighed og viden. Det medfører, at størstedelen af befolkningen i Danmark ikke oplever, at de kan genkende og reflektere de iscenesættelser museerne præsenterer. Derfor kan resultaterne af undersøgelsen give anledning til at gentænke, hvordan museerne sammen med borgere med erhvervsfaglig uddannelsesbaggrund kan anerkende, inddrage og skabe ny viden, som er baseret på håndværksmæssige, materialemæssige og lokalt forankrede videnssystemer og færdigheder.

DEN FAGLIGT INTERESSEREDE

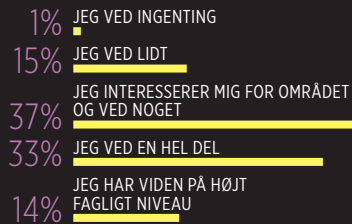
ALDERSFORDDELING

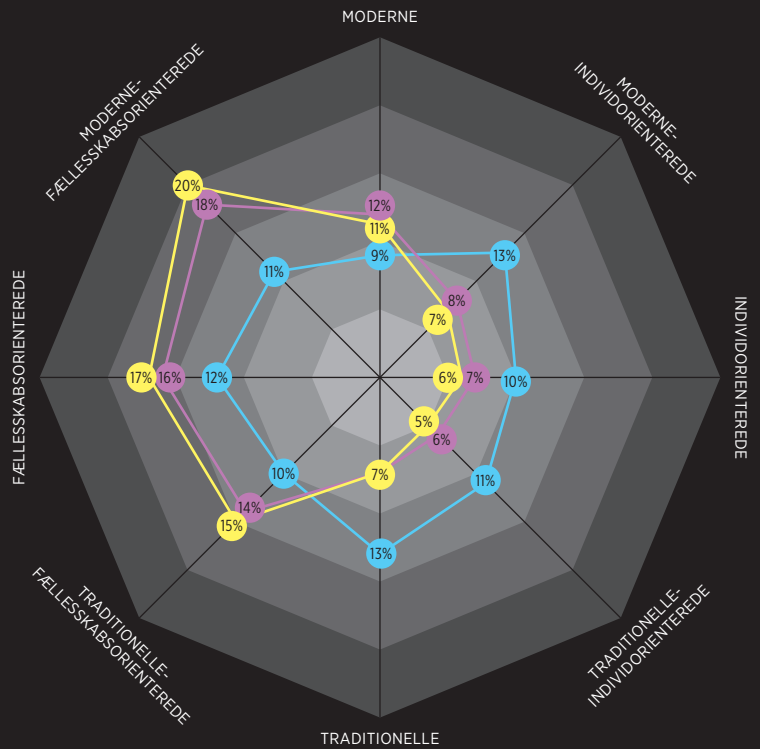
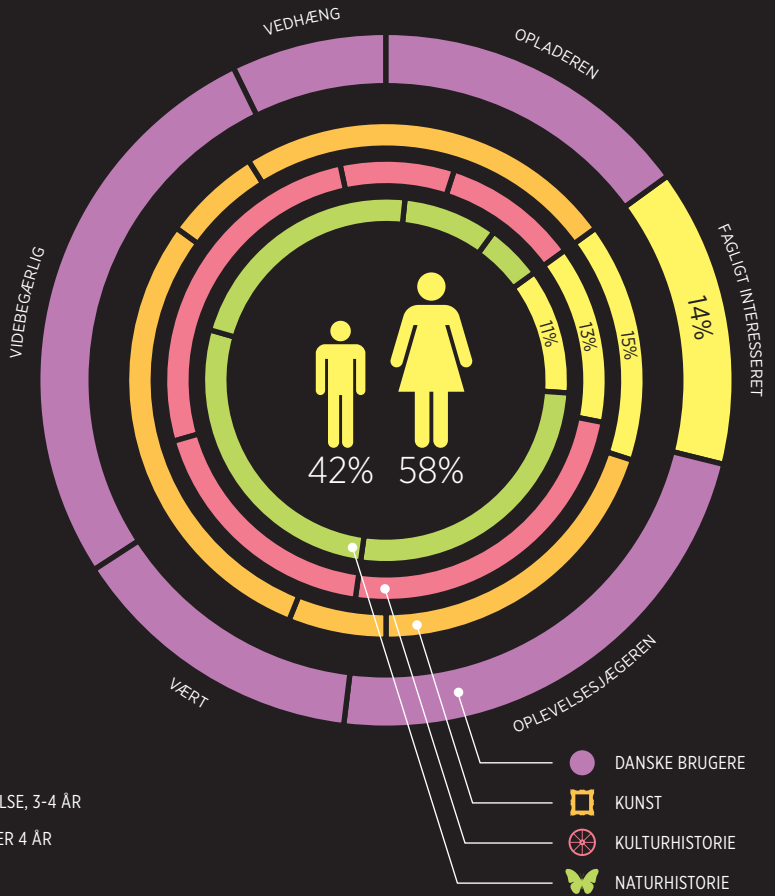
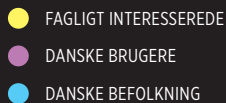
UDDANNELSESLEVEL

VIDENSLEVEL

CENTERGRUPPE

DE FAGLIGT INTERESSEREDE

Kønsfordelingen blandt de *fagligt interesserede* brugere fordeler sig med 58% kvinder og 42% mænd. Det skyldes især kønsfordelingen på de kulturhistoriske museer, hvor 53% er kvinder og 47% er mænd. Kunstmuseerne skiller sig ud med 64% *fagligt interesserede* kvinder.

Aldersfordelingen blandt de *fagligt interesserede* er jævnt fordelt, mens de naturhistoriske museer skiller sig ud. Her er med 39% en overrepræsentation af unge *fagligt interesserede* brugere, hvorimod andelen af unge for alle *fagligt interesserede* ligger på 23%. De naturhistoriske museers gruppe af *fagligt interesserede* brugere fra 30 til 49 år ligger på 36%. Samtidig har de naturhistoriske museer markant færre ældre brugere, der er *fagligt interesserede*. Der er således kun 14% *fagligt interesserede* i aldersgruppen 50 til 64 år, og når det gælder gruppen af brugere over 65 år, er andelen på de naturhistoriske museer 10%.

De *fagligt interesserede* på museerne er overrepræsenterede blandt brugere med en lang videregående uddannelse. Kun 16% af brugerne har en grundskole eller gymnasial uddannelse, mens 11% af de *fagligt interesserede* har en erhvervsfaglig uddannelse. Der er forskelle i sammensætningen af de *fagligt interesseredes* uddannelsesbaggrunde blandt de tre museums-kategorier. Kunstmuseerne skiller sig ud ved at have 46% *fagligt interesserede* med en lang videregående uddannelse. De kulturhistoriske museer har med 15% den største andel af *fagligt interesserede* med erhvervsfaglig uddannelse og med 30% den laveste andel med en lang videregående uddannelse. De naturhistoriske museer har den største andel af brugere, som er *fagligt interesserede* med en grundskole eller gymnasial uddannelsesbaggrund. Det kan skyldes, at de naturhistoriske museer generelt har en større andel af yngre brugere end kunstmuseerne og de kulturhistoriske museer.

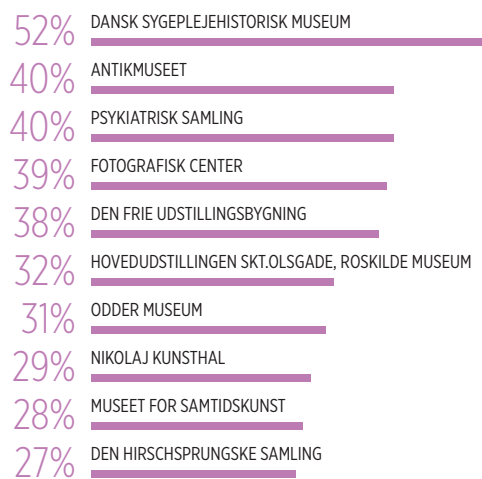
Den samlede vurdering for de tre museums-kategorier ligger på 8,32. Der er en tendens til, at de *fagligt interesserede* på de naturhistoriske museer er mindre tilfredse med museernes kerneydelser end brugerne på de kulturhistoriske museer og kunstmuseerne.

Fordelingen af de *fagligt interesserede* i forhold til viden på området fordeler sig således, at 37% angiver, at de interesserer sig for området og ved noget, og 33% angiver, at de ved en hel del. 15% ved lidt og 14% har viden på højt fagligt niveau. Det er en tendens, der går igen på kunstmuseerne og de kulturhistoriske museer. De naturhistoriske museer har en mere ligelig fordeling blandt de *fagligt interesserede*. Der er således 22%, som angiver, at de ved lidt, 32% som interesserer sig for området og ved noget, 28% som ved en hel del, og 18% som angiver, at de har viden på højt fagligt niveau.

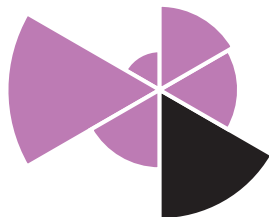

MUSEER MED FLEST FAGLIGT INTERESSEDE

HVEM ER OPLEVELSESJÆGEREN?

Jeg er her for at opleve og koncentrere mig om det mest iøjnefaldende. Jeg behøver ikke at se alt for at lære stedet at kende.

Oplevelsesjægeren er motiveret af idéen om at være på et kulturelt vigtigt sted. De søger "highlights" og "must sees" som f.eks. blockbuster-udstillinger. *Oplevelsesjægeren* er motiveret af at opfylde andres forventninger til, hvad det er vigtigt at opleve. De går efter enkle og populære genstande, bygninger eller miljøer, ud fra ønsket om at kunne sige "been there – done that".

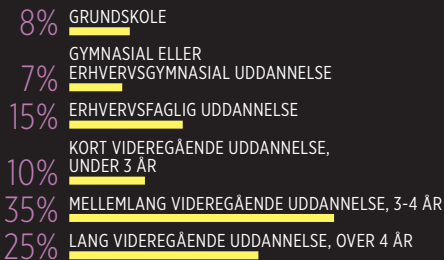
23% af brugerne med bopæl i Danmark identificerer sig som *oplevelsesjægere*. *Oplevelsesjægeren* er typisk en kvinde mellem 30 og 49 år og findes især på de naturhistoriske museer. De er karakteriseret ved at have en mellemlang videregående uddannelse og er generelt tilfredse med museernes kerneydelser. Den største andel angiver, at de ved lidt, mens der også er en stor andel, som interesserer sig for området og ved noget. På kunstmuseerne er *oplevelsesjægeren* typisk en kvinde over 50 år. Der er en sammenhæng mellem *oplevelsesjægerens* uddannelsesbaggrund og deres angivelse af vidensniveau. Det er karakteristisk for *oplevelsesjægerne*, at deres uddannelsesbaggrund generelt ikke er så lang, som for alle brugere af museer i Danmark. *Oplevelsesjægerens* uddannelsesbaggrund er generelt kortere end de andre motivations- og læringsadfærdstyper. Selvom andelen af *oplevelsesjægere* er høj blandt museernes brugere, er der potentialer for museerne i at arbejde strategisk med denne målgruppe, som er interesserede, ved lidt og er meget positive.

OPLEVELSESJÆGEREN

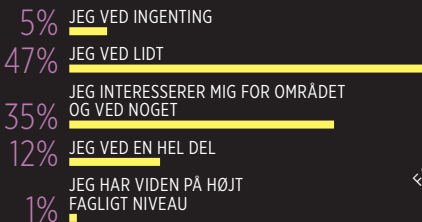
ALDERSFORDDELING

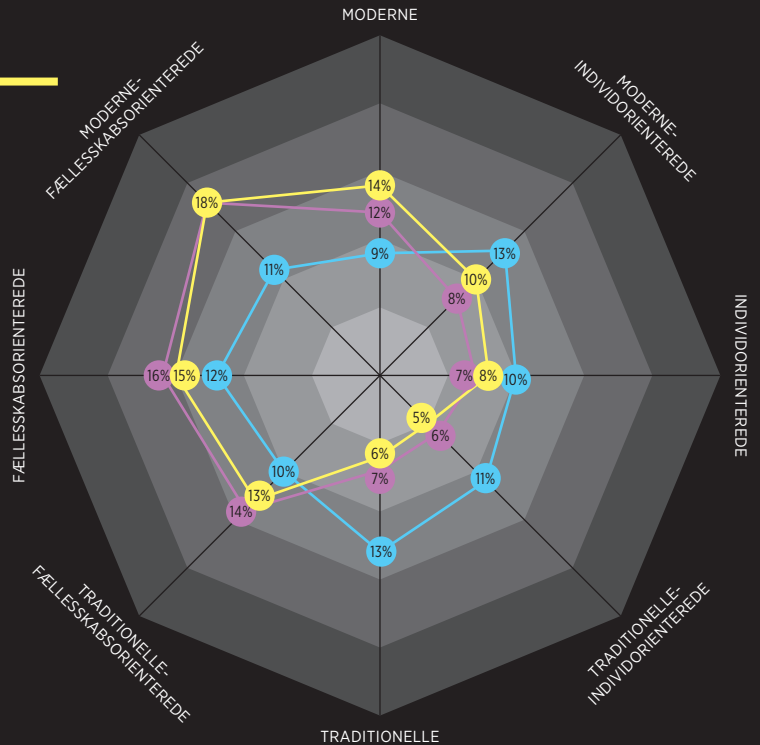
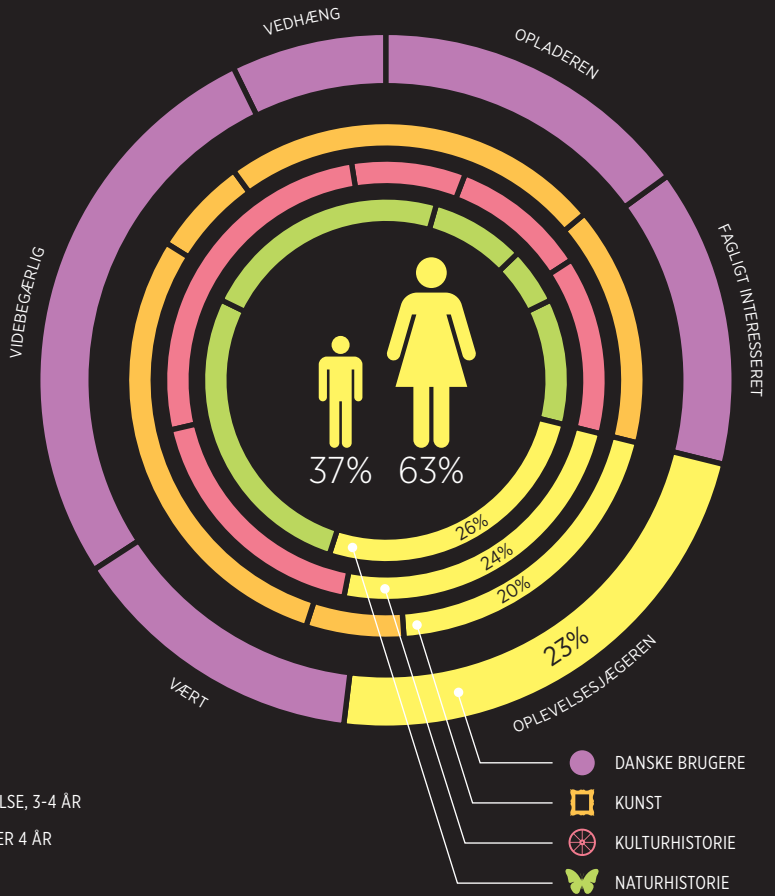
UDDANNELSESLEVEL

VIDENSLEVEL

CENTERGRUPPE

OPLEVELSESJÆGERNE

Kønsfordelingen blandt *oplevelsesjægere* svarer til kønsfordelingen blandt alle brugere af museer med 63% kvinder og 37% mænd. Kunstmuseerne har 64% kvinder og de naturhistoriske museer har 60% kvinder.

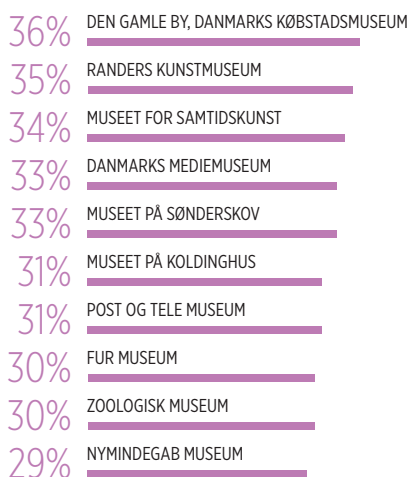
Med hensyn til aldersfordeling er det brugere fra 30 til 49 år, som er størst blandt *oplevelsesjægerne* med en andel på 37%. Aldersfordelingen på kunstmuseerne skiller sig ud, hvor brugere i alderen 50 til 64 år udgør 30%, mens brugere på 65 år og derover udgør 28%. For de kulturhistoriske museer er der 42%, som er mellem 30 og 49 år, og for de naturhistoriske museer udgør gruppen 60%.

45% af *oplevelsesjægerne* har en kort eller mellemlang videregående uddannelse. De naturhistoriske museer har med 32% den største gruppe med en lang videregående uddannelse.

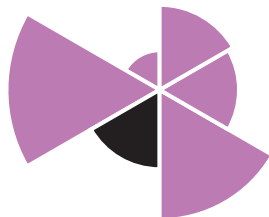
Det er *oplevelsesjægerne* på de kulturhistoriske museer, som er mest tilfredse med deres museumsoplevelser. *oplevelsesjægerne* på de naturhistoriske museer er mere tilfredse med kerneydelserne; egnethed for børn og mulighed for at lære noget nyt.

47% af *oplevelsesjægerne* angiver, at de ved lidt, mens 35% angiver, at de interesserer sig for området og ved noget. 12% angiver, at de ved en hel del.

MUSEER MED FLEST OPLEVELSESJÆGERE

HVEM ER VÆRTEN?

Jeg er her for at skabe en god oplevelse for dem, jeg er sammen med. Det vigtigste er, at dem, jeg er sammen med, synes, at museet er interessant.

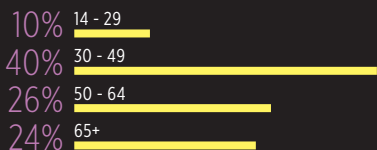
Værten er motiveret af en social læringsproces. *Værten* besøger museet for at skabe en god oplevelse og læringsprocesser for andre. Motivationen for *værten* er at skabe en social begivenhed, der fungerer. *Værten* er ikke personligt interesseret i at søge viden.

14% af brugerne karakteriserer sig selv som *værter*. *Værten* er typisk en kvinde mellem 30 og 49 år, som primært går på et naturhistoriske eller kulturhistorisk museum, mens den typiske *vært* på kunstmuseet er 65 år eller derover. Resultaterne tyder på, at *værten* på kulturhistoriske og naturhistoriske museer er forældre med børn, mens *værten* på kunstmuseerne er bedsteforældre med børnebørn. *Værter* har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. De vurderer museernes kerneydelser højt. De ved lidt om det, de skal beskæftige sig med på museet. Det tyder på, at *værten* er interesseret i at skabe en god oplevelse for andre og gennem denne oplevelse også selv lærer noget. Det vil sige, at *værten* skaber rammer for interaktion i en tryk social sammenhæng. *Værter* tilhører de *moderne og fællesskabsorienterede* segmenter. Resultaterne i forhold til aldersgrupperne for *værter* i de tre museums-kategorier peger på, at der er mange børnefamilier i denne gruppe, og at der kan være potentialer i at udvikle og styrke rammer for interaktion på tværs af generationer.

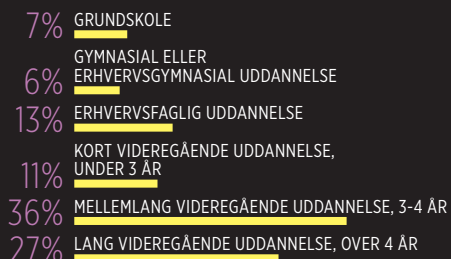

VÆRTEN

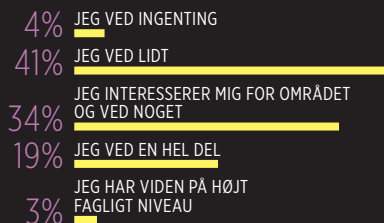
ALDERSFORDELING

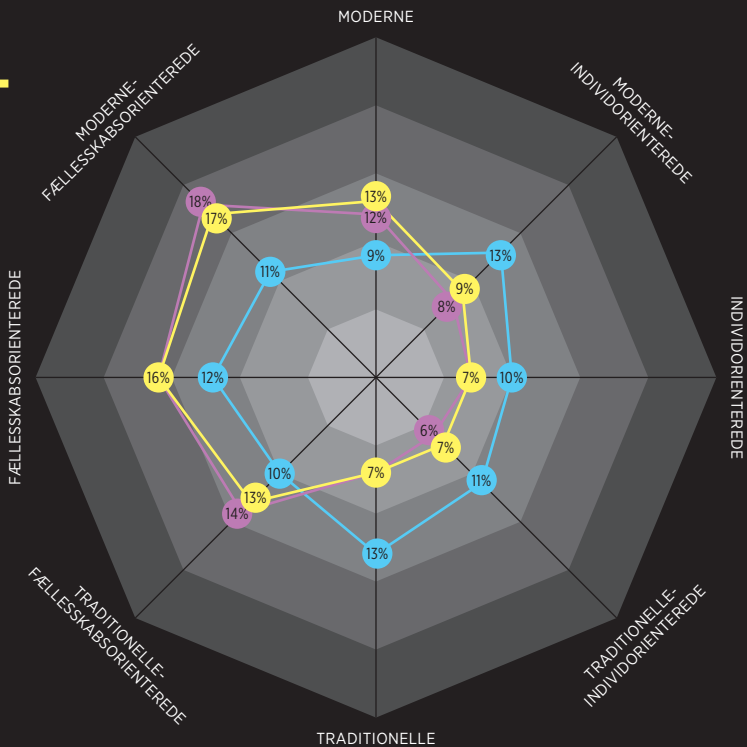
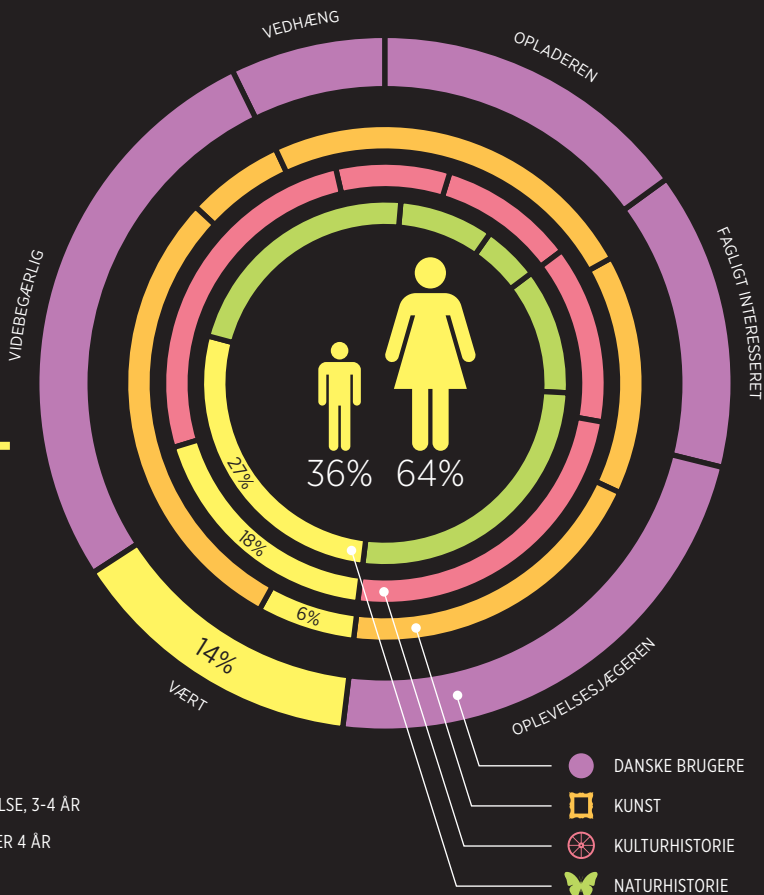
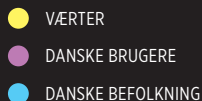
UDDANNELSESLEVEL

VIDENSLEVEL

CENTERGRUPPE

VÆRTER

Kønsfordelingen for *værter* er 64% kvinder og 36% mænd. Dette forhold går igen for de tre museumskategorier.

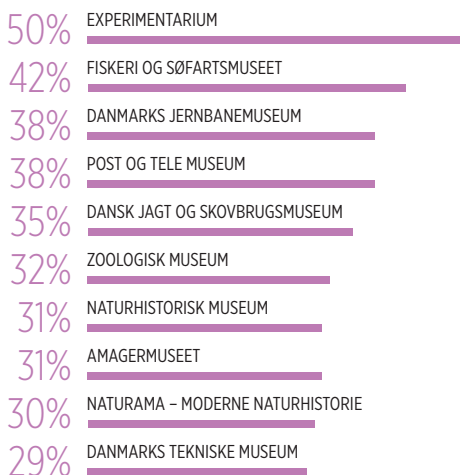
40% af alle *værter* er mellem 30 og 49 år. Der er store variationer mellem de tre museumskategorier. Med 36% er den største andel af *værter* på kunstmuseerne i aldersgruppen 65 år og derover. Andelen af *værter* på kunstmuseerne i alderen 30 til 49 år er 25%. For de kulturhistoriske museer er andelen af *værter* fra 30 til 49 år 42%, og for naturhistoriske museer er der tale om en andel på 53%.

Værter med en kort eller mellemlang videregående uddannelse udgør 47%, mens 27% har en lang videregående uddannelse. Denne fordeling kendetegner alle tre museumskategorier.

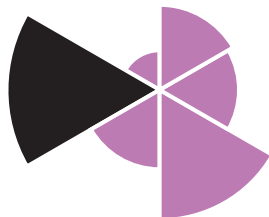
Værterne vurderer deres samlede museumsoplevelse højt med 8,52. *Værterne* på kunstmuseerne vurderer egnethed for børn og mulighed for at deltage aktivt lavest.

41% af *værterne* angiver, at de ved lidt, 34% angiver, at de interesserer sig for området og ved noget, mens 19% ved en hel del. Denne fordeling er kendetegnende for alle tre museumskategorier.

MUSEER MED FLEST VÆRTER

HVEM ER DEN VIDELEGÆRLIGE?

Jeg er nysgerrig og interesseret, og jeg besøger museet for at få ny viden og inspiration.

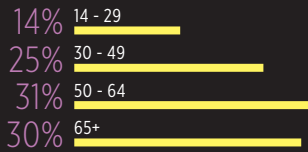

Den *videlegærlige* kommer på grund af en generel interesse for det, der er på museet. Den *videlegærlige* drives af nysgerrighed og vil vide alt. Den *videlegærlige* er interesseret i læring og søger ny viden. *Videlegærlige* er tiltrukket af nye udstillinger, fordi de appellerer til deres ønske om at udvide horisonten samtidig med, at de kan lide at fordybe sig i detaljer.

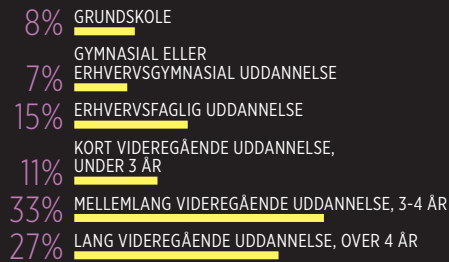
27% af brugerne karakteriserer sig selv som *videlegærlige*. *Videlegærlige* er typisk kvinder over 50 år på kunstmuseer med en lang eller mellemlang videlegående uddannelse. Kønsfordelingen er ligelig på de naturhistoriske museer, mens de er overrepræsenterede blandt brugere under 50 år. De er tilfredse med museernes kerneydelser. De vurderer mulighed for aktiv deltagelse og egnethed for børn lavest. De angiver, at de interesserer sig for området og ved noget. De *videlegærlige* tilhører de *moderne* og de *fællesskabsorienterede* segmenter. Der er et stort udviklingspotentiale for museerne i forhold til at appellere til *videlegærlige* med en erhvervsfaglig eller gymnasial uddannelsesbaggrund.

DEN VIDEBEGÆRLIGE

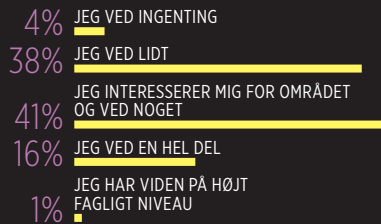
ALDERSFORDELING

UDDANNELSESLEVEL

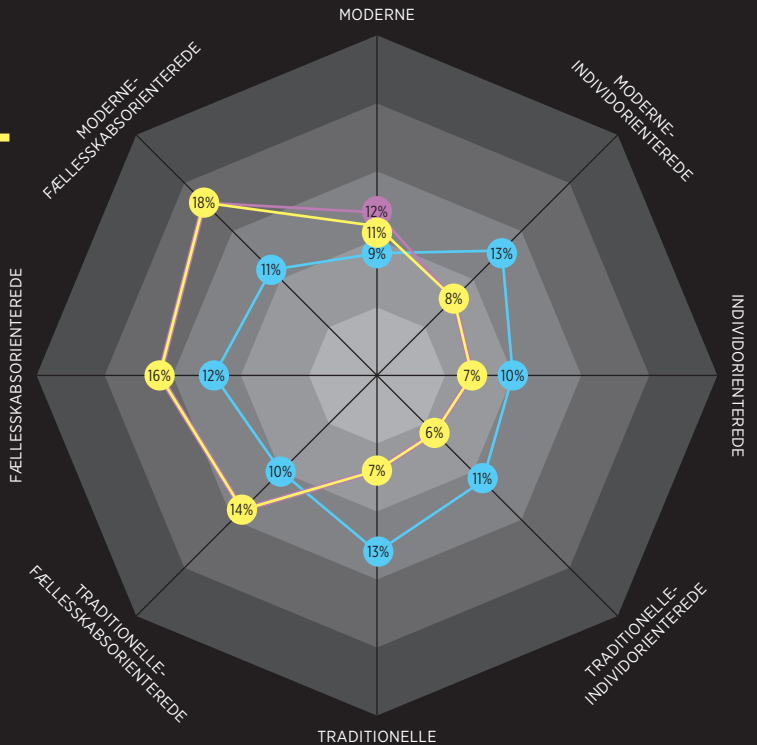
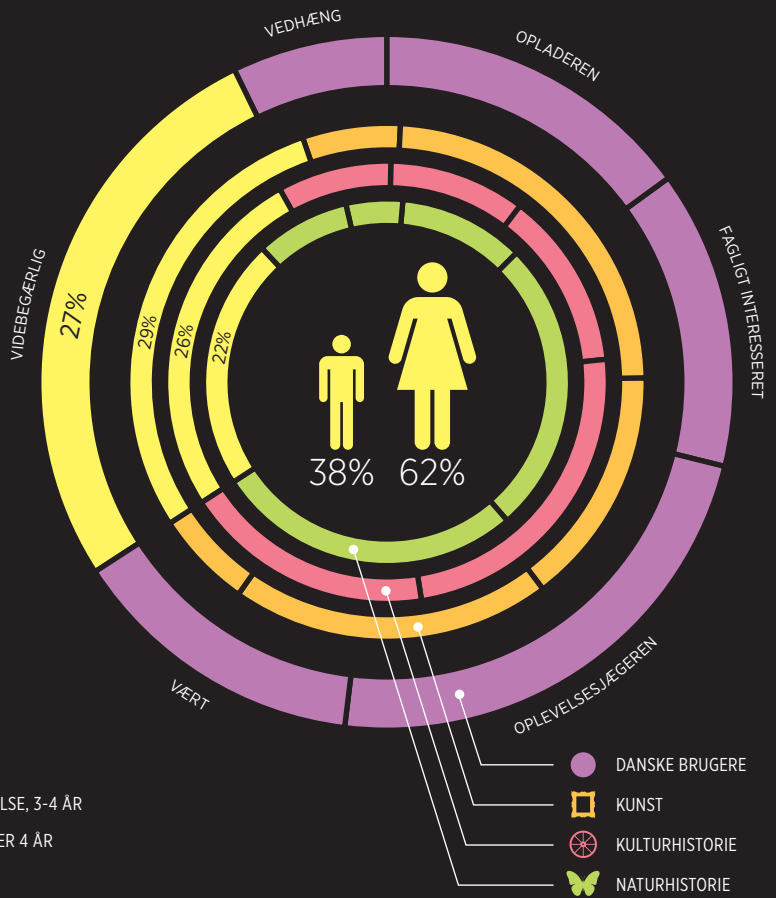
VIDENSLEVEL

CENTERGRUPPE

- VIDEBEGÆRLIGE
- DANSKE BRUGERE
- DANSKE BEFOLKNING

DE VIDEBEGÆRLIGE

Kønsfordelingen blandt de *videbegærlige* svarer til alle museumsbrugere med 62% kvinder og 38% mænd. Kunstmuseerne har 67% kvinder, mens andelen på de kulturhistoriske museer er 60% kvinder og 40% mænd. På de naturhistoriske museer er 51% kvinder og 49% mænd.

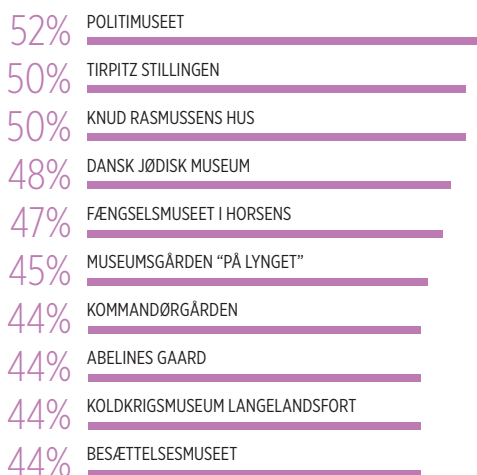
Unge mellem 14 og 29 år udgør 14%, mens *videbegærlige* i alderen 30 til 49 år udgør 25%. 31% er mellem 50 og 64 år og 30% er 65 år og derover. Når det gælder de *videbegærlige* på kunstmuseerne er andelen af unge lavere, mens andelen af *videbegærlige* på 65 år og derover er 38%. For de naturhistoriske museer er det omvendt. 18% er mellem 14 og 29 år og 38% er mellem 30 og 49 år. 22% er i aldersgruppen 50 til 64 år og 21% er 65 år eller derover.

Uddannelsesbilledet for de *videbegærlige* er med 27% bestemt ved en overrepræsentation af brugere med en lang videregående uddannelse. 44% har en kort eller mellemlang videregående uddannelse. 15% har en erhvervsfaglig uddannelse og 15% har en grundskole eller gymnasial uddannelsesbaggrund. For kunstmuseerne er andelen med en lang videregående uddannelse 34%.

Generelt er de *videbegærlige* tilfredse. De vurderer den samlede museumsoplevelse til 8,49. Egnethed for børn og mulighed for aktiv deltagelse ligger lavest for alle, dog markant lavere for kunstmuseerne med vurderinger på 5,86 og 5,91.

38% af de *videbegærlige* angiver, at de ved lidt, og 41% angiver, at de interesserer sig for området og ved noget. 16% angiver, at de ved en hel del. Det er en tendens, som går igen i alle museumskategorierne.

MUSEER MED FLEST VIDEBEGÆRLIGE

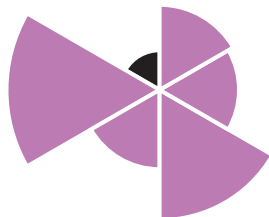

DRIVE

1965 KLEINER
SONNEN
KLEINER SONNEN

MAD

HVEM ER VEDHÆNG?

Jeg er her i dag, fordi jeg følges med andre, som vil besøge stedet i dag.

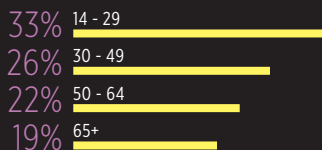

De borgere, som besøger museet som *vedhæng*, kommer, fordi andre har taget dem med. De er ikke specielt interesserede i udstillingernes indhold eller i institutionen. De er tilføjet som type i den danske brugerundersøgelse, fordi danske museumsmedarbejdere oplever dem hver dag på danske museer. Denne type adskiller sig derfor markant fra John H. Falk og Lynn D. Dierkings øvrige fem motivations- og læringsadfærdstyper.

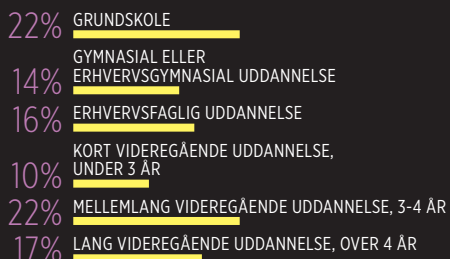
7% af brugerne på museerne er *vedhæng*. *Vedhæng* er typisk yngre kvinder mellem 14 og 29 år med en grundskole eller gymnasial uddannelsesbaggrund. Det er karakteristisk for *vedhæng*, at de i højere grad er yngre borgere. *Vedhæng* vurderer museernes kerneydelser og samlede oplevelse lavest af alle brugere. De angiver, at de ved lidt om det, museet har at tilbyde. *Vedhæng* er *moderne fællesskabsorienterede*, men der er også en markant andel, som tilhører *centergruppen*. Resultaterne for museumskategorierne indikerer, at en del kunstinteresserede kvinder inviterer mænd med på kunstmuseerne, mens det modsatte gør sig gældende for de naturhistoriske museer, hvor det er mænd, der tager kvinder med på museet. Sammensætningen af *vedhæng* ligger tæt på Danmarks befolkningssammensætning. Derfor er der læringspotentialer for museerne i at adressere denne målgruppe.

VEDHÆNG

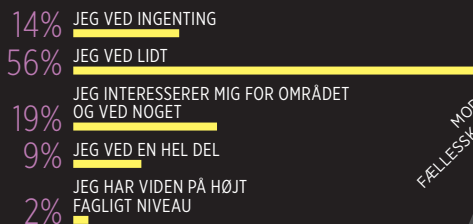
ALDERSFORDELING

UDDANNELSESLEVELAU

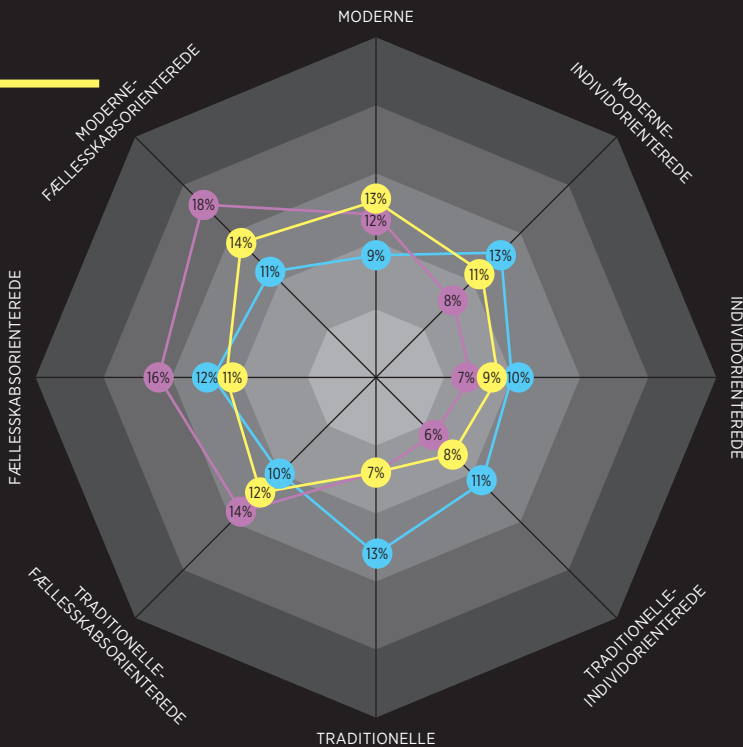
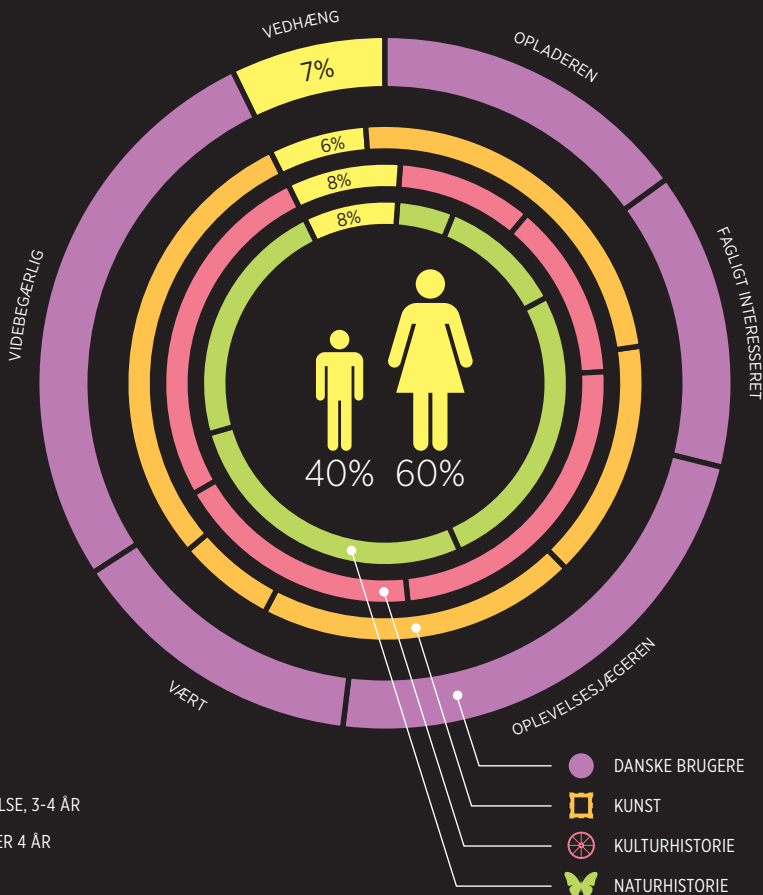
VIDENSLEVELAU

CENTERGRUPPE

- VEDHÆNG
- DANSKE BRUGERE
- DANSKE BEFOLKNING

VEDHÆNG

60% af brugerne, der identificerer sig selv som *vedhæng*, er kvinder og 40% mænd. Der er en tydelig variation i forhold til de tre museums-kategorier. På kunstmuseerne er 45% mænd og 55% kvinder. På de kultur- og naturhistoriske museer er andelen af kvinder 62%, mens mænd udgør 38%.

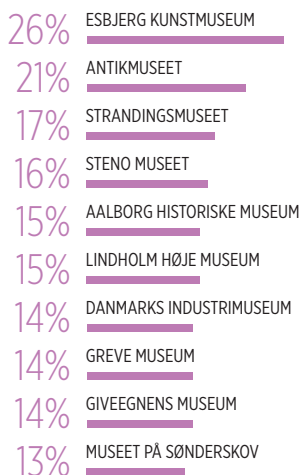
Gruppen fra 14 til 29 år er den største og udgør 33%, mens den næststørste gruppe er brugere i alderen 30 til 49 år. 19% er mellem 14 og 19 år, 8% er mellem 20 og 24 år, mens 6% er mellem 25 og 29 år. For kunstmuseerne og de kulturhistoriske museer er der ingen forskel. De naturhistoriske museer har en anden alderssammensætning blandt deres unge. Her er 10% mellem 14 og 19 år, 4% er mellem 20 og 24 år, mens 13% er mellem 25 og 29 år.

I forhold til uddannelse er de to største grupper henholdsvis den gruppe, der har en grundskole eller gymnasial uddannelsesbaggrund samt den gruppe, der har en kort eller mellemlang videregående uddannelse.

Vedhæng vurderer museerne dårligst, men er stadig positive, når de vurderer deres museumsoplevelse til 7,68. Det er de naturhistoriske museer, der får den laveste vurdering. Når det gælder egnethed for børn er den gennemsnitlige vurdering nede på 6,57, mulighed for at deltage aktivt ligger på 6,18, arrangementer på 6,77 og variation i formidlingen på 7,03.

Den markant dominerende svarkategori for *vedhæng* er, at de ved lidt inden for det område, de er kommet for at beskæftige sig med. Det er i alt 56%, der giver dette svar, og denne tendens er karakteristisk for alle museums-kategorier.

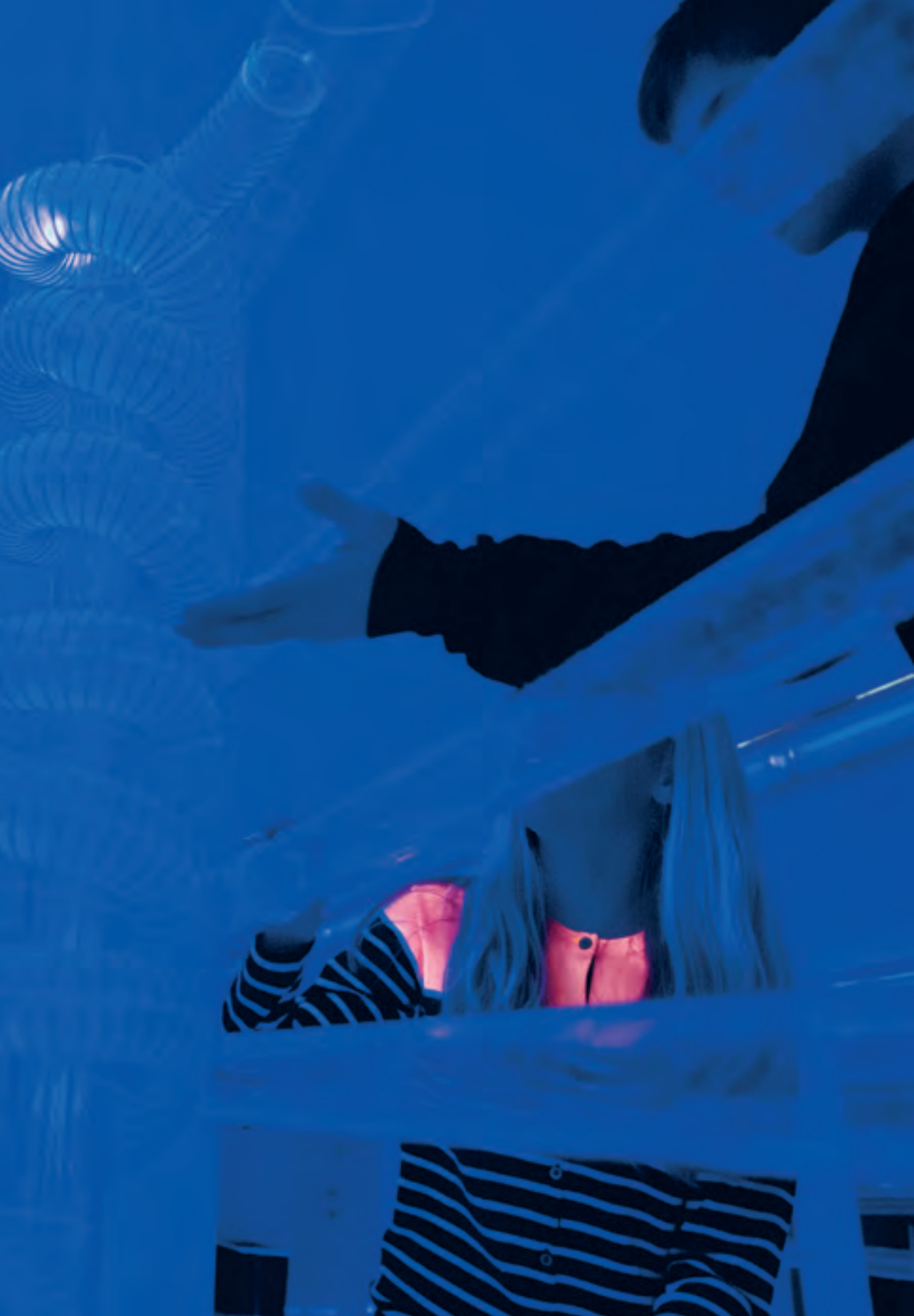
MUSEER MED FLEST VEDHÆNG

UDFORDRINGER OG POTENTIALER

Både i Danmark og internationalt betyder brugerperspektivet et afgørende nyt udgangspunkt for museumspraksis. Det bidrager til, at museer indtager nye roller i samfundet og bliver relevante institutioner for flere borgere samtidig med, at nye borgergrupper begynder at bruge museerne. Det er bl.a. den markante stigning i andelen af unge brugere på museerne i Danmark et eksempel på.

Men museer er stadig en eksklusiv institutionstype, som primært giver mening for borgere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Denne gruppe af borgere udgør 61% af brugerne, mens gruppen udgør 23% af Danmarks befolkning. Det fremgår af brugerundersøgelsen, at borgere med en grundskole eller gymnasial uddannelsesbaggrund samt borgere med en erhvervsfaglig uddannelsesbaggrund generelt ikke finder, at museer er relevante steder for læring og identitetsdannelse.

Brugernes motivations- og læringsadfærd dokumenterer, at jo mere viden brugerne har om museernes ansvarsområder og genstandsfelter, jo mere relevant og vedkommende er deres oplevelser og erfaringer med museer. Det er i denne sammenhæng vigtigt at have in mente, at motivations- og læringsadfærdstyperne ikke er faste størrelser, men kontekstbestemte og repræsenterer de adfærdsmønstre, som offentligheden oplever, er de rigtige grunde til at gå på museum.

“[...] disse fem identitetsrelaterede årsager til at besøge museer afspejler direkte, hvordan publikum opfatter museers egenskaber og tilbud her og nu; med andre ord det som publikum opfatter som de rigtige årsager til at besøge museer.”⁶

Brugerundersøgelsen er et redskab til at ændre social ulighed blandt brugere af museer og fremme udviklingen af kulturelt demokrati. Resultaterne af brugerundersøgelsen peger entydigt på markante udfordringer for museerne i forhold til at danne ramme om social interaktion og differentierede læringsmuligheder, og dermed anerkendelse af forskellige vidensparadigmer og livsbetingelser. Det er udfordringer, der kræver nye metoder og praksisformer, organisationsudvikling og gentænkning af museernes fysiske rammer og digitale tilstedeværelse sammen med lyst og vilje til forandring.

Borgerne er samfundets potentiale og befolkningssammensætningens diversitet er en præmis for samfundsudviklingen i dag. Derfor har museerne brug for at sikre et repræsentativt udsnit af befolkningssammensætningen i deres brugerflade og medarbejdersammensætning. Tværfaglige og tværinstitutionelle fagligheder og partnerskaber er en central resonansbund for komplekse transformative processer. Det vil sige inklusion, der danner grundlag for nye udfordrende måder at arbejde på i forhold til samlinger, forskning, udstillings- og kurateringspraksis med meningsdannende brugerperspektiver.

“I Danmark ønsker man vel ikke bare, at der kommer flere mennesker og mere læring på landets museer, men at flere forskellige mennesker faktisk samarbejder der for at udvikle samfundet og skabe velvære. Læring handler om viden, vidensdannelse sker i samarbejde, og tværfaglige tilgange er altafgørende for problemløsning i det 21. århundrede – og dertil har vi brug for alle, ikke bare nogle få personer. Åbne døre – åbne sind.”⁷

NOTER

- 1 Falk, John H. & Dierking, Lynn D.: *The Museum Experience Revisited*, Left Coast Press, 2013
- 2 For mere viden om kerneydelserne og brugernes vidensniveau, se artiklen “Museer som formidlere af kulturelt demokrati” i denne publikation.
- 3 Andersen, Janice Bille, Jensen, Jacob Thorek og Lundgaard, Ida Brændholt: *National brugerundersøgelse 2011*. Kulturstyrelsen, 2012.
- 4 Falk, John H. & Dierking, Lynn D.: *The Museum Experience Revisited*, Left Coast Press, 2013, p. 171.
- 5 Falk, John H.: “Understanding Museum Visitors’ Motivation and Learning”, in Jensen, Jacob Thorek og Lundgaard, Ida Brændholt (Eds.) *MUSEUMS – Social learning Spaces and knowledge Producing Processes*. Kulturstyrelsen 2013
- 6 Ibid.
- 7 Fleming, Martha: “Open Doors – Open Minds”. In Jensen, Jacob Thorek og Lundgaard, Ida Brændholt (Eds.) *MUSEUMS – Social learning Spaces and knowledge Producing Processes*. Kulturstyrelsen 2013.

DET NATURHISTORISKE MUSEUM SOM VIDENSCENTER OG LÆRINGSMILJØ

BO SKAARUP

De naturhistoriske museers rolle som raritetskabinetter med patent på mødet med naturens forunderlige verden i trygge og velordnede rammer er for længst forduftet. Verden er fuld af viden, medieplatforme og sociale fællesskaber. Nye teknologier byder sig til og overtrumfer i mange tilfælde imponerende samlinger og dyrt anlagte museale scenografier. Hvilken rolle spiller museet i samfundet? På hvilken måde formår museerne at udfylde rollen som videnscentre og læringsmiljøer, men også med muligheder for at sætte dagsordenen for samfundsdebat og skabe relationer og debat om naturen, vores fælles arv og ophav?

DET NATURHISTORISKE MUSEUM SOM VIDENSCENTER OG LÆRINGSMILJØ

Artiklen er en opfordring til de naturhistoriske museer om at kaste sig ind i kampen, vende dogmer og traditionsbundne forestillinger om museets stærke og svage sider og sætte "strøm til museet".

Den findes overalt, kan søges på internettet, ses og høres i alverdens afskygninger, på mobil, computerskærme, tablets, hvad enten vi er ude eller hjemme, men ej løftes, drejes, føles, smages og lugtes i cyberspace, og forankrer sig ikke umiddelbart i uforglemmelige aha-oplevelser og stemningsbilleder. Den præsenteres, men fæster sig kun vagt i vores erindring.

Det drejer sig om viden og læring. Den vi genkender, efterspørger og søger, og den, vi endnu ikke ved findes eller ej forstår sammenhængen og dimensionerne af. Dannelsen i vores bevidsthed af et sammenhængende verdensbillede, en forståelse af os selv og den verden, vi er del af, afhængig af – ja, faktisk lever af, selvom vi så ofte glemmer det i hverdagen.

Verden er fuld af viden, tilgængelig som aldrig før, men huskes og forstås den? Hvordan bliver viden til berigelse, dannelse og forandring i vores indre og kollektive bevidsthed i et demokratisk samfund, hvor medborgerskab og oplysning stadig er bærende samfundsværdier? Hvornår bryder viden barrierer og skaber varig hukommelse? Og hvornår fylder nettets uanede vidensuniverser os med "tomme kalorier" og gør os tonedøve og blinde? Devaluerer digitale medieplatforme værdien af momentet, det som ikke kan gentages, det som sker her og nu, og ofte sammen, du og jeg?

Hvordan formår de naturhistoriske museer i en verden i hastig forandring at fastholde og udvikle sig som socialt inkluderende videnscentre og læringsmiljøer? Har museerne overlevet sig selv, eller er deres rolle og muligheder i samfundet blot i bevægelse. Og hvis, i hvilken retning?

MUSEUMSUDVIKLING UNDER PRES?

Ulvene, som krydsede Danmarks grænser i vinteren 2013, skabte på få dage over 300.000 unikke hits på Naturhistorisk Museums facebook side. Fra den ene dag til den næste var museet under belejring af nysgerrige museumsgæster, bekymrede fåreavlere og sensationshungrende journalister. Vi kunne have dukket os, men valgte det modsatte. Gik i medierne og talte ulvens sag som et EU fredet rovdyr med lovfæstet ret til ophold i Danmark. Ikke alle var enige, men vi undlod at lade særinteresser dominere debatten, talte ulvens sag og fastholdt fornuften i en mangfoldig natur med plads til både dyr og mennesker.

Godt et år senere brød helvede løs igen. Denne gang i form af en navngiven giraf, Marius i Københavns Zoo, som måtte lade livet som følge af overskud af avlsdyr i den gamle have. En efterfølgende offentlig dissektion af dyret foran et måbende publikum skabte demonstrationer foran haven. En mediestorm tog nok engang fart, og inden længe fandt både nationale og internationale mediefolk vej til Naturhistorisk Museums planlagte vinterferieaktiviteter med planlagte daglige dyredissektioner. Døde dyr og blodige ferieoplevelser satte helt uventet dansk videns- og formidlingskultur på dagsordenen, ikke kun nationalt, men også internationalt. *Der Spiegel*, *Wall Street Journal*, russisk, tysk og dansk tv kæmpede snart om pladserne i museets auditorium, mens museets biologer som planlagt gennemførte de annoncerede dissektioner for fulde huse. Ikke et barn klagede, men blodige billeder med publikums frygtsomme blikke gik verden rundt. Endnu engang blev museet sat under mediepres, og forholdt sig bevidst til sin rolle som vidensinstitution og formidler af naturen, på godt og ondt.

Mens journalister fra hele verden havde fokus på Naturhistorisk Museums og Københavns Zoons dyredissektioner stod samtidig på 1. salen i Aarhus en af museets dygtige unge biologer udklædt som Darwin anno 1859. I tæt dialog med en nysgerrig familie fremviste han dyr, optegnelser og landkort fra Galapagos øerne med tilhørende forklaringer om variationerne i øens rige fugleliv. Darwins spændende og kontroversielle teorier foldede sig ud og snakken med familien blev lang.

For 155 år siden ændrede Darwin verdenssamfundets opfattelse af arternes oprindelse. Modstanden han mødte fra religiøse grupper lever stadig den dag i dag. Men han turde tænke nye sammenhænge!

FRA KABINET TIL KAN NOGET SÆRLIGT

De naturhistoriske museer har igennem generationer spillet en samfundsrolle som videns- og oplevelseskabinetter for naturens forunderlige former, farver og funktioner. De fleste museer er udgået fra naturvidenskabsakademier eller universiteternes studiesamlinger, de ældste med udspring i 1600- og 1700-tallets naturaliekabinetter, fyrsters og rigmænds private samlinger af naturgenstande. Således også Naturhistorisk Museums samlinger i Aarhus, som oprindeligt anlagdes på baggrund af private samlinger fra bl.a. Katedralskolens lærerkræfter og i øvrigt indgik som et særligt attraktivt aktiv, da man under 1920'ernes universitetskamp skulle overbevise regeringen og Københavns Universitet om, at Aarhus ville være bedre som hjemsted for et kommende universitet end Viborg, Kolding eller Sønderborg. Missionen lykkedes og i dag har rundt regnet 45.000 studerende deres daglige gang og dannelse ved Aarhus Universitet.

En naturhistorisk samling i 1920'erne med midlertidig adresse under taget på Læssøesgades Skole i Aarhus midtby udgjorde ikke blot et betydeligt universitetsaktiv for byen, men tillod også datidens videbegærlige og nysgerrige borgere

fra alle samfundslag et sjældent indblik i den omgivne verdens forunderlige zoologiske og botaniske skabninger. Genstande hjembragt fra bl.a. Sydamerika af den Aarhusianske digter Hans Hartvig Seedorff Pedersen udgjorde på den tid vigtige dele af den hastigt voksende samling. Og private donationer fra direktør Fred. Lausen, Aarhus Oliefabrik, muliggjorde yderligere udenlandske anskaffelser i rigt mål. Udsprunget af private initiativer og dedikerede naturhistorisk interesserede borgere fødtes et naturhistorisk museum ud af ydmyge rammer. Begejstringens vinger bar!

Udviklingen i Aarhus er ikke enestående. I forlængelse af Linnés ideer og sideløbende med omfattende, ofte private, indsamlingsrejser til fjerne lande, udviklede Naturhistoriske samlinger og museer sig i Europa og Nordamerika i løbet af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet til vigtige videnscentre med systematisk tilvejebragte og dokumenterede samlinger og publikationer af egne videnskabelige tidsskrifter.

Udstillinger af eksotiske præparater og genstande, hjembragt fra fjerne egne af kloden, skabte grundlag for tilstrømning af et nysgerrigt og videbegærligt publikum. Muligheden for et sjældent indblik i naturens mangfoldighed gav næring til viden og naturhistorisk interesse, og naturligvis også til fængende drømme om eventyr for dem, der måtte nøjes med de systematisk anbragte udstillingsmontre, præparater og videnskabelige beretninger. For hvem drømme forblev drømme om det fjerne og ukendte.

SE, MEN IKKE RØRE

De naturhistoriske museer åbnede ved deres publikumsrettede udstillinger dørene til en større og bredere verden af viden og muligheder for fascination og udforskning.

Som besøgende kunne man i ro og mag beskue og lade sig fascinere af naturens forunderlige skabninger, lære arter og samfund at kende, tilegne sig paratviden og få svar på store og små spørgsmål om naturens sammenhæng. Museet var en fysisk størrelse, men bag facaden et relativt lukket akademisk univers af fagfolk og eksperter, men alligevel anerkendt og respekteret i samfundet som almenyttige vidensinstitutioner på grænsefladen mellem universitetsmiljøernes akademiske fordybelsesmiljøer og samfundets mere nøgne nysgerrighed. Museerne levede så at sige højt på eneretten til at præsentere det unikke, det særprægede og enestående, at formidle viden til befolkningen, som monolog.

Skulle naturen opleves på tætteste hold måtte publikum bevæge sig til disse "hellige haller", hvor museerne bød på systematiske og fagligt velfunderede udstillinger med mere eller mindre interessante læringsforløb om taxonomisk systematik og naturens evolutionære udviklingshistorie. Man var velkommen som beskuer til et kik ind i fagfolkenes naturhistoriske univers. Borgerinddragelse var endnu ikke "opfundet". Budskabet relativt entydigt "se, men ikke rør"!

FRA FORSKNING OG UDS STILLING TIL DEBAT OG INDSTILLING

Mulighederne for oplevelse, forundring og at stå ansigt til ansigt med det unikke, det sjældne og det helt almindelige, solsorten og mejserne fra haven, fisken fra vandløbet og dagsommerfuglen fra heden er stadig til stede og en væsentlig del af museernes oplevelsesværdi og samfundsopgave. At indsamle og bevare, forske, registrere og forklare. Men de museale opgavesøjler står ikke skarpt optrukne og slet ikke alene!

De naturhistoriske museer råder over store videnskabelige samlinger og udstillingsmagasiner med et imponerende antal genstande og præparater. Indsamling og levendegørelse af konserverede præparater er stadig en oplagt måde at omsætte deres eksistens til meningsfuld forskning og formidling. Det er en måde at flytte bevidsthed og holdninger om naturen hos museumsgæsterne, især når iscenesættelserne formår at genskabe stemninger og illusioner fra de naturlige universer, der hensætter publikum til miljøer som genkalder følelser og erindringer.

DET NATURHISTORISKE MUSEUM I FORANDRING

Det naturhistoriske museums rolle har forandret sig meget gennem årene fra den oprindelige forestilling om forskning og udstilling af naturens artsrigdom, taxonomi og levesteder til debatskabende samfundsinstitutioner med særlige forpligtelser overfor især børn og unge. Den urbaniserede verden skaber stadig større afstand mellem hverdag og oprindelse, mellem de unge og naturen. Ikke fordi de ikke vil naturvidenskab og naturhistorie, men fordi de ikke møder den i hverdagen, ser den og er afhængig af den.

Der er derfor ikke noget unaturligt i, at forventningerne til museerne som videnscentre og aktive læringsmiljøer er vokset i takt med samfundets udvikling, og begreber som inklusion, medinddragelse, medborgerskab, interaktivitet, tværfaglighed, differentierede læringsstile, dramatisering og underholdning blander sig med museernes fagtermer. De naturhistoriske museer må rigtig gerne gøre mange ting på samme tid, fagligt, didaktisk, socialt og samfundsmæssigt.

De naturhistoriske museers identitet og selvforståelse er derfor under pres, og deler udfordringerne med landets kunstmuseer og kulturhistoriske museer. For hvad skal og kan vi bruge dem til, når nu vi finder stadig flere svar på spørgsmål på internettet og forventningerne til underholdning og medinddragelse står i kø?

KONKURRENCE PÅ OPMÆRKSOMHED

Museernes eneret til det naturvidenskabelige videns- og oplevelsesunivers fordamper dag for dag. De fysiske udstillingsrum udfordres af de digitale mediers uanede muligheder. Vi kommer visuelt endnu tættere på naturen, ser og hører mere end på museet. Vi kan endda spole frem og tilbage, kopiere, linke og sample. Hvorfor så besøge de naturhistoriske museer?

De naturhistoriske museers ansvarsområder og forskning inden for naturarv må nødvendigvis stille ind på samfundet frekvenser. Alt andet er at holde sig for ørerne og øjnene.

Fra en selvforståelse, som forsknings- og udstillingsrum for naturens forunderlige verden, har museerne i samklang med nutiden en unik mulighed for at bringe sin faglighed i spil gennem debat og samfundsinitiativer. At bryde museets fysiske rammer og løfte museets rolle og selvforståelse fra viden, udstilling og oplevelse til at gøre en forskel i samfundet.

Læring, uddannelse og bevidstgørelse er stadig centrale opgaver for et naturhistorisk museum, der løfter sit ansvar. Men det er nødvendigt, at museerne gentænker og udfordrer deres praksis.

Interaktion med museets gæster er en absolut nødvendighed, især på skoleområdet og ift. grundskolens og ungdomsuddannelsernes elever. Museernes læringspotentialer er ikke blevet forringet af mediasamfundets hastige udvikling – tværtimod! Men museerne skal tage de moderne it-teknologier til sig og blande sine stærkeste kort med fremtidens virkemidler.

Viden er blevet hver mands eje, men måden viden omsættes til meningsfulde oplevelser, dannelse, faglige og sociale erindringer er en åben markedsplads, som museerne kan boltre sig på, hvis man bryder med museernes normer og traditionsbundne selvforståelse.

Med klassiske dyder som høj faglighed og social ansvarlighed har museerne i samtiden en unik mulighed for at gøre sig gældende som rum for tværfaglig, debatterende og problemorienteret dannelsesinstitution. Indenfor skole- og uddannelsesområdet er det nødvendigt med variation i læringsstile samt at udfordre de analoge og digitale udfoldelsesmuligheder. Kort sagt "sætte strøm" til museet.

Som multimediale videnscentre og alternative læringsrum har museerne en unik mulighed for at supplere grundskolerne og ungdomsuddannelsernes undervisning med læring og fascination og bidrage til børn og unges grund- og ungdomsuddannelse.

AT TURDE SÆTTE DAGSORDENER

De naturhistoriske museer har uanede muligheder for at nære nysgerrigheden, foretagsomheden og lysten blandt børn og unge til at suge viden og begejstring til sig. Vi skal blot turde turde. Sætte os selv og vore forestillinger på højkant, se verden fra omverdenens behov og præmisser. Turde forske og forklare, indsamle, registrere og bevare på nye måder. Benytte os af mobile applikationer til landsdækkende citizen science projekter, skabe nye oplevelser og museumsbesøg i de kendte rammer, kommunikere og debattere på de sociale medier, så det høres og skaber refleksion og omtanke.

Fysiske barrierer til viden, læring og oplevelser opløses i disse år af virtuelle universer.

De naturhistoriske museer skal turde tænke nyt, se sig selv i nye samfundsroller. Ikke blot agere indenfor museumsverdens kendte arbejdsformer og forestillinger, men også skabe debat og faglig og kulturpolitisk bevidsthed.

De naturhistoriske museer skal turde sætte dagsordenen for et nuanceret natursyn, sætte strøm til sig selv og skabe forandring som samfundsudviklende videnscentre og læringsmiljøer. Museernes rolle har forandret sig, men behovet for deres aktive samfundsrolle er større end nogensinde.

FOTO

---

101 Naturhistorisk Museum, Aarhus

108 Naturhistorisk Museum, Aarhus

109 Naturhistorisk Museum, Aarhus

VI FÅR IKKE ALTID DET, VI ØNSKER OS: ET IKKE- ARKAISK SYN PÅ UDDAN- NELSE, DEMOKRATI OG DANNELSE

GERT BIESTA

I dette indlæg vil jeg diskutere forholdet mellem uddannelse, demokrati og dannelse. Jeg vil argumentere for en politisk snarere end en social forståelse af medborgerskab og for en 'ikke-arkaisk' snarere end en 'arkaisk' forestilling om demokrati. På denne baggrund vil jeg foreslå, at demokrati bør forstås som en proces, der kan forandre vores individuelle ønsker til noget, der kollektivt kan anses for ønskeværdigt. Demokrati er således ikke en proces, hvorigennem vi kan maksimere vores ønsker, men derimod en proces, der stiller kritiske spørgsmål til og forstyrrer vores ønsker. Den læring, der er involveret heri handler ikke om tilegnelse af viden, færdigheder og holdninger, der skal til for at være en 'god' borger. Det er en langt vanskeligere proces, hvor vi undersøger, hvor meget vi er nødt til at give afkald på og give efter overfor for at muliggøre et fælles liv med plads til mangfoldighed og forskellighed.

VI FÅR IKKE ALTID DET, VI ØNSKER OS: ET IKKE-ARKAISK SYN PÅ UDDANNELSE, DEMOKRATI OG DANNELSE

Når vi forsøger at besvare spørgsmålet om, hvordan museer kan bidrage til at fremme demokratisk medborgerskab, og hvilken rolle uddannelsesaktiviteter og læringsprocesser kan spille i den forbindelse, kan det se ud som om, vi stiller empiriske spørgsmål, hvortil vi først og fremmest har brug for information og empiriske data. Men for at kunne indsamle relevante data skal vi først vide, hvilken type information der vil gøre det muligt for os at besvare disse spørgsmål. Og det kan vi kun afgøre, hvis vi har et klart billede af, hvad vi forstår ved demokrati, medborgerskab, uddannelse og læring og deres indbyrdes forhold og sammenhænge. I dette korte indlæg, der hovedsageligt er baseret på tidligere arbejde,¹ vil jeg fremlægge en særlig måde at forstå forholdet mellem uddannelse, demokrati, medborgerskab og læring på. Selvom det, jeg vil præsentere, bestemt ikke er den eneste måde, hvorpå man kan forstå og sammenkæde disse begreber, så håber jeg, at den fremsatte tankegang kan være en hjælp til at stille mere præcise spørgsmål om museers potentielle bidrag til at fremme demokratisk medborgerskab og om den særlige rolle, som uddannelse og læring kan spille heri.

MEDBORGERSKAB – SOCIALT ELLER POLITISK?

For nylig skulle jeg beslutte mig for, hvilken illustration, der skulle pryde forsiden af en bog, jeg havde skrevet med titlen *Learning Democracy in School and Society: Education, Lifelong Learning and the Politics of Citizenship*.² Det var ikke nemt. For hvordan ser 'læring' egentlig ud? Hvordan skildrer man 'demokrati'? Og hvad gør man, hvis man gerne vil fange de to termer og placere dem sammen inden for såvel skole som samfund? Efter at have overvejet mange forskellige muligheder besluttede jeg mig for et ret simpelt og på sin vis idyllisk billede af en flok får på vej væk fra kameraet, hvor et af fårene vender hovedet mod kameraet.³ I mine øjne fanger dette billede ikke bare en af bogens centrale tanker. Det er også et nyttigt billede på undersøgelsen af det komplekse forhold mellem uddannelse, demokrati, medborgerskab og dannelse. Jeg ser billedet som et billede på medborgerskab. Og det spørgsmål, det stiller, er, om den gode borger er den, der indpasser sig, den der følger med strømmen, den der er en del af helheden, eller om den gode borger er den, der skiller sig ud fra mængden, den der går imod strømmen, den der 'stritter imod', og som på en måde altid er lidt 'uregerlig'.

Man kunne argumentere for, at svaret på dette spørgsmål må være: 'Det afhænger af omstændighederne' – og på en måde ville jeg være enig. Det afhænger først og fremmest af, om man hovedsageligt ser medborgerskab som en *social* identitet, der har med ens rolle i samfundet at gøre, eller om man hovedsageligt ser medborgerskab som en *politisk* identitet, der handler om forholdet individer imellem og mellem individer og staten, med deres rettigheder og pligter, og med

deres deltagelse i kollektive overvejelser og beslutningsprocesser. Politikeres og planlæggeres aktuelle interesse i spørgsmålet om medborgerskab har i hvert fald begge elementer med. På den ene side fokuserer diskussioner om medborgerskab skarpt på social sammenhæng og integration samt på samfundsstrukturens kvalitet og styrke. Men politikere og planlæggere er også interesserede i medborgerskab i lyset af igangværende overvejelser omkring politisk deltagelse og demokratisk legitimering.⁴ Politikeres og planlæggeres stigende opmærksomhed omkring medborgerskab kan derfor ses som et svar på både den påståede krise i samfundet og den påståede krise inden for demokratiet. Det er dog af altafgørende betydning at indse, at den sociale og den politiske forståelse af medborgerskab ikke er den samme, og at man derfor ikke bør slå dem sammen under ét. Et sammenhængende samfund, et samfund med en stærk social struktur, er jo ikke nødvendigvis eller automatisk også et demokratisk samfund, dvs. – kort sagt – et samfund der er orienteret mod de demokratiske værdier lighed og frihed.

En måde, hvorpå man kan forstå forskellen mellem den sociale og den politiske forståelse af medborgerskab, er at overveje, hvordan de hver især betragter mangfoldighed og forskellighed. Den sociale forståelse af medborgerskab har en tendens til fortrinsvist at se mangfoldighed og forskellighed som et problem, noget der bekymrer og truer stabiliteten i samfundet, og derfor noget der bør gøres noget ved, og som til en vis grad bør overvindes. I denne ende af skalaen støder vi derfor på en diskurs om et samfund, der er ved at gå i stykker, og der fokuseres på medborgerskab som noget, der handler om fælles værdier, national identitet, prosocial adfærd, omtanke for naboen etc. I den politiske forståelse af medborgerskab ses mangfoldighed og forskellighed på den anden side som selve de demokratiske processers og praksissers eksistensberettigelse, hvorfor de skal beskyttes og dyrkes. Når man ser på billedet af får i dette lys, kan man derfor sige, at det præcist udtrykker forskellen mellem en social og en politisk forståelse af medborgerskab, hvor den sociale forståelse repræsenteres af flokken, der kollektivt og samlet går i samme retning, mens den politiske forståelse repræsenteres af det får, der skiller sig ud og derved understreger, at demokratisk medborgerskab er interesseret i mangfoldighed og forskellighed snarere end i ensartethed.

Hvis man ser på forståelsen af medborgerskab fra en politisk vinkel, er det dog muligt at læse billedet på en anden måde, sådan at flokken repræsenterer alle dem, der er engagerede i demokratiet, og hvor fåret, der skiller sig ud, er antidemokraten – den der er modstander af det demokratiske projekt og afviser de værdier, der bærer det. Men dermed dukker endnu et vigtigt spørgsmål op, nemlig hvorvidt der er tale om, at vi kan forstå demokrati som en særlig, tydeligt defineret og tydeligt definerbar 'orden', eller hvorvidt vi skal forstå selve tanken om demokrati på en anden måde. Jeg vil påstå, at situationen faktisk er mere kompliceret, og at en umiddelbar formodning om, at 'ordenen' i demokratiet kan defineres og fastlægges fuldt ud, rent faktisk kan være direkte i modstrid med selve tanken om demokrati.

DEMOKRATI, ARKAISK ELLER IKKE-ARKAISK?

Det første, man er nødt til at acceptere, er, at der ikke er noget naturligt ved demokrati, og heller ikke noget rationelt. Demokrati er en særlig historisk opfindelse, og selvom mange mennesker i århundredernes løb er kommet frem til, at det er en ønskelig måde at tackle spørgsmålet om regering og beslutningsprocesser på, når der er tale om mangfoldighed, så er der ingen tvingende årsager til demokrati, i hvert fald ikke før man forpligter sig til de underliggende værdier lighed og frihed. Tanken om en regering "af folket, ved folket og for folket"⁵ er, i sidste ende, kun en interessant mulighed, hvis man bekymrer sig om folket, og hvis man bekymrer sig for *alle* folk og deres frihed på lige fod. I denne sammenhæng er jeg enig med Chantal Mouffe, der, i modsætning til visse tendenser i liberal politisk filosofi til at 'naturalisere' demokrati, har argumenteret, at demokrati er et helt igennem *politisk* projekt. Det betyder, at det at vælge demokrati hverken er rationelt eller irrationelt – det er ganske enkelt et valg. Mens vi måske nok er i stand til at angive årsager til, at demokrati er ønskværdigt – og her kan vi med fordel fremhæve Winston Churchills 'minimalistiske' definition af demokrati som den værste form for regering bortset fra alle andre hidtil afprøvede former – så har de årsager, vi angiver, kun vægt for dem, der er engagerede i de værdier, der ligger bag. Derfor bør man ikke se på dem, der er imod demokrati, som irrationelle, men blot som folk, der er imod demokrati. Eller for nu at sige det mere abstrakt: Vi skal passe på, at opdelingen mellem det rationelle og det irrationelle ikke automatisk falder sammen med opdelingen mellem demokrati og 'det der er udenfor'.

At sige, at demokrati er et helt og aldeles politisk projekt, antyder, at det ikke kan inddrage alt og alle. Mouffe fremhæver dette ved at argumentere for, at demokrati ikke er "mangfoldighed uden grænser", idet et demokratisk samfund "ikke kan behandle dem, der stiller spørgsmålstejn ved dets grundlæggende institutioner som legitime modstandere". Dette betyder dog ikke, at man kun kan trække grænserne for det demokratiske fællesskab op på én måde, eller at den demokratiske orden inden for disse grænser ligger fast. Det er det, Mouffe udtrykker med sine idéer om demokratiet som en 'konfliktfyldt enighed', der medfører "enighed om de etisk-politiske værdier frihed og lighed for alle, [men] uenighed om deres fortolkning". Den linje, der skal trækkes, er derfor "mellem dem, der helt og holdent afviser disse værdier, og dem der, samtidig med at de accepterer dem, kæmper for modstridende fortolkninger".⁶ Mens de, der ser demokrati som noget naturligt og rationelt, derfor vil identificere den demokratiske orden med flokken samt se den, der skiller sig ud, som antidemokratisk og irrationel, hjælper Mouffe os til at se, at flokken kun kan repræsentere et særligt demokratisk overherredømme, men at den aldrig kan påstå at være den fulde og endelige repræsentation af værdierne frihed og lighed. Mens den, der står for sig selv, kan være den, der er imod de værdier, der præger det demokratiske projekt, kan vedkommende også være den, der kendetegner et særligt demokratisk 'fundament', der altid nødvendigvis må være ufuldstændigt. Den, der står alene, optræder derfor som en påmindelse om, at der altid er mulighed for et 'anderledes' demokrati, dvs. for en anden sammensætning af den demokratiske 'orden'.

En tænker, der har ført disse tanker i en mere radikal retning, er Jacques Rancière.⁷ Jeg vil gerne nævne to af Rancières synspunkter. Det første handler om hans udsagn om, at ingen social orden – eller for nu at anvende den term, som Rancière bruger: ingen ‘politorden’ – nogensinde kan være helt ligestillet. Mens der i nogle samfund eller sociale sammensætninger kan være mere lighed – eller mindre ulighed – end i andre, så udelukker selve den måde, hvorpå det sociale er opbygget, muligheden for fuld lighed, eller den gør det i det mindste højst usandsynligt. I modsætning til Mouffe fastholder Rancière dog, at enhver social orden er *altomfattende*, idet alle og enhver har en særlig plads, rolle og identitet i enhver given orden. Dette betyder dog ikke, at alle er involveret i regeringen af ordenen. Kvinder, børn, slaver og indvandrere havde trods alt en klar plads og identitet i Athens demokrati, nemlig som dem der ikke havde ret til at deltage i bystatens beslutningsprocesser – hvilket betød, at de var ‘inkluderet som udelukkede’, som Rancière siger. Det er på denne baggrund, at Rancière definerer ‘politik’ – hvilket for Rancière altid betyder *demokratisk* politik – som forstyrrelse af en eksisterende social orden med reference til tanken om lighed. Politik som forstyrrelse af en særlig orden, hvor alle har en plads, manifesteres derfor i handlinger, “der forandrer det rum, hvor partier [...] er blevet defineret”. Som Rancière siger: “Det synliggør det, der ikke har nogen ret til at blive set, og skaber debat hvor der tidligere kun var plads til støj”.⁸

Dette har to konsekvenser. Den første er, at demokrati ikke længere kan forstås som “et regime eller en social livsmåde”,⁹ men at det må forstås som noget, der opstår i de øjeblikke, hvor ‘logikken’ i den eksisterende sociale orden konfronteres med lighedens ‘logik’. Rancière kalder denne konfrontation *dissens*. Dissens skal dog ikke forstås som modstand mod interesser eller meninger, men “som fremstillingen, inden for en målrettet, fornuftig verden, af noget selvfølgeligt der er forskelligt fra den”.¹⁰ Dermed er demokrati ikke længere en særlig orden, men snarere noget *sporadisk*,¹¹ der opstår, netop når en særlig social orden bliver forstyrret ‘i lighedens navn’. I denne sammenhæng er forekomsten af demokrati derfor hverken repræsenteret ved flokken eller ved fåret, der står alene. Ifølge Rancières tankegang kan man sige, at både flokken og den, der står alene, er del af en eksisterende social orden, om end de er placeret meget forskelligt inden for denne. Demokrati opstår snarere i det øjeblik, hvor et af fårene drejer hovedet og gør krav på en handlingsmåde og en væremåde, som man ikke kan forestille sig inden for den eksisterende orden, og som derfor endnu ikke findes som en mulig identitet inden for denne orden.

Et af Rancières eksempler handler om kvinder, der kræver stemmeret i et system, der udelukker dem fra at stemme. Pointen her er, og dette fører til den anden konsekvens, jeg ønsker at drage fra Rancières arbejde, at dette krav ikke skal forstås som en anmodning om at blive inddraget i den orden, som kvinderne tidligere er blevet udelukket fra. Kvinder, der kræver stemmeret, er trods alt ikke ude efter en identitet, der allerede findes. De ønsker ikke at være mænd, men vil være kvinder med stemmeret. De kræver derfor selve den identitet, der er umulig i den eksisterende samfundsorden, og derved introducerer de, inden for

en fastlagt social orden, 'noget selvfølgelig, der er forskelligt fra det' – for nu at anvende Rancières frase. Demokratiets øjeblik er derfor ikke bare en *forstyrrelse* af den eksisterende orden, men en forstyrrelse, der, hvis den lykkes, resulterer i en omstrukturering af denne orden, så den bliver til en orden, hvor der findes nye væremåder og handlemåder, og nye identiteter kommer i spil. Det er derfor, Rancière argumenterer, at den demokratiske politik øjeblik ikke er en identificeringsproces – dvs. at man påtager sig en eksisterende identitet – men snarere en afidentificeringsproces, eller, som han siger, *subjektivering*, dvs. at man bliver et demokratisk subjekt.¹² Det er det øjeblik, hvor det demokratiske subjekt bliver 'født'. Men denne 'fødsel' er ikke altid 'uregerlig'. Den er hverken repræsenteret ved flokken eller ved fåret, der står alene, det er derimod, som jeg har påpeget, det øjeblik, hvor et individ drejer hovedet og taler på en ny og anderledes måde. *Demokratiets opståen* – som også er *subjektiveringens opståen* – en begivenhed som er umulig at fange i et statisk billede.

DANNELSE, SOCIALISERING ELLER SUBJEKTIVERING?

Jeg kunne have startet dette indlæg der, hvor næsten alle, der skriver om forholdet mellem medborgerskab, læring og uddannelse, lader til at starte, dvs. med at pege på, at dannelse handler om tilegnelse af viden, færdigheder og holdninger, der er nødvendige for godt medborgerskab. Men der er en dobbelt grund til, at jeg ikke begyndte og ikke kunne begynde med dette. Først og fremmest handler det om, at betydningen af demokratisk medborgerskab anfægtes. Jeg har vist, at det ikke blot er en diskussion om, hvorvidt medborgerskab skal forstås som en social eller en politisk identitet, men jeg har også gjort det klart, at blandt dem, der ser medborgerskab som en basalt politisk identitet – hvilket også er mit synspunkt – er der forskellige syn på, hvad godt medborgerskab er. Jeg mener, at det er vigtigere, at der også er forskellige syn på, hvorvidt medborgerskab er en positiv identitet – dvs. en identitet der kan identificeres og udtrykkes positivt – eller om medborgerskab skal forstås som en afidentificeringsproces, som en politisk handlings øjeblik, der altid nødvendigvis må være 'uregerlig'.

Den anden årsag til, at jeg ikke kunne begynde med en liste over den viden, de færdigheder og de holdninger, det er nødvendigt at lære, hvis man skal blive en god medborger, er, at i modsætning til, hvad mange ser ud til at antage, så er den måde, hvorpå vi forstår den læring, der indgår i medborgerskab, ikke neutral, når det drejer sig om måden, hvorpå vi forstår selve medborgerskabet. Det handler derfor ikke om, at vi blot kan gå over til læringsteori for at lære og til politisk teori, hvad angår medborgerskab, og at vi så kan svejse de to sammen og skabe 'dannelse'. Pointen her er, at så længe vi ser medborgerskab som en positiv, identificerbar identitet, kan vi så afgjort se den relevante læring som en proces for tilegnelse af den viden, de færdigheder og de holdninger, der er nødvendige for at få denne identitet frem – eller, for at se det fra den anden side: den viden, de færdigheder og de holdninger, der skal til for at føre nyttilkomne ind i den eksisterende samfundspolitiske orden.

Men hvis demokratiets øjeblik på den anden side altid er et øjeblik, hvor der sker en afidentificering i forhold til den eksisterende samfundspolitiske orden, og hvis det er i dette øjeblik, det demokratiske subjekt opstår, så ændres den involverede lærings stilling og natur. Det er derfor, jeg har foreslået, at der skelnes mellem et *socialiseringskoncept* for dannelse – hvilket handler om at lære det, der er nødvendigt for at blive en del af en eksisterende samfundspolitisk orden – og et *subjektiveringskoncept* for dannelse – som handler om den læring, der skal til for at blive involveret i det, vi kan kalde det demokratiske 'eksperiment'. Mens et socialiseringskoncept for dannelse handler om læring *vedrørende fremtidigt medborgerskab*, så handler subjektiveringskonceptet for dannelse om at lære *af nuværende medborgerskab*, fra nuværende oplevelser med og involvering i det igangværende demokratiske eksperiment.

DET DEMOKRATISKE EKSPERIMENT – FRA PRIVAT TIL OFFENTLIGT

Før jeg siger mere om, hvad der karakteriserer den sidstnævnte form for dannelse, er jeg nødt til at sige et par ting om selve det demokratiske eksperiment. Det er trods alt først, når vi har en fornemmelse af, hvad dette eksperiment indebærer, at vi kan begynde at identificere, hvilken slags læring der er vigtig i forhold til eksperimentet. Jeg bruger begrebet 'det demokratiske eksperiment' for at fremhæve demokratiets karakter, der nødvendigvis må være åben. Jeg er enig med Mouffe i, at demokrati ikke kan og ikke bør være udelukkende 'ikke-arkaisk' – dvs. uden nogen form – jeg mener, ligesom Rancière, at den demokratiske proces grundlæggende er nødt til at være åben, ikke bare for muligheden for *mere* demokrati, men også for *anderledes* demokrati, for en anden fordeling af roller og steder, for en omstrukturering af demokratiske identiteter og subjektiviteter. At tænke på demokrati som et løbende og uendeligt eksperiment er en måde, hvorpå man kan fange denne idé.

Selvom der kan siges meget om dynamikken i demokratisk eksperimenteren, er der dog én ting, jeg gerne vil fremhæve, nemlig at det demokratiske eksperiment bør forstås som en *forandringsproces*, og mere specifikt, en proces hvori 'private besværligheder' bliver omdannet til 'offentlige problemer' – som C. Wright Mills beskriver det i 1959. Ved at karakterisere demokrati som en forandringsproces skiller mit syn sig ud fra de forestillinger, der udelukkende ser demokrati som en matematisk størrelse, dvs. som et talspil, hvor kun det højeste tal tæller, og hvor minoriteter bare skal indpasse sig i forhold til flertallet. For mig indebærer demokrati lige så meget en omsorg for flertallet, som det omfatter en omsorg for minoriteter, der trods alt kun er minoriteter pga. det specifikke flertals opbygning.

Den væsentligste pointe her er dog, at det demokratiske eksperiment skal forstås som værende orienteret mod kollektive interesser og det almennyttige. Det skal forstås som værende orienteret mod offentlighedens problemer – dvs. *res publica*. Derfor er det, der altid står på spil i det demokratiske eksperiment, spørgsmålet om til hvilken grad og i hvilken form, private 'krav' – dvs. det som

individer eller grupper ønsker – kan understøttes som kollektive behov – dvs. det, der kan betragtes som ønskværdigt på kollektivt niveau, i lyset af individuelle kravsmangfoldighed og ressourcer, der altid er begrænsede.¹³ Dette er ikke bare en proces, hvor, som Zygmunt Bauman har sagt, “private problemer bliver gjort til offentlighedens problemer”, men også hvor “der søges, forhandles og aftales offentlige løsninger på private problemer”.¹⁴ At tænke på det demokratiske eksperiment som forandring betyder ikke bare, at folks *problemer* bliver forandret. Som jeg har forsøgt at fremhæve med henvisning til Rancièr, handler det demokratiske eksperiment også om at forandre *mennesker*, hvilket er det allervigtigste, da det har potentiale til at skabe subjektivitet og politisk handling.

Da det demokratiske eksperiment er en forandringsproces, er det også potentielt en læringsproces. Men den læring, der finder sted, handler ikke om tilegnelse af den viden, de færdigheder og de holdninger, der er nødvendige for at deltage i eksperimentet på en ‘ordentlig’ måde, først og fremmest fordi det aldrig står helt klart, i og med at det er et eksperiment, hvad der kan betegnes som en ordentlig måde at være involveret i eksperimentet på. Det er derfor, vi skal forstå dannelse ud fra et subjektiveringssyn som en proces, der er *ikke-lineær*: Den fører ikke i en lige retning fra en tilstand, hvor man *ikke* er borger, til at man *er* borger; derimod varierer den i takt med folks egentlige oplevelser af medborgerskab og med deres involvering i det demokratiske eksperiment.¹⁵ Vi bør også tænke på denne læring som *rekursiv*: Det, der læres, bliver ikke bare gemt et eller andet sted, det kommer altid tilbage som handling. Og mens dannelse i et subjektiveringssyn er *ikke-lineær*, så er den klart *kumulativ*: Oplevelser fra fortiden kan ganske enkelt ikke udryddes eller overskrives, de fortsætter med at spille en rolle i fremtidige oplevelser og handlinger. Sidstnævnte pointe er særligt vigtig, fordi involvering i det demokratiske eksperiment vil skabe både positive og negative oplevelser. Vi bør derfor ikke forvente, at involvering i det demokratiske eksperiment altid vil styrke ønsket om demokratiske handle- og væremåder – det modsatte kan også være tilfældet.

VI FÅR IKKE ALTID DET, VI ØNSKER OS

Fokus inden for dannelse fra et subjektiveringssyn er derfor ikke på tilegnelse af viden, færdigheder og holdninger til, hvad ‘god’ opførsel er for en borger, men på en helt anden læringsproces, der løbende gransker vores ønsker for at finde ud af, hvilke af vores *individuelle* ønsker, der kan ses som *kollektivt* ønskværdige. Dette er ikke nødvendigvis en nem proces, især fordi det er mest sandsynligt, at alle, der involverer sig i en sådan proces, må give efter – de vil være nødt til at begrænse, omorganisere eller ændre deres individuelle ønsker til gode for demokratiet i det store perspektiv. Demokrati ser derfor ud til at være en svær proces, der netop *ikke* er orienteret mod tilfredsstillelse af vores individuelle ønsker, men som, fordi det i sidste ende er orienteret mod muligheden for at leve sammen i mangfoldighed og forskellighed, altid forstyrrer vores individuelle ønsker, altid konfronterer os med spørgsmålet om, hvad vi måske er nødt til at opgive eller give efter overfor for at gøre vores fælles eksistens mulig og gennemførlig.

NOTER

- 1 Biesta, G.J.J.: 'Learning in public places: Civic learning for the 21st century'. I Biesta, M. de Bie & D. Wildemeersch (red.): *Civic Learning, Democratic Citizenship and the Public Sphere*, 2014, Dordrecht/Boston: Springer Science+Business Media & Biesta, G.J.J.: Demokrati-læring i skole og samfund. 2013, Aarhus: Forlaget Klim.
- 2 Biesta, G.J.J.: *Learning Democracy in School and Society: Education, Lifelong Learning and the Politics of Citizenship*. 2011, Rotterdam/Boston/Taipei: Sense Publishers.
- 3 Billedet kan ses på <http://istockphoto.com/h6LwRy>, og bogen kan ses på www.sensepublishers.com.
- 4 Biesta, G.J.J. & Lawy, R.S.: 'From teaching citizenship to learning democracy. Overcoming individualism in research, policy and practice'. *Cambridge Journal of Education*, 36:1, 2006, pp. 63-79.
- 5 Abraham Lincoln: *Gettysburg-talen*, 1863.
- 6 Mouffe, C.: *On the political*. 2005, London/New York: Routledge, p. 120.
- 7 Bingham, C. & Biesta, G.J.J.: *Jacques Rancière: Education, truth, emancipation*. 2010, London/New York: Continuum.
- 8 Rancière, J.: *The philosopher and his poor*. 2003, Durham: Duke University Press, p. 30.
- 9 Rancière, 2003, p. 101.
- 10 Rancière, 2003, p. 266.
- 11 Læs mere om denne tankegang i: Biesta, G.J.J.: 'Sporadic democracy: Education, democracy and the question of inclusion' i M. Katz, S. Verducci & G. Biesta (red.): *Education, democracy and the moral life* (pp. 101-112). 2009, Dordrecht: Springer.
- 12 Læs mere om subjektivering i Biesta, G.J.J.: *Good education in an age of measurement: Ethics, politics, democracy*. 2010, Boulder, Co: Paradigm Publishers. Især kapitel 1 og 4.
- 13 Se: Heller, Á. & Fehér, F.: *The postmodern political condition*. 1989, New York: Columbia University Press vedr. skelnen mellem krav og behov.
- 14 Bauman, Z.: *Liquid modernity*. 2000, Cambridge: Polity Press, p. 39.
- 15 Biesta, G.J.J. & Lawy, R.S.: 'From teaching citizenship to learning democracy. Overcoming individualism in research, policy and practice'. *Cambridge Journal of Education*, 36:1, 2006, pp. 63-79; Veen, R. van der, Wildemeersch, D., Youngblood, J. & Marsick, V. (red.), *Democratic practices as learning opportunities*. 2007, Rotterdam/Boston/Taipei: Sense Publishers.

4
MARKERJUGER
Ståen byens
Tilværelse
1942 med King
et foto fra
i anledning af
1943, hvor K
Impriz delto

17.10.1943
Kongens fæl
officielle in
den 17.10.1943
Kongens fæl
17.10.1943
Kongens fæl

3

**RUM FOR
INTERKULTUREL
DIALOG**

KULTUREL TILKNYTNING OG FORANKRING AF KULTUREL DIVERSITET PÅ MUSEET

JACOB THOREK JENSEN

Hver tredje bruger med bopæl i Danmark angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark. I 2013 blev spørgsmålet om brugernes kulturelle tilhørsforhold implementeret i brugerundersøgelsen. Målet er at få større indsigt i brugernes kulturelle tilhørsforhold for dermed at udvikle nye værktøjer til at arbejde strategisk med inddragelse af brugere med forskellig kulturel baggrund og dermed udvikle museet som rum for interkulturel dialog. Med andre ord, forankring af kulturel diversitet på tværs af museet.

KULTUREL TILKNYTNING OG FORANKRING AF KULTUREL DIVERSITET PÅ MUSEET

Det stadig stigende omfang af globalisering gør, at alle mennesker i dag har brug for interkulturelle kompetencer. Stabile kulturer forsvinder og i stedet præges forskellige kulturer af hinanden og påvirkes og udvikles i tætte relationer. Museer skal adressere interkulturelle problemstillinger, hvis de vil følge internationale standarder for museumsvirksomhed. I ICOM's *Code of Ethics for Museums* pointeres det, at museer skal reflektere det samfund, som de er en del af, og som samlingerne er en del af.¹ Museer skal være i stand til at håndtere forskellige kulturer og borgere med forskellige etniske, religiøse og politiske identiteter.

UNESCO sætter også fokus på udviklingen af interkulturelle kompetencer blandt verdens borgere. I 2013 udgav UNESCO publikationen *Intercultural Competences – Conceptual and Operational Framework* med støtte fra Danmark.² Heri fokuseres der på vigtigheden af borgeres besiddelse af interkulturelle kompetencer. Nødvendigheden af disse skyldes den øgede globalisering, hvor kulturel forskellighed og interkulturelle møder er aspekter, som mennesker dagligt oplever.

Den verden, som vi kender, er under voldsom forandring. I dag er verden karakteriseret ved, at forskelligheden af mennesker, samfund og kulturer bliver større samtidig med, at mennesker flytter sammen i byer, så vi dermed kommer til at bo tættere og tættere. Kulturel diversitet og urbanisering er altså aspekter, som museer skal forholde sig til for at være relevante for nutidens borgere. Evnen til at forstå andre kulturer er en forudsætning for fredelig og respektfuld sameksistens. Samtidig styrker interkulturelle kompetencer menneskers viden om deres egen kultur og identitet.

Udviklingen af interkulturelle kompetencer blandt borgere er en forudsætning for sameksistens og for at styrke og udvikle identiteter og kulturer og sætte borgere i stand til at håndtere komplekse problemstillinger. Interkulturelle kompetencer sætter borgere i stand til at interagere sprogligt og kulturelt med borgere med andre kulturelle baggrunde.

Hvordan forholder museer sig til brugere med forskellige kulturer? Og hvordan udvikles museet som rum for interkulturel dialog? Brugerundersøgelsen sætter fokus på brugernes kulturelle tilhørsforhold med det nye spørgsmål for dermed at udvikle viden om brugernes kulturelle tilhørsforhold.

BRUGERNES KULTURELLE TILHØRSFORHOLD

Data i artiklen bygger på brugere med bopæl i Danmark. Resultaterne, som præsenteres nedenfor, bygger på brugernes egne besvarelser af spørgsmålet i brugerundersøgelsen: Har du nogen kulturel tilknytning til et eller flere lande uden for Danmark? Resultaterne bygger på brugernes egen oplevelse af, om de har tilknytning til et geografisk område uden for Danmark. Spørgsmålet giver brugerne mulighed for at svare flere lande/områder, hvorfor nedenstående data ikke altid vil summe op til 100%.

Resultaterne vil blive præsenteret i to grupper; brugere som angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark, og brugere, som har svaret, at de ikke har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land uden for Danmark.

Indledningsvis rettes opmærksomheden udelukkende mod de brugere, som angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land. 32% af brugerne angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark. Den høje andel er udtryk for, at ca. hver tredje bruger oplever, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land. Det er ikke udtryk for, at brugeren er tilflytter til Danmark, men derimod hviler svaret på brugerens egen forståelse af en kulturel tilknytning til et andet land.

Data for de brugere, som har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land, viser, at brugerne hovedsageligt angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land i Europa. 29% af brugerne svarer, at de har en tilknytning til Norden. Der er flest brugere på de kulturhistoriske museer, som har en kulturel tilknytning til Norden. Med 61% er Europa det område, som flest brugere har en kulturel tilknytning til. Der er flest brugere på de kulturhistoriske museer, som har et kulturelt tilhørsforhold til et land i Europa, mens andelen er lavest på de naturhistoriske museer.

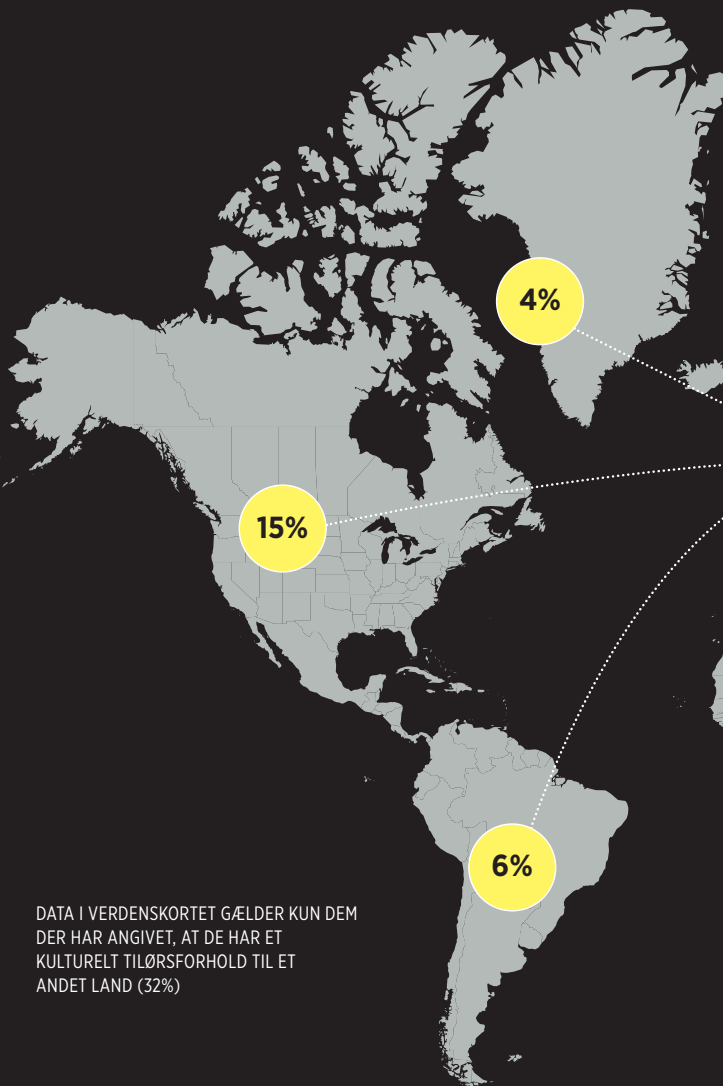
Brugernes kulturelle tilhørsforhold til lande uden for Europa fordeler sig på følgende måde: Nordamerika har den højeste andel med 15%. Dernæst følger gruppen af lande beliggende i Asien, hvor 10% af brugerne har svaret, at de har et kulturelt tilhørsforhold til. 7% af brugerne angiver, at de har et tilhørsforhold til Afrika/Subsahara, 6% svarer Australien, 6% har et tilhørsforhold til Sydamerika, mens 5% angiver Mellemøsten/Maghreb. De laveste andele findes blandt brugere, som har et kulturelt tilhørsforhold til det arktiske område med 4%, Rusland med 3% og Stillehavet med 2%.

BRUGERNES KULTURELLE TILKNYTNING

MUSEER MED FLEST BRUGERE MED KULTUREL TILKNYTNING TIL ET ANDET LAND

MUSEER MED FLEST BRUGERE UDEN KULTUREL TILKNYTNING TIL ET ANDET LAND

REGION MIDTJYLLAND

29%

HAR KULTUREL
TILKNYTNING TIL
ET ANDET LAND

REGION NORDJYLLAND

27%

HAR KULTUREL
TILKNYTNING TIL
ET ANDET LAND

REGION SYDDANMARK

28%

HAR KULTUREL
TILKNYTNING TIL
ET ANDET LAND

REGION HOVEDSTADEN

35%

HAR KULTUREL
TILKNYTNING TIL
ET ANDET LAND

REGION SJÆLLAND

30%

HAR KULTUREL
TILKNYTNING TIL
ET ANDET LAND

29%

3%

61%

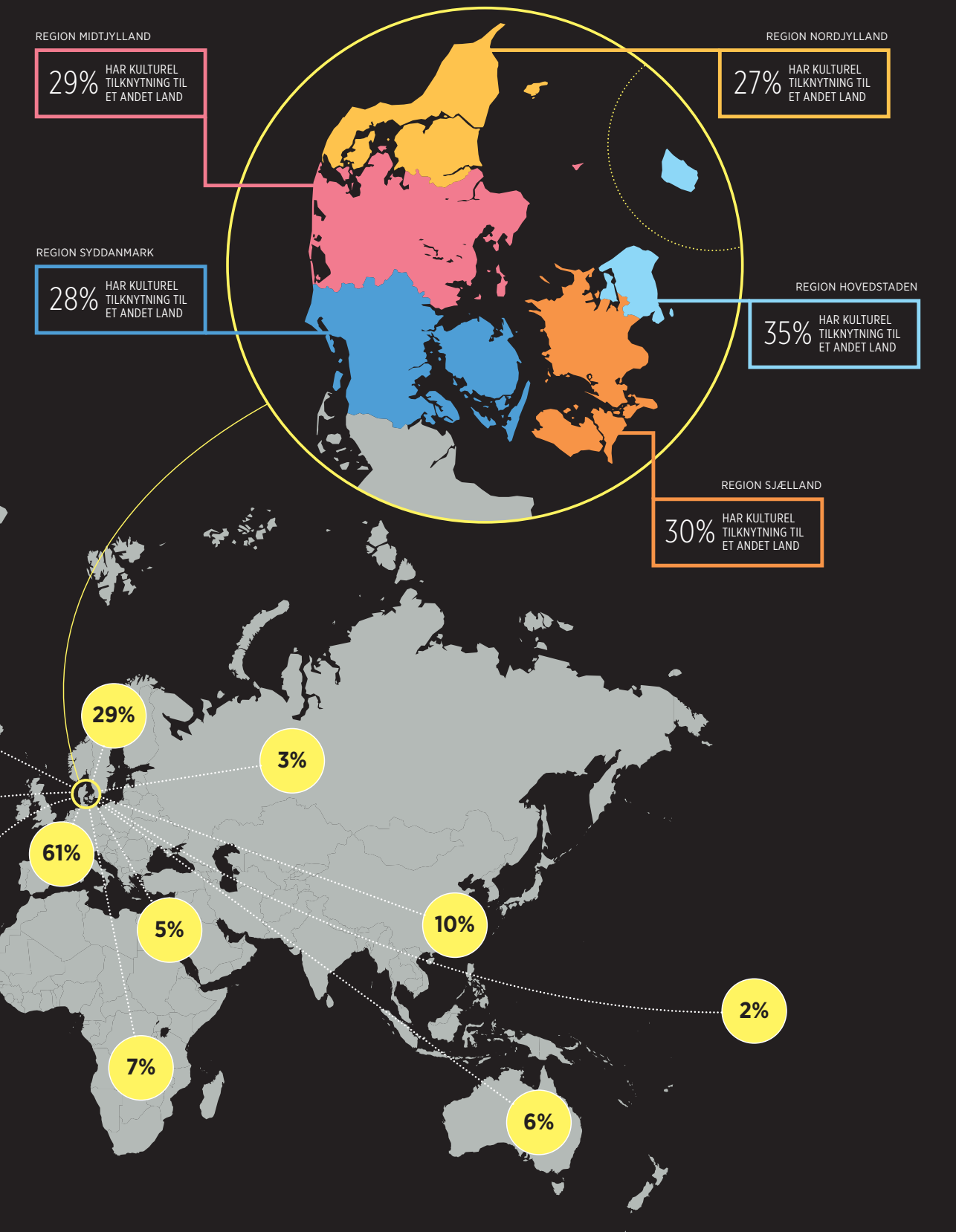
5%

10%

7%

6%

2%

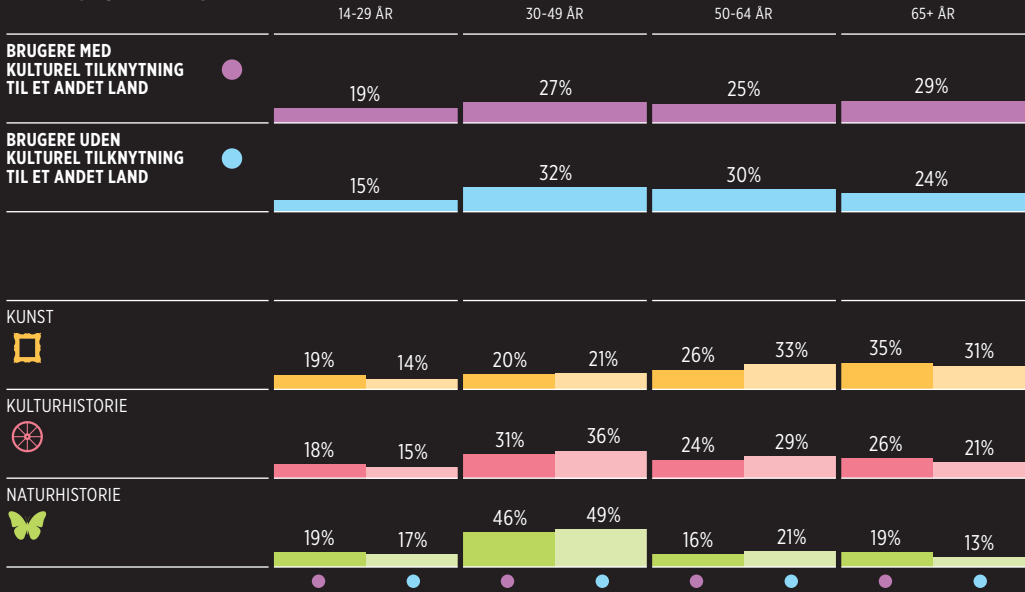

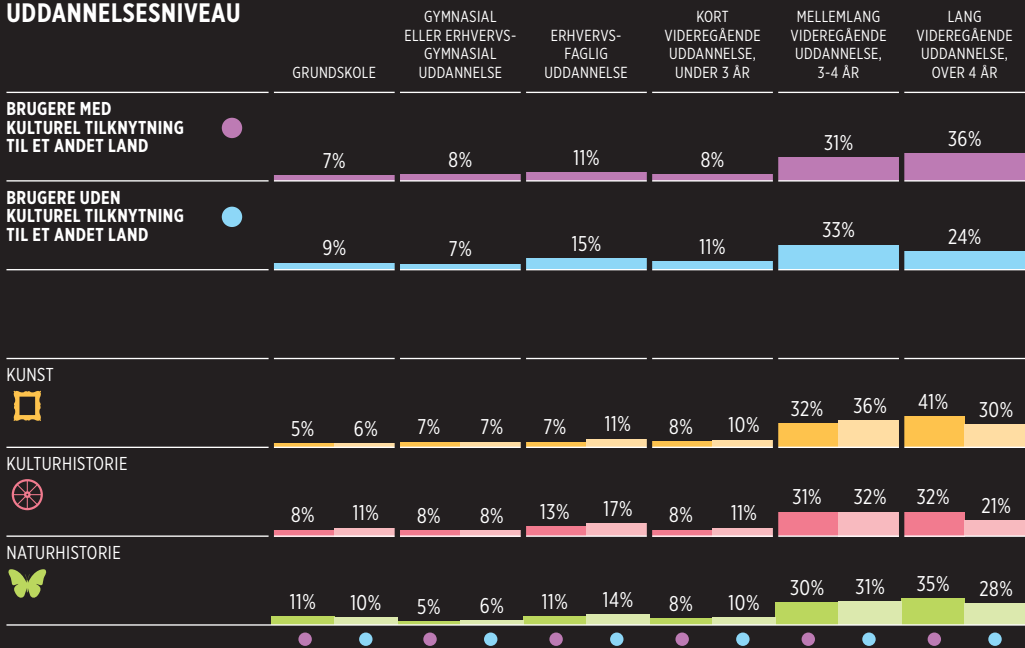

ALDERSFORDELING

UDDANNELSESNIVEAU

FORSKELLIGHED I KULTUREL TILHØRSFORHOLD

Her præsenteres brugere med et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark og brugere, som ikke har noget kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark.

Aldersfordelingen viser forskelle mellem de to grupper. Data viser, at andelen i aldersgruppen 14 til 29 år af brugere med et kulturelt tilhørsforhold er 19%, mens andelen, som ikke har et kulturelt tilhørsforhold er 15%. Andelen af unge er væsentligt højere blandt brugere, som har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark. I aldersgruppen 30 til 49 år er andelen blandt brugere, som ikke har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land, derimod større med 32%, mens andelen af brugere med et kulturelt tilhørsforhold til et andet land er 27%. Dette forhold gør sig også gældende i aldersgruppen 50 til 64 år, hvor gruppen af brugere uden et kulturelt tilhørsforhold til et andet land udgør 30%, mens gruppen med et kulturelt tilhørsforhold udgør 25%. Derimod ses det, at andelen af brugere i aldersgruppen 65 år og derover med et kulturelt tilhørsforhold til et andet land er højere med 29%, mens andelen uden et kulturelt tilhørsforhold ligger på 24%. Resultaterne viser, at det især er de unge og ældre brugere, som angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark.

Brugernes uddannelsesbaggrund er også forskellig i forhold til brugere med og uden et kulturelt tilhørsforhold til et andet land. Der er ikke de store udsving mellem de to grupper i forhold til brugere med en grundskole, erhvervsfaglig og gymnasial uddannelse. Det er imidlertid værd at bemærke, at brugere med en erhvervsfaglig uddannelse, som har angivet, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land, er mindre med 11%, i forhold til brugere med en erhvervsfaglig uddannelse, som har angivet, at de ikke har en kulturel tilknytning, hvor andelen er på 15%. Selvom forskellen er lille, er overvægten anderledes end for grundskole og gymnasial uddannelse, hvor differencen er mere ligelig.

Brugere med en videregående uddannelse fordeler sig nogenlunde ens i forhold til korte og mellemlange videregående uddannelser. Mellem de to uddannelsesgrupper, og brugere med og uden et kulturelt tilhørsforhold, er der ikke store udsving. Derimod er der en markant forskel blandt brugere med en lang videregående uddannelse. Her er andelen 24% blandt brugere uden et kulturelt tilhørsforhold, mens andelen blandt brugere med et kulturelt tilhørsforhold til et andet land ligger på 36%. Brugere, som angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land, er dermed også de brugere, som har de længste uddannelser.

Der er forskelle mellem de tre museumskategorier i forhold til brugere med en lang videregående uddannelse. På kunstmuseerne angiver 41% af brugerne med en lang videregående uddannelse, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land. Gruppen udgør 32% på de kulturhistoriske museer, mens gruppen på de naturhistoriske museer udgør 35%.

Data viser, at der også er regionale forskelle i forhold til, om brugerne har kulturelle tilhørsforhold uden for Danmark. For hovedparten af regionerne i Danmark, er der ikke de store forskelle i forhold til, om brugerne angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land eller ej. I regionerne Nordjylland, Midtjylland, Syddanmark og Sjælland er forskellene ikke bemærkelsesværdige. I Region Hovedstaden er tallene derimod en del mere forskellige. 43% af alle brugere, som har et kulturelt tilhørsforhold uden for Danmark bor i Region Hovedstaden, mens 37% uden et kulturelt tilhørsforhold bor i Region Hovedstaden.

Ovenstående resultater viser, at brugere med et kulturelt tilhørsforhold uden for Danmark er overrepræsenterede blandt unge og ældre brugere, blandt brugere med en lang videregående uddannelser samt i Region Hovedstaden.

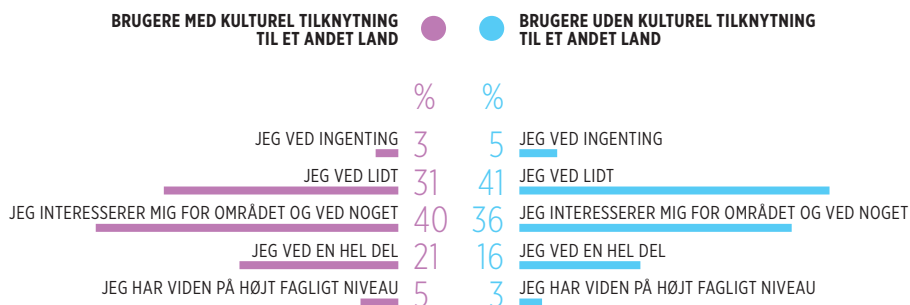
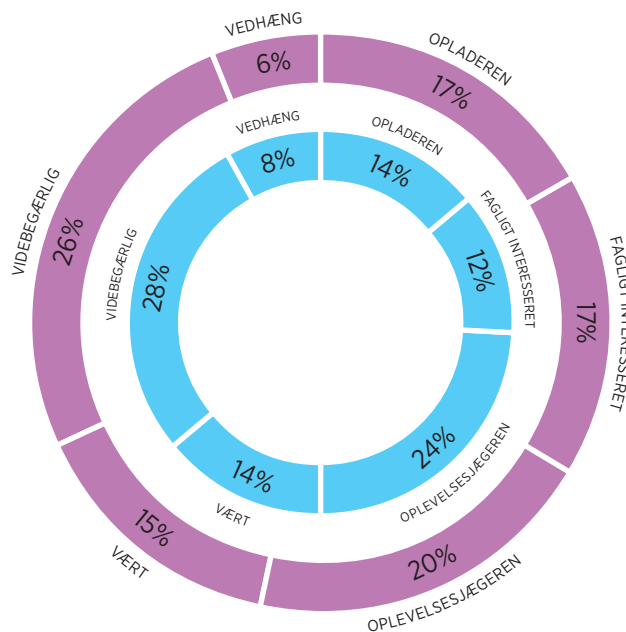
MOTIVATIONS- OG LÆRINGSADFÆRD

Data fra brugerundersøgelsen kan også bruges til at forstå brugernes motivations- og læringsadfærd. Brugerne bliver spurgt om, hvorfor de er på museet i dag, og kan vælge en af følgende seks typer: *oplader*, *fagligt interesseret*, *oplevelsesjæger*, *vært*, *videbegærlig* eller *vedhæng*.³

De overordnede resultater i forhold til brugere, som angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark og til brugere, som ikke har, viser enkelte forskelle i forhold til de seks typer. 17% af brugerne med et kulturelt tilhørsforhold svarer, at de er *opladere*, mens kun 14% af brugerne uden kulturelt tilhørsforhold svarer dette. Den største forskel mellem de to grupper er i typen *fagligt interesseret*, hvor 17% af brugerne med et kulturelt tilhørsforhold svarer, at de er *fagligt interesserede*, mens kun 12% af brugerne uden kulturelt tilhørsforhold til et andet land svarer dette. Resultaterne fra typen *oplevelsesjæger* viser også små forskelle, hvor 20% af brugerne med kulturelt tilhørsforhold til et andet land svarer dette, mens gruppen af brugere, som ikke har et kulturelt tilhørsforhold, er større med 24%. Der er ikke nogen bemærkelsesværdige forskelle mellem de to grupper i forhold til typerne *vært*, *videbegærlig* og *vedhæng*. Resultaterne viser, at brugere med en kulturel tilknytning til et andet land især er overrepræsenterede blandt typerne *oplader* og *fagligt interesseret*, mens brugere uden kulturel tilknytning til et andet land er overrepræsenterede blandt *oplevelsesjægerne*.

Ved at dele data op på de tre forskellige museums-kategorier, viser der sig nævneværdige forskelle. *Oplevelsesjægerne* er især overrepræsenterede blandt brugere uden kulturel tilknytning til et andet land på de naturhistoriske museer, hvor de udgør 28%, mens tallet tilsvarende for brugere med kulturel tilknytning ligger på 22%. *Vedhæng* er især overrepræsenterede blandt brugere uden kulturel tilknytning til et andet land på de naturhistoriske museer, hvor de udgør 9%, mens gruppen af brugere med kulturel tilknytning til et land uden for Danmark udgør 6% af brugerne. Blandt brugere med kulturel tilknytning til et andet land er *fagligt interesserede* især overrepræsenterede på de kulturhistoriske museer, hvor de udgør 16%, mens gruppen blandt brugere uden kulturel tilknytning udgør 12%.

MOTIVATIONS- OG LÆRINGSADFÆRD SAMT VIDENSLEVELLE

BRUGERNES VIDENSLEVELLE

Vidensniveauet blandt brugerne er også forskelligt i forhold til, om brugerne har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land eller ej. Brugere som har svaret, at de ved lidt om det område, som museet beskæftiger sig med, udgør blandt brugere med et kulturelt tilhørsforhold til et andet land 31%, mens de udgør 41% blandt brugere uden et kulturelt tilhørsforhold. Brugere som svarer, at de interesserer sig for og ved noget om området, er overrepræsenterede med 40% blandt brugere med et kulturelt tilhørsforhold uden for Danmark, mens andelen er 36% for brugere uden et kulturelt tilhørsforhold. Det samme billede går igen i forhold til brugere som svarer, at de ved en hel del om det område, som museet beskæftiger sig med. 21% af brugerne med et kulturelt tilhørsforhold til et andet

land angiver dette, mens andelen blandt brugere uden et kulturelt tilhørsforhold ligger på 16%. Der er en tendens til, at brugere med et kulturelt tilhørsforhold uden for Danmark har et generelt højere vidensniveau om det område, som museet beskæftiger sig med, end brugere, som ikke har et kulturelt tilhørsforhold til et land uden for Danmark. For begge brugergrupper gælder det, at andelen af brugere, som angiver, at de ingenting ved eller, at de har høj faglig viden om museets ansvarsområde, er meget små.

INTERKULTURELLE KOMPETENCER

Resultaterne fra brugerundersøgelsen peger på, at brugere er forskellige – hvad enten de angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land eller ej. Men hvordan skal museerne adressere brugernes kulturelle forskelligheder? Interkulturelle kompetencer er et sæt af værktøjer, som gør borgere og museer i stand til at forholde sig til forskellige kulturer.

Det er ikke muligt at fremsætte en endelig liste over kompetencer, som kan karakteriseres som interkulturelle. Der er mange forskellige kompetencer og færdigheder, som sætter mennesker i stand til at interagere med andre mennesker, som er sprogligt og kulturelt forskellige fra dem selv. Der er grundlæggende komponenter, som er en forudsætning for at kunne indgå i en interkulturel dialog. Først og fremmest skal borgeren have sproglige, indsigtsmæssige og kulturelle færdigheder. Det vil sige, at borgeren skal have en grundlæggende viden om sin egen og andre kulturer for at kunne opleve forskelle. Desuden er det nødvendigt med en motiveret indstilling. Borgeren skal have mod og lyst til at indgå i en dialog med en borger med et andet kulturelt tilhørsforhold.

Følgende forhold er det hensigtsmæssigt at have kendskab til i forbindelse med at indgå i interkulturelle relationer:

- Viden om kultur og historie
- Viden om landet
- Samfundets normer og værdier
- Social kontekst; venner kontra bekendte
- Kønsrelaterede problemstillinger
- Måder at kommunikere på
- Forretningskulturen i landet
- Spise- og drikkevaner
- Fritidsaktiviteter og -vaner
- Uddannelsesniveau
- Normer, love og tabuer.

Kendskab til ovenstående muliggør, at borgere hensigtsmæssigt kan håndtere og forholde sig til andre kulturer og dermed udvikle interkulturelle kompetencer.

MUSEET SOM FACILITATOR FOR INTERKULTUREL DIALOG

To slight a single human being is to slight those divine powers, and thus to harm not only that being but with him the whole world.

Gandhis citat fra hans selvbiografi fra 1927⁴ er måske mere end nogensinde relevant, når vi ser på museerne og deres relationer til brugerne. Museer skal forholde sig til forskellige kulturer i deres praksis samt anerkende, at borgere med forskellige kulturelle tilhørsforhold anerkender og behersker forskellige vidensparadigmer og praksisformer. Derfor er det nødvendigt, at museerne indgår i interkulturel dialog med brugerne, og at de anvender forskellige vidensformer. I dette arbejde er det vigtigt at anerkende brugernes forskellighed og møde alle brugere på deres præmisser.

Museer skal forholde sig til brugernes kulturelle forskelle – både blandt brugere, som har kulturelle tilhørsforhold til andre lande end Danmark og til brugere, som ikke har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land. Museernes rum skal udvikles til sociale læringsrum, som tager udgangspunkt i den enkelte brugers kulturelle baggrund. Hvordan skaber museet rum for interkulturel dialog? Hvis museerne vil være relevante vidensinstitutioner i samfundet, viser brugerundersøgelsens resultater, at museerne skal anerkende brugernes forskelligheder og skabe rammer om en flerstemmig, interkulturel dialog.

NOTER

- 1 ICOM: *ICOM Code of Ethics for Museums*, 2013.
- 2 UNESCO: *Intercultural Competences – Conceptual and Operational Framework*, 2013.
- 3 Se mere om typerne i artiklen "Social og faglig læring på museet" i denne antologi.
- 4 Gandhi, Mahatma: *An Autobiography or The Story of My Experience with Truth*, 1927, Navajivan Publishing House, Ahmedabad, p. 276.

INTERKULTUREL PRAKSIS PÅ DET KULTURHISTORISKE MUSEUM

FLEMMING JUST

Interkulturel praksis på et museum handler ikke om nationale modsætninger, men om de store forskelligheder vi ser i de forskellige befolkningsgruppers brug af museerne. Halvdelen af befolkningen ser ikke et museumsbesøg som en mulighed for dem. Museerne tillader sig at være normative, at ville 'opdrage', og mener – båret af oplysningstidens tankegods – at viden er en ret for alle og et led i demokratisering og identitetsskabelse. Derudover ser museerne sig selv som en del af et lokalt-regionalt udviklingsprojekt. Sydvestjyske Museers to hovedudstillingssteder i Esbjerg og Ribe er forskellige, hvor det første er et traditionelt bymuseum, mens Museet Ribes Vikinger også er en turistattraktion. Det giver en forskellig sammensætning af brugere, men grundlæggende må de besøgende på begge museer, uanset om de er danske eller udenlandske turister, karakteriseres som tilhørende den traditionelle gruppe af museumsbrugere. Til gengæld har museet en lang række tiltag, som spreder formidlingen ud til nye brugergrupper. Desuden vil museet i de kommende år gennemgå store forandringer for at blive relevant for en større del af befolkningen.

INTERKULTUREL PRAKSIS PÅ DET KULTURHISTORISKE MUSEUM

Interkulturel praksis er normalt en betegnelse for relationer mellem forskellige grupper, hvor den konstituerende skillelinje skabes af nationalitet, etnicitet, sprog og religion. I en globaliseret verden, hvor evnen til at kunne forstå kunder og medarbejdere på mange kontinenter er en forudsætning for god afsætning og en konfliktfri kommunikation, er interkulturelle kompetencer i høj kurs. Interkulturel ledelse og praksis handler derfor om ledelse af medarbejdere med mange forskellige nationale baggrunde, etiketter og kommunikationsformer.

Den udtalte forudsætning er, at alle fra samme land bærer på stort set de samme karakteristika og opfører sig nogenlunde ens. Håndbøger i interkulturel ledelse efterlader f.eks. det indtryk, at dansk og tysk virksomhedskultur er hinandens diametrale modsætninger. Den danske arbejdspladskultur er meget egalitær, medens der i Tyskland er en kløft imellem ledere og ansatte. Danskerne er uformelle, medens tyskerne er formelle.¹

Hvordan møder vi interkulturelle, nationalt betingede forskelligheder på museerne? De kulturelt betingede *nationale* forskelle i kommunikation, omgangsformer o.a. ser ikke ud til at spille ind på brugernes adfærd og forventninger under deres museumsbesøg. Det kommer heller ikke til udtryk i brugernes besvarelser i brugerundersøgelser, frontpersonalets erfaringer eller i museets gæstebøger.²

Derimod oplever museerne interkulturelle forskelle *inden for* de enkelte nationaliteter. Den typiske museumsgæst på et kulturhistorisk museum, uanset om gæsten er dansk eller udenlandsk, har en mellemlang eller lang videregående uddannelse, er midaldrende kvinde og er offentligt ansat. Amerikanerne har en defineret gruppe i samfundet af WASPs (White Anglo-Saxon Protestants). Tilsvarende har museerne en klar kernegruppe af 4Ws (White, Well-off, Well-educated Women).³

Til gengæld er følgende grupper underrepræsenterede på museerne i Danmark: selvstændige, ufaglærte og faglærte, pensionister, folk ansat i det private erhvervsliv, unge, mænd under 50 år, og 1., 2. og 3. generationsindvandrere.

Køn og alder forklarer noget, forskelle i uddannelsesniveau forklarer meget. Tilbage bliver en størrelse, som bredt kan beskrives som kulturfaktoren. Den forklarer, hvorfor grønthandler Mohammed Fellah på Stengårdsvej har en del til fælles med pensionist Gerda Hansen på tredje sal og maskintekniker Børge Olsen i forstadskvarteret. For dem er museer for de fine og dannede, noget elitært som et mindretal af befolkningen interesserer sig for. Et museum har ikke noget at tilbyde dem, og der findes ting i tilværelsen, der er langt sjovere at beskæftige sig med.

OPLYSNINGSPROJEKTET

Hvorfor er museerne ikke ligeglade med den halvdel af befolkningen, som ikke kan se, hvorfor de skal bruge tid og penge på at gå på museum?

Museumsprofessionelle er prægede af oplysningstidens idealer. Vi ønsker at skabe og dele viden. Videndeling er et demokratisk projekt, som bidrager til at udvikle medborgerskab. Indsigt i kulturarv er identitetsskabende. Tankegangen i den amerikanske uafhængighedserklæring præger vores praksis: alle er født lige og har ens rettigheder, uanset baggrund og social placering. Derfor skal alle have lige muligheder for adgang til og indsigt i kulturarv.

Museerne bedriver normativ virksomhed. Akademikerens rationelle samtale til ligesindede og ligeuddannede opleves fremmedgørende og irrelevant for borgere, som ikke har en akademisk baggrund.

UDVIKLINGSPROJEKTET

Den danske museumslovs formålsparagraf bidrager til at omdefinere museernes mission. Museumsloven fra 2012 ændrer ikke på 2003-lovens fokusering på de fem bærende søjler i opgavevaretagelsen: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling. Der er imidlertid en verden til forskel på, hvad opgavevaretagelsen skal anvendes til. I 2003-lovens formålsparagraf er formålet:

- at virke for sikring af Danmarks kultur- og naturarv
- at belyse kultur-, natur- og kunsthistorien
- at udvikle samlinger og dokumentation inden for deres ansvarsområde
- at gøre samlinger og dokumentation tilgængelig for offentligheden
- at stille samlinger og dokumentation til rådighed for forskningen og udbrede kendskabet til forskningens resultater.

De noget passive formuleringer – at virke for, at belyse, at gøre tilgængelig, at stille til rådighed – er i 2012-loven gjort markant udviklingsorienterede:

Gennem de indbyrdes forbundne opgaver indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling skal museerne i et lokalt, nationalt og globalt perspektiv:

- at aktualisere viden om kultur- og naturarv og gøre denne tilgængelig og vedkommende
- at udvikle anvendelse og betydning af kultur- og naturarv for borgere og samfund
- at sikre kultur- og naturarv for fremtidens anvendelse.⁴

Folketinget stiller hermed krav om, at museernes opgavevaretagelse skal være samfunds- og borgerrettet, og deres viden skal demokratiseres. Det vil sige være tilgængelig og vedkommende for borgerne.

Indtil århundredeskiftet havde museerne hovedsageligt fokus på indsamling og formidling blandt de fem søjler, mens forskning ikke blev prioriteret. I dag er formidling og forskning museernes væsentligste opgaver. Kravene til forskningsindsatsen er øget markant, men topprioriteten er formidling, som er vedkommende og relevant i samfundsmæssig sammenhæng.

Samlet set lever oplysningsprojektet i bedste velgående. Men det har fået følgeskab af et udviklingsprojekt, som sætter fokus på museernes samfundsmæssige orientering, herunder at skabe formidling som rammer bredt.

Den samfundsmæssige orientering afspejler sig også i Kulturstyrelsens øverste rådgivende organ på museumsområdet, Det Strategiske Panel, der blev nedsat i 2013. Panelet har for sit fire-årige virke besluttet at fokusere på 'Museernes samfundsmæssige rolle' som det overordnede tema.⁵

SYDVESTJYSKE MUSEER

Ambitionerne i den nye museumslov er i overensstemmelse med praksis og tankegang på Sydvestjyske Museer. Samtidig med forhandlingerne om den nye museumslov gennemførte museet en visions- og strategiproces. Vores mission er, at Sydvestjyske Museer – med udgangspunkt i Sydvestjylland:

- *bevarer og tilgængeliggør kulturarven,*
- *skaber viden, oplevelser og stof til eftertanke,*
- *bidrager til lokal og bæredygtig udvikling.*

Museet ser sig selv som en lokal udviklingsfaktor og forpligter sig til at bidrage til lokal og bæredygtig udvikling. Dette praktiseres bl.a. ved at være en central part i turismeudviklingen og ved at bidrage til at skabe lokale udviklingsprojekter i tæt samarbejde med mange typer af institutioner, virksomheder og foreninger.

Sydvestjyske Museer er et kulturhistorisk museum med basisbevilling fra Esbjerg Kommune og fra 2014 også fra Fanø Kommune. Museets to hovedudstillingssteder er Esbjerg Museum og Museet Ribes Vikinger. I alt kommer der ca. 70.000 besøgende. I museets *Vision 2020* er målet at komme op på 200.000 gæster, både ved at tiltrække flere på de eksisterende matrikler og ved at åbne nye udstillingssteder. Fx åbnede domkirkemuseet i 2013 i samarbejde med Ribe Domsogns menighedsråd.⁶

MUSEUMSBRUGERNES PROFILER

Det er et privilegium at have udstillingssteder i to forskellige byer som Ribe og Esbjerg. Ribe er Danmarks ældste by med en befolknings sammensætning, der er præget af, at byen siden 948 har været bispeby, administrativt center og hjemsted for mange intellektuelle. Byen har en velbevaret historisk bykerne. I 1855 åbnede Danmarks første museum uden for København her, Den antikvariske

Samling. I 1995 flyttede samlingen fra en række renæssancehuse i midtbyen til et tidligere elværk uden for bykernen. Med en bevilling fra VELUX FONDEN blev elværket om- og tilbygget og fik navnet *Ribes Vikinger. Museum for vikingetid og middelalder*. Som det fremgår af navnet er museet et specialmuseum med fokus på byens rige vikingetid og middelalder.⁷

I kraft af byens værdier og ikke mindst domkirken tiltrækker museet mange danske og udenlandske turister. Det fremgår af brugerundersøgelsen fra 2013, at 69% af brugerne kommer fra en ferieadresse. På alle kulturhistoriske museer er andelen 41%. Halvdelen af turisterne kommer fra udlandet – det dobbelte af niveauet på landsplan. Det fremgår endvidere, at 51% af museets brugere er mænd, mens mænd i gennemsnit udgør 40% på de kulturhistoriske museer.⁸

Esbjerg er en af landets yngste byer, anlagt i 1870'erne, med købstadsstatus fra 1899 og har siden udviklet sig til Danmarks femtestørste by. Byen er skabt af arbejdsmænd, fattigfolk og fiskere. Løsninger i fællesskab var derfor en nødvendighed og betød, at Esbjerg på en række velfærdsområder er en pionerby allerede fra begyndelsen af 1900-tallet. Selv om byen nu har universiteter og andre store uddannelsesinstitutioner og er inde i en rivende økonomisk udvikling, er byen – ifølge egne brandingværdier – præget af en ligefremhed og usnobbethed. Dermed er det ikke en egentlig turistby, men modtager i kraft af sin størrelse og nærhed ved Vesterhavet et stort antal endagsturister fra sommerhusområderne langs Vesterhavet. Hvor Ribe er den gamle embedsmandsby, er Esbjerg den moderne industriby.

Esbjerg Museum blev indviet i 1941. Fiskeridelen blev skilt fra i 1968, da det store Fiskeri- og Søfartsmuseum blev oprettet. Museet har til huse i en tidligere biblioteksbygning tæt på midtbyen. 70% af museets brugere har bopæl i Danmark. Kønsfordelingen følger fordelingen for kulturhistoriske museer på landsplan.⁹

Aldersmæssigt er gæsterne yngre i både Ribe og Esbjerg end for gennemsnittet af kulturhistoriske museer, hhv. ca. 40 og 50 år. Uddannelsesmæssigt er der for Esbjergs vedkommende en markant forskel i forhold til landsgennemsnittet. På Esbjerg Museum har 47% af brugerne en grundskole, gymnasial eller erhvervsfaglig baggrund. På landsplan udgør disse grupper i 2010 37% på de kulturhistoriske museer. Til gengæld er der kun 18% med en lang videregående uddannelse på Esbjerg Museum mod en andel på 27% på de kulturhistoriske museer i 2010.

Selv om vore to største udstillingssteder er forskellige, har de samme skævhed som alle andre museer i forhold til brugernes socio-kulturelle sammensætning. Som del af det overordnede oplysnings- og udviklingsprojekt, arbejder vi på at skabe museer, udstillinger og aktiviteter, som bevirker, at vores formidling når ud til en så bred befolkningsgruppe som muligt. Denne ambition er først og fremmest rettet mod borgere med bopæl i Danmark. I forhold til udenlandske brugere ønsker vi at skabe en god og lærerig oplevelse, som giver indsigt i den lokale danske kulturarv og efterladet et positivt indtryk af deres ferie i Danmark.

INTERKULTUREL PRAKSIS

Den vigtigste aktivitet for museer er læring og formidling i forhold til børn og unge. Børn, som i deres barndom og ungdom møder et museum, der giver dem spændende og lærerige oplevelser, vil i deres voksne liv have et fortroligt forhold til, hvad et museum er. Skoletjenesten og den nye folkeskolelovs intentioner om et tættere samarbejde mellem skoler og kulturinstitutioner, er derfor et demokratisk oplysningsprojekt, som gør børn og unge fortrolige med kulturarv.

Vi har sammen med Esbjerg Kommunale skolevæsenes skoletjeneste oprettet en fælles enhed, Skoletjenesten på Quedens Gaard, med medarbejdere fra hhv. skoletjenesten, museet, Dagtilbud og fra Nationalt netværk af skoletjenester. De har udviklet et omfattende materiale til skolebørn og gennemfører mange praktiske forløb.¹⁰

Museet tilbyder også uformelle læringsforløb i forbindelse med ferier og højtider. De tiltrækker også børnehaver og dagplejemødre. Fx en aktivitet som *Dagmar og Valdemar*, der finder sted i et middelalderunivers.

Museerne har også noget at tilbyde ungdomsuddannelserne, bl.a. i forhold til tværfaglige og praksisorienterede tilgange. Aalborg Universitet har dokumenteret, at problembaseret læring kan bidrage til at øge den sociale mobilitet. Vi har i projektet *Intrface* udviklet forløb sammen med det almene gymnasium og teknisk gymnasium.¹¹ Ud over faget historie har det handlet om biologi og kemi på højniveau i 3g. I begge tilfælde har gymnasieeleverne givet positive tilbagemeldinger på at arbejde praktisk og medvirke til at løse konkrete opgaver. Det samme gælder for projektet *Learning Museum*, hvor vi har et formelt samarbejde med University College Syddanmarks læreruddannelse, der betyder, at flere lærerstuderende får et fortroligt forhold til museer.

Museet prioriterer også outreach. Det betyder bl.a., at vi er involveret i at udvikle Ribe By Night og Peters Jul i Ribe samt kulturnatten i samarbejde med Handelsstandsforeningerne i både Ribe og Esbjerg. Desuden gennemfører vi åbne arkæologiske udgravninger og deltager i Forsknings Døgn, som giver andre muligheder for at skabe relationer til borgere, som normalt ikke kommer på museerne.

Et traditionelt museumsbesøg stiller ofte krav til den besøgende om indlevelse, en vis forhåndsviden og en lyst til at fordybe sig. Blandt Gallups ni kompassegmenter kan de veluddannede *fællesskabsorienterede* afkode museets formidling, mens andre segmenter finder museets formidling fremmedgørende og elitær. Ud over rundvisninger på Museet Ribes Vikinger tilbyder museet også byvandring. Desuden har vi med succes udviklet ghostwalks og viking walks. Der er her tale om udvikling af interkulturel praksis.

INTERKULTUREL PRAKSIS FREMADRETTET

Både i Esbjerg og Ribe er de permanente udstillinger omkring 20 år gamle. Esbjerg Museum er i gang med at blive redefineret. Vi har engageret et dansk arkitektfirma og et norsk konceptudviklingsfirma til at hjælpe og vi har inddraget byens befolkning i udviklingen af det nye museum. Hvor Ribe skal skabe en endnu bedre oplevelse for de mange turister og skolebørn, skal Esbjerg Museum være det borgerrettede kulturformidlingssted, hvor alle befolkningsgrupper skal føle sig hjemme både til kulturarrangementer, til politiske møder, til foreningsarrangementer o.a. Det vil afspejle sig i formidlingsformerne og i udstillingsaktiviteterne, som alle vil tage udgangspunkt i den moderne by, pionerbyen, og i besættelsestiden. Vi har taget forsmag på linjen med sidste års tema, Rock i Esbjerg, som fokuserede på 60'ernes pigtrådsmusik. Det har involveret et samarbejde med Esbjerg Gymnasiums musiklinje, med festugen, med lokale musikere, med en billedkunstner, vinylsalg o.a. Resultatet har været, at vi har oplevet en 25% stigning i besøgstallet og har set mange folk, som ellers aldrig kommer på museet, og som er stolte over at få en anerkendelse og synlighed.

NOTER

- 1 <http://www.kwintessential.co.uk/intercultural/management/germany.html>.
- 2 Som direktør læser jeg alle gæstebøger fra vore udstillingssteder for at have et indtryk af museumsgæsternes holdninger og oplevelser.
- 3 Denne typiske museumsgæst finder vi på alle vestlige museer. På verdens hurtigst ekspanderende museumsmarked, Kina, er billedet helt anderledes. Sydvestjyske Museers søstermuseum i Kina, Suzhou Museum, har 1,45 mio. besøgende hvert år. 46% af disse er under 24 år, og 48% er mellem 25 og 60 år. Af de sidste er der især mange par under 40 år.
- 4 Begge love er citeret fra Retsinformation.dk, se <http://www.kulturstyrelsen.dk/institutioner/museer/ny-museumslov/>.
- 5 Se <http://www.kulturstyrelsen.dk/institutioner/museer/strategisk-panel/>.
- 6 Domkirkemuseet åbnede 1. juli 2013 og havde det første halve år omkring 50.000 besøgende.
- 7 Museet er på listen over nationale seværdigheder, der bærer det brune Johanneskors.
- 8 Den nationale brugerundersøgelse 2013, Museet Ribes Vikinger. 2010-brugerundersøgelsen viste 49% mænd.
- 9 Den nationale brugerundersøgelse 2010, Esbjerg Museum. Desværre har der i 2013 ikke været besvarelser nok på Esbjerg Museum til, at der har kunnet udarbejdes en rapport.
- 10 Se <http://skoletjenesten.esbjergkommune.dk/besoegssteder/quedens-gaard--ribe.aspx>.
- 11 Intrace er et samarbejde mellem gymnasiale uddannelser og museer. Formålet er at "udvikle fagligt relevante museumsoplevelser og -undervisning, som bringer de unge i øjenhøjde med deres egen kulturarv og den institution, der forvalter den", www.intrace.dk.

FOTO

---

139 Sydvestjyske Museer

MUSEER OG MENNESKE- RETTIGHEDER: UDSTILLINGEN *INSIDE* OG 'GLEMTE AUSTRALIERE'

ADELE CHYNOWETH

Forskere har hævdet, at Australien har verdens højeste grad af institutionalisering af børn.¹ Ud af de anslåede 500.000 børn, der oplevede institutionaliseret 'pleje' i Australien i det 20. århundrede, var ca. 50.000 aboriginals eller børn fra Torres Strait Islands, kendt som de 'stjalne generationer', og 10.000 var tidligere børnemigranter fra Storbritannien eller Malta. Men der er kun ringe anerkendelse af, at langt størstedelen af de institutionaliserede børn var australskfødte, ikke-indfødte børn²: de 'glemte australiere'.

IF ANYONE SHOULD
CAUSE ONE OF THESE
LITTLE ONES TO LOSE
HIS FAITH IN ME IT
WOULD BE BETTER FOR
THAT PERSON TO HAVE
A MILLSTONE TIED
AROUND HIS NECK AND BE
DROWNED IN THE DEEP
SEA

MARK 13:6-7

MUSEER OG MENNESKERETTIGHEDER: UDSTILLINGEN *INSIDE* OG 'GLEMTE AUSTRALIERE'

I 2009 forsøgte den australske regering at rette opmærksomheden mod denne oversete del af historien ved at bestille en rejsende udstilling fra the National Museum of Australia (NMA – Australiens Nationalmuseum) om 'glemte australiere' og 'tidligere børnemigranter'. Efterfølgende kom den midlertidige udstilling *Inside: Life in Children's Homes and Institutions*, som jeg var kurator for, til at repræsentere 'de stjålne generationers', 'børnemigranternes' og 'de glemte australieres' oplevelser. Udstillingen åbnede på NMA i november 2011 og lukkede i februar 2012. Til trods for, at udstillingen var designet til at kunne være på et lille udstillingsareal på bare 200 m², og til trods for, at den var fuldt ud finansieret af den australske regering til at skulle rejse landet rundt, har kun tre museer til dato indvilliget i at vise udstillingen *Inside*.

Disse tre aftaler står i stærk kontrast til antallet af udstillede repræsentationer af andre versioner af historien om institutionaliseringen af børn. For eksempel er udstillingen *On their Own: Britain's Child Migrants*, der blev skabt af the Australian National Maritime Museum, blevet vist af seks museer på tværs af Australien. Det oprindelige modul om 'de stjålne generationer', der havde titlen *Losing our Children* er inkluderet i den permanente udstilling *Gallery of the First Australians* på NMA. Disse udstillinger viser altafgørende kapitler fra Australiens historie. Men et betydeligt antal offentligt finansierede australske museer har valgt at udelukke historierne om størstedelen af de børn, der oplevede institutionaliseret pleje i Australien – 'de glemte australiere'. Ydermere blev et forslag fra medlemmer af the Alliance of Forgotten Australians om, at man på konferencen Museums Australia 2013 skulle diskutere den landsdækkende mangel på interesse for udstillingen *Inside*, afvist af conferencearrangørerne. Hvordan kan det være, at størstedelen af Australiens museer marginaliserer repræsentationen af 'de glemte australiere'?

PROBLEMET MED REGERINGENS INDBLANDING

Da den australske regering bestilte *Inside* i 2009, hvor regeringen blev ledet af premierminister Kevin Rudd fra partiet Labor, var det første gang, at NMA havde fået instruktioner fra regeringen om at skabe en specifik udstilling. Museer er nok ikke så vilde med, at regeringer fortæller dem, hvad de skal indeholde. Selv om mange australske museer modtager statsstøtte, så er de underlagt separate ledelser, dvs. en bestyrelse eller et råd. Disse er obligatoriske organer, hvis magt er udstukket i en specifik lov. Denne uafhængighed er især interessant for den australske museumsbranche netop nu efter Howard-regeringens historiekrieg. I 1996 fordømte premierminister John Howard, under sin Sir Robert Menzies-forelæsning, et 'sort syn på historien', idet han hævdede, at modstandere af det liberale partis arv brugte politisk korrekthed til at skrive Australiens historie.

Howard ønskede i stedet at sikre sig, at Australiens 'heltemodige præstationer' blev fremhævet.³ Desuden nægtede han, i hele sin tid som premierminister, at sige undskyld til 'de stjålne generationer'. Hans indstilling blev fulgt op af en målrettet kontrol af NMA. Australiens Nationalmuseum åbnede i 2001, og til museumsrådet udnævnte Howard kolleger, der delte hans ideologiske synspunkter. Ikke desto mindre insisterede museumsdirektør Dawn Casey på at repræsentere et pluralistisk historiesyn. Men rådsmedlemmer lod deres indvendinger sive ud til medierne, som derfor blev historiekrigens væsentligste slagmark, hvor journalister offentligt diskuterede værdien af NMA's arbejde. Da Caseys kontrakt udløb i 2003, forlængede rådet den ikke.⁴

Som følge af historiekrigen kan den australske museumsbranche i dag være noget følsom over for enhver direkte regeringsvejledning angående indholdet af udstillinger. Hvis museumsbranchen har nægtet at benytte sig af muligheden for at vise den rejsende udstilling *Inside*, simpelthen fordi den var et regeringsinitiativ, så demonstrerer denne reaktion evt. en mangel på forståelse af, hvorfor Rudd lovede en vandrestilling om historien om 'pleje' af børn uden for hjemmet. Dertil kommer, at NMA indtil da havde sagt nej til muligheden for at skabe en uafhængig udstilling om emnet.

Siden 2003 har Leonie Sheedy, medstifter af the Care Leavers of Australia Network (CLAN), gentagne gange kontaktet NMA for at anmode om, at der blev lavet en udstilling om historierne om dem, der oplevede 'pleje' uden for hjemmet. Denne anmodning var også med i CLAN's henvendelse til det australske senats undersøgelse om børn i institutionspleje. Senator Andrew Murray kommenterede denne skriftlige anmodning under en af de officielle høringer, der var en del af undersøgelsen: "For mig ser det ud som om, der bliver givet mere plads og opmærksomhed til dinosaurer end til en halv million australiere." Sheedy var enig: "Få nu for en gangs skyld dinosaurerne væk fra Australiens Museum [i Sydney], og lad det fokusere på børnehjem og børn. Lad vores historier blive synlige."⁵

Her var der blevet lavet en generel sammenligning mellem natur- og samfunds-historie, og det endda under en høring i forbindelse med en senatsundersøgelse. Tilmed kunne Murrays bemærkning om det store antal institutionaliserede børn ses som et argument for, at Australiens Nationalmuseum havde udvist dårlig dømmekraft ved at nægte at samarbejde med CLAN, i betragtning af at Australien institutionaliserede tusindvis af sine egne børn med foruroligende fart.

Anbefaling 35 i Senatets Undersøgelserapport (2004) formaliserede udvalgets ønske om at råde bod på denne mangel på forståelse:

"Australiens Nationalmuseum opfordres til at overveje at oprette en udstilling, gerne permanent, vedrørende historierne om børn i institutionspleje, og at en sådan udstilling skal have kapacitet til at fungere som en rejsende udstilling."⁶

Den daværende direktør, Craddock Morton, var to år om at svare på CLAN's anmodning om en udstilling. Hans skriftlige svar fra 2005 viste, at NMA ikke ville lave rav i Howards beslutning:

”Som De uden tvivl er bekendt med, har regeringen endnu ikke svaret på de anbefalinger, der blev givet i rapporten *Forgotten Australians*. Så vidt vi ved, forventes svaret at komme inden for de næste par måneder. Nationalmuseet har ikke mulighed for formelt at handle ud fra anbefalingen, førend regeringens syn er kendt.”⁷

Ved valget i 2007 vandt det australske arbejderparti over regeringen Howard. I 2008 kom premierminister Rudd med nationens undskyldning til ‘de stjalne generationer’. Året efter erklærede Rudd våbenhvile i historiekrigen: “Vi kan alle deltage i debatten om kompleksiteten i det gode, det onde og det grimme”.⁸ Ingen af disse fremskridt fik NMA til at genoverveje tanken om en udstilling om institutionaliserede børn. Derfor erklærede Rudd i en efterfølgende national undskyldning, denne gang over for ‘de glemte australiere’ og ‘tidligere migrantbørn’, at hans regering ville finansiere Anbefaling 35. Juridisk set havde NMA ret til at afvise dette initiativ, men museet gik ind på Rudds forslag ud fra det synspunkt, at det ikke ville være klogt at afslå regeringsfinansiering i en tid med stramme budgetter.

Måske illustrerer Howards angreb på NMA – i modsætning til en anbefaling fra et senatsudvalg om lokalsamfundsanliggender om, at historien om ‘pleje’ af børn uden for hjemmet skulle frem i lyset – behovet for, at den australske museumsbranche forstår forskellen mellem, at museer bliver tvunget til at affinde sig med regeringsindblanding på den ene side, og på den anden at være lydøre over for det australske folk. Senatsudvalget bestod af repræsentanter fra seks forskellige politiske partier. Anbefalingen om en udstilling kom derfor ikke, modsat historiekrigen, fra en premierminister med en monologisk dagsorden, men som et resultat af en demokratisk proces.

David Fleming, adm. direktør for National Museums Liverpool og formand for the Federation of the International Human Rights Museums (FIHRM), hævder, at museer har et voksende ansvar for at gøre op med fortielser om fortiden. Da museer nyder stor respekt hos offentligheden, kan de forvente, at interessegrupper vil henvende sig til dem, når de ønsker at få deres oplevelser og historier repræsenteret.⁹ Den australske regerings finansiering af en udstilling og det forudgående pres fra ‘de glemte australiere’, der ønskede at få deres oplevelser repræsenteret, underbygger Flemings bemærkninger. Ydermere stadfæstede the International Committee on Management (INTERCOM) under the International Council of Museums følgende deklARATION i Mexico i 2009:

”INTERCOM mener, at det er museers fundamentale ansvar, hvor som helst dette er muligt, aktivt at fremme mangfoldighed og menneskerettigheder, respekt og lighed for mennesker af enhver oprindelse, tro og baggrund.”

Den fuldt finansierede udstilling *Inside* gav australske museer muligheden for at føre denne deklARATION ud i livet.

KONSENSUSHISTORIE

Kan de australske museers ringe opbakning omkring udstillingen *Inside* forklares med 'de glemte australieres' fravær fra konsensushistorie? Laurajane Smith bemærker, at kulturinstitutioner fremmer "en konsensusversion af historien" for at "regulere kulturelle og sociale spændinger i nutiden".¹⁰ Hvem og hvad i forbindelse med dette særlige afsnit af historien er det, der ikke bliver anerkendt?

Det anslås, at 88% af de institutionaliserede børn i Australien i det 20. århundrede var ikke-indfødte børn født i Australien – 'de glemte australiere'. Disse børn blev anbragt i 'pleje' af forskellige årsager. En af dem var enlige forældres manglende indtægtssikkerhed. Andre forældre gav efter for fysisk eller psykisk sygdom og var ude af stand til at tage sig af deres børn. Nogle børn blev forladt eller mistede en forælder ved død eller separation. Andre var ofre for vold i hjemmet. Nogle blev sat i 'pleje', simpelthen fordi et kærligt familiemedlem, der tog sig af dem, af staten blev anset for at være uegnet.¹¹

CLAN bemærker, at der var mere end 800 børnehjem eller institutioner i Australien i det 20. århundrede.¹² The Alliance for Forgotten Australians bemærker, at institutionaliserede børn led under lang adskillelse fra deres søskende. Der blev løjet over for mange børn, der fik at vide, at deres forældre var døde, selv om de reelt var i live, eller at deres forældre ikke elskede dem, til trods for forældrenes gentagne forsøg på at besøge deres børn. Fysisk afsavn, sult og utilstrækkelig tandpleje var almindeligt. Nogle børn blev brugt til medicinske forsøg. Andre var ofre for vedvarende brutalitet, bl.a. isolation, tæsk og ydmygelse. Et stort antal børn oplevede seksuelt misbrug. For det meste fik børnene ikke en tilstrækkelig uddannelse; i stedet blev de tvunget til at arbejde på gårde eller vaskerier. Mange fik nye navne og identiteter af institutionspersonale.¹³

På grund af dette misbrug i deres barndom definerer 'de glemte australiere' sig selv som overleverere. Mange har kæmpet med følelsesmæssig modgang og fysiske ar eller skader for at kunne deltage i et samfund, der svigtede dem som børn. Langvarige virkninger af institutionaliseret misbrug kan omfatte social isolation, analfabetisme, manglende tillid over for andre og problemer med at danne varige forhold og at være forældre for deres egne børn, selvskade, stofmisbrug og psykisk sygdom. Dårlige optegnelser på institutionerne gør, at nogle voksne overleverere ikke kender deres oprindelige navne eller deres biologiske familiemedlemmers identiteter. Udfordringen med at identificere disse konsekvenser er, at det stigmatiserer og bringer skam over disse overleverere. Derfor er det vigtigt at begynde at rette fokus mod de faktorer, der forårsagede disse virkninger, som tidligere 'plejebarn' Dr. Joanna Penglase forklarede i sit vidnesbyrd under senatsundersøgelsen i 2004:

"Vi var følelsesmæssigt handicappede – det er, hvad der skete med os – og det er desværre synligt på måder, der stigmatiserer os mere og mere. Så får vi at vide, at vi er 'psykisk syge' eller 'alkoholikere' eller 'dårlige forældre', men det er resultatet af den følelsesmæssige usikkerhed, man blev udsat for som barn. Så det handler om at kaste lys over alt dette."¹⁴

En sådan ændring kan måske hjælpes på vej af inkluderende og offentligt anerkendte fortællinger om institutionaliseret misbrug i barndommen i Australien. Dette forudsætter en revision af den nuværende konsensusversion af historien, så den kommer til at omfatte de ikke-indfødte australsk-fødte børn, der udgjorde langt størstedelen af dem, der blev institutionaliseret. En undersøgelse om 'de glemte australiere' i Queensland afslørede, hvor svært det er for nogle 'glemte australiere' at få adgang til essentielle ydelser, simpelthen fordi de, der skal levere sådanne ydelser, ikke anerkender deres barndomsforhold. En af dem, der besvarede undersøgelsen, bemærkede:

"Der er ingen chance for, at der nogensinde er nogen, der vil tro på os. Selv nu efter undskyldningen, og alt det der har været i aviserne, så er der fagfolk og også læger, sygeplejersker og bistandskontorer, der aldrig har hørt om os. Engang var der en læge, der sagde, at jeg skulle forsvinde fra hans kontor og holde op med at lyve."¹⁵

OPFATTELSEN AF UNDERORDNING AF ANDRES RETTIGHEDER

Ethvert pres for at sikre synlighed og relaterede rettigheder for ikke-indfødte australiere inden for et afsnit af historien, der er defineret gennem aboriginals' og Torres Strait Islands-folks subjektivitet, rammer forståeligt nok et ømt punkt i Australien. Det minder om neo-konservatisme og den forbundne fantasi om at vende tilbage til præ-multikulturelle nationer. Sådanne revisioner kan opfattes som en genantændelse af historiekriegen. Historiker Henrik Reynolds opfandt og brugte klichéen om 'denne hvisken i vores hjerter' for at sammenfatte sit syn på historien om angrebet på aboriginals' rettigheder og relaterede 'humanitære' handlinger.¹⁶ Det er en dybtliggende spænding, der varer ved, og de kulturinstitutioner, der repræsenterer fortællinger om 'de stjålne generationer', bidrager til at løse op for denne spænding. Fortællinger om 'glemte australiere' behøver ikke at overskygge eller underordne aboriginals' og Torres Strait Islands-folks rettigheder, hvis institutionaliseringen af ikke-indfødte børn bliver set som et afsnit af Australiens klassehistorie.

Begrebet 'de stjålne generationer' beskriver den historiske politik om at skille aboriginal-børn fra deres forældre i et forsøg på at 'optage' disse børn i ikke-indfødt australsk kultur. Det var en politik, der handlede om et forsøg på racemæssigt folkedrab.¹⁷ 'De glemte australieres' oplevelser kan alternativt forstås ved hjælp af tanken om klassesdiskrimination. Parlamentsmedlemmers historiske retorik peger på, at man mente, at børn, der voksede op i fattigdom, ikke var regeringens investering værdig. Robert Menzies støttede dette synspunkt i 1942 i sin tale *The Forgotten People*. Han brugte dette begreb til at beskrive Australiens middelklasse, ikke 'de glemte australiere':

"At sige, at den flittige og intelligente søn af selvopofrende og -opsparende og fremadsynede forældre bærer de samme sociale frugter og endda har de samme materielle behov som dumme og letsindige forældres kedelige afkom, er absurd."¹⁸

I 1956 gik Robert Heffron, vicepremierminister og uddannelsesminister i New South Wales, endnu videre og udledte, at forsømte børn var sygelige:

”Dårligt stillede børn, om de så er i deres egne hjem eller uden for disse, er en kilde til samfundsinfektion, der er lige så alvorlig som dem, der bærer difteri og tyfus.”¹⁹

MARGINALISERINGEN AF AUSTRALIENS HVIDE UNDERKLASSE

’De glemte australieres’ fravær fra den officielle historie om Australiens institutionalisering af børn kan være et symptom på en mere udbredt marginalisering af Australiens ikke-indfødte underklasse. Det er blevet hævdet, at USA er fordybet i myten om klasseløshed.²⁰ Denne tanke om ’white trash’ (bogstaveligt talt ’hvidt affald’) er en måde, hvorpå man bebrejder de fattige for at være fattige. ’Begrebet *white trash*,’ siger de, ’er med til at fasttømre middel- og overklassens følelse af intellektuel overlegenhed’. Deres analyse kan let anvendes om Australien, da myten om nationen som et lighedssamfund også har vundet indpas i dette land. Lighed er dog ikke det samme som klasseløshed.

Senatets undersøgelse om ’de glemte australiere’ handlede om ikke-indfødte overlever af institutionaliseret pleje. Størstedelen var børn, der var ofre for fattigdom. Forsker Wayne Chamley bemærkede, at børn ”blev set som enheder, der skulle kontrolleres”.²¹ At give synlighed, associeret subjektivitet og efterfølgende legitimitet til disse tidligere ’ukontrollable’ og ’forfordelte’ børn i en udstilling kan true de etablerede australske museers kulturelle autoritet.

Kulturarvsforskerne Smith, Shackel og Campbell hævder, at alle kulturarvs- og museumsbrancher har en etisk forpligtelse til at inkludere tanken om klasse i deres arbejde:

”Det er en moralsk nødvendighed at tage fat på spørgsmål om klasse og økonomisk social ulighed og dens skjulte skade på selvrespekt og selvværd. Når man afslører disse uligheder, bliver det nemmere at se, hvordan de udviklede sig og bliver fastholdt, og vi kan vælge, om vi vil udfordre sådanne situationer. Ved at afdække skjulte skader kan man angive tonen for en slags retfærdighed og forsoning i lokalsamfundene.”²²

Men de fremhæver også den autoriserede kulturarvsdiskurs’ fortsatte dominans, der vægter ikke-kontroversielle fortællinger. Diskursen ”guddommeliggør det store og det gode, det smukke og det gamle, det bekvemme og det konsensuelle. Den ignorerer eller ringeagter også folk, steder, kulturgenstande og traditioner, der ikke forbindes med den økonomiske og kulturelle elite, eller som vækker minder om en ubehagelig og disharmonisk kulturarv”.²³

Disse bemærkninger blev eksemplificeret af nogle konserveringsmedarbejdere på NMA, der klagede over den foruroligende karakter af nogle af de genstande, der var inkluderet i udstillingen *Inside*. Ydermere pålagde lederne af museet mig at inkludere ’gode historier’ i udstillingen. Dette var en grel modsætning til de over 600 henvendelser i forbindelse med senatsundersøgelsen i 2004 om børn

i institutionspleje, der indeholdt detaljerede og gruppevækkende vidnesbyrd om misbrug og forsømmelse.

Mange i museumsbranchen tager det som en selvfølge, at offentligheden kun til en vis grad er tolerante over for svære historier og 'emner på kanten'. Fiona Camerons arbejde modbeviser dette. De fleste mennesker vil gerne kende sandheden og har ikke noget problem med, at museerne er med til at formidle civilt ansvar.²⁴ Dette kan være forklaringen på, at udstillingen *Inside* havde mere end 100.000 besøgende i løbet af de fem måneder, hvor den blev vist på Melbourne Museum. Ud over det store antal besøgende viste reaktionen på udstillingen også offentlighedens godkendelse af den følelsesmæssigt udfordrende karakter af indholdet i *Inside*. En besøgende skrev:

"Til min bedstefar, der blev anbragt på Ballarat Børnehjem, da han var 3 år gammel i 1923. Vi hørte aldrig hele din historie, da du aldrig ønskede at tale om den. Denne udstilling har givet os en idé om, hvordan dit liv var. Hvil i fred."²⁵

En anden skrev:

"Jeg er så ked af, at jeg nogensinde har sagt, 'det er fortid, glem det dog', 'det var ikke mig, der gjorde det, hvorfor skal jeg gøre det godt?' – Nu forstår jeg min uvidenhed over for disse gruppevækkende begivenheder. Jeg er fuld af medfølelse på grund af denne udstilling."²⁶

INKLUSIONSPOLITIK STYRET AF SAMLINGSINDHOLD

Den autoriserede kulturarvskurs præger også museernes samlingspolitik. Desuden er museernes indsamlingspraksis præget af modernismen, der så 'ikke-vesten' som noget eksotisk. The International Council of Museums' gældende etiske retningslinjer omfatter vigtigheden af tilbagelevering af og erstatning for kulturel ejendom.²⁷ Uden på nogen måde at ønske at benægte disse altafgørende principper, så er disse samlingsbaserede etiske regler måske den eneste drivkraft bag museernes forsøg på at indføre en inkluderende praksis. Museer arbejder med de lokalsamfund, der er repræsenteret i deres samlinger. Men historiske genstande vedrørende visse marginaliserede grupper, bl.a. arbejderklasse- og underklassesamfund, er måske ikke blevet betragtet som eksotiske eller værdifulde inden for det internationale kunstmarked. Sådanne genstande er derfor, historisk set, blevet udelukket fra museumssamlinger.

Da jeg påbegyndte mit arbejde med udstillingen *Inside* på the National Museum of Australia, lagde jeg mærke til, at der i museets samling ikke fandtes genstande vedrørende fortællingerne om 'de glemte australiere' og 'de tidligere migrantbørn'. Australiens Nationalmuseums samling omfatter godt nok et fundraising-badges for et børnehjem. Dette badge er et af en samling af badges, der er erhvervet fra en enkelt bidragsyder. Vurderingen af dette særlige badge i samlingskataloget nævner dog ikke, at det har noget med en børneinstitution at gøre. Men der er en række genstande i samlingen, der er relateret til 'de stjalne generationer'. Dette viser, at før udstillingen *Inside* blev skabt, var Australiens

Nationalmuseums samlingspolitik i forhold til institutionaliseringen af børn base-ret udelukkende på aboriginal børn og børn fra Torres Strait Islands. I samlingen var der ikke inkluderet genstande vedrørende institutionaliserede ikke-indfødte børn fra underklassen.

Dette fravær i samlingspolitikken resulterede i et fravær af nutidige, samarbejdende dialoger mellem museumsledere og -kuratorer og nutidige, hvide underklassesamfund. At lægge hovedvægten på samlinger og associerede etiske regler vil derfor ikke i sig selv opfylde ønsket om en inkluderende museumspraksis. I stedet er det mere sandsynligt, at en inkluderende museumspraksis vil være vellykket, når mennesker og deres fortællinger, ikke genstande og samlinger, bliver prioriteret, og når en sådan vægtning er præget af diskursiv pluralisme, der bl.a. omfatter klassesdiskursen. Dermed ikke være sagt, at man ikke skal huske på vigtigheden af genstande og samlinger som en del af museets arbejde, men man skal anerkende, som David Fleming siger, at udstillinger, der omhandler svære og kontroversielle emner, ikke ville eksistere på museer, der udelukkende fokuserer på deres samlinger.²⁸

Den australske regerings finansiering af Anbefaling 35 i senatsrapporten *Forgotten Australians* var et svar på anmodninger fra hundredvis af personer, der havde overlevet institutionaliseret 'pleje', om at deres oplevelser blev anerkendt. Dette regeringsinitiativ kom dog på et tidspunkt, hvor NMA var ved at komme sig efter historiekrisen. Måske dækkede museets følsomhed over for dette initiativ over det faktum, at en regeringsfinansieret udstilling om livet på børneinstitutioner var et bud på et socialt svar og ikke en negativ indblandingshandling. Dette forklarer dog ikke, hvorfor NMA, før regeringen gav tilsagn om sin støtte, nægtede at lave sin egen udstilling om dette vigtige emne.

Den begrænsede interesse i at vise udstillingen *Inside: Life in Children's Homes and Institutions* i den australske museumsbranche er måske symptomatisk for andre prioriteter. Måske foretrækker branchen, at dens inklusionsdagsorden skal fastsættes på baggrund af aktuelle konsultationer og historisk samlingspraksis. Denne afvisning af at vise udstillingen *Inside* stemmer også bekvemt overens med Australiens eksisterende konsensusversion af historien, der ikke anerkender 'de glemte australiere'. Men en virkeligt inkluderende museumspraksis vil ikke afvise andres menneskerettigheder, og den vil heller ikke vende ryggen til en mulighed for at undervise de besøgende og revidere begrænsede konsensusfortællinger. Tanken om inklusion betegner pluralisme. Historien om institutionaliseret børnemisbrug i Australien er kvantitativt enorm, kvalitativt kompleks og følelsesmæssigt svær. Det er netop derfor, at 'de glemte australiere' med rette kræver, at offentligt finansierede museer griber fat i denne historie med solid professionalisme i stedet for at ignorere den, uden at det får nogen konsekvenser.

En version af dette indlæg er udgivet af Common Ground Publishing i the International Journal of the Inclusive Museum.

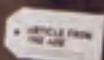
WE WERE IN OUR OWN WAR ZONE.

Clara Thomas
Nuns of Holywell, Conventual, 1950s

Where were the guardians of the good?

Edward Leitch
St. Vincent's Day Home, South Melbourne
1950s-1960s

NOT ALL OF THE NUNS WERE ABUSIVE,
AND THOSE WHO WERE WERE NOT
ABUSIVE ALL OF THE TIME. BUT WE
WERE IN FEAR ALL OF THE TIME.

Christina White
Loyal House, Newcastle, Queensland, 1950s

REVEALS BABY BORNERS ALSO WERE CONTAMINATED WITH HEMOPHYLUS
Infected vaccine put a generation 'at risk'

NOTER

- 1 Claire Moore, interviewet af Peter Hegedus, *Apology and Beyond* (film). Brisbane: Micah Projects, 2012; Wayne Chamley, interviewet af Madonna Grehan, 14.-15. marts 2012, Melbourne. National Library of Australia. Oral TRC 6200/138.
- 2 I denne tekst betegner 'ikke-indfødte' folk, der ikke er 'oprindelige' australiere (aboriginals).
- 3 John Howard, '*The Liberal Tradition: The Beliefs and Values which Guide the Federal Government*' (*The Sir Robert Menzies Lecture, Melbourne, Australien, 18. nov. 1996*) hentet 5. juni 2013, <http://menzieslecture.org/1996.html>.
- 4 Greg McCarthy, *The 'New' Cultural Wars: 'Constructing' the National Museum of Australia* (indlæg præsenteret på the Australasian Political Studies Association Conference, Adelaide, Australien, 29. sep.-1. okt. 2004), hentet 5. juni 2013, http://www.adelaide.edu.au/apsa/docs_papers/Others/McCarthy.pdf.
- 5 Senate Community Affairs References Committee, *Official Committee Hansard: Reference – Children in Institutional Care*, 4. feb. 2004, Parramatta, Australien: Commonwealth of Australia, 2004, pp. 48-49.
- 6 Senate Community Affairs References Committee, *Forgotten Australians: A Report on Australians Who Experienced Institutional or Out-of-Home Care as Children*. Australien: Commonwealth of Australia, 2004, xxvii.
- 7 Craddock Morton, korrespondance til the Care Leavers of Australia Network, 30. august 2005.
- 8 'Rudd Calls for End to History Wars', ABC News, hentet 15. maj 2013, <http://www.abc.net.au/news/2009-08-27/rudd-calls-for-end-to-history-wars/1408032>.
- 9 David Fleming, '*Managing Change in Museums*' (hovedtale ved the Museum and Change International Conference, Prag, Tjekkiet, 8.-10. nov. 2005).
- 10 Laurajane Smith, *Uses of Heritage*. London: Routledge, 2006, p. 4.
- 11 Senate Community Affairs References Committee, *Forgotten Australians: A Report on Australians Who Experienced Institutional or Out-of-Home Care as Children*. Australien: Commonwealth of Australia, 2004; Clare Young, *Forgotten Australians: Life Stories (film)*. Australien: Alliance for Forgotten Australians, 2011.
- 12 Care Leavers of Australia Network. '*Our Child Welfare Ideas are Medieval*': A Submission to the Inquiry into the Handling of Child Abuse by Religious and Other Organisations, 2012, hentet 5. juni 2013, <http://www.clan.org.au/images/Victorian%20submissionv2.pdf>.
- 13 Alliance for Forgotten Australians. *Forgotten Australians: Supporting Survivors of Childhood Institutional Care in Australia*. Australien: The Alliance for Forgotten Australians, 2011.
- 14 Senate Community Affairs References Committee, *Official Committee Hansard: Reference – Children in Institutional Care*, 4. feb. 2004, Parramatta, Australien: Commonwealth of Australia, 2004, p. 47.
- 15 Ian Watson, *Findings of a survey of Queensland Forgotten Australians: Volume 2*. New South Wales: RPR Consulting, 2011, hentet 5. juni 2013, <http://www.ianwatson.com.au/pubs/rpr-report-vol2.pdf>, p. 36.
- 16 Henry Reynolds, *This Whispering in our Hearts*. New South Wales: Allen and Unwin, 1998.
- 17 Peter Read, *The Stolen Generations: The Removal of Aboriginal Children in New South Wales, 1883 to 1969*. New South Wales: NSW Ministry of Aboriginal Affairs, 1981.
- 18 Citeret i Joanna Penglase, *Orphans of the Living: Growing Up in 'Care' in Twentieth Century Australia*. Western Australia: Fremantle Press, 2009, p. 254.
- 19 Citeret i Penglase, p. 241.

- 20 Matt Wray og Annalee Newitz, *White Trash: Race and Class in America*, Routledge, 1997.
- 21 ABC Radio National, 16. nov. 2009.
- 22 Laurajane Smith, Paul Shackel og Gary Campbell, 'Introduction: Class Still Matters' i *Heritage, Labour and the Working Classes*, red. Laurajane Smith et al. (New York: Routledge, 2011), pp. 1-2.
- 23 Smith et al, 2011, p. 2.
- 24 'Beyond Surface Representations: Museums, Edgy Topics, Civic Responsibilities and Modes of Engagement' i *Open Museum Journal*, 2006, <http://hosting.collectionsaustralia.net/omj/vol8/cameron.html>; Paul Ashton og Paula Hamilton, *History at the Crossroads. Australians and the Past*. Sydney: Halstead Press, 2010.
- 25 'Visitor Responses to Inside', Museum Victoria, hentet 13. april 2014 <http://museumvictoria.com.au/about/mv-blog/feb-2014/visitor-responses-to-inside/>.
- 26 'Visitor Responses to Inside'
- 27 International Council of Museums, *ICOM Code of Ethics for Museums*. Paris: ICOM, 2013, hentet 5. juni 2013, <http://icom.museum/professional-standards/code-of-ethics/>, p. 10.
- 28 David Fleming, '*Managing Change in Museums*' (hovedtale ved the Museum and Change International Conference, Prag, Tjekkiet, 8.-10. nov. 2005).

FOTO

- 149 Detalje fra udstillingen *Inside: Life in Children's Homes and Institutions*. Foto: Jason McCarthy, Australiens Nationalmuseum.
- 158 Gabrielle Short ved en protestaktion på den første årsdag for den nationale undskyldning til 'de glemte australiere' og 'de tidligere børnemigranter', 16. november 2010, Canberra, Australien. Foto: George Serras, Australiens Nationalmuseum.
- 160 Leigh Westin og Adele Chynoweth til en frokostkoncert i anledning af den anden årsdag for den nationale undskyldning til 'de glemte australiere' og 'de tidligere børnemigranter', 16. november 2011, på Australiens Nationalmuseum. Foto: John Murray.
- 161 En æske med Bibelvers, som Priscilla fik foræret af forstanderinden på børnehjemmet Spence Cottage Home, Adelaide, Australien, da hun var 12 år gammel i 1960'erne. Priscilla fortæller: "Ca. et år senere ringede den samme kvinde til politiet og fik mig anbragt på opdragelsesanstalten Windana Reformatory, fordi jeg godt nok lå i min seng, men ikke kunne holde op med at græde, mens alle andre forsøgte at sove". Foto: George Serras, Australiens Nationalmuseum.

4

**KØNS-
LIGESTILLING**

KØNSPERSPEKTIVER PÅ MUSEET

LOUISE EGHOLM BURCHARTH

Dette kapitel belyser ud fra et kønsperspektiv, hvad resultaterne fra brugerundersøgelsen 2013 viser om brugere med bopæl i Danmark. Kvinder er fortsat overrepræsenterede blandt brugerne, og i endnu højere grad blandt unge brugere sammenlignet med ældre brugere. Samtidigt dominerer mændene på museernes ledelsesniveau. Den kønslige ulighed lader til at trives i fuldt flor på de danske museer. Men hvorfor er der så mange kvinder blandt brugerne på museerne? Og hvad skal museerne være opmærksomme på, hvis kønsbalancen blandt brugerne på sigt skal blive mere harmonisk?

KØNSPERSPEKTIVER PÅ MUSEET

Antallet af brugere på museerne stiger.¹ Det bemærkelsesværdige er, at den ulige kønsfordeling blandt brugerne samtidig forstærkes. Andelen af kvindelige danske brugere er steget støt siden brugerundersøgelsen blev igangsat i 2009. I 2009 udgjorde kvinder 59% af brugerne, mens de i 2013 udgør 62%.²

Men hvad er den kvindelige dominans blandt museumsbrugere udtryk for? Er det udtryk for, at museerne primært skaber feminine betydningsrum og narrativer, som appellerer til kvindelige brugere, eller er der andre faktorer, som spiller ind? Til at belyse dette spørgsmål, er det relevant at fokusere på uddannelsesniveaet blandt brugerne.

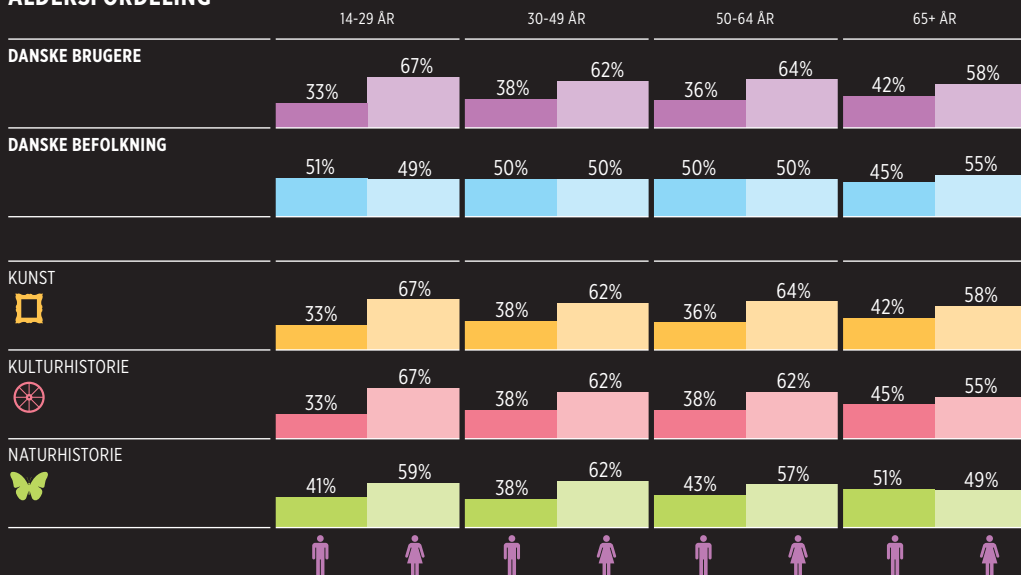
UDDANNELSE ER EN DEL AF FORKLARINGEN

Uddannelsesniveaet for brugere med bopæl i Danmark er markant højere end i befolkningen som helhed. Brugere med en mellemlang og lang videregående uddannelse er stærkt overrepræsenterede og udgør 61% sammenlignet med, at kun 23% af befolkningen har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Hvis man ser, hvad kønsfordelingen er blandt brugere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse, finder man, at kvinder er overrepræsenterede. De udgør 64% af brugerne med en mellemlang eller lang videregående uddannelse, hvor mænd udgør 36%. Det afspejler en samfundstendens, hvor kvinder i stigende grad dominerer de længere videregående uddannelser, da 59% af befolkningen med en mellemlang eller lang videregående uddannelse er kvinder, og 41% er mænd.

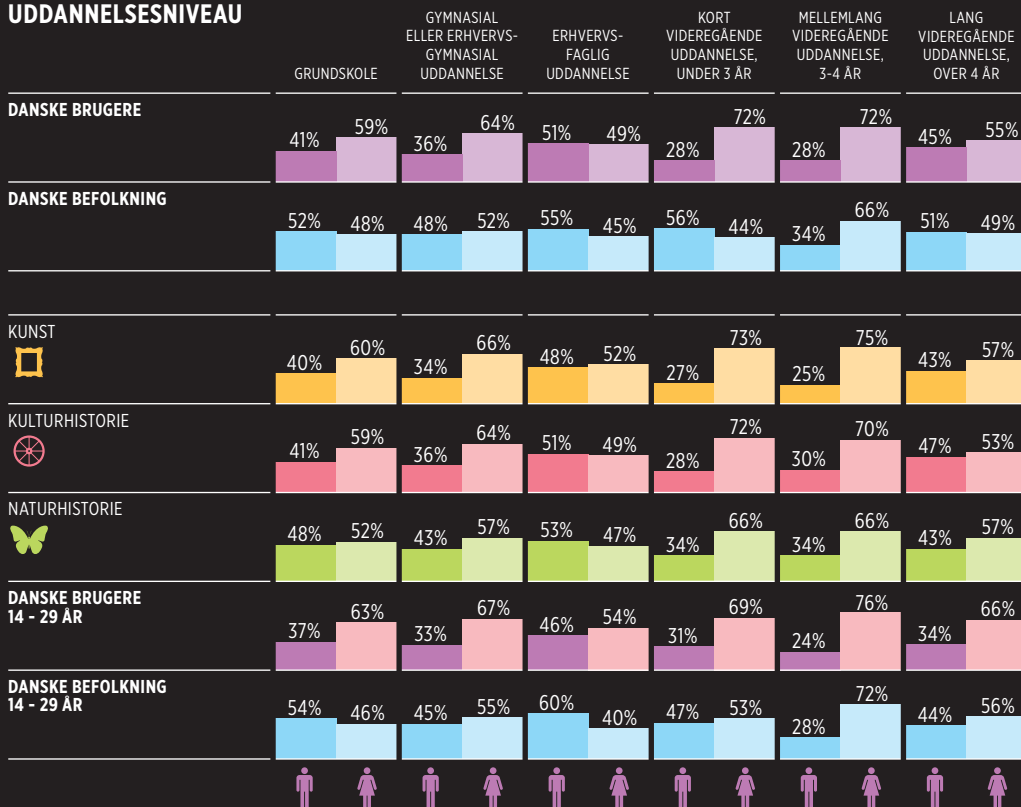
Museerne tiltrækker hovedsageligt borgere med længere videregående uddannelser, som overvejende er kvinder. Det kan være med til at forklare baggrunden for, at kvinder er overrepræsenterede blandt brugerne. Den ulige kønsfordeling blandt brugerne tyder således ikke udelukkende på at være resultat af, at museerne skaber feminine betydningsrum og narrativer. Resultaterne er et tegn på, at museerne tiltrækker kvinder, fordi de i kraft af deres uddannelsesniveau bedst er i stand til at identificere sig med de vidensparadigmer og den akademiske diskurs, som museerne repræsenterer. Det har den konsekvens, at museerne ekskluderer store dele af befolkningen, og især mænd.

Det illustrerer, at det primært er den akademiske faglighed, som museerne imødekommer og bringer i spil. Hvis den ulige kønsfordeling blandt brugerne skal minimeres, skal museerne blive bedre til at bringe andre fagligheder i spil, da den ulige kønsfordeling tyder på at udspringe af overrepræsentationen af brugere med længere videregående uddannelse.

ALDERSFORDDELING

UDDANNELSESLEVELAU

KØN OG MUSEUMSKATEGORIER

Kønsfordelingen varierer afhængigt af museumskategorien. Som omtalt i hovedresultaterne er kvinder mest overrepræsenterede på kunstmuseerne, hvor de udgør 65% af brugerne. På de kulturhistoriske museer udgør kvinderne 61%, mens de er mindst overrepræsenterede på de naturhistoriske museer, hvor kvinder udgør 59% af brugerne.

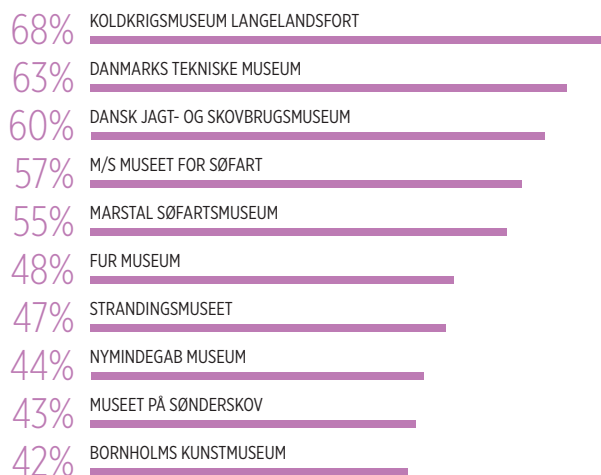
Kvindelige brugere på kunstmuseerne med en mellemlang eller lang videregående uddannelse er væsentlig overrepræsenterede og udgør 66%. Kunstmuseerne tiltrækker i endnu højere grad brugere med længere videregående uddannelser, hvor kvinder udgør en større andel sammenlignet med de andre museumskategorier.

Andelen af brugere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse på de naturhistoriske museer er 61%, hvor kvinder udgør 61%. Det er lavere end andelen af kvinder blandt alle brugere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Det viser, at de naturhistoriske museer tiltrækker flere mænd med længere videregående uddannelser end kvinder med samme uddannelsesniveau sammenlignet med de andre museumskategorier.

Det generelle billede er, at museerne primært tiltrækker brugere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Det har en betydning for, at kvinder generelt er overrepræsenterede blandt brugerne. Samtidig er der en forskydning mellem de tre museumskategorier i forhold til kønsfordelingen blandt brugerne. Kvinder er overrepræsenterede blandt alle museumskategorier, men der lader til at være kønsspecifikke dynamikker i museernes praksis, som gør, at kunstmuseerne i højere grad skaber feminine betydningsrum og narrativer sammenlignet med de kulturhistoriske museer og især de naturhistoriske museer. Feminine betydningsrum og narrativer i den forstand, at bestemte værdier præger museets udstillingspraksis, som kvinder i højere grad end mænd kan spejle sig i og identificere sig med.

Følgende 10 museer har den højeste andel af henholdsvis kvindelige eller mandlige brugere i forhold til museets samlede antal brugere med bopæl i Danmark. Det viser, at museets konkrete udstillingspraksis, kønsspecifikke narrativer og ansvarsområde har betydning for, hvilket køn museet primært tiltrækker.

MUSEER MED FLEST MANDLIGE BRUGERE

MUSEER MED FLEST KVINDelige BRUGERE

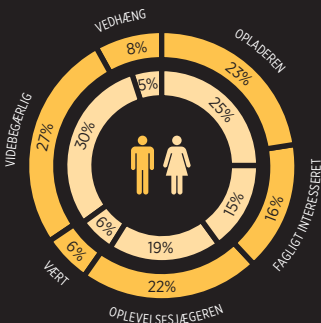
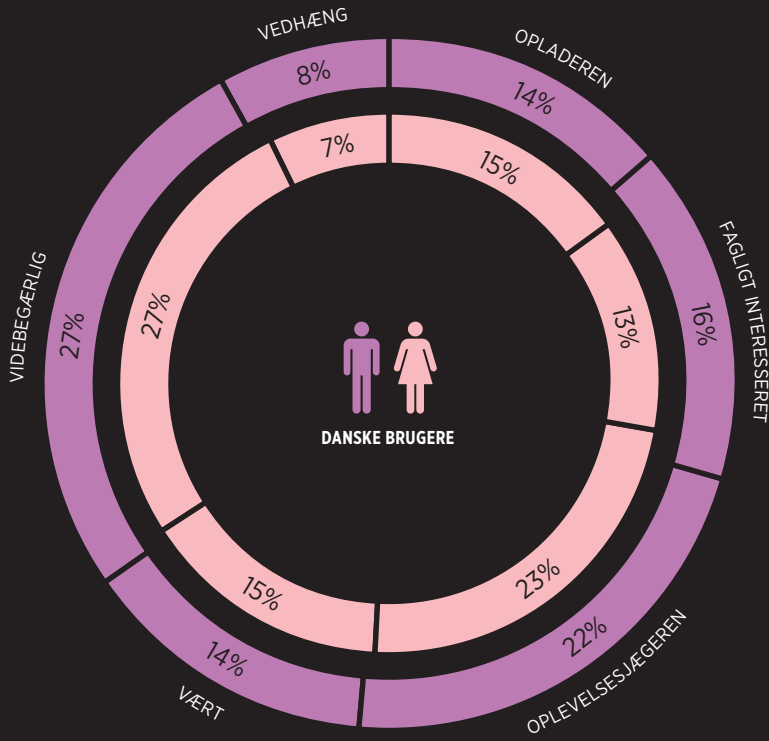
UNGE KVINDelige BRUGERE

Den ulige kønsfordeling er også udbredt blandt unge brugere, hvor 67% er kvinder. Kvinder er således mere overrepræsenterede blandt unge brugere sammenlignet med brugere over 30 år, hvor kvinder udgør 61%.

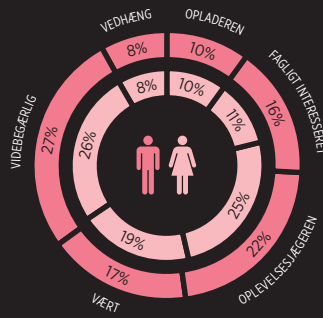
Hvis man ser på uddannelsesniveaet blandt de unge brugere, så er andelen med en mellemlang eller lang videregående uddannelse overrepræsenterede sammenlignet med unge i befolkningen med et tilsvarende uddannelsesniveau. 45% af unge brugere har en mellemlang eller lang videregående uddannelse, hvor andelen med et tilsvarende uddannelsesniveau blandt unge

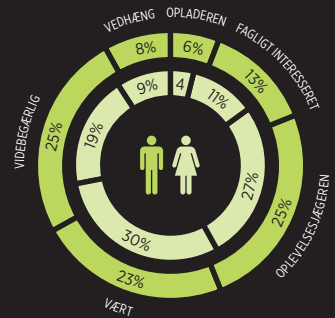
MOTIVATIONS- OG LÆRINGSADFÆRD

KUNST

KULTURHISTORIE

NATURHISTORIE

i befolkningen er 11%. Det viser, at tendensen til, at museerne i høj grad tiltrækker højtuddannede også gør sig gældende for gruppen af unge brugere. Den ulige kønsfordeling blandt unge brugere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse er mere udpræget sammenlignet med kønsfordelingen blandt brugere over 30 år med et tilsvarende uddannelsesniveau. 70% af de unge brugere med en mellemlang eller lang uddannelse er kvinder, hvor 63% af brugerne over 30 år med tilsvarende uddannelsesniveau er kvinder. Overvægten af kvinder blandt unge brugere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse afspejler en generel samfundstendens, hvor unge kvinder især dominerer de længere videregående uddannelser. Kvinder udgør 62% af unge mellem 15 og 29 år med en mellemlang eller lang uddannelse i den danske befolkning, mens mænd udgør 38%.

For gruppen af unge forekommer der også variationer i, hvad kønsfordelingen er afhængigt af museums-kategorien. På kunstmuseerne udgør kvinder 68%, hvor kvinder på de kulturhistoriske udgør 67% og på de naturhistoriske museer udgør 59%. Det afspejler kønsfordelingen af alle brugere, hvor kvinder er mest overrepræsenterede på kunstmuseerne og mindst overrepræsenterede på de naturhistoriske museer.

Resultaterne viser, at den voksende andel af kvinder med en mellemlang eller lang videregående uddannelse i befolkningen har konsekvenser for den øgede ulige kønsfordeling blandt brugerne på museerne.

MANDLIGE BRUGERE

Det er mænd, der er det underrepræsenterede køn blandt brugerne. Kun 38% af brugerne er mænd. 35% af de mandlige brugere har en grundskole, gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse sammenlignet med, at knapt 76% af mænd i befolkningen har et tilsvarende uddannelsesniveau. Videbegærlighed er den mest dominerende motivationsfaktor for brug af museerne blandt denne gruppe brugere. 27% af de mandlige brugere med en grundskole, gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse betegner sig selv som *videbegærlige*, mens 22% identificerer sig som *oplevelsesjægere*. Det følger fordelingen blandt alle brugere, og er således repræsentativt for brugernes samlede motivations- og læringsadfærd.

Andelen af *vedhæng* er overrepræsenterede med 12% blandt mænd med en grundskole, gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse, mens 6% af de mandlige brugere med længere uddannelser betegner sig selv som *vedhæng*. Samtidigt vurderer de den samlede museumsoplevelse lavere end mandlige brugere med længere uddannelser. Det bekræfter, at jo længere brugernes uddannelse er, des mere positiv er deres vurdering af museumsoplevelsen. Gruppen af mandlige brugere med en grundskole, gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse vurderer ligeledes udstillingernes emner lavest. Det viser, at gruppens faglighed og interesse ikke bliver imødekommet og bragt i spil.

Selvom andelen af *vedhæng* er overrepræsenteret blandt mandlige brugere med en grundskole, gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse, identificerer størstedelen af denne gruppe sig som *videbegærlige* og *oplevelsesjægere*. Det viser, at størstedelen af de underrepræsenterede brugere er imødekommende over for, hvad museerne som vidensinstitutioner tilbyder. Der er således stort potentiale for at opnå en mere lige kønsfordeling og større diversitet blandt museumsbrugerne, hvis museerne i højere grad forholder sig til de mandlige brugeres fagligheder og interesser.

KØNSMAINSTREAMING SOM AGENDA

Selvom kvinder er overrepræsenterede blandt brugerne, så dominerer mændene paradoksalt nok på stort set alle andre dele af museernes virke. Mændene sidder eksempelvis på størstedelen af bestyrelsesposterne, hvor 73% er mænd og 27% kvinder.³ Hovedparten af de danske museumsledere er ligeledes mænd, om end den skæve kønsfordeling ikke er lige så markant, da mænd udgør 57% af lederne på de statslige og statsanerkendte museer.⁴ Mændene dominerer således på museernes ledende poster, men også museernes kunstsamlinger, er domineret af mænd. Tal fra KVINFO viser, at Statens Museum for Kunst i 2011 eksempelvis opkøbte værker af 87 mandlige kunstnere mod opkøb af kun 17 værker af kvindelige kunstnere. En undersøgelse fra 2007 udført af Billedkunstnernes Forbund viser ligeledes, at tre ud af fire nyligt indkøbte værker blandt førende danske museer var udført af mandlige kunstnere. Den ulige kønsfordeling gennemsyrrer museerne på mange niveauer, både med hensyn til mandlig og kvindelig dominans.

Kønsmainstreaming er et politisk fokusområde adresseret af bl.a. International Council of Museums (ICOM). Det har til formål at øge ligestillingen mellem kønne på museerne og således fremme museer som inkluderende kulturinstitutioner. Resultaterne fra brugerundersøgelsen indikerer, at uddannelsesniveaueet blandt brugerne er en faktor, som er central for kønsafbalanceringen. Samtidig forekommer der kønsspecifikke tendenser i brugermønstret, som forstærkes afhængigt af museums-kategorien. Det er altså nødvendigt at tænke kønsafbalanceringen så nuanceret og kompleks som muligt.

På ICOM's konference i Rio de Janeiro i august 2013,⁵ blev der vedtaget følgende internationale anbefalinger med henblik på at adressere kønsmainstreaming på museerne:

- at museerne analyserer narrativerne i deres udstillinger ud fra et kønsperspektiv
- at museerne arbejder ud fra et kønsmainstreamingsperspektiv med brugerne, medarbejderne, udstillinger, samlinger og forskning
- at museerne udarbejder analyser ud fra intersektionalitet, der tager højde for overlappning mellem personlige og sociale karakteristika. Det vil sige race, etnicitet, køn, klasse, tro, seksualitet etc.

NOTER

- 1 Se artiklen: "Kulturelle Tilknytning og Forankring af Kulturel Diversitet på Museet" i denne publikation.
- 2 Lundgaard, Ida Brændholt; Andersen, Janice Bille and Jensen, Jacob Thorek: *National Brugerundersøgelse 2011, 2012*, Kulturstyrelsen.
- 3 Fruelund, Berit Kjærild: *Danske Museer i Tal 2012*, Kulturstyrelsen.
- 4 Kulturstyrelsens aktuelle opgørelse ved Louise E. Burcharth.
- 5 Resolution Nr. 4., vedtaget på ICOM's 28 generalforsamling, Rio de Janeiro, 2013.

KØN OG IDENTITET PÅ KUNSTMUSEET

SANNE KOFOD OLSEN

Artiklen fokuserer på mainstreamingbegrebet i forhold til kunstmuseet, kunsthistorien og samtidskunsten. I hvilken kontekst skal man se mainstreamingbegrebet, hvordan er det kommet til udtryk og hvordan kan man arbejde med det i museumsinstitutionen.

KØN OG IDENTITET PÅ KUNSTMUSEET

Kønsmainstreaming er en globalt anerkendt strategi, der har til formål at fremme lighed. Mainstreaming er ikke et mål i sig selv, men en strategi eller en måde til at opnå kønslighed.¹

Mainstream er som regel ikke en strategi, der karakteriserer arbejdet med køn og samtidskunst. For arbejdet med køn og kunst har aldrig været mainstream, men snarere en bevægelse mod mainstream. Mainstream kan defineres som det populære, det konventionelle og de eksisterende, vedtagne værdier i kulturen. Derfor er ordet mainstreaming i forhold til køn paradoksalt. Og så alligevel ikke, for det handler om at gøre det, som står uden for mainstream, hvis ikke til mainstream, så mere almindeligt, anerkendt og ligestillet med de dominerende tendenser i kulturen. Ordet opstod i kølvandet på "Den tredje verdens kvindekongres" i 1985 i Nairobi og er siden blevet et ord, der er anvendt af FN, i EU direktiver og politikker, der handler om ligestilling.² Kønsmainstreaming handler om at ligestille kvinder og mænd i det globale samfund og i samfundets institutioner, herunder også kunstens.

KØNSMAINSTREAMING OG KUNSTHISTORIEN

I kunstinstitutionen har ordet kønsmainstreaming en specifik betydning. Det er en strategi, der handler om kønlig repræsentation i forhold til, hvordan f.eks. et kunstmuseum indsamler og formidler kunst og i den proces forholder sig til kunstnernes køn. Denne strategi er afledt af den feministiske kunsthistorie, der siden 1970'erne har haft fokus på den kønslige repræsentation i kunsthistorien og i skrivningen af samme. Strategien blev taget op af feministiske kunsthistorikere i 1970'erne og 80'erne i særdeleshed i England og USA. Den amerikanske kunsthistoriker Linda Nochlin spurgte i 1971 om "Why have there been no great women artists?", mens englænderne Griselda Pollock og Roszika Parker besvarede spørgsmålet i bogen med den humoristiske titel "Old Mistresses: Women, Art and Ideology" i 1981.³ Forfatterne forholdte sig naturligvis polemisk til den manglende repræsentation af kvindelige kunstnere i kunsthistorien, men forsøgte også at finde grunde hertil bl.a. i dominerende diskurser i det borgelige, patriarkalske samfund. Griselda Pollock i særdeleshed, men også Nochlin, har siden hen specialiseret sig i studiet af kvindelige kunstnere, og hvorfor disse kvinder er blevet udskrevet af kunsthistorien i eftertiden, til trods for en umiddelbar anerkendelse i deres samtid.

Også kunstnere har bidraget til det revisionistiske arbejde med repræsentation af kvindelige kunstnere i kunsthistorien og i samtidskunstens institutioner. Siden 1970'erne har mange feministiske grupperinger beskæftiget sig med den institutionelle underrepræsentation af "det andet køn".⁴ Ikke mindst den amerikanske kunstnergruppe Guerilla Girls, der siden 1985 verden over har aktioneret mod underrepræsentation, bl.a. gennem en serie plakater, der viser tørre tal for skævvridningen af køn på udstillinger på museer, kunsthaller, biennaler, m.v.

KUNSTMUSEET OG KØNNET

Kunstmuseet spiller en vigtig rolle i forhold til historieskrivning. Selvom den kunsthistoriske forskning primært foregår på universiteterne, hvor den feministiske kunsthistoriske forskning primært har udfoldet sig, så spiller museerne en særlig rolle i forhold til kunsthistorisk forskning gennem deres indsamlingspraksis. Der er tale om en form for genstandsorienteret forskningspraksis i den reflekterede indsamling, som placerer værket og dermed også kunstneren i en kunsthistorisk sammenhæng. Gennem indsamling definerer kunstmuseerne således en iboende diskurs, der er med til at fortælle historien på en bestemt måde. Undlader museerne at købe værker af kvindelige kunstnere, så skaber de en fortælling, der handler om mandlige kunstners værker, og manifesterer indirekte, at 1) der ikke er nogle kvindelige kunstnere; 2) at deres værker ikke er gode nok.

Kønsmainstreaming i kunstmuseet er et kontroversielt politisk felt, der kan sidestilles med diskussionen om kønskvoter, når det drejer sig om kvindelig repræsentation i bestyrelser og på ledelsesposter.⁵ Kønskvotetænkningen afvises ofte med argumentationen om kvalitet eller dygtighed. Argumentet er, at det altid er den bedste, der bliver valgt. Kønskvotetænkningen har aldrig vundet indpas i Danmark og således heller ikke på kunstmuseerne, hvor kvalitetskriteriet bliver fremført som det stærkeste argument.

Kvalitetskriteriet blev også omdrejningspunktet for debatten på seminaret "Før Usynligheden – Om ligestilling i Kunstverdenen", der fandt sted på Det kgl. Danske Kunstakademi i 2005.⁶ Seminaret byggede på offentliggjorte tal om kvindelige kunstners repræsentation på danske kunstmuseer. Der var blandt talerne meget forskellige synspunkter.

I 1999 lavede det daværende Statens Museumsnævn en redegørelse over kunstmuseers indsamling i perioden 1989-98, der viste, at kun 6,5% af alle værker på landets museer var udført af kvinder.⁷ I 2005 lavede den daværende Kulturarvsstyrelse en ny redegørelse på landets syv største kunstmuseer, der viste, at mindre end 20% af de indkøbte værker i perioden 1983-2003 var udført af kvindelige kunstnere.⁸ Disse tal blev fulgt op i 2007 i tidsskriftet *Billedkunstneren* i forbindelse med seminaret "Den blinde vinkel", der handlede om kønslig repræsentation i statslige kunstinstitutioner. Tallene viste, at der på de samme syv museer i perioden 2004 til 2006 var sket en fremgang til 27%.⁹ Andre statistikker viser dog, at tallet generelt ligger på omkring 20% og nogle gange også er lavere.¹⁰ Disse tal har været til diskussion og det er også en betydningsgivende faktor,

at indkøb af værker før en bestemt periode ofte vil være præget af mandlige kunstnere. Ofte har diskussionen afstedkommet en debat om definitioner af kunstnerisk kvalitet, hvordan begrebet bruges og hvordan den kunstneriske kvalitet måles. Som kunsthistorikere bryster vi os naturligvis af, at vi ved, hvad kunstnerisk kvalitet er, men ifølge sociologen Pierre Bourdieu spiller socialitet, ideologi, meningskonsensus m.m. en afgørende rolle for vores kvalitetsopfattelse, som er en relativ og konstrueret størrelse.¹¹ Og et tal er et tal. Det fremstår med al tydelighed, at der købes færre værker af kvindelige kunstnere end af mandlige, til trods for det faktum, at der i de sidste 50 år er optaget lige så mange kvinder som mænd på Det kgl. Danske Kunstakademi. Når det gælder udstillinger og dermed omdrejningspunktet for museernes formidling er der ikke foretaget undersøgelser om kønsfordelingen af udstillende kunstnere. Forklaringsmodeller på uligheden i indkøbspolitikken er et studie i sig selv. Teorien her – stærkt påvirket af Bourdieu – er, at det skyldes sociale og konsensusorienterede faktorer i kunstverdenen og ikke, at kvindelige kunstnere skaber dårligere kunst end mandlige kunstnere. Dette er i sig selv et absurd udsagn.¹²

MUSEET FOR SAMTIDSKUNST

På Museet for Samtidskunst arbejder vi bevidst med den kønslige repræsentation i samlingen såvel som på udstillinger. Der er tale om en reflekteret strategi, der først og fremmest har til hensigt at give et tilstræbt objektiveret blik på kunstens nære historie indenfor museets ansvarsområde som er nyere kunstformer, som f.eks. lyd og performance, relationel kunst, installationskunst og nye medier. Museet samler primært på dansk kunst med et tilbageblik på højst 25 år. Museet samler endvidere på arkiv- og dokumentationsmateriale af kunst, der ikke lader sig repræsentere i værkform. Vi tilstræber en nogenlunde ligelig fordeling af mandlige og kvindelige kunstnere i forhold til nyere værker til samlingen. Museet har tradition for at erhverve værker af såvel kvindelige som mandlige kunstnere, men har kun været værksamlende indenfor de sidste 10 år. Der er således ikke noget efterslæb i forhold til en ulige repræsentation af køn i museets samling.

Museet har inden for de seneste 5 år produceret ca. 20 udstillinger og tre festivaler samt diverse arrangementer. I forhold til kønstematiske udstillinger var Museet for Samtidskunst medproducent af den internationale, feministiske/”queer” udstilling “re.act.feminism” i 2012, som var en arkivudstilling, der havde fokus på kvindelige kunstnere fra hele verden fra 1960’erne til i dag. Udover flere egenproducerede gruppeudstillinger har museet haft soloudstillinger med Elsebeth Jørgensen, Kirsten Justesen, Kajsa Dahlberg, Gudrun Hasle, Jørgen Michaelsen, Maryam Jafri, Nielsen/Das Beckwerk Museum, Henrik Plenge Jakobsen, Molly Haslund, Lilibeth Cuenca Rasmussen og Mette Kit Jensen. I forbindelse med gruppeudstillinger arbejder vi ofte med tematiske vinkler på samtidskunsten eller fokuserer på særlige grupperinger, der er aktuelle i samtidskunsten. Her kan nævnes “Localities” (med værker fra Europa, Afrika og Mellemøsten), “Simple Interactions – lydkunst fra Japan” og senest “Sort Mælk – Holocaust i ny kunst”.

Med samtidskunsten som ansvarsområde har vi rigelig mulighed for at researche i forhold til kunst udført af såvel kvinder som mænd. Samtidig spiller museumsinspektøren/kuratorens egen interesse selvfølgelig en afgørende rolle for hvilke udstillinger, der planlægges, og deres indhold. Der skal være plads til såvel holdnings- som kønsdiversitet. Det er således ikke utænkeligt, at der i fremtiden vil være udstillinger kun med mænd eller kun med kvinder af enhver nationalitet. Udvalget af kunstnere vil til hver en tid tage udgangspunkt i udstillingens tematik og forståelsesramme.

BRUGERGRUPPER

Trods hang til en kønsideologisk tilgang hos museets direktør er netop diversitet i forhold til køn, men også til etnicitet og sexuel orientering, væsentlig for museets udstillings- og indsamlingsstrategi. I museets forskellige programmer: udstillinger, film, festival, andre arrangementer, der primært kurateres af museets kvindelige direktør og to mandlige museumsinspektører, samt eksterne samarbejdspartnere/kuratorer er der plads til vores forskellige fokusområder. Mangfoldighed er et væsentligt kriterium, der tiltrækker forskellige brugergrupper.

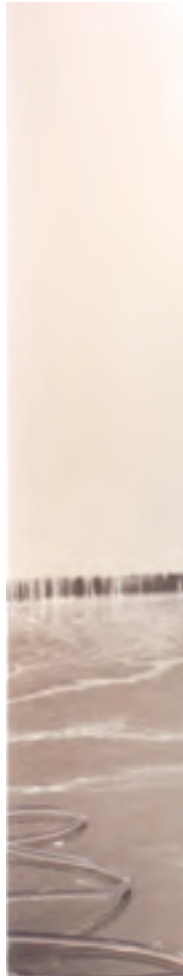
Måske er det derfor, at vi som et lille, temmelig uspektakulært museum har relativt høje besøgstal, ca. 30.000 årligt. Museets primære brugergruppe er aldersgruppen 30 til 49 år, som udgør 60%, mens vores sekundære brugergruppe er unge mellem 14 og 29 år, som udgør 23% af museets brugere. I disse grupper er det også bemærkelsesværdigt, at der er en nogenlunde lige fordeling mellem mænd og kvinder. De udgør henholdsvis 47% og 53%.¹³ Til trods for mange kvindelige udstillere kan vi konstatere, at det ikke skræmmer mandlige brugere væk. Det er et godt tegn i ligestillingens navn og vidner om, at kunstnerens køn måske ikke betyder så meget endda. Det er klart, at en udstilling med en specifik kønslig tematik primært vil tiltrække brugere af det pågældende køn, men langt de fleste udstillinger handler ikke om køn, men som det meste kunst, om alt muligt andet.

Meget samtidskunst handler om identitet eller identitetsskabende processer eller tilstande. For brugeren handler samtidskunsten også om at kunne identificere sig. På Museet for Samtidskunst er det derfor sjældent den rene æstetiske nydelse, der er udgangspunktet for kunstoplevelsen. Det er derimod identifikation, engagement, erkendelse og deltagelse, som den enkelte kan finde i såvel form som indhold. Måske er det nemmere at gebærde sig i mainstreaming-processen, når det ikke er den store modernistiske fortælling, der skal genfortælles, men en mere fragmenteret fortælling, hvor den enkelte stemme har sit eget udsagn og sin egen betydning. På samme måde kan udstillinger være vedkommende for forskellige grupperinger, netop i kraft af deres udsagn, på tværs af køn, alder og identitet, og dermed hylde diversiteten som et grundlæggende princip i mainstreaming-processen.

NOTER

- 1 Fra FN's hjemmeside: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/gendermainstreaming.htm>.
- 2 <http://eucenter.wisc.edu/Conferences/Gender/hafner-burton.htm>
- 3 Linda Nochlin; *Why have there been no great women artists?* I Thomas B. Hess & Elizabeth C. Baker; Art and Sexual Politics, Collier Books, New York 1971 og Roszika Parker og Griselda Pollock; *Old Mistresses: Women, Art and Ideology*, Pandora Press, London 1981 (genudgivet i 2013).
- 4 Udtrykket "det andet køn" kommer fra den franske eksistentialestiske forfatter Simone de Beauvoirs bog "Det andet køn", der i store træk handler om kvindens ligeret i samfundet og er en profeministisk klassiker.
- 5 Kønskvolediskussionen har været udbredt i den offentlige, politiske debat i Danmark i de sidste par år. Det har ikke ført til, at man har indført kønskvoled, som man f.eks. har i Norge.
- 6 Red. Lone Høyer Hansen, Dorthe Jelstrup, m.fl.; *Før Usynligheden – om ligestilling i kunstverdenen*, Gyldendal, København 2005.
- 7 *Kunstmuseernes indkøb af kunst i perioden 1989- 98* (1999), Redegørelse til Kulturministeren. Statens Museumsnæv, København. Redegørelsen er ikke længere tilgængelig. Se Sanne Kofod Olsen; *Mænd, magt og malere i kunstens fødekæde (men hvor er kvinderne?)*, i Red. Lone Høyer Hansen, Dorthe Jelstrup, m.fl.; *Før Usynligheden – om ligestilling i kunstverdenen*, Gyldendal 2005.
- 8 Se Redegørelse for indkøbspolitikken 1983-2003 på syv danske kunstmuseer (2005). Rapporten er ikke længere tilgængelig. Tallene refereres af Hans Dam Kristensen; *Køn og dømmekraft: Billedkunstens blinde punkt*, i *Kvinder, Køn og Forskning*, nr. 1, 2006. Københavns Universitet.
- 9 Se Redegørelse for indkøbspolitikken 1983-2003 på syv danske kunstmuseer (2005). Det drejer sig om Statens Museum for Kunst, Kunsten I Ålborg, Esbjerg Kunstmuseum, Vestsjællands Kunstmuseum, Louisiana, Aros og Arken. Se også statistik for 2004-2006 I *Billedkunstneren*, nr. 1, marts 2007, s. 5.
- 10 Se også Gritt Ulldal-Jessen; *Det korte af det lange*, 2012, der opsummerer statistikker udledt af forskellige kilder.
- 11 Se Pierre Bourdieu; *The Field of Cultural Production*, Polity Press, Cambridge 1983/1993.
- 12 En diskussion af kunstnerisk kvalitet og kvalitetsbegrebet kan læses i Hans Dam Kristensen; *Køn og dømmekraft: Billedkunstens blinde punkt*, i *Kvinder, Køn og Forskning*, nr. 1, 2006. Københavns Universitet. Flere indlæg fra *Før Usynligheden* – konferencen indgår heri.
- 13 Kilde: National brugerundersøgelse – Årsrapport for 2013, Museet for Samtidskunst. Udgives af TNS Gallup og Kulturstyrelsen.

FOTO

- 177 Lilibeth Cuenca Rasmussen; fra Anger ist Power (soloshow), 2013
- 183 Elmgreen og Dragset: "Powerless Structures fig. 15. 12 hours of white paint", 1997
- 184 Re.act.feminism (installationsbillede), 2012
- 186 Elsebeth Jørgensen; Crystal Palace, 2009
- 188 Molly Haslund; Circles - Drawing Upon the Universe, 2013
- 190 Ann Lislegaard; Slamming the Door, 2005

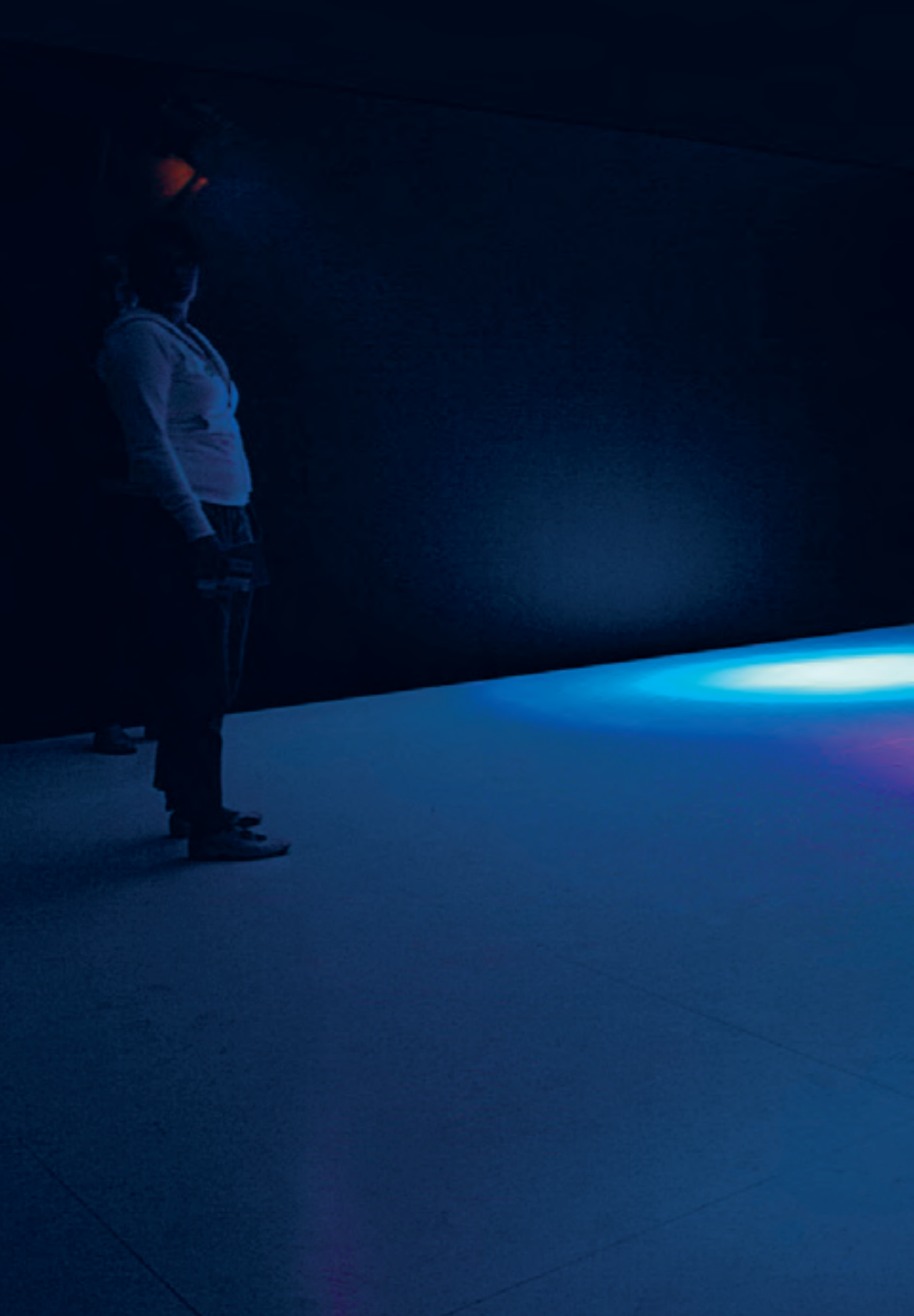

SKAL KØN HØJERE OP PÅ MUSEERNES DAGSORDEN?

YASMIN KHAN

Dette indlæg sætter fokus på, hvorfor det er vigtigt, at museer, kunstgallerier samt kunst- og kulturarvsorganisationer begynder at vægte køn højere. Hovedformålet er at gøre rede for aktuelle kønsspørgsmål på museerne som et udgangspunkt for at give anbefalinger, der er både ambitiøse og opnåelige. Nøglespørgsmålene kan henføres til museets tre kernefunktioner: (1) de institutionelle stødpudestrukturer, der har ansvar for dets driftsaktiviteter, (2) institutionens ideologi; samlingernes og programmets eksistensberettigelse, og (3) publikumskontaktfladen / de besøgendes engagement. Relaterede spørgsmål, der dominerer den brede driftssfæres underafdelinger (1) kan opdeles i (a) ledelse og patriarkat, (b) lederudvikling, karriereveje og indgangsvinkler, (c) feminisering af arbejdsstyrken, (d) lønforskelle mellem kønnene, (e) balance i forholdet mellem arbejde og privatliv, (f) personalenedslidning modsat tiltagende stivt sind, og (g) holdninger/selvbevidsthed. Patriarkatets indflydelse på ledelsen er dette indlægs hovedfokus. Handlingsplanen i det afsluttende afsnit er essensen af de centrale spørgsmål, der går igen i alle sfærer og kræver yderligere belysning.¹ De relaterede anbefalinger skal ses som en opfordring til dybere overvejelser og granskning, og de tjener dermed som en værktøjskasse til udarbejdelse af en forandringsramme.

SKAL KØN HØJERE OP PÅ MUSEERNES DAGSORDEN?

Jeg begyndte aktivt at reflektere over begrebet kønsmainstreaming, efter at jeg havde deltaget i den 6. internationale konference om det inkluderende museum, der blev holdt i København i 2013. I mine anstrengelser for at grave dybere i emnet skrev jeg efterfølgende en blog² for the Guardian, hvor jeg spurgte, om museer er en mande- eller en kvindeverden. Denne blog erstattede en tidligere blog,³ der var skrevet af en mandlig tekstilkunstner, der satte ord på, hvordan det var for ham at arbejde i det, han betragtede som en kvindeverden.

Disse to forskellige opfattelser af tidens paradigme afspejler to sider af samme sag og illustrerer præcist, hvorfor kønsmainstreaming berører os alle, om end på forskellige måder og i varierende grad. For eksempel er nogle kvindelige museumsfolk på den ene side bevidste om de grænser og begrænsninger, de støder på, når de opbygger deres karrierer, mens nogle af de 'menige' mænd i den kreative verden føler, at de er ved at blive et skrumpende og tavst mindretal.

Spørgsmål, der handler om køn, bliver altid viklet ind i samfundets bredere aktuelle emner, selv om nogle spørgsmål er historisk særegne for museumssektoren. Det, der er behov for, er en udforskning af forholdet mellem de to aspekter. Dette indlæg er et forsøg på at sparke gang i en dybere undersøgelsesproces, at udpege områder til yderligere forskning, give en frisk analyse af eksisterende forskning samt foreslå praktiske løsninger som en del af et handlingsopråb til sektoren om, at den skal gentænke sin fortidige, nutidige og fremtidige tilgang til køn.

HVAD ER KØNSMAINSTREAMING?

Kønsmainstreaming hænger sammen med, men er dog ikke synonymt med feministiske og kvinderettighedsbevægelser. Det handler om at gøre status og tage fat på *både* mænds og kvinders specifikke behov og forhold i samfundet. Europarådet definerer kønsmainstreaming som "(gen)-organisering, forbedring, udvikling og evaluering af politik og processer, således at et kønsligeperspektiv bliver indarbejdet i alle politikker og på alle niveauer og stadier". Det betyder, at hvis kønsligestilling er det ønskede mål, så er midlet, der kan føre os tættere på et mere ligeligt samfund, kønsligestillingens værdisæt.

Tidslinje over væsentlige milepæle de sidste 18 år

- 1995 Kønsmainstreaming blev først berørt offentligt i forbindelse med FN's fjerde verdenskonference om kvinder, da begrebet efterfølgende dukkede op i Beijing-handlingsplanen som en strategi for global ligestilling.
-
- 1997 Begrebet blev godkendt af EU i Amsterdam-traktaten.
-
- 2007 I Storbritannien trådte Kønsligestillingsloven efterfølgende i kraft for at sikre, at offentlige myndigheder gjorde deres til at fremme kønsligestilling i alle funktioner, og at de gennemførte og offentliggjorde bedømmelser af den kønsrelaterede effekt af al ny lovgivning og politik samt af ændringer i ansættelsesforhold og levering af ydelser.
-
- 2010 Det Internationale Museumsråd (International Council of Museums – ICOM) udarbejdede det såkaldte ICOM Cultural Diversity Charter i Shanghai.
-
- 2013 The International Institute for the Inclusive Museum og KVINFO afholdt et endagsseminar som en del af den 6. internationale konference om det inkluderende museum, som resulterede i, at Kønsmainstreamingresolutionen blev afleveret til ICOM's præsident.⁴
-
- 2013 En af de seks resolutioner, der blev vedtaget i august sidste år på ICOM's 23. almindelige konference⁵ i Rio de Janeiro, skulle "vurdere, i hvilken grad ICOM-programmer og -aktiviteter stemmer overens med 2010-deklARATIONEN og realiserer en kønsmainstreamingpolitik som en integreret del af ICOM's strategiske retning". Det forventes, at dette vil blive fulgt op af en strategi.
-
- 2013 Indonesien var vært for Verdenskulturforummet i november og inkluderede en paragraf, der fremhævede kønsmainstreaming som en del af det såkaldte Bali-løfte.⁶ Der er fortsat mulighed for at indlejre kønsmainstreaming som del af udviklingsdagsordenen efter 2014.⁷
-

METODE

Inden for en begrænset periode på to uger i marts 2014 lavede jeg en løs litteraturgennemgang, idet jeg kontaktede en række organisationer, styrelser og institutioner for at indsamle de nyeste demografiske data. Jeg rådførte mig med en række etablerede museer og kunsthøjere fra mit eksisterende netværk i Storbritannien på jagt efter ny ikke-videnskabelig indsigt, og samtidig var jeg i kontakt med folk fra udlandet på tværs af branchen med henblik på at få et internationalt perspektiv, der kunne belyse det større billede.

De adspurgte blev inviteret til at besvare en simpel holdningsundersøgelse ved at overveje følgende spørgsmål:

Hvad er efter din mening de tre vigtigste spørgsmål for museums-fagfolk i forbindelse med køn – og hvorfor?

Både dybde og bredde af svarene var med til at afsløre spørgsmålenes forskellige kernepunkter. Disse hovedpunkter er sammen med en dataanalyse baseret på sekundære kvantitative data blevet indarbejdet og kontekstualiseret i dette indlæg, hvor jeg har benyttet min egen erfaring fra arbejde i branchen til at fremstille et groft øjebliksbillede af tingenes tilstand her og nu.⁸

LEDELSE OG PATRIARKAT

Kønsligestilling på museer er et grundlæggende forhold, der kræver effektiv og seriøs planlægning fra det øverste strategiske ledelsesniveau som led i anstrengelserne for at indlejre mangfoldighed over hele linjen. I sidste ende er det museets bestyrelse, der står til ansvar for sine resultater, samt for de processer og ressourcer, der anvendes for at opfylde dens visioner. Amareswar Galla beskriver, hvordan respekt og anerkendelse for kvinders virke er altafgørende for at opnå den nødvendige forandring inden for verdensarv.⁹ Der er andre årsager til at udforme en mangfoldig ledelse, der går ud over moralske, etiske og juridiske forpligtelser. Englands Kunstråd (Arts Council England – ACE)¹⁰ har udformet 'The Creative Case' til fremme af mangfoldighed, idet man hævder, at dette resulterer i spændende og nyskabende kunst. Med andre ord har mangfoldighed i arbejdsstyrken en direkte virkning på kulturelle programmets rigdom, kvalitet og bredde. Flere rådgivningsfirmaer, inkl. McKinsey, SocGen og Citigroup, har skitseret, hvad mangfoldighed betyder for virksomheder, idet man kæder organisatorisk robusthed sammen med det at have adgang til en bredere talentgruppe. The Guardian har rapporteret om resultater fra Catalyst-forskning, der viser, at "virksomheder, der har et stort antal kvinder i deres bestyrelser, klarer sig betydeligt bedre end dem, hvor der fortsat kun er få kvinder i bestyrelsen".¹¹ Øget forskning i betydningen af større mangfoldighed i arbejdsstyrken i andre brancher er værd at se nærmere på. For eksempel står Storbritanniens Royal Society lige for at skulle udgive væsentlige forskningsresultater, der støtter tanken om øget mangfoldighed i den videnskabelige arbejdsstyrke.¹² Hvis man vil forsøge at trække paralleller, kan man så logisk udlede, at museumsbestyrelser er mere robuste, hvis de er mere mangfoldige? For museerne er det en løbende udfordring at opnå kønsligestilling på bestyrelsesniveau.

Manglen på kvindelige direktører på de mere prestigefyldte museer samt kvindelige formænd i større museers bestyrelser er problematisk. Blandt Englands statslige museer er det kun Tate, der har en bestyrelse med mindst 50% kvinder.¹³ Hvis det er i museernes bedste interesse at være mangfoldige og inkludere en lige andel af kvinder, når de fastlægger deres strategi, hvorfor sker dette så ikke i den ønskede grad? "Bestyrelser har for vane at hyre folk der ligner dem selv."

siger direktør Di Lees ved Imperial War Museum, der også er den første kvindelige formand for Storbritanniens Nationale Råd for Museumsdirektører (National Museums Directors Council).

Statistik fra den britiske regering viser, at kun 38% af offentlige udnævnelser under Kultur-, medie- og sportsministeriet i 2012-13 gik til kvinder.¹⁴ Er det rimeligt at antage, at der har været en højere grad af mandlig indflydelse, hvad angår udnævnelserne på de statslige museer? Kommissæren for offentlige udnævnelser fastslår, at deres mål er "at sikre, at offentlige udnævnelser inden for hans ansvarsområde sker efter fortjeneste baseret på en rimelig, åben og gennemsigtig proces".¹⁵ Mary Baily Wieler, formand for US Museum Trustee Association, stiller spørgsmålstegn ved følgerne af, at bestyrelsen uddelegerer ansættelser til konsulenter, der måske selv lider under en kønsløft.¹⁶ Rekrutteringsudvalg søger jævnligt efter en "varieret gruppe af kandidater", men hvad med sammensætningen af selve rekrutteringsudvalget, spørger Wieler. "Er det mangfoldigt, hvad angår køn, etnicitet og alder? Påvirker mandlige stereotyper udvalgets billede af ledere, eller er dets udsyn mere avanceret? Bliver selvsikre kvinder opfattet som værende for aggressive?"

Kun de færreste hævder, at der er bagsider ved det at fremme en mangfoldig arbejdsstyrke.¹⁷ DEMOS taler for, at demokratiseringsprocessen i de kreative brancher er ufuldstændig: "Selve det, der giver de kreative og kulturelle fag deres livskraft – deres fart, bevægelse og omsætning af mennesker, organisationer og idéer – er også med til at udelukke folk med en utraditionel baggrund".¹⁸ En rapport fra DEMOS viste, at i 2006 udgjorde farvede og etniske minoritetsgrupper 4,1% af arbejdsstyrken i de kreative fag, sammenlignet med 7% i Storbritannien som helhed. Situationen er endnu værre i London, hvor kun 13% af dem, der arbejder i kreative fag, kommer fra en farvet eller etnisk minoritetsbaggrund, sammenlignet med 21% for Londons samlede arbejdsstyrke.

Demografiske befolkningsændringer tvinger museer til at gentænke fremtiden for deres bestyrelser og største donorer. Manglende mangfoldighed på højeste niveau på mange museer får denne kommentar fra Bell fra Den Amerikanske Museumssammenslutning (American Alliance of Museums): "Mange museer er hvide, både bogstaveligt talt og i overført betydning".¹⁹ Dette vækker genklang fra en tale, der blev holdt i 2007 af Storbritanniens daværende kulturminister, David Lammy, hvori han sagde, at museumsbestyrelser stadig er "*pale, male and stale*" (blege, maskuline og tørre). Situationen er forbedret marginalt siden da – tallene taler for sig selv. (se bilag).

Et af målene i ACE's 10-års-rammestrategi er, at "ledelse og arbejdsstyrke inden for kunstverdenen, museer og biblioteker skal være mangfoldige og behørigt kvalificerede".²⁰ I 2013 forpligtede Storbritanniens Kultur-, medie- og sportsministerium sig til at sikre en ligelig kønsmæssig fordeling i bestyrelser inden 2015, men uden formelt at fastsætte milepæle. Med denne armslængderetorik ser ACE ud til at være havnet som en lus mellem to negle. "Hvad angår bestyrelser og museer, så sætter vi foreløbig ingen faste mål," siger ACE's direktør for mangfoldighed,

“men vi opfordrer til mangfoldighed i vores løbende diskussioner med ledelsen og formanden og i vores løbende evaluering af organisationens program.”

Repræsentanter for ACE deltager i op til fire bestyrelsesmøder pr. år, og de overvåger og rapporterer offentligt om mangfoldighed i styring, ledelse og organisationens personalebasis som led i deres årlige undersøgelse. ACE's forskningsgruppe analyserer så disse data og overvejer efterfølgende resultaterne og organisationens udviklingsretning. Så mens ACE fortsat undlader at sætte mål som sådan, ville de, hvis en særlig ubalance viste sig at have en negativ indvirkning på et museums forretningsmæssige resultater og evne til at levere deres program og nå deres publikum, påbegynde en dialog med institutionen for at se, hvor ændringer kunne have en virkning. Men er denne reaktive tilgang tilstrækkelig?

Kønsspørgsmålet lader til at ligge i yderkanten af museumbranchens radarområde. Ville det gå hurtigere med at forebygge uligheder, hvis man satte obligatoriske mål? Norge var det første land, der indførte en 40%-kvote for kvindelige direktører i børsnoterede virksomheder i 2006. The Economist giver denne forklaring: “Der var nogle, der var bekymrede for, at de faktisk ville mindske mangfoldigheden ved at tvinge virksomheder til at dykke ned i den samme lille gruppe af kvalificerede kvinder, populært kaldet ‘de gyldne skørter’.”²¹ Men faktum er, at Norge stadig har flere ‘gyldne bukser’ – mandlige direktører sidder dobbelt så ofte som kvinder i mere end én bestyrelse. Belgien, Island, Italien, Holland og Spanien har siden fulgt Norges eksempel med positiv særbehandling. Malaysia har indført en 30%-kvote for nyudnævnelser til bestyrelser, og Brasilien har et 40%-mål for statskontrollerede virksomheder. Regeringer i flere andre lande, inklusive Australien, Storbritannien og Sverige, har truet med at indføre kvoter, hvis virksomheder ikke frivilligt udpeger flere kvindelige direktører. Voksende utålmodighed med det uhyre langsomme tempo for frivillige ændringer presser Europa-Kommissionen til at overveje at indføre kvoter i hele EU. Hvis dette bliver til noget, vil museer meget hurtigt mærke en dominoeffekt.

Maria Miller, Storbritanniens nuværende kultur-, medie og sportsminister, hævder, at en større mangfoldighed og repræsentation af kvinder på alle niveauer i arbejdsstyrken kun kan opnås via et kulturelt omslag, snarere end via påtvungne EU-kvoter og symbolske gestus.²² Det britiske Overhus gennemførte en undersøgelse om kvinder i bestyrelser i 2012.²³ Af deltagerne, der går ind for, at der skal være flere kvinder i bestyrelser, pegede på, at der ikke er en verdensomspændende trang til at udføre et sådant ‘kvantespring’, fordi det kan være til skade for virksomheder, der bliver tvunget til at handle. Til gengæld hævder Sonja Lokar, repræsentant for the European Women's Lobby, at “kvoter – ikke bare frivillige kvoter, men juridisk bindende kvoter med hårde sanktioner – vil motivere virksomhedsbestyrelser, der mener det alvorligt med kønsligestilling, til at arbejde med dette på en anden måde, end de ville have gjort, hvis de ikke var forpligtet til det af loven”.

Hvad enten kvoter er tvungne eller ej, er bestyrelser nødt til at holde op med at tænke på kønsmainstreaming som noget, det bare ville være rart at have, og i

stedet gøre det til en kerneprioritet for virksomheden. Roy Clare sætter spørgsmålstegn ved, om mangfoldighed i dag betragtes som en fast del af mainstreamarbejdet i museumspraksis, eller om det kun er et spørgsmål om at sætte kryds i den rette boks for at tilfredsstille tredjepartsinteressenters grænser. "Respekt og relevans er ofte kerneværdier på museer; mangfoldighed er derfor centralt i de fleste museers vision – men," spørger han, "efterlever de dette?"²⁴

VEJEN FREM: DE NÆSTE SKRIDT

Handlingsplan: Sammenfatning af konklusioner og anbefalinger

SFÆRE	NØGLEPROBLEMER	HANDLINGER
1) Drift	a) Ledelse og patriarkat	
	<ul style="list-style-type: none"> • Manglende mangfoldighed i strategisk planlægning gør branchen mindre robust. • Britiske museumsbestyrelser er ofte ensartede og afspejler ikke demografien i deres bagland. • Især større institutioner og statslige museer lider af en fortsat mangel på kvindelige bestyrelsesmedlemmer. • Selv om et stigende antal kvinder er på vej ind på større britiske museer, er antallet af kvindelige direktører på Storbritanniens statslige museer stadig betydeligt mindre end antallet af mænd. En lignende tendens ses internationalt, men nogle lande klarer sig bedre end andre. 	<ul style="list-style-type: none"> • Revurdere de moralske, kreative, forretningsmæssige og økonomiske begrundelser for mangfoldighed i arbejdsstyrken, især i forhold til kønsligestilling. • Gøre kønsmainstreaming til en integreret del af institutionernes resultater: Tanken om mangfoldighed i virksomhederne skal anerkendes og støttes af den øverste ledelse. • Museumsbestyrelser skal hver især sætte klare mål, der vil fremme større mangfoldighed. <p>OG/ELLER</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regeringer er nødt til at overveje at indføre obligatoriske kvoter for statslige museer for at fremskynde forandring. • Store bidragsydere og nationale organer er nødt til at støtte branchen strategisk ved at indarbejde kønspolitikker som en del af deres aftalebetingelser.
	b) Ledelsesudvikling, karriereveje og indgangsvinkler	
	<ul style="list-style-type: none"> • En mangel på atypiske, forskelligartede og vellykkede rollemodeller som andre kan efterligne. • Manglende selvtilid og selvbegrænsning nævnes oftere af kvinder end af mænd som barrierer for at komme videre i karrieren. • Flaskehalse: Er kvinder i museumsbranchen mere påvirkede af 'glaslofter', dvs. udsigten til forfremmelser man kan se, men ikke nå, end mænd er? • 'Glas-afgrundens' psykologi: Er der en risiko for, at finanskrisen og spareforanstaltninger vil sætte kønsligestillingsbevægelsen tilbage? Vil flere kvinder blive udnævnt til at tage ledelsesbeslutninger, der risikerer kritik og fiasko? 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere muligheder for mentoring, coaching og fadderskabsordninger. • Anvende og udvikle flere eksterne ledelsesudviklingsprogrammer i branchen. • Øge seriøse faglige udviklingsnetværks rækkevidde og styrke. • Søge bredere efter talenter. Hvor åbent annonceres ledende stillinger? Hvordan er jobsamtalepaneler sammensat? • Sætte ambitiøse mål for antallet af hhv. mænd og kvinder på alle niveauer i institutionen. • Overveje at implementere branchespecifikke ligestillingsmål for åbenlyst at markere en forpligtelse til at fastholde mangfoldighed og kønsligestilling som fokusområder. • Prioritere udviklingen af dygtige ledere på alle organisationens niveauer med særligt fokus på nye talenter.

SFÆRE	NØGLEPROBLEMER	HANDLINGER
	c) Feminisering af arbejdsstyrken	
	<ul style="list-style-type: none"> • Kvinder udgør en større andel af museernes arbejdsstyrke i de lavere og mellemste rækker. Kønsfordelingen anses for at hæle mere til fordel for kvinder, end tilfældet reelt er (især i Storbritannien). • Antallet af mænd, der går ind i museumsfaget, ser ud til at være faldende. • Kvinder er overrepræsenterede på museumsstuderne, og der er et overskud af kandidater i forhold til antallet af ledige stillinger. • Det antages, at størstedelen af læringspersonalet er kvinder. • Kuratorisk fagekspertise lader til at være uafhængigt af køn (dvs. der ser ikke ud til at være en klar overvægt af mænd eller af kvinder). 	<ul style="list-style-type: none"> • Igangsætte programmer der skal tiltrække flere unge mænd til museumskarrierer. • Se på, hvad undervisningsfaget har gjort for at tiltrække flere mænd (som et eksempel på hvordan man kan retablere balancen i et kvindedomineret fag). • Integrere kønsstudier i museumsstudierne på universitetsniveau for at fremme en højere bevidsthed om problemerne. • Undersøge fordelene ved at iværksætte langsigtede studier for at følge forskellige grupper gennem deres museumskarrierer. • Gøre gennemsigtighed obligatorisk for offentligt finansierede museer. Personaleprofildata og besøgsdemografi bør rutinemæssigt indsamles, offentliggøres og analyseres i forhold til regional demografi. • Undersøge museernes rolle i opløsningen af traditionelle stereotyper vedrørende køn og fagspecialisering.
	d) Kønskløfter i forhold til løn	
	<ul style="list-style-type: none"> • Eksisterende kønskløfter inden for løn forstærker underskuddet af kvinder i lederstillinger. • Faldende løn gør denne cyklus mere varig. • Betydelige kønsforskelle inden for løn på direktorniveau. • Lave lønninger og stigende børneopbringelsesomkostninger er fortsat et problem for udearbejdende mødre i branchen. • Nogle kvinder motiveres af årsager, der er vigtigere end løn – tilfredsstilles disse behov? 	<ul style="list-style-type: none"> • Mindske kønskløften over hele linjen. • Undersøge generationsproblemer i forhold til forfremmelser. • Tiltro til udvikling, selvskikthed og kvinders forhandlingsfærdigheder.
	e) Personalenedslidning modsat stivsind	
	<ul style="list-style-type: none"> • Forskerflugt eller 'lækage': 'Institutionelle flygtninge' er et voksende fænomen – et stort antal veluddannede kvinder flyder ud af branchen – hvor går de hen? • En forstenet organisation er begyndt at bløde: langtidsansættelser i visse jobroller og dårlig personalefastholdelse på andre områder? • Risiko for stagnering, idet arbejdsstyrken fortsat skrumper pga. budgetnedskæringer. • Institutionaliserede tankegange: Er der et overtal af folk, der hænger fast i systemet og klammer sig til forældede tanker i forhold til nyere personale med friske perspektiver (der til gengæld er nødt til at tilpasse sig indgroede tankegange for at kunne trives i systemet, hvorved tingenes tilstand fastholdes)? 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisationer er nødt til at arbejde hårdere på at fastholde talentfulde medarbejdere ved at forbedre arbejdsforhold og sørge for realistiske arbejdsbyrder. • Institutioner skal investere i en støttende og kompetent linjeledelse. • HR-rådgivere skal proaktivt se på, hvordan organisationerne kan blive mere smidige ved at gøre plads til ikke-lineære karrierer. • Se nærmere på jobsammensætninger – er der realistiske jobformater og arbejdsbyrder over hele linjen? • Undersøge det yderligere potentiale i teknologi til at lette pres samt styrke mobilitet og fjernarbejde.

SFÆRE	NØGLEPROBLEMER	HANDLINGER
	f) Balance mellem arbejde og privatliv	
	<ul style="list-style-type: none"> • Virkelighedens verden i museumsbranchen svarer ikke altid til dens vision og påtænkte kerneværdier (fx social retfærdighed, velvære, lykke og inkluderende dagsordener). • Traditionelle arbejdsforhold og almindelige HR-politikker egner sig ikke nødvendigvis til at fremme de kreative resultater, der kræves af personalet. • Mænd og kvinder fungerer stort set under en forældet industriel arbejdsmodel, der er ældre end museerne selv. 	<ul style="list-style-type: none"> • Museer er nødt til at fjerne sig fra utilitarismen (én facon er god nok til alt) og investere i kompetente HR-infrastrukturer, der kan fodre dem med skræddersyede råd. • Udstikke retninger og opfordre til dialog mellem HR-medarbejdere på tværs af branchen for at skabe nytænkning og nye tilgange. Øge implementeringen af fleksible arbejds politikker og værdsætte fleksarbejde på lige fod med traditionelle arbejdsplaner. • Udarbejde og muliggøre nye arbejds måder og implementere disse side om side med eksisterende for at skabe valgmuligheder og jobtilfredsstillelse. • Undersøge teknologiens rolle og gøre det muligt for personalet at være uafhængigt af sted, så de frigøres fra traditionelle arbejds måder. • Hvert museum bør samarbejde med sit personale for at fremstille et 'familievenligt' arbejdsstyrkemanifest, der udtrykker organisationens kerneværdier. • Gennemføre og svare på personaleundersøgelser. Afspejler moralen museets brandimage i synergi med det 'legende' udtryk, der opfordres til i forbindelse med involvering af besøgende?
	g) Holdninger, opfattelser og selvbevidsthed	
	<ul style="list-style-type: none"> • Emnetræthed: Er museumsbranchen blevet ufølsom over for kønsspørgsmålet? • Museumsbranchens tilbageholdenhed med at diskutere kønsspørgsmålet har en indvirkning på graden af forandring og fremgang. • Myter – det er en udbredt opfattelse, at hovedparten af museernes medarbejdere er kvinder (den anslåede andel er højere end det egentlige antal). • Der opstår tydelige underkulturer: fx skaber det uvilje / ødelægger den naturlige empati, når man sammenligner mødre som fleksible medarbejdere med kvinder uden børn. • Indlejrede institutionelle tankegange forhindrer nye tilgangsvinkler – fx besvær med at tilpasse sig til medarbejdere, der arbejder fleksibelt. • Ubevidst forudindtagetethed: Mænd forfremmes baseret på deres potentiale, mens kvinder forfremmes på baggrund af deres præstationer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Forpligte sig til en vedvarende, selvreflekterende proces med selvkritik og selvforbedring. • Investere i forskning for at kunne fastslå problemets samlede omfang og aflive myterne. • Rutinemæssigt indsamle kvalitative data sammen med kvantitativ forskning for at kunne bedømme problemets omfang ordentligt og fastsætte et sammenligningsgrundlag til måling af fremgang. • Holdninger bør ændres, både på individuelt og på kollektivt niveau. • Håndtere mobning og chikane, men dyrke et positivt værdisæt der muliggør en sund arbejds holdning, der fremmer trivsel. • Overvåge udviklingen i tingenes tilstand i sammenligning med andre brancher, som fx de kreative fag.

SFÆRE	NØGLEPROBLEMER	HANDLINGER
2) Program	<ul style="list-style-type: none"> • Inkonsekvent og sporadisk repræsentation af de to køn i udstillinger er en udfordring. • Typisk vises der flere kunstværker af mandlige kunstnere på gallerier. • Indsatsen for at sikre variation i publikumsorienterede programmer afspejles ikke i tilstrækkelig grad i den måde, arbejdsstyrken ledes på. Sammensætningen af arbejdsstyrken har uvægerligt indvirkning på det kulturelle program og resultater. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proaktivt tage fat på krydsfelterne mellem køn, race, alder og klasse i museumsudstillinger. • Aktivt forsøge at regulere muligheder for at fortolke samlinger fra et kønsmangfoldighedsperspektiv. • Sikre at forskellige kvinder deltager i programudvalg, og at beslutninger om indholdsplanlægning omfatter en bred gruppe af personer, der kan tilbyde forskelligartede syn.
3) Besøgende	<ul style="list-style-type: none"> • Er der nogen sammenhæng mellem museernes besøgsprofiler og personalesammensætningen? • Hvordan påvirker driftsspørgsmål og det program, der præsenteres, de besøgende? 	<p><i>"Museer bør kortlægge deres publikum i forhold til variationen i den befolkning, de tjener. De bør også kortlægge deres personale og være ærlige omkring uligheden højere oppe."</i> Roy Claire</p>

- i The gender gap in art museum directors, Association of Art and Museum Directors, 2014. https://aamd.org/sites/default/files/document/The%20Gender%20Gap%20in%20Art%20Museum%20Directorships_0.pdf
- ii Project 28-40, The Report, Opportunity Now, 2014. <http://opportunitynow.bitc.org.uk/sites/default/files/kcfinder/files/Diversity/28-40/Project%2028-40%20The%20Report.pdf>
- iii Great East London Art Audit, The East London Fawcett Group, 2012-13. elf-audit.com/the-results

Dette indlæg har berørt nogle mangesidige emner, som museer og kunstorganisationer løbende slås med. Uanset hvor mange kvinder, der er i museumsbranchen, så arbejder flertallet af dem stadig inden for de fysiske begrænsninger af en mandefokuseret arv.

I sidste instans er spørgsmålet: Ønsker museumssektoren, som del af samfundet som hele, oprigtigt at ændre paradigmet, og i så fald, hvordan? Hvem bør sektoren se på som benchmark for bedste praksis? Det, der nu er behov for, er en komplet SWOT-analyse. Men hvem er bedst stillet til at udføre denne? I praksis har vi brug for, at flere instanser beskæftiger sig med dette emne, og hvad der er vigtigere, at de støtter deres retorik ved at presse på for, at der bliver gennemført håndgribelige handlinger. I mellemtiden kan museumsfolk kollektivt bruge deres 'nedefra-og-op'-indflydelse til at sætte kønsspørgsmålet på museernes dagsorden.

Social retfærdighed skal først og fremmest blomstre inde fra kulturinstitutionerne, hvis der skal være håb om at fastholde en sund omsætning af temaudstillinger og om at fortsætte med at være relevante for de besøgende. Det handler om mere end blot at analysere personale-demografi; det kræver en ihærdig indsats, hvor man engagerer sig i en dialog, der vil tiltrække og fastholde mænd og kvinder med mange forskellige baggrunde på alle niveauer på museerne.

Lighed for kvinder er ikke bare en kvindesag. Det er noget, der vedrører os alle. Vi har brug for, at både mænd og kvinder er strategiske og kritiske, hvis vi skal opnå forandring her og nu og på længere sigt.

Hilary Carty, tidligere direktør for Cultural Leadership Programme

KULTURARVSLEDELSE I STORBRITANNIEN

Dataoverskrifterne nedenfor er blevet indsamlet stykke for stykke fra forskellige offentlige kilder, og de er derfor ikke helt endegyldige hver for sig. De angiver, hvilke områder, der har brug for yderligere evaluering og fortolkning. Der er brug for flere detaljerede data, hvis man skal kunne håndtere den udfordring, der ligger i at sikre køns mangfoldighed i kulturarvssektoren, som Amareswa Galla hævder:²⁵ "Manglen på kønsdata på mange niveauer har været en hindring for udviklingen af hensigtsmæssige politikker og strategier, især når man taler for en kulturel dimension i udviklingen. Nedbrydning af generelle data er altafgørende for en tværkulturel forståelse af disse samt for at kunne forstå og slå bro over afstanden mellem retorik og virkelighed."

- Ud af 50 britiske statslige og regionale museer og gallerier, der blev lavet en undersøgelse af²⁶ i 2012, havde 28% en kvindelig direktør. Dette skal sammenlignes med 2011, hvor der var 26,1%, og med 2003, hvor man begyndte at registrere dette, hvor der var 21,1%.²⁷
- Bestyrelserne for de af Storbritanniens statslige og regionale museer og gallerier, der blev undersøgt²⁸ i 2012, havde 72,6% mandlige medlemmer, og 90,7% af formandsposterne var besat af mænd.
- I 2013 var 60% af bestyrelsen for Storbritanniens Kulturarvslotteri (Heritage Lottery) kvinder, sammenlignet med 43,8% af det britiske Kunstråd.
- Storbritanniens Råd for Statslige Museumsdirektører (National Museum Directors Council – NMDC) har en ulige kønsfordeling på direktørniveau. Samlet set er 31% af medlemmerne kvinder. (12 direktører ud af 39 medlemmer er kvinder.)²⁹
- Kun to ud af de 21 statslige museer i Storbritannien har kvindelige direktører (Diane Lees er direktør ved Imperial War Museum, og Janice Murray er direktør ved National Army Museum).
- Kønsbalancen blandt NMDC's medlemmer blev drastisk forbedret efter 2012, da rådet blev udvidet til at omfatte de regionale Major Partner Museums (museer der får særlig statsstøtte). 10 af de 17 regionale medlemsmuseer har kvindelige direktører.

KULTURARVSARBEJDSSTYRKEN I STORBRITANNIEN

SEKTOR	2012/13		2011/12		2010/11		2008/9	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Antal personer	46.620		39.370		53.790		46.350	
% Kulturarv	40	60	40,5	59,5	37	63	44,6	55,4
% Kultursektor i alt	61	39	57	43	70	30	-	-
Storbritannien i alt	54	46	-	-	54	46	-	-

- I 2012/13 arbejdede 46.620 personer i kulturarvssektoren i Storbritannien.
- (Af disse arbejdede 69% på museer og arkiver, 17% inden for arkæologi og 14% inden for bygget kulturarv.)
- I gennemsnit tjente hver person £8,27 (ca. 75 kr.) i timen.
- I 2010/11 arbejdede 53.790 personer i kulturarvssektoren i Storbritannien.
- (Af disse arbejdede 73% på museer og arkiver, 14% inden for arkæologi 12% inden for bygget kulturarv og 1% inden for andet.)
- I gennemsnit tjente hver person £8,39 (ca. 76 kr.) i timen.
- Andelen af kvindelige medarbejdere inden for Storbritanniens kulturarv *steg* fra 2008/9 til 2012/13 med 4,6%.
- Andelen af mandlige medarbejdere inden for Storbritanniens kulturarv *faldt* fra 2008/9 til 2012/13 med 4,6%.
- Andelen af kvindelige medarbejdere inden for den britiske kulturarvssektor har varieret mellem 2008/9 og 2012/13, men den har konsekvent været højere end andelen af mandlige medarbejdere.
- Det er kun områderne Kulturarv og Billedkunst, der har oplevet en stigning i andelen af kvinder i Storbritanniens kultursektor som helhed siden 2008/9.³⁰

Dette rejser følgende spørgsmål:

- Hvordan er fordelingen af mænd og kvinder på de forskellige niveauer?
- Kan der ses en sammenhæng med alder?
- Hvordan ser kønsfordelingen ud i de forskellige regioner?

GLOBAL SAMMENHÆNG

- Alle de vigtigste statslige museer og statsejede moderne kunstgallerier i Polen ledes af kvinder.³¹
- I Washington er ca. 50% af alle museumsdirektører kvinder.³²
- Kvinder leder ca. en fjerdedel af de største kunstmuseer i USA og Canada, og de tjener ca. en tredjedel mindre end deres mandlige modstykker.³³

- "Kvinder har for så vidt opnået lighed, idet de sidder på halvdelen af direktørstolene og tjener cirka det samme som mænd. Men der er en kæmpeforskel, når det drejer sig om de store institutioner, der har budgetter på over \$15 millioner: Kun 24% af disse ledes af kvinder, og de tjener 29% mindre end deres mandlige modstykker."
- Kun fem ud af de 33 mest fremtrædende kunstmuseer i USA (med budgetter over \$20 millioner) har kvinder ved roret.
- Storbritannien er gradvist gledet ned ad det globale kønsløftindeks, idet man er gået fra at være nr. 6 på den samlede liste i 2006 til en 15.-plads i 2013 ud af de 136 lande, der er medtaget. Island, Finland, Norge og Sverige har konsekvent besat de fire øverste pladser.³⁴ New Zealand ligger som nr. 5. Filippinerne er nr. 6, og Danmark ligger lige nu på en 7.-plads. Indeksens fire søjler er økonomisk deltagelse og mulighed, uddannelsesmæssig baggrund, sundhed og overlevelse samt politisk bemyndigelse. Hvorfor er kulturel deltagelse ikke en del af indekset?

ARTS COUNCIL ENGLAND: MAJOR PARTNER MUSEUMS³⁵

Oplysningerne stammer fra den årlige undersøgelse 2012/13 af de britiske MPM'er (*Major Partner Museums* – museer der får særlig strategisk statsstøtte), der omfatter følgende 16 organisationer (hvis MPM er et konsortium, er den ledende organisation angivet):

Beamish The Living Museum of the North; Birmingham Museums Trust; Bristol City Council; Horniman Museum & Gardens; Ironbridge Gorge Museum Trust; Leeds Museums and Galleries; Manchester City Galleries; Museum of London; Norfolk Museums & Archaeology Service; Royal Albert Memorial Museum; Royal Pavilion & Museums, Brighton & Hove; Tullie House Museum & Art Gallery; Tyne & Wear Archives & Museums; University of Cambridge Museums; University of Oxford; York Museums Trust.

	Mænd	Kvinder	% Mænd	% Kvinder
Fagpersonale	590	1018	37	63
Ledere	97	130	43	57
Andet personale	708	990	58	42
Bestyrelses-medlemmer	297	138	68	32
I ALT (3968)	1692	2276	43	57

Frivillige	2177	3961	35	65
------------	------	------	----	----

Storbritanniens forhenværende kultur-, medie- og sportsminister³⁶ hævdede, at en større mangfoldighed og repræsentation af kvinder på alle niveauer i arbejdsstyrken kun kan opnås via et kulturelt omslag, snarere end via påtvungne EU-kvoter og symbolske gestus.³⁷

NOTER

- 1 Dette indlæg er en forkortet udgave af et længere indlæg, der vil blive udgivet som del af et værk af Routledge senere i 2014. Yderligere forskning og dataindsamling er i gang. De argumenter, der er fremsat hidtil, vil blive formet yderligere via deltagerinteraktion og gruppediskussioner ved seminaret 'MUSEER – Viden, demokrati og forandring', der bliver holdt i Danmark i maj 2014.
- 2 Khan, Y. (22. maj 2013), Are museums a man or woman's world? Culture professionals network, Guardian. <http://www.theguardian.com/culture-professionals-network/culture-professionals-blog/2013/may/22/museums-man-or-womans-world>
- 3 Messam, S. (9. marts 2012), *Arts jobs for the boys? The truth of being a man in a woman's world*. Culture professionals network, Guardian. <http://www.theguardian.com/culture-professionals-network/culture-professionals-blog/2012/mar/09/arts-men-minority-gender-inequality>
- 4 <http://onmuseums.com/conference-archives/2012-conference/program-of-events>
- 5 <http://icom.museum/the-governance/general-assembly/resolutions-adopted-by-icoms-general-assemblies-1946-to-date/rio-de-janeiro-2013/>
- 6 Khan, Y. (12. dec. 2014), Could World Culture Forum become a Davos for arts and heritage?, Guardian. <http://www.theguardian.com/culture-professionals-network/culture-professionals-blog/2013/dec/12/world-culture-forum-davos-arts>
- 7 <http://culturepost2015.org/>
- 8 Tak (Svarpersoner er markeret med *): *En særlig tak til følgende kolleger, der har delt deres indsigt og oplysninger med mig*: David Anderson, formand, Museums Association*, Margaret Anderson, adm. dir., History SA, South Australias regering*, Claire Antrobus, selvstændig konsulent, WorkBetter, Ida Brændholt Lundgaard, chefrådgiver, Kulturstyrelsen, Tony Butler, direktør, Derby Museums Trust, Jonathon Blackburn, politik- og forskningschef, ACE, Janet Carding, adm. dir ved Royal Ontario Museum*, Hilary Carty, direktør, selvstændig konsulent, Co-Creatives*, Roy Clare CBE, direktør, Auckland War Memorial Museum, New Zealand*, Sawsan Dalaq, direktør ved Children's Science Museum, Amman*, Kim Evans, formand, Clean Break Theatre Co., Adrian Ellis, selvstændig konsulent*, Stephen Feber, selvstændig konsulent*, Sharon Heal, Museums Association*, Hans-Martin Hinz, direktør, ICOM*, Amareswar Galla, direktør, International Institute for the Inclusive Museum, India, Claire Hodgson, adm. dir., Diverse City, Caro Howell, direktør, Foundling Museum*, Sue Hoyle, Clore Leadership Programme, Anne Murch, selvstændig konsulent*, Abigail Hirsch, selvstændig konsulent*, Sally Macdonald, direktør, Public Engagement, UCL*, Sandy Nairne, direktør, National Portrait Gallery*, Robert Oosterhuis, EGMS/ Undervisnings-, kultur- og videnskabsministeriet, Nederlandene, Mandy Paul, chefurator, Migration Museum, Adelaide*, Gaby Porter, selvstændig konsulent, Amanda Roberts, direktør for diversitet, ACE, Richard Sandell, University of Leicester*, Steve Slack, selvstændig konsulent*, Dineke Stam, projektleder, Mapping Slavery, Nederlandene, Mark Taylor, direktør, Museums Association*, Fiona Tuck, TBR, Susie Tucker, NMDC*, Polly Williams, Royal Society, Sue Underwood, Sharjah*.
- 9 Galla, Amareswar (2014), 'World Heritage and Gender: Respect and Recognition for the Agency of Women', i *Gender Equality and Culture*, UNESCO, Paris.
- 10 Efter regeringens budgetnedskæringer på udgifter i 2011 tog Arts Council England (ACE) formelt ansvar for at støtte og udvikle museer som en del af de funktioner, man havde overtaget fra Rådet for museer, biblioteker og arkiver (Museums, Libraries and Archives Council – MLA).
- 11 Player, A. (6. nov. 2013), *Gender equality: why women are still held back*, Guardian. <http://www.theguardian.com/business/economics-blog/2013/dec/06/gender-equality-women-stereotypes-stop-progress>
- 12 <http://royalsociety.org/policy/projects/leading-way-diversity/business-case/>
- 13 Steel, P., (2003) *50% of museum boards must be female*, Museums Journal. <http://www.museumsassociation.org/museums-journal/news/01102013-museum-boards-50-percent-female>
- 14 <https://www.gov.uk/government/news/drive-to-increase-number-of-women-on-public-boards>
- 15 <http://publicappointmentscommissioner.independent.gov.uk/who-we-are/>

- 16 Museum Trustee Association, (marts 2014), E-news.
- 17 (21. jan. 2014), *The downside of diversity*, The Economist. <http://www.economist.com/blogs/schumpeter/2014/01/schumpeters-notebook?fsrc=explainsdig>
- 18 Parker, S., Tims, C. og Wright, S. (2006), *Inclusion, innovation and democracy: growing talent for the creative and cultural industries*, DEMOS. http://www.data-generator.co.uk/documentview.aspx?docum_pkey=55
- 19 Gelles, D. (19. marts 2014), *Wooing a New Generation of Museum Patrons*, New York Times. <http://www.nytimes.com/2014/03/20/arts/artsspecial/wooing-a-new-generation-of-museum-patrons.html?hp&r=2>
- 20 Great art and culture for everyone, 10-years strategic framework 2010-2020, Arts Council England, 2. udgave, revideret 2013. http://www.artscouncil.org.uk/media/uploads/Great_art_and_culture_for_everyone.pdf
- 21 (25. marts 2014), The spread of gender quotas for company boards, The Economist. <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2014/03/economist-explains-14?fsrc=scn/fb/wl/bl/ee/tr/thespreadofgenderquotasforcompanyboards>
- 22 Fortalt af Rebecca Atkinson i Museums Journal, udgave 113/05, p. 9, 0105.2013.
- 23 <http://www.parliament.uk/documents/lords-committees/eu-sub-com-b/GenderImbalanceintheBoardroom/Women%20on%20Boards%20-%20Evidence.pdf>
- 24 Roy Clare er direktør for Auckland War Memorial i New Zealand og var tidligere topchef hos MLA fra 2007 til 2011.
- 25 Galla, Amareswar (2014), 'World Heritage and Gender: Respect and Recognition for the Agency of Women', i *Gender Equality and Culture*, UNESCO, Paris.
- 26 Sex and Power 2013, Centre for Women in Democracy, p. 38 (og Fawcett Society). Tallene er baseret på et udsnit på 50 museer. <http://www.fawcettsociety.org.uk/wp-content/uploads/2013/02/Sex-and-Power-2013-FINAL-REPORT.pdf>
- 27 Sex and Power 2011, Equality and Human Rights Commission, p. 6. http://www.equalityhumanrights.com/uploaded_files/sex+power/sex_and_power_2011_gb__2_.pdf
- 28 ibid
- 29 KILDE: Udarbejdet på baggrund af datagenerator og kreativt blueprint. <http://creative-blueprint.co.uk/statistics/reports/industry-statistics>
- 30 Kilde: Intern SWOT-analyse fra ACE.
- 31 Sural, A. (11. marts 2014), *Women directors*, Culture.pl, Visual arts. http://culture.pl/en/article/women-directors?utm_source=getresponse&utm_medium=email&utm_campaign=en_newsletter_culture&utm_content=Culture.pl:+Languages+You+Never+Knew+Existed
- 32 Who's who: The women leading top Washington-area museums - The Washington Post. <http://m.washingtonpost.com/blogs/on-leadership/wp/2014/02/28/whos-who-the-women-leading-top-washington-area-museums/?feed=mweb>
- 33 Sheets, Hilarie M. (7. marts 2014), Study Finds a Gender Gap at the Top Museums, The New York Times. [http://mobile.nytimes.com/2014/03/08/arts/design/study-finds-a-gender-gap-at-the-top-museums.html?emc=edit_tnt_20140307&nliid=16600898&ntemail0=y&r=0&referrer="](http://mobile.nytimes.com/2014/03/08/arts/design/study-finds-a-gender-gap-at-the-top-museums.html?emc=edit_tnt_20140307&nliid=16600898&ntemail0=y&r=0&referrer=)
- 34 The Global Gender Gap Report 2013, World Economic Forum. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2013.pdf
- 35 Kilde: Korrespondance med Englands Kunstråd (Arts Council England). Se også 2012/13 data fra årlige studier fra britiske NPO'er (nationale porteføljeorganisationer) og MPM'er: <http://www.artscouncil.org.uk/advice-and-guidance/browse-advice-and-guidance/national-portfolio-organisations-and-major-partner-museums-key-data-201213-annual-submission>
- 36 Maria Miller trådte tilbage i april 2014 og blev erstattet af Sajid Javid, der også er ligestillingsminister.
- 37 Fortalt af Rebecca Atkinson i Museums Journal, udgave 113/05, p. 9, 0105.2013.

5

KULTURTURISME

HVER FJERDE BRUGER HAR BOPÆL I UDLANDET

DITTE VILSTRUP HOLM

Hver fjerde bruger af de danske museer har bopæl i udlandet. Den typiske udenlandske bruger er en europæisk m/k i alderen 30 til 49 år med en lang videregående uddannelse, som sammen med sin(e) rejsepartner(e) besøger et kulturhistorisk museum i Region Hovedstaden, fordi de er interesserede i at vide mere om den danske kultur. Der er dog væsentlige regionale forskelle på den typiske udenlandske bruger.

HVER FJERDE BRUGER HAR BOPÆL I UDLANDET

Ifølge brugerundersøgelsens resultater for 2013 har 25% af brugerne af de danske museer bopæl i udlandet. Det er altså hver fjerde bruger af de danske museer, der har bopæl i udlandet, og som i denne artikel refereres til som en udenlandsk bruger.¹ Der er grund til at forvente, at antallet af udenlandske brugere stiger i fremtiden, fordi den globale rejseaktivitet er stigende og særligt kulturturismen er i vækst.² Mennesker fra hele verden rejser i stadig stigende grad og en del af deres motivation for at vælge turistdestination er netop kulturelle attraktioner og kulturelle oplevelser.³

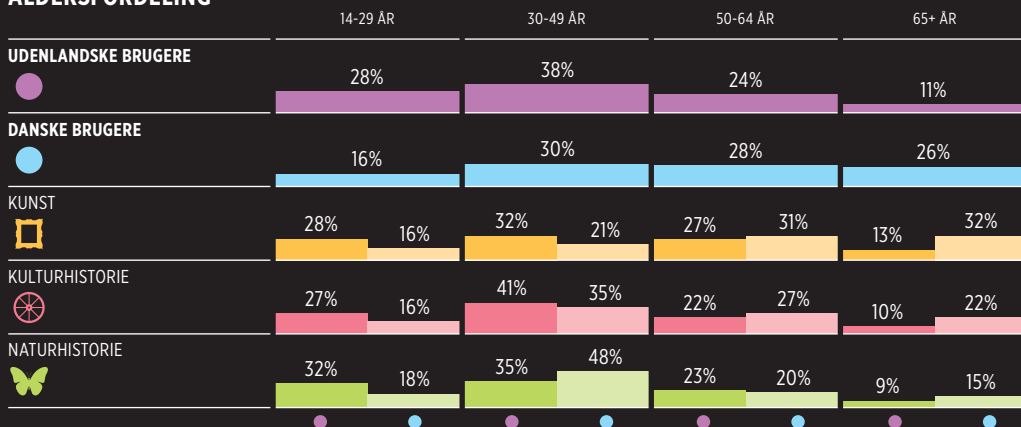
Danske kulturinstitutioner og museer kan spille en væsentlig rolle i denne udvikling. Ikke blot ved at tiltrække flere udenlandske turister til Danmark, men også ved at sikre, at den oplevelse, som de udenlandske borgere får i Danmark, er inkluderende og væsentlig for dem, og således medvirker til, at de får et informeret og nuanceret indtryk af dansk kunst, kultur og naturhistorie. Samtidig kan de danske museer lære af de udenlandske brugere og blive bedre til at udvikle deres praksis til at inkludere andre kulturelle perspektiver. Denne ambition understøttes af The International Council of Museum (ICOM), som arbejder for en bæredygtig kulturturisme, der sikrer kulturarv i et langsigtet perspektiv og samtidig skaber rum for interkulturel dialog.⁴ Det bliver ligeledes understøttet af Kulturministeriets strategiske handlingsplan for 2014-16.⁵

Denne artikel belyser brugerundersøgelsens resultater om udenlandske brugere. Hvor kommer de fra? Hvilke museer bruger de? Hvad synes de om de danske museer? Der er endvidere fokus på, hvad der kendetegner de udenlandske brugere i forhold til de danske brugere. Motivationen for artiklen er at lære fra de udenlandske brugere, hvordan museer kan blive endnu bedre til at skabe rum for dialog med brugere fra andre lande.

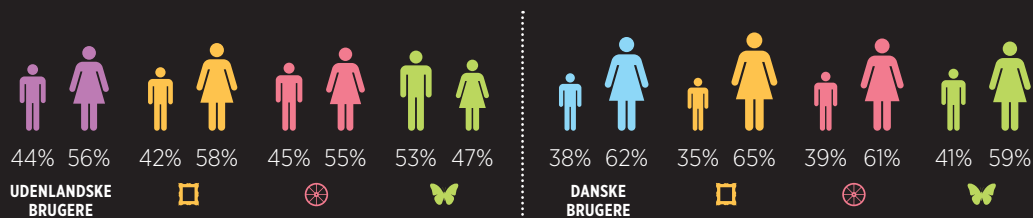
DE UDENLANDSKE BRUGERE ER UNGE OG VELUDDANNEDE

Der er markante forskelle på de udenlandske brugere i forhold til brugere med dansk bopæl, når det gælder kønsfordeling, alder og uddannelse. Der er for det første en mere ligelig fordeling imellem kønnene for de udenlandske brugere end der er imellem de danske brugere. 56% af de udenlandske brugere er således kvinder og 44% mænd, imod en fordeling mellem kvinder og mænd på henholdsvis 62% og 38% blandt de danske brugere. De udenlandske brugere er markant yngre end de danske brugere. 28% af de udenlandske brugere er i alderen 14 til 29 år imod 16% af de danske brugere for den tilsvarende aldersgruppe. Også i aldersgruppen 30 til 49 år er der en markant forskel, idet 38% af de udenlandske brugere er i denne aldersgruppe imod 30% af de danske brugere. De udenlandske brugere er for det tredje meget veluddannede. 50% har en lang videregående uddannelse og 30% har en mellemlang eller kort videregående uddannelse. De tilsvarende tal for de danske brugere er henholdsvis 28% med en lang videregående uddannelse og 43% med en kort eller mellemlang videregående uddannelse.

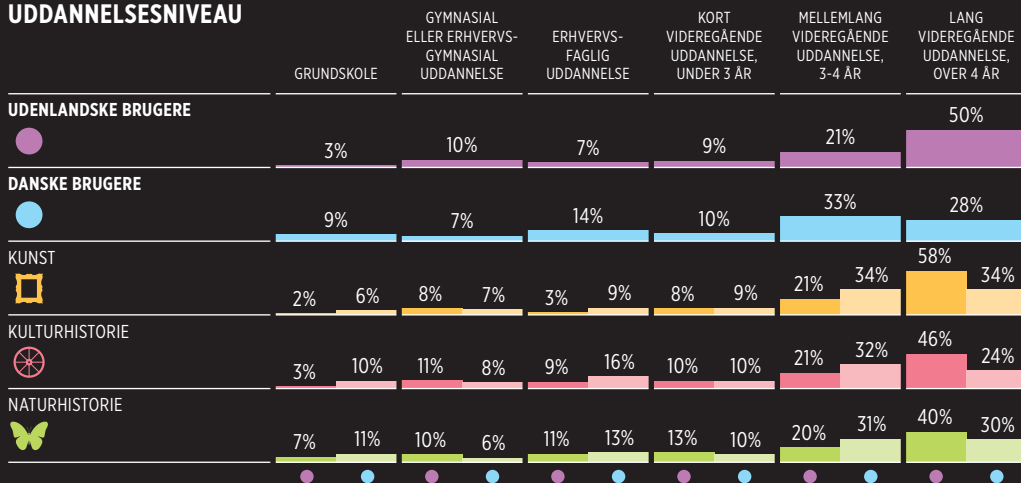
ALDERSFORDDELING

KØNSFORDDELING

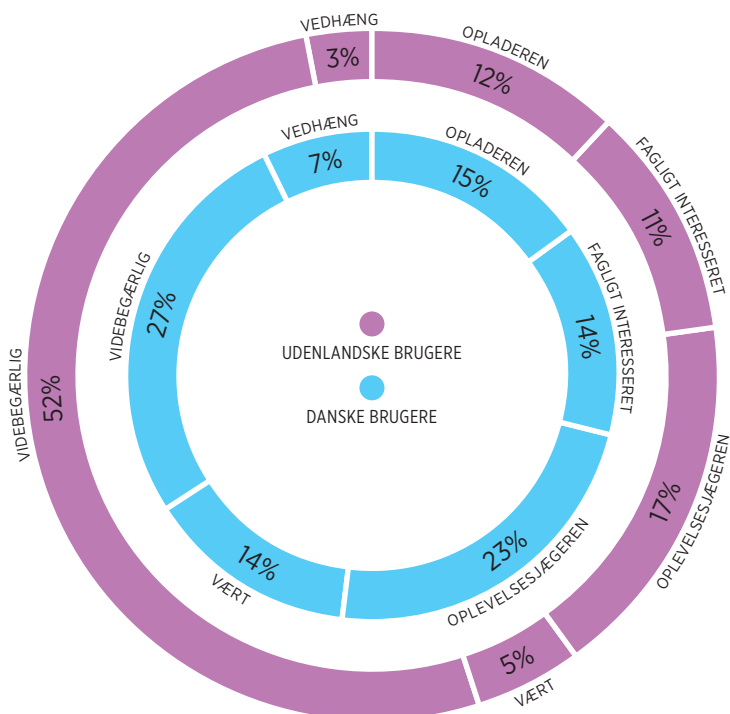

UDDANNELSESLEVELLE

MOTIVATIONS- OG LÆRINGSADFÆRD

DE UDENLANDSKE BRUGERE ER VIDEBEGÆRLIGE

Den væsentligste forskel imellem de udenlandske brugere og de danske brugere finder man i brugernes beskrivelse af deres motivation for at besøge museet. Motivationstyperne er udviklet med udgangspunkt i John H. Falk og Lynn D. Dierkings forskning i motivations- og læringsadfærd.⁶ Motivationstyperne består af følgende seks: *opladeren*, *fagligt interesseret*, *oplevelsesjæger*, *vært*, *videbegærlig* og *vedhæng*. Af de udenlandske brugere svarer 52%, at de er *videbegærlige*, mens det kun er 27% af de danske brugere, som karakteriserer deres motivation som *videbegær*. Omvendt er det kun 17% af de udenlandske brugere, der beskriver sig som *oplevelsesjægere*, mens 23% af de danske brugere betegner sig således. Denne forskel kan hænge sammen med, at de udenlandske brugere generelt er mere veluddannede end de danske, da der er en sammenhæng mellem motivationstyperne og uddannelsesniveau.⁷

DE UDENLANDSKE BRUGERE KOMMER FOR DERES EGEN SKYLD

Også når det gælder typerne *vært* og *vedhæng* er der interessante forskelle imellem de udenlandske og de danske brugere. Der er kun 5% af de udenlandske brugere, som karakteriserer deres motivation for museumsbesøget under kategorien *vært*, mens 14% af de danske brugere har denne motivation for at besøge museet. Der er også kun 3% af de udenlandske brugere, som beskriver sig selv som *vedhæng*, mens 7% af de danske brugere karakteriserer deres motivation for museumsbesøget således. De udenlandske brugere kommer med andre ord i mindre grad end danske brugere på museet for andres skyld. De kommer for deres egen skyld.

DE UDENLANDSKE BRUGERE FORDELER SIG UJÆVNT

De udenlandske brugere fordeles sig meget ujævnt på de danske museer. 30 af de kulturinstitutioner, der deltager i brugerundersøgelsen, har 80% af det samlede antal udenlandske brugere, mens der på 15 institutioner faktisk er flere brugere med udenlandsk bopæl end med dansk.

De 10 institutioner som ifølge brugerundersøgelsen har det højeste antal udenlandske brugere i forhold til deres samlede antal brugere er:

KULTURHISTORISKE MUSEER ER POPULÆRE

Udenlandske brugere kommer i større udstrækning end brugere med bopæl i Danmark på kulturhistoriske museer fremfor kunstmuseer og naturhistoriske museer. 68% af de udenlandske brugere kommer på et kulturhistorisk museum, 31% kommer på et kunstmuseum og kun 1% på et naturhistorisk museum. Heroverfor er tallene for brugere med bopæl i Danmark, at 60% kommer på et kulturhistorisk museum, 36% på et kunstmuseum og 5% på et naturhistorisk museum.

REGIONAL FORDELING AF BRUGERE

REGION MIDTJYLLAND

21% DANSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

8% UDENLANDSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

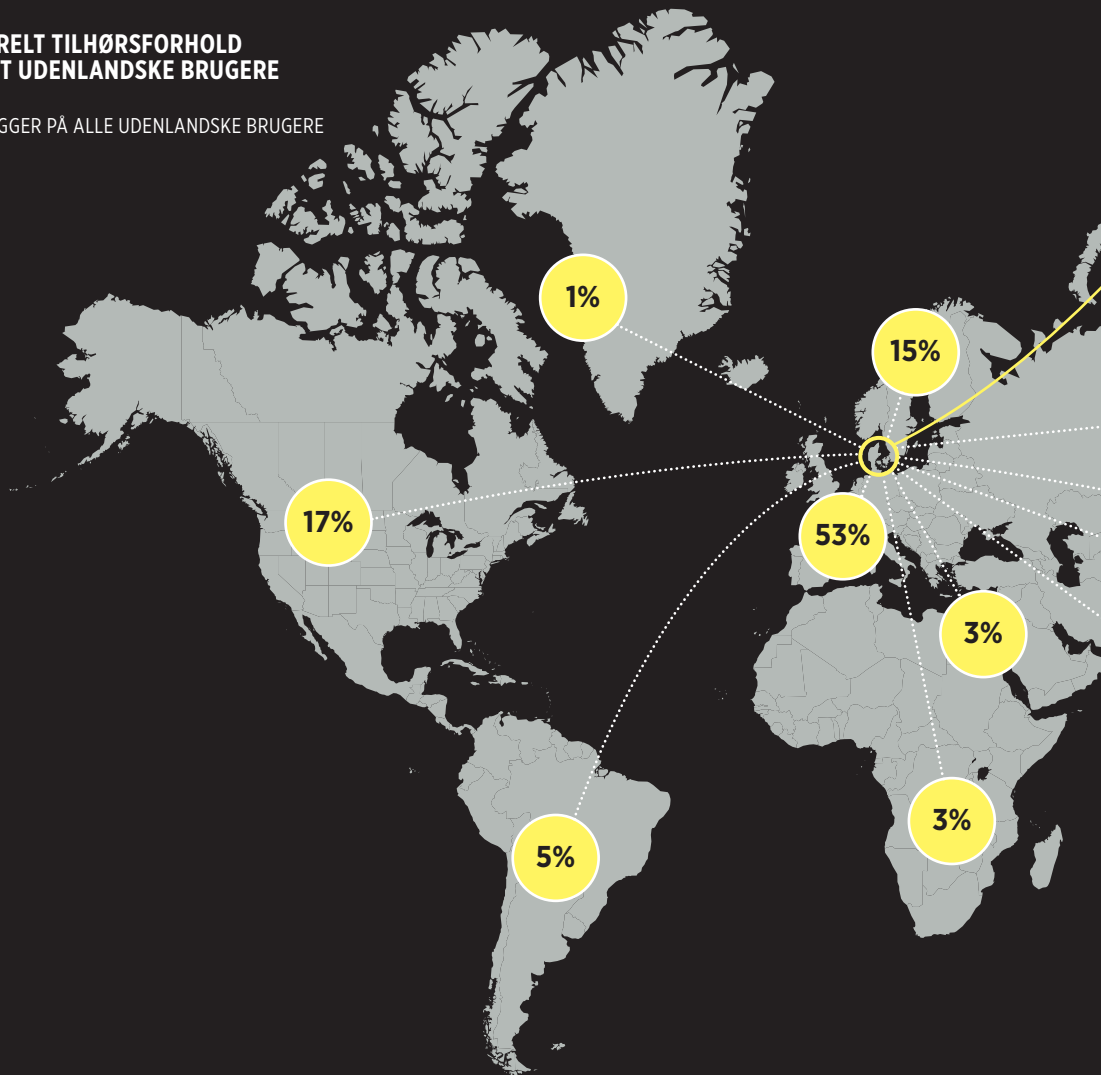
REGION SYDDANMARK

23% DANSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

22% UDENLANDSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

KULTURELT TILHØRSFORHOLD BLANDT UDENLANDSKE BRUGERE

DATA BYGGER PÅ ALLE UDENLANDSKE BRUGERE

REGION NORDJYLLAND

7% DANSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

4% UDENLANDSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

REGION HOVEDSTADEN

41% DANSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

56% UDENLANDSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

REGION SJÆLLAND

8% DANSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

10% UDENLANDSKE BRUGERES
MUSEUMSBESØG ER I REGIONEN

4%

10%

2%

7%

REGION HOVEDSTADEN HAR FLEST UDENLANDSKE BRUGERE

Når det gælder museets regionale placering, kan vi se, at 56% af de udenlandske brugere kommer på et museum i Region Hovedstaden, 10% på et museum i Region Sjælland, 22% i Region Syddanmark, 8% i Region Midtjylland og 4% i Region Nordjylland. Det stemmer overens med, at København har en stor fremgang på ca. 35% i turismen i perioden fra 2008 til 2012.⁸ Heroverfor er den danske turisme i tilbagegang i forhold til Europa som helhed.⁹

EN LILLE STIGNING I ANTALLET AF UDENLANDSKE BRUGERE

Andelen af udenlandske brugere af de danske museer er stabilt for perioden 2009 til 2013, hvor procenttallet har ligget imellem 22% og 25% af det samlede antal brugere. Af de udenlandske brugere kommer 84% til museet fra en ferieadresse. Den største andel er altså turister, som besøger museet som en del af deres besøg i Danmark. De nationale tal for turister målt på antal overnatninger viser et lille fald af udenlandske turister på 1,4% fra 2011 til 2012, særligt for tyske sommerhusgæster.¹⁰ Det lille opsving i antal brugere med udenlandsk bopæl kan være udtryk for en øget interesse for museumsbesøg blandt turister i Danmark.

30% af de udenlandske brugere kommer fra Tyskland, 7% fra Sverige, 4% fra Norge, 36% fra andre dele af Europa, og resten fra et land uden for Europa. Denne fordeling stemmer ikke overens med de nyeste beregninger af bopæl for udenlandske turister i Danmark.¹¹ Både når det gælder endagsturister og turister, som opholder sig i Danmark i en længere periode, har de danske museer dårligt fat i turister fra Norge og Sverige. De generelle tal for overnatninger i Danmark viser, at 34% af de udenlandske turister i Danmark kommer fra Sverige og selv fraregnet endagsbesøg udgør denne gruppe 14% af de udenlandske turister, som besøger Danmark. Brugerundersøgelsens tal viser, at kun 7% af de danske museers udenlandske brugere er fra Sverige. Den samme skævhed gør sig gældende for norske brugere, mens de tyske brugere fylder lige meget procentvis i brugerundersøgelsens resultater og i den generelle statistik for turister i Danmark.

REGIONALE FORSKELLE PÅ DEN TYPISKE UDENLANDSKE BRUGER

De nationale resultater dækker over store forskelle i forhold til de danske regioner. Ikke overraskende kan man se, at regional nærhed spiller en væsentlig rolle for de udenlandske brugere, der bor i et af Danmarks nabolande. Region Syddanmark tiltrækker således mange brugere med bopæl i Tyskland. 45% af det samlede antal brugere med tysk bopæl har således været på et museum i Syddanmark, mens kun 28% af brugere med tysk bopæl har været på et museum i Region Hovedstaden. Region Hovedstaden har heroverfor 70% af de svenske brugere. De norske brugere fordeler sig mere ligeligt imellem regionerne. Hovedstaden har med 49% af de norske brugere langt den største del af de norske brugere, men derudover er der en jævn fordeling af de norske brugere imellem de tre jyske regioner. Region Nordjylland har således 17% af de norske brugere, Region Midtjylland har 12% og Region Syddanmark 16%.

De udenlandske brugere med en anden europæisk bopæl end Danmarks nabolande eller med bopæl uden for Europa kommer primært på museer i Region Hovedstaden. 67% af brugerne med anden europæisk bopæl og 73% af brugerne med bopæl uden for Europa har besøgt et museum i Region Hovedstaden. Det stemmer godt overens med, at Region Hovedstaden i det hele taget har langt de fleste udenlandske brugere, men afspejler også en større diversitet i de kulturelle tilhørsforhold blandt de udenlandske brugere i Region København. Ud fra brugerundersøgelsens spørgsmål om bopæl kan vi ikke udlede mere specifik information om de udenlandske brugeres bopæl i verden, men ud fra deres svar om kulturelt tilhørsforhold får vi nogle indikationer om specifikt de ikke-europæiske brugeres bopæl. Vi kan for eksempel se, at 17% af de udenlandske brugere har en kulturel tilknytning til Nordamerika, 10% har en kulturel tilknytning til Asien, 7% har en kulturel tilknytning til Australien, 5% til Sydamerika, 4% til Rusland, og 3% hver til henholdsvis Mellemøsten/Maghreb og Afrika/Subsahara. De udenlandske brugere er med andre ord en gruppe med et meget varieret kulturelt tilhørsforhold.

DE UDENLANDSKE BRUGERE ER MEGET TILFREDSE

De udenlandske brugere er gennemgående meget tilfredse med deres museumsbesøg. Deres samlede vurdering af museumsoplevelsen er i gennemsnit 8,34 på en skala fra 1-10. Deres vurdering af museumsoplevelsen stemmer overens med de danske brugeres vurdering. De er meget tilfredse med udstillingerne, atmosfæren, formidlingen, informationsniveauet og muligheden for at lære noget nyt. Lige som de danske brugere vurderer de udenlandske brugere til gengæld egnetheden for børn og mulighed for at deltage aktivt lavere. De udenlandske brugere vurderer dog arrangementer lavere end de danske brugere. For de udenlandske brugere ligger vurderingen af arrangementer på linje med vurderingen af egnetheden for børn og muligheden for at deltage aktivt. I forhold til de danske brugere, er det ligeledes interessant at bemærke, at de udenlandske brugeres samlede vurdering af museumsoplevelsen ikke er gået op siden 2009, hvor brugerundersøgelsen startede. Mens de danske museumsbrugere i samme periode har givet en stadigt bedre samlet vurdering af de danske museer, er det gået den anden vej, når det gælder de udenlandske brugere.

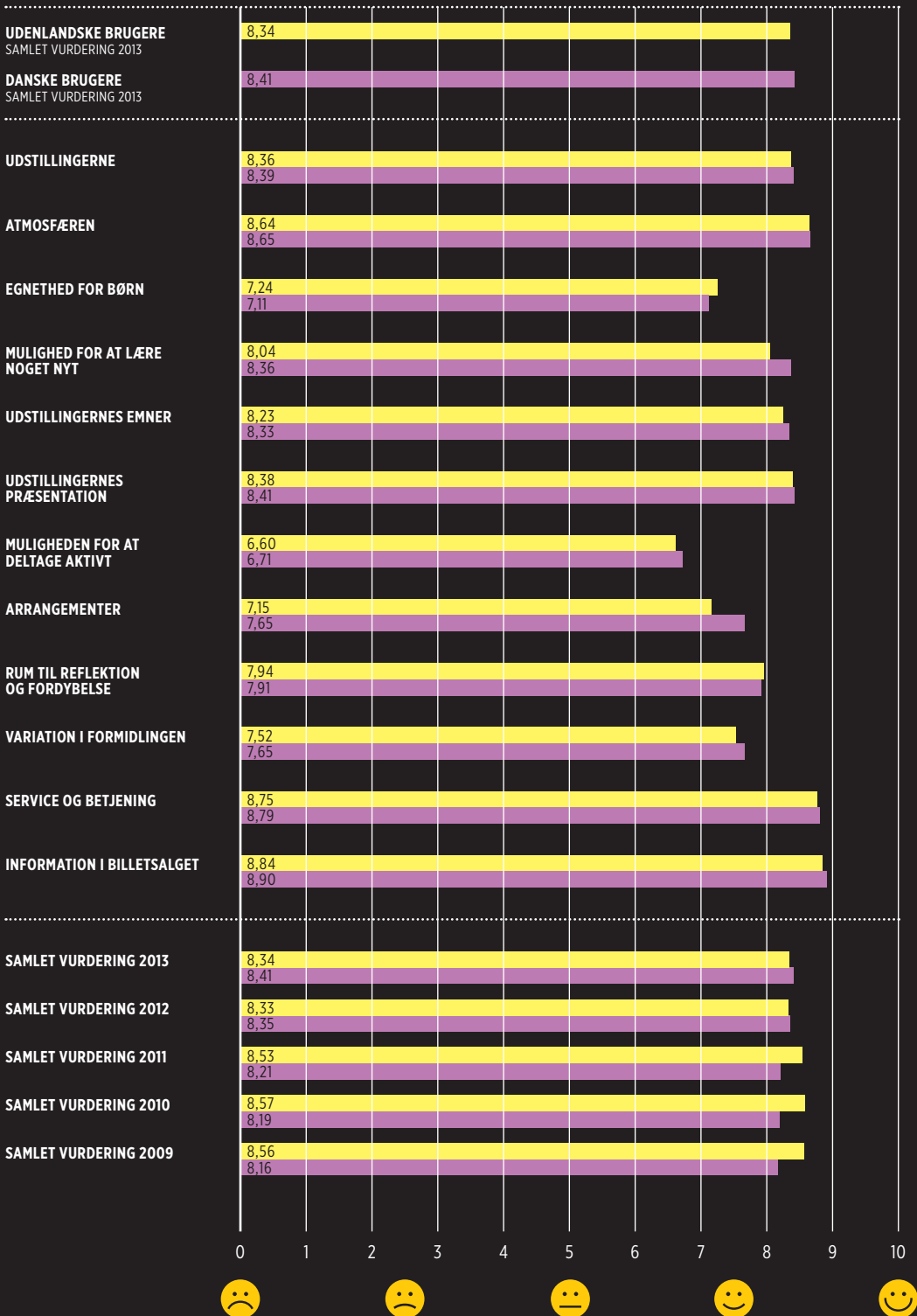
POTENTIALER I MØDET MED UDENLANDSKE BRUGERE

Allerede i dag er det hver fjerde museumsbruger i Danmark, der har adresse i udlandet, men der er grund til at forvente, at antallet af udenlandske brugere stiger i fremtiden, dels på grund af den øgede globale rejseaktivitet og dels fordi kulturturen er i vækst.¹² Danske museer og kulturinstitutioner kan bidrage til denne proces ved at øge opmærksomheden om vores kulturelle attraktioner og ved at skabe en kvalificeret museumsoplevelse for de udenlandske brugere.

Måske skal museets praksis justeres for at tiltrække en ny form for brugere? Antallet af kinesiske og russiske kulturturetister er for eksempel vokset med ca. 12% årligt over de sidste seks år og den udvikling forventes at fortsætte i samme takt de næste år.¹³ Men vi ved meget lidt om, hvad disse grupper sætter pris på?

VURDERINGER AF MUSEERNES KERNEYDELSER

Dertil viser analyser af turister i Danmark, at 34% er deciderede kulturturister. Det vil sige, at de har kulturelle oplevelser som et af deres motiver for at holde ferie i Danmark.¹⁴ Men der er herudover 58% af turisterne, der foretager én eller flere kulturaktiviteter som en del af deres ferie. Denne gruppe er interessant for museerne at rette sig imod, eftersom de er på udkig efter en oplevelse, og der som tidligere nævnt er procentvis færre *oplevelsesjægere* blandt de udenlandske brugere end blandt de danske.

Hvis museerne skal bibeholde interessen blandt udenlandske brugere og tiltrække endnu flere, er det nødvendigt at reflektere over, hvordan vi sikrer udenlandske brugeres inklusion på museet. På hvilken måde kommunikerer museer til udenlandske brugere? Hvilke sprog anvender vi og hvilke platforme? Hvad kan museer i det hele taget tilbyde udenlandske brugere? De udenlandske brugere fortæller bl.a., at de primært finder det enkelte museum gennem turistbrochurer eller ved tilfældigt at komme forbi. Hvordan kan museet optimere kommunikationen på disse fronter eller finde nye måder til effektivt at nå udenlandske brugere?

Samtidig bør der skabes rum for dialog med udenlandske brugere. Brugerundersøgelsen er et redskab i en sådan proces, og i kraft af, at spørgeskemaet er tilgængeligt ikke bare på dansk, engelsk og tysk, men også på otte sprog i den digitale version, er den et godt redskab til at få feedback fra de udenlandske brugere. Måske bør brugerundersøgelsen også spørge de udenlandske brugere om andre aspekter ved museumsoplevelsen, end vi spørger de danske brugere om? John H. Falk har for eksempel identificeret to motivations- og læringstyper specifikt for turister, som hidtil ikke har været en del af brugerundersøgelsen. De to typer er henholdsvis *slægtsskabssøgere*, som vælger et museum, fordi det taler til deres opfattelse af kulturel arv eller selvopfattelse, og *respektfulde pilgrimme*, som vælger et museum, fordi de ønsker at hædre dem, som museet repræsenterer.¹⁵

Dertil bør de lokale forhold for den enkelte kulturinstitution og museum naturligvis tages i betragtning. Med udgangspunkt i museets samling, dets fortælling og dets regionale placering kan det være hensigtsmæssigt for museet at henvende sig til særlige grupper af udenlandske brugere.

NOTER

- 1 De udenlandske brugere er defineret på basis af bopæl. Det kan altså være danske borgere bosat i udlandet lige så vel som ikke-danske borgere bosat i udlandet. De udenlandske brugere kan være brugere med nær regionalt tilhørsforhold til Danmark som måske ligefrem jævnligt er i landet, ligesom det kan være brugere, der kommer hertil en enkelt gang som turister, på forretningsrejse eller i anden anledning. 84% af de udenlandske brugere svarer i brugerundersøgelsen, at de kommer fra en ferieadresse.
- 2 Lise Lyck, "Turismens udvikling: Et overordnet blik på den generelle udvikling samt den specifikke udvikling i Danmark", 1. marts 2014, adgang marts 2014 via: <http://openarchive.cbs.dk/handle/10398/8894>
- 3 *Kulturturister i Danmark: Turistprofil*, VisitDenmark, 2014, adgang april 2014 via: http://www.visitdenmark.dk/sites/default/files/vdk_images/PDF-and-other-files/Analyser/2014/turistprofil_kulturturister_i_danmark.pdf
- 4 <http://icom.museum/programmes/cultural-tourism/>
- 5 *Sammenhæng, synergi og samarbejde: Strategisk handlingsplan 2014-16, Det Internationale Kulturpanel*, Kulturministeriet, 2013, adgang marts 2014 via: <http://kum.dk/ServiceMenu/Publicationer/Publicationer-2013/Sammenhang-synergi-og-samarbejde1/>
- 6 Se mere i artiklen "Social og faglig læring på museet" i denne publikation.
- 7 Ibid.
- 8 Erhvervs- og Vækstministeriet, *Danmark i arbejde: vækstplan for dansk turisme*, januar 2014, adgang marts 2014 via: <http://www.evm.dk/publikationer/2014/20-01-14-danmark-i-arbejde-vækstplan-for-dansk-turisme>
- 9 Ibid.
- 10 Ibid.
- 11 *Turismens økonomiske betydning i Danmark*, VisitDenmark, 2011, s. 63, adgang marts 2014 via: http://www.visitdenmark.dk/sites/default/files/vdk_images/PDF-and-other-files/Analyser/2013/turismens_oekonomiske_betydning_i_danmark_2011_revideret_udgave.pdf
- 12 *Kulturturister i Danmark: Turistprofil*, VisitDenmark, 2014, adgang april 2014 via: http://www.visitdenmark.dk/sites/default/files/vdk_images/PDF-and-other-files/Analyser/2014/turistprofil_kulturturister_i_danmark.pdf
- 13 Erhvervs- og Vækstministeriet, *Danmark i arbejde: vækstplan for dansk turisme*, januar 2014, adgang marts 2014 via: <http://www.evm.dk/publikationer/2014/20-01-14-danmark-i-arbejde-vækstplan-for-dansk-turisme>
- 14 *Kulturturister i Danmark: Turistprofil*, VisitDenmark, 2014, adgang april 2014 via: http://www.visitdenmark.dk/sites/default/files/vdk_images/PDF-and-other-files/Analyser/2014/turistprofil_kulturturister_i_danmark.pdf
- 15 Falk, John H.: "Understanding Museum Visitors' Motivation and Learning", in Jensen, Jacob Thorek og Lundgaard, Ida Brændholt (Eds.) *MUSEUMS – Social learning Spaces and knowledge Producing Processes*. Kulturstyrelsen, 2013

STRATEGISK LEDELSE I ET LOKALT OG GLOBALT PERSPEKTIV

CAMILLA MORDHORST

Forvandlingen fra et hengemt kulturhistorisk specialmuseum til en moderne attraktion på oplevelsesøkonomiske betingelser har langt fra været uden problemer. Efter en turbulent proces omkring M/S Museet for Søfarts fremtidige driftsøkonomi og en vanskelig byggeproces er der kommet balance i økonomien, og det nye museum har fået en overvældende modtagelse. Nu står museet over for at skulle lære sine nye brugere at kende – brugere, der både findes i det nærmeste lokalområde og på den anden side af jorden.

STRATEGISK LEDELSE I ET LOKALT OG GLOBALT PERSPEKTIV

Det er sjældent, at et gammelt museum får foræret en ny begyndelse. Men det skete for det gamle Handels- og Søfartsmuseum i Helsingør, der efter 98 år på førstesalen af Kronborg Slot flyttede ned foran slottet i en tidligere tørdok og blev til M/S Museet for Søfart.

I tilfældet M/S Museet for Søfart var omgivelserne skyld i, at museet blev tvunget til at flytte fra sin gamle lokalitet. Samtidig er de selv samme omgivelser i dag en væsentlig ramme omkring oplevelsen af det nye museum. I det følgende beskrives, hvordan omgivelserne har betydning for beslutningen om at bygge et nyt museum, og hvordan de sætter rammerne for brugernes oplevelse af stedet.

I 1983 lukkede Helsingør Værft, og dermed endte et vigtigt kapitel i Helsingørs historie. Lukningen satte gang i en debat om, hvad byen skulle leve af i fremtiden, og hvad der konkret skulle ske med det gamle industriområde mellem Kronborg og byen. Først overvejede man at bygge boliger og erhverv på havnen, men i løbet af 1990'erne kom der fokus på Kronborgs værdi og på en udvikling af havnen som en kulturel ressource. Disse overvejelser blev styrket, da Kronborg kom på UNESCO's verdensarvsliste i år 2000. I den forbindelse ønskede slottet selv at råde over sine lokaler, og derfor måtte Handels- og Søfartsmuseet se sig om efter nye lokaler. Da museet varetager et nationalt ansvarsområde, kunne det i princippet placeres hvor som helst i Danmark. Efter mange overvejelser blev det besluttet at blive i området på grund af byens historiske betydning som søfartsby. Beslutningen blev styrket af byens ambitioner om kulturelt at revitalisere hele området gennem et stort landskabsprojekt, som fremhævede Kronborg Slots enestående beliggenhed, styrkede de ydre fæstningsværker og moderniserede Helsingør Havn. Placeringen tæt op ad en international turistdestination er også blevet rammesættende for museet. Museet måtte derfor placeres under jorden for ikke at skygge for Kronborg. Desuden skabte det grobund for ambitioner om et byggeri af international klasse, som kunne være med til at tiltrække en international turiststrøm til byen og gøre området mere kulturelt attraktivt for byens borgere.

KULTUROMRÅDE HELSINGØR SOM REVITALISERINGSPROJEKT

I artiklen "Interpreting the Development of the Visitor Attraction Product" beskriver Stephen Wanhill forsøg med udviklingsprocesser, hvor gamle industribygninger, forladte markedshaller, jernbanestationer og havne beliggende tæt ved de centrale bydele forandres til turistzoner til glæde for besøgende og de lokale og for at skabe vækst i området. Eksempelvis blev udviklingen af Baltimores indre havn fra 1960'erne og frem en inspiration for en fornyelse af forfaldne industrielle havnefronter i andre dele af verdenen. Andre eksempler er the Albert Dock i Liverpool, Darling Harbour i Sydney og the Victoria and Alfred Wharf i Cape Town.¹ Et af de mest storstilede projekter er revitaliseringen af Ruhr-distriktet i Tyskland,

som tidligere var et af Europas industrielle kraftcentre med stål- og kulindustri. Så omfattende et projekt kan man ikke mønstre i dansk kontekst. Tankegangen har imidlertid slående lighedspunkter med den revitaliseringsplan, som Helsingør sammen med en række private fonde og staten iværksatte sidst i 1990'erne, både i forhold til problemerne med et område centralt i byen med nedlagt industri, en økonomisk krise og en tendens i tiden til at tænke oplevelsesøkonomi som en vej til vækst i tidligere industriområder. Der er således en klar forventning til M/S Museet for Søfart om både at tiltrække flere turister til området samt at skabe værdi for byens lokale borgere.

MUSEETS NUVÆRENDE BRUGERE

Hvem det nye museum kommer til at tiltrække er svært at sige noget om endnu. Det nye museum befinder sig i sit år nul. Den nationale brugerundersøgelse for museets første tre måneder viser, at museet har en overvægt af mandlige, ældre besøgende. 57% af de besøgende er mænd. For de øvrige museer er tallet 38%. Desuden er 36% af de besøgende over 65 år, mens landsgennemsnittet for alle museer er 23%. Undersøgelsen viser også, at brugerne er meget tilfredse med besøget. De vurderer den samlede oplevelse til 8,7 mod et landsgennemsnit på 8,4. Kun 12% af brugerne har bopæl i udlandet. Museets foreløbige resultater afspejler vintermånederne i en turistby med store sæsonudsving. På det gamle Handels- og Søfartsmuseum var der mellem 10 til 13 gange så mange besøgende i sommermånederne som i vintermånederne, og over halvdelen af disse besøgende kom fra udlandet. I 2012 udgjorde deres andel 57% af museets samlede besøgstal. Det gamle museums placering på Kronborg gør det umuligt at adskille museets tidligere brugerprofil fra Kronborgs brugerprofil, da der var fælles indgang og billetsalg. Langt hovedparten af de besøgende kom sandsynligvis for at se Kronborg og købte i den forbindelse en tillægsbillet, så besøget også kom til at inkludere Handels- og Søfartsmuseet. Den individuelle rapport for Handels- og Søfartsmuseets brugere i 2012 udtrykker således ikke nødvendigvis, hvilke brugere museet fremover kan forvente.

BRUGERGRUPPERNES FORSKELLIGHED

På M/S Museet for Søfart forsøger vi at supplere den nationale brugerundersøgelses målinger med andre analyseparametre, som kombinerer motivation med marked, som der blandt andet er tradition for på flere museer i England. Et eksempel er Imperial War Museums segmenteringsmodel. Museets opdeling af besøgende er inspireret af Morris Hargreaves McIntyre's omfattende brugerundersøgelser i Storbritannien, der ser brugerne som hvert sit marked med hver sine behov og adresseringsudfordringer og muligheder.² Imperial War Museums segmenteringsmodel er interessant i denne sammenhæng, fordi den afspejler segmenters forskellige værdier og behov, og tilskynder til differentierede strategier for at imødekomme og involvere museets brugere. På Imperial War Museum, som består af en række underafdelinger, går overvejelserne på at målrette hver enkel underafdeling til et særligt segment. For det nye M/S Museet for Søfart

handler det imidlertid ikke om at finde frem til det rette segment, men at erkende brugergruppernes forskellighed og udvikle en palet, der anerkender og imødekommer disse gruppers forskellige tilgange til museet og deres forskellige behov.

M/S Museum for Søfart tager udgangspunkt i forskellige brugergrupper med differentierede behov. Det er engangsbesøgende som er turister og flergangsbesøgende som er lokale eller kommer fra regionen samt brugere, der kommer fra de maritime erhverv og uddannelsesinstitutioner. Disse brugergrupper kan igen opdeles i forskellige målgrupper: børnefamilier, unge, ældre osv. Her vil jeg imidlertid først og fremmest koncentrere mig om de to overordnede brugergrupper, de engangsbesøgende og de flergangsbesøgende, da de i særlig grad adresserer spørgsmålet om, hvordan vi arbejder med det internationale og det lokale.

De engangsbesøgende består først og fremmest af de turister, som Helsingør by har satset massivt på at tiltrække med den store fornyelsesplan for området omkring Kronborg. Turisterne kan være nationale eller internationale. For disse brugere handler det om at skabe en enestående endagsoplevelse, som er den lange vej til Helsingør værd. I denne sammenhæng spiller det en afgørende rolle, om helhedsoplevelsen fungerer. Det vil sige om stedet og omgivelserne lever op til forventningerne, og om alt fungerer og fremtræder professionelt og imødekommende. Variation i program og udstillinger er i denne sammenhæng helt uden betydning, da turisterne sandsynligvis kun oplever museet én gang.

ARKITEKTONISK KVALITET OG EN GENNEMFØRT MUSEUMSOPLEVEELSE

Markedsføringsmæssigt er det museet og museets generelle kvaliteter, som er det væsentlige. For museet er det vigtigt at være synlig på de største turistportaler samt i internationale guider. Det er vigtigt for museet at få omtale i den internationale presse. I den forbindelse har arkitekterne bag det nye museum, BIG, spillet en stor rolle på grund af deres internationale pressenetværk. Museet er blevet omtalt i førende arkitektur- og designmagasiner verden over, herunder *Mark*, *Frame*, *A+U*, *Wallpaper*, *Bauwelt*, *Abitare*, *Space* og *GA*.

Tiden må vise, hvorvidt det giver flere internationale gæster at komme i *New York Times'* rejsemagasin som et af de 52 steder, man bør besøge i 2014, eller vinde brugernes konkurrence på verdens største arkitekturhjemmeside, *ArchDaily.com*, som det bedste kulturbyggeri i 2014. Det er under alle omstændigheder den bedst tænkelige begyndelse, der skal modsvares af et løfte om arkitektonisk kvalitet og en gennemført museumsoplevelse. Museets nærhed til Kronborg spiller naturligvis en væsentlig rolle, og den centrale udfordring er at tiltrække nogle af de årligt 250.000 besøgende, der kommer til Kronborg Slot. En fællesbillet med Kronborg er introduceret. I vintermånederne er fællesbilletten kun i mindre grad blevet benyttet, men vi forventer, at billedet vil ændre sig, når turistsæsonen begynder. Det skal give mening og logistisk være attraktivt for brugerne at kombinere et besøg på Kronborg med et besøg på M/S Museet for Søfart.

En anden væsentlig brugergruppe er de flergangsbesøgende, som primært er de lokale borgere eller brugere fra regionen, som med M/S Museet for Søfart får nye muligheder for kulturelle oplevelser. I modsætning til endagsturisterne skal brugere fra lokalområdet og regionen motiveres til gentagne besøg af særlige aktiviteter eller nye særudstillinger. Entrebilletten til museet er dyr. Derfor har vi introduceret et årskort som en attraktiv mulighed for at invitere venner med på udflugt og besøge museet i weekenden. Museet har allerede solgt mange årskort, og dermed har vi også forpligtet os på et program af aktiviteter, som giver gode grunde til at have investeret i et årskort. En anden målgruppe er inde for samme segment sommerhusområdet på Nordkysten. For disse brugere vil museet være et attraktivt udflugtsmål i ferier, hvor et besøg på museet kombineres med et besøg i Helsingør som afveksling og underholdning.

LOKALE BRUGERE

For brugere, der allerede har besøgt museet, toner stedet og omgivelsernes generelle kvaliteter i baggrunden i forhold til det aktivitetsprogram og de nye udstillinger, museet tilbyder. I den sammenhæng har de lokale medier en stor betydning ligesom den lokale markedsføring i byen i form af bannere, plakater mm. Desuden giver det mening at koble museet til byens øvrige aktiviteter, fx knejpefestival, gadeteaterfestival mm.

Man kan ikke tale om, hvilke af de to brugergrupper, der er vigtigst for museet, men at de hver især har forskellige behov og efterspørger forskellige værdier fra museet, der kræver differentierede faciliteter at imødekomme.

ÉT FOKUS ELLER SUPPLERENDE STRATEGIER?

For en virksomhed kan det normalt bedst betale sig at simplificere og målrette sine aktiviteter til ét område for at opnå den mest effektive levering af værdi, skriver Osterwalder og Pigneur, men hvis virksomheden har flere forskellige former for centrale aktiviteter, den ikke kan undvære, kan et alternativ være at "udfolde sin forretningsmodel". Ideelt set, skriver Osterwalder og Pigneur, er det bedst at adskille disse områder for at undgå konflikter eller uønskede sideeffekter.³ For M/S Museet for Søfart er det ikke en mulighed, da et statsanerkendt museum, der delvist skal fungere på kommercielle vilkår, må adressere meget forskellige interessenter på forskellige måder. Spørgsmålet er snarere, hvordan museet tilrettelægger sine aktiviteter, så det kan imødekomme disse forskellige behov, fx ved at råde over forskellige menneskelige ressourcer, tilbyde forskelligartede aktiviteter og arbejde med en udviklingsstrategi, som favner flere forskellige brugergrupper samtidigt.

HVAD VI ER OG HVAD VI GØR

At arbejde strategisk med et internationalt og et lokalt publikum bliver således for os ikke så meget et spørgsmål om geografisk distance og forskellige sprog, selv om markedsføringskanalerne selv sagt på mange områder er forskellige. Det er snarere en bevidst strategi om, at museet hele tiden skal være opmærksom på, at det opleves på forskellige måder og derfor må præsenteres forskelligt: for hvad vi er og hvad vi gør. Jeg er overbevist om, at langt hovedparten af de udenlandske og de danske turister kommer for at opleve stedet, arkitekturen og museet som en helhed.

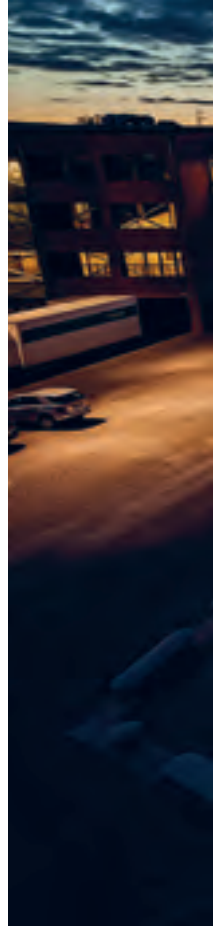
Det fremgår af den seneste brugeranmeldelse af museet på TripAdvisor:

"Worth more than a detour. The newly opened (2013) Maritime Museum in Elsinore Denmark, is truly spectacular. Architecture, content, position – in the neighbourhood of Hamlet's Kronborg Castle (Hamlet) and the new "Culture Yard" – all makes the new museum the perfect place for a memorable day out" (fra den 12. marts 2014).

For de lokale og regionale brugere, som kender stedet, er vi overbeviste om, at variation og fornyelse bliver væsentlige faktorer for, at de får lyst til at engagere sig i museet. Et eksempel på sådan en type bruger har givet sin mening til kende i museets gæstebog:

"Fantastisk arkitektur – ligeledes udstillinger, der taler til alle sanser – jeg havde egentlig kun forventet at kunne engagere mig i arkitekturen – så moderne sagt var det "ren optur" jeg anbefaler stedet til alle – anden gang jeg er her – har lige investeret i et årskort."

På M/S Museet for Søfart bestræber vi os på at skabe enestående oplevelser, men om disse består af en engangsoplevelse af noget helt særligt eller en forventning om nye og overraskende måder at opleve maritim kultur og historie på, kommer an på brugernes motivation og forventninger. På M/S Museet for Søfart kan det af og til godt føles som om, vi lægger stien, mens vi går på den. Pointen er, at vi regner med at skulle lægge flere stier for at kunne skabe den store kulturoplevelse; lokalt og internationalt.

NOTER

- 1 Wanhill, Stephen: "Interpreting the Development of the Visitor Attraction Product". *Managing Visitor Attractions. New Directions*, Alan Fyall; Brian Garrod; Anna Leask & Stephen Wannhill, 2008, p. 24.
- 2 Hamilton, P.: *Developing Our Audiences*. Powerpoint-præsentation, den 25. oktober 2012, Imperial War Museum, London.
- 3 Ostenwalder, A. og Y. Pigneur: *Business Model Generation*. 2010, Hoboken, New Jersey: John Wiley and Sons.

FOTO

- 225 Thijs Wolzak, M/S Museet for Søfart
- 231 Luca Santiago Mora, M/S Museet for Søfart
- 232 Signe T. Lundgren, M/S Museet for Søfart
- 234 Thijs Wolzak, M/S Museet for Søfart
- 236 Signe T. Lundgren, M/S Museet for Søfart
- 236 Thijs Wolzak, M/S Museet for Søfart
- 237 Thijs Wolzak, M/S Museet for Søfart

MUSEER OG KULTURTURISME: HVAD ER VEJEN FREM?

PIER LUIGI SACCO

Det er en forældet tankegang fortsat at se museet som en sofistikeret, indtægtsorienteret underholdningsmaskine, ligegyldigt hvor innovativt og udfordrende dette så stadig lyder i manges øren. Museer er allerede nu ved at – og vil blive ved med at – udvikle sig til multifunktionelle rum i lokalsamfundet, der går foran inden for områder som fx kulturel velfærd, livslang læring, multikultur etc. Udfordringen bliver så at forberede sig i god tid til det nye scenarie og at være i stand til at håndtere dette med de begrænsninger og vanskeligheder, der ligger i daglig ledelse baseret på ofte meget små og skrumpende ressourcer, ved at forsøge at overtale store økonomiske og sociale interessenter til at lege med.

MUSEER OG KULTURTURISME: HVAD ER VEJEN FREM?

Museer, der er af reel global interesse, har længe typisk været koncentreret i de mest udviklede vestlige lande, fortrinsvis i Europa og Nordamerika. Vi er blevet vant til at tænke på kultur som et område, hvor vesten har haft en slags naturlig komparativ fordel – til trods for andre kontinenters og områders gamle og helt særlige traditioner og fysiske arv – hvad angår strategisk ledelse og mediesynlighed i sammenligning med resten af verden i forbindelse med promovning af deres egne aktiver. Museer har været en vigtig del af dette billede, og de har ofte været med til at gøre byer som fx Paris, London, Rom, Berlin og New York til globale centre for kulturturisme med lange køer af besøgende og ganske betydelige økonomiske indtægter. Desuden har forholdsvist nye eksempler, så som Bilbao med det berømte Guggenheim Museum, vist, at denne mulighed ikke er forbeholdt verdensberømte kulturbyer. Selv byer med en relativt svag kulturel identitet og resultatliste efter globale standarder kan, på forholdsvist kort tid blive magneter for globale turiststrømme, og dermed kan de bidrage væsentligt til byernes økonomiske og sociale udvikling, for ikke at nævne deres kulturelle udvikling.

Det vestenfokuserede billede har ændret sig hastigt i løbet af det sidste årti. Lande, der tidligere var bemærkelsesværdige undtagelser i det globale museumspanorama i det Fjerne Østen, fx Japan og Australien, er blevet forløbere for en omfattende bevægelse, der i første omgang har investeret i lande som fx Sydkorea, Singapore og Hong Kong, og nu også i fx Kina, Indien, Vietnam og Indonesien. En lignende udvikling finder sted i Mellemøsten, fx med det ufatteligt ambitiøse projekt Saadiyat Island i Abu Dhabi. Store projekter ses også i de omkringliggende emirater og lande, fx Qatar, Dubai, Sharjah og Oman, for blot at nævne et par af de mest fremtrædende eksempler, men også i andre mellemøstlige lande, fx Tyrkiet, og desuden Brasilien i Sydamerika. Denne forandring i den globale museumsgeografi medfører også dybtgående ændringer i forhold til museernes mission og sociale funktioner.

MUSEER ER IKKE LÆNGERE, HVAD DE HAR VÆRET

Oprindeligt var museet et sted, der var beregnet til bevaring og udstilling af kulturelt værdifulde kulturarvs-genstande, der ellers kun var svært tilgængelige for borgerne i de samfund, hvor mulighederne for kulturel og kunstnerisk uddannelse, for ikke at nævne langdistancerejser, var begrænsede for størstedelen af samfundet. Derfor opstod museerne som en platform for individuel og social læring som en langsigtet arv fra renæssancens kultur, men behørigt opgraderet ved tilførsel af kultur, der byggede på den franske oplysnings universelle principper. I den europæiske tradition har museets rolle som en slags 'helligt' rum for kultur og læring overlevet gennem tiden, til trods for skiftende samfundsøkonomi.

miske forhold, der gradvist har givet større og større segmenter af samfundet lige adgang til uddannelsesmuligheder af høj kvalitet og til at rejse længere for fornøjelsens skyld. Siden er flertallet blevet i stand til at benytte sig af de nye muligheder, der tilbydes via digitale platforme, hvor man har alverdens billeder og data lige ved hånden. Det, der for de fleste før var et grundlæggende spørgsmål om begrænset adgang til kunst- og kulturgjenstande, er i dag blevet til det modsatte: en universelt tilgængelig overflod af stimuli og muligheder, der gør det sværere og sværere at bryde folks barrierer og fastholde deres opmærksomhed længe nok til at muliggøre målbevidste, følelsesmæssigt væsentlige oplevelser.

Det europæiske stigma omkring museet som et kultur- og læringstempel har, til en vis grad, afholdt de fleste europæiske museer (samt flere af deres nordamerikanske modstykker) fra at blive til store underholdningsmaskiner påvirket af de massekulturritualer, der fulgte med udbredelsen af kulturbrancherne i det 20. århundrede. Der har dog været en klar tendens til at flytte besøgendes opmærksomhed og motivation fra en indgående påskønnelse af museernes permanente samlinger til tanken om gentagne besøg knyttet til en mere og mere intens programsætning af midlertidige udstillinger. Nogle af disse er af stor videnskabelig værdi og kræver mange års omhyggelige studier og forbedringer, men størstedelen er fortrinsvis blevet målrettet mod en forandring af de besøgendes adfærdsmønstre og -vaner med henblik på at omdanne museet til et sted, hvor man kan slappe af og være sammen, eller endda til et hyggeligt miljø med sofistikerede frokost- eller middagsoplevelser. Dertil kommer, at museet som arkitektonisk kulturgjenstand i sig selv er blevet en attraktion, især når det decideret er udtænkt som en turistattraktion. Guggenheim Museet som model er et klart eksempel på denne tendens, der dog i dag tilpasses bredt i flere eller alle dimensioner. Tanken er til enhver tid at skræddersy museets tilbud til et så varieret publikum som muligt, inklusive særlige udstillingsprogrammer og aktiviteter for børn, ældre, unge kreative fagfolk etc. Det, der engang var indgangsporten til særlige modeller inden for kultur- eller kunstkanonen, er i dag blevet til et multifunktionelt servicecenter, der imødekommer mange forskellige typer fritidsinteresser og -behov for at sikre et stort antal besøgende og forsikre museets interessenter om dets levedygtighed og samfundsmæssige betydning.

Denne forandring har klart ændret den (europæiske) forestilling om museet fra at være et sted, man skulle tilgå med ærefrygt og ærbødighed under strengt opsyn af de lærde, til at være et sted der er indbydende, fleksibelt og socialt inkluderende. I lande, hvor museums-kulturen har udviklet sig, ikke gennem århundredlang offentlig støtte under de kulturelle vogteres kognitive monopol, men tværtimod som en med-udviklingsproces i forbindelse med det 20. århundredes massekultur som fx i USA, har denne forandring reelt slet ikke været nødvendig, fordi den på en måde var indbygget i museumsmissionen fra begyndelsen. I dag er det dog sådan, at museets mission og rækkevidde atter er ved at blive ændret som en refleks af den nye bølge af teknologisk og social nyskabelse og som et resultat af den ovennævnte bredere globalisering af museets kulturelle geografi.

FRA PUBLIKUM TIL PRODUKTIVE FORBRUGERE: DEN AKTIVE DELTAGELSESTILGANG TIL KULTUR OG MUSEER

Førhen var oplevelsen ved at besøge et museum hovedsageligt ensrettet. Besøgende trådte ind på museet og blev udsat for dets indhold. I bedste fald fik de, da det blev populært at lave kundeundersøgelser, lov til at udfylde et skema, hvor de kunne forklare, hvad de kunne lide eller ikke lide, og hvorfor. I dag er alting helt anderledes. De fleste mennesker bruger de sociale medier, og de er hurtigt ved at lære at strukturere deres hverdagsoplevelser (ikke bare deres fritid) som multimediefortællinger, der kan deles i realtid med venner, bekendte, familie og endda bare hvem som helst, der er interesseret. De uploader billeder fra deres besøg; de kommenterer, laver links til andre besøg og oplevelser, og de kommer måske i snak med andre, der allerede har besøgt stedet. Museumsoplevelsen er dermed ikke længere et manuskript med faste roller og ritualer. Den er i stedet blevet til en dynamisk social leg. Publikum er ikke længere bare publikum; når de besøger et museum, bliver de i forskellig grad til produktive forbrugere, der benytter lejligheden til at producere deres eget kulturelle indhold.

Denne nye mulighed medfører dybtgående ændringer i den måde, besøgende strukturerer deres egne museumsoplevelser på og den måde, hvorpå de bygger videre på mindet om oplevelsen. I den fase, hvor besøgende passivt modtager museumsindhold, optræder de stort set som jægere og samlere: De samler trofæer (postkort, kommercielle produkter, souvenirs), der minder dem om deres oplevelse, men som de også kan vise til andre for at score point socialt. I sidste ende bliver oplevelsen simpelthen sammenfattet i en lille samling af sådanne trofæer, der er repræsentative og værdifulde, fordi de udgør en effektiv syntese af selve oplevelsen (fx det mest berømte kunstværk, man har set under besøget, eller et forholdsvist ukendt værk, hvis jægeren/samlere vil lege jæger på jagt efter skjulte skatte). De kan også være noget, der er unikt for stedet – noget, som man kun kan få fat i, hvis man besøger stedet, netop fordi det kun findes der og muligvis kræver omhyggelig opsporing samt kendskab til gode lokale sælgere. Når oplevelsen handler om besøg på steder, der har særligt kendte og agtede genstande (Mona Lisa på Louvre er nok et af de mest åbenlyse eksempler), er det ikke nok med en souvenir (man kan finde postkort med Mona Lisa stort set hvor som helst), og derfor skal der et foto til, ikke som dokumentation (et postkort vil sandsynligvis være meget bedre end et foto, man selv tager, når det myldrer med mennesker omkring en), men snarere som et bevis på, at man faktisk har været der, bare få meter fra mesterværket.

Jæger-/samlarholdningen, der også har en spændende og hidtil uudforsket kønsrollekaraktistik (der ikke helt tilfældigt stammer fra sociale ritualer, der er udviklet i løbet af en historisk fase, hvor mænd har domineret opbygningen og kontrollen af den kulturelle sfære), udfordres fundamentalt af den nye situation, hvor samlingen af objekter erstattes af fortællingen. Dette er en fuldstændigt anderledes måde at strukturere oplevelsen på set fra et kønsrollesynspunkt, der klart er knyttet til det feminine køn. Det betyder ikke, at de besøgende nu

ikke gider samle objekter og souvenirs – tværtimod er de sandsynligvis endnu ivrigere efter at købe dem i den nye sammenhæng. Men sagen er, at nu spiller objekterne ikke længere hovedrollen i historien, de er bare ting, der illustrerer eller styrker visse aspekter af den individuelle eller kollektive fortælling, der bliver det egentlige fokus. Et selfie taget et strategisk sted på museet bliver et langt mere betydningsfuldt udtryk end alt andet – pudsigt nok minder det om de billeder, vi har set af bjergbestigere, der smiler til os fra toppen af et bjerg: De klarede det, og de viser stolt andre, hvad de har opnået.

Måske er det derfor, kvinder i dag er begyndt at indtage sådan en dominerende rolle i produktion og organisering af kultur overalt i verden og typisk udgør den mest aktive og engagerede andel af de museumsbesøgende og, mere generelt, af kulturturisterne. Museer kan derfor ikke længere bare forblive opbevaringssteder for kultur og viden eller være underholdningsmaskiner: De bliver til sociale lærings- og fortællingsrum. Deres egne fortællinger gør stadig en forskel, men i endnu højere grad når de efterligner de besøgendes fortællinger, interagerer kreativt med dem og er i stand til at fastholde fortællingens videre udvikling, selv når besøget er slut. Dette betyder til gengæld, at samspillet med museet kan begynde, lang tid før selve besøget starter. Den nye digitale legeplads vil måske motivere besøgende til at kigge forbi, forberede en kontekst for oplevelsen samt sørge for baggrundsviden, så man kan grave dybere ned i det, der skal ses og høres etc. Med andre ord bevæge sig væk fra paradigmerne om offentlig støtte og den kreative branche, hvor museet stadig fungerer som en ensrettet anordning, og hen imod det kulturøkologiske paradigme, hvor museet tager del i en horisontal dialog med sine besøgende, museet nedbryder grænserne omkring sit eget fysiske rum og bliver et subjekt, der kan stræbe efter et forhold til sine (potentielle, fremtidige, tidligere, tilbagevendende) besøgende, selv når de befinder sig et andet sted. Museer kan endda skabe deres egne fællesskaber af besøgende og praktikere, som de løbende engagerer og stimulerer, og som de aktivt kan lære af på mange forskellige niveauer. Besøgende bliver produktive forbrugere – de er ikke helt udenforstående, men deltager selv i udviklingen af museets fortælling ud fra deres eget personlige synspunkt.

HVAD ER VEJEN FREM?

Hvor dynamisk situationen end er, så befinder vi os midt i en ekstremt kompliceret samfundsteknisk overgangsfase, hvis langsigtede konsekvenser, hvad angår oplevelsesmodeller og museumsbrugsmønstre, vi stadig i stor udstrækning ikke helt forstår. Den fremkomst af en kulturøkologi, som er antydnet i forrige afsnit, kan med rimelighed ses som en forløber for det, der sandsynligvis vil blive et miljø med mange lag, hvor blandede, konstant flydende kombinationer af de fysiske og digitale dimensioner er standarden. I løbet af de kommende år vil vi sikkert blive vidner til en enorm udbredelse af funktioner, så som *augmented reality* (udvidet virkelighed), digital holografi og et tingenes internet, for blot at nævne nogle af de bedst kendte eksempler på teknologier, der netop nu er på

vej frem. Samtidig vil alle disse nye funktioner være en spændende grobund for en supplerende udviklingstendens, der vinder indpas med imponerende hast: *gamification* (tilføjelse af et spilelement). Spilagtig interaktion er hurtigt ved at udvikle sig fra at være en ofte stigmatiseret form for lavkulturel underholdning til at være et ekstremt spændende og fleksibelt oplevelsesformat med stort potentiale inden for områder så som uddannelse, professionel undervisning, storytelling og kommunikation samt som et kulturelt medie i sig selv. *Gamificerede* museer vil sandsynligvis blive standarden i en ikke alt for fjern fremtid, og selve museet kan blive til en virtuel arena for individuelt eller socialt forbundet gamificeret udforskning af samlinger og (målrettet designede) udstillinger, men også af store indholds- og informationsdatabaser. Gamificeret samspil kan sandsynligvis også udnyttes til selve opbygningen og organiseringen af databaser med omfattende indhold.

Det er dermed nemt at forestille sig, at sådanne opfindelser vil gå langt videre end til blot at være en imponerende digital udstilling af indhold. Det er sandsynligt, at sådanne miljøer fremover vil bane vejen ikke bare for meget personaliserede måder at berette om museumsoplevelsen på, men også for måder at opleve museet på i første omgang. På den anden side vil det dog også kræve en enorm tilførsel af nye former for digitalt relateret museumsekspertise samt en gennemgribende gentænkning og omformning af selve museumsapparatets væsen. Og dette er et område, hvor europæiske museer i øvrigt allerede har gjort en stor indsats for at holde trit med de nye museumsstandarder, der er ved at blive udarbejdet i den næste generation af museer, der blomstrer i kulturelt fremstormende lande, der, selv om de bliver straffet i mange andre dimensioner, vil benytte sig af muligheden for at skabe deres eget museumskoncept og -miljø, hvor de vil tage det 21. århundredes samfundskognitive landskabs nye muligheder og behov direkte med i deres overvejelser.

Det er en interessant konsekvens af ovenstående, at museer i dag er væsentlige områder inden for samfundsteknologisk innovation – hvorimod traditionelle museumsmiljøer traditionelt betragtes som lavteknologiske områder i henhold til sædvanlige standarder. Dette er en udfordring for kuratorer, konservatorer, kunstnere og kreative fagfolk såvel som for besøgende. Den allerede svindende passive holdning blandt besøgende og deres voksende engagement i aktiv storytelling er muligvis ved at udvikle sig til en endnu mere aktiv rolle, der gør dem til medlemmer af et praksisfællesskab, hvor de løbende interagerer med kulturelle fagfolk i en konstant proces af meningsdannelse, designforbedring, samarbejde om indholdsproduktion etc. Og hvis dette er sandt, er det sandsynligvis selve tanken om kulturturisme, der grundlæggende skal omarbejdes for at kunne klare den radikale ændring i museumsoplevelsens rolle i folks hverdag i et kulturelt fordybende samfund.

Dette perspektiv indebærer en fokusudvidelse fra den fremherskende opmærksomhed omkring museernes evne til at skabe økonomiske indtægter på baggrund af deres aktiviteter til et mere generelt spørgsmål om de indirekte (afsmittende)

virkninger af kulturel deltagelse på andre dimensioner, som fx socialitet, bæredygtighed, sammenhængskraft etc. Når først 'museumsbesøgende' (og det er på sin plads at sætte ordet i anførselstegn her for at angive den hårfine, men fundamentale betydningsændring) bliver en aktiv del af praksisfællesskabet – og dermed potentielt engagerer sig på hidtil usete niveauer og med langt større konsekvens og kontinuitet end det, man normalt ser i dag – vil museumsoplevelsens indvirkning på aspekter som fx livskvalitet og velvære, åbenhed over for multikulturel udveksling, følsomhed over for bæredygtighedsspørgsmål og lignende i princippet være ret betydelig, hvilket netop nu er ved at blive påvist i forskning om den afsmittende indvirkning på kulturel deltagelse. Det er derfor en forældet tankegang fortsat at se museet som en sofistikeret, indtægtsorienteret maskine, ligegyldigt hvor innovativt og udfordrende dette så stadig lyder i manges øren. Museer er allerede nu ved at – og vil blive ved med at – udvikle sig til multifunktionelle rum i lokalsamfundet, der går foran inden for områder som fx kulturel velfærd, livslang læring, multikultur etc. Udfordringen bliver så at forberede sig i god tid til det nye scenarie og at være i stand til at håndtere dette med de begrænsninger og vanskeligheder, der ligger i daglig ledelse baseret på ofte meget små og skrumpende ressourcer, ved at forsøge at overtale store økonomiske og sociale interesserenter til at lege med.

I sidste ende er det egentlige emne nu kulturel beslutningstagnung. I hvilken grad er byer og institutioner opmærksomme på sådanne perspektiver? Og i hvilken grad indarbejder de disse i deres strategiske planlægning? Begynder de at forstå, og tage højde for, den strategiske komplementaritet mellem fremtidig udvikling af museer og den innovationsproces, der netop nu er i gang inden for andre videns-, teknologi- og samfundsområder? Og i det særligt europæiske perspektiv er den nuværende strategiske ramme for 2014-2020 så godt placeret i dette rige mulighedernes landskab? Måske ikke helt. Men den nuværende ramme bør dog i det mindste skabe plads for den altafgørende indledende handling og eksperimenteren, der er nødvendig for at give Europa en konkurrencedygtig placering i scenariet efter 2020, hvor det scenarie, der er diskuteret i dette indlæg, sandsynligvis vil være fuldt udviklet og vil blive almindeligt udbredt. Lad os komme videre. Det er en spændende tid, vi lever i.

BILAG

BILAG 1

UDSTILLINGSSTEDER I UNDERSØGELSEN

Abelines Gaard	Den Frie Udstillingsbygning
Amagermuseet	Den Fynske Landsby
Amalienborgmuseet	Den Gamle By, Danmarks Købstadsmuseum
Antikmuseet	Den Hirschsprungske Samling
Arbejdermuseet	Designmuseum Danmark
Arken, Museum for Moderne Kunst	Djurslands Museum og Dansk Fiskerimuseum
Arkæologi Haderslev	Dorf Mølle og Møllegård
Aros -Aarhus Kunstmuseum	Dueholm Kloster
Bangsbo Fort	Energimuseet
Bangsbo Museum	Esbjerg Kunstmuseum
Besættelsesmuseet	Esbjerg Museum
Bork Vikingehavn	Experimentarium
Bornholms Kunstmuseum	Fahl Kro Museum
Brede Værk	Fiskeri- og Søfartsmuseet
Bundsbæk Mølle	Flaske-Peters Samling
Bymuseet, Fredericia	Flynderupgårdmuseet
Bymuseet, Møntergården	Forsorgsmuseet Viebæltegård
Carl Nielsen Museet	Fotografisk Center
Cathrinesminde Teglværk	Frighedsmuseet
Christiansborg, Repræsentationslokaler	Frilandsmuseet – Lyngby
Christiansborg, Ruiner	Frilandsmuseet – Maribo
Cirkusmuseet	Fuglsang Kunstmuseum
DAC – Dansk Arkitektur Center	Fur Museum
Danmarks Jernbanemuseum	Fyns Kunstmuseum
Danmarks Mediemuseum	Fængselsmuseet i Horsens
Danmarks Tekniske Museum	Faaborg Museum (for Fynsk Malerkunst)
Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum	Gammel Estrup, Herregårdsmuseet
Dansk Jødisk Museum	Geologisk Museum
Dansk Landbrugsmuseum	Geomuseum Faxe
Dansk Sygeplejehistorisk Museum	Gilleleje Museum
Davids Samling	Give-Egnens Museum
De Kongelige Stalde	Gl. Holtegaard

Glud Museum	Kulturhistorie Sønderborg
Greve Museum	Kulturhistorie Aabenraa
H.C. Andersens Barndomshjem	Kulturhistorie/Kunst Tønder
H.C. Andersens Hus	Kulturhistorisk Museum Randers
Hals Museum	Kulturhistorisk Museum Rønne
HEART – Herning Museum of Contemporary Art	KunstCentret Silkeborg Bad
Helligåndshuset	KUNSTEN Museum of Modern Art Aalborg
Helsingør Bymuseum	Kunsthøi Brænderigården
Heltborg Museum	Kunsthøi Charlottenborg
Herning Museum	Kunsthallen Brandts / Museet for Fotokunst
Historiens Hus Ringsted, Ringsted Museum	Kunstmuseet Brundlund Slot
Hjemsted Oldtidspark	Kunstmuseet Trapholt
Hjerl Hedes Frilandsmuseum	Kvindemuseet i Danmark
Hjørth's Fabrik, Rønne	Københavns Museum
Holstebro Kunstmuseum	Købmandsgården Lützhøfts
Holstebro Museum	Køge Museum
Horsens Kunstmuseum	KØS – Museum for kunst i det offentlige rum
Horsens Museum	Limfjordsmuseet
Hovedudstillingen Skt.Olsgade, Roskilde Museum	Lindholm Høje Museum
Højer Mølle	Louisiana
Håndværksmuseet Kejsergaarden	Marstal Søfartsmuseum
Immigrantmuseet	Melstedgård
Industrimuseet, museet for arbejder-, håndværker- og industrikultur	Moler Museet
J. F. Willumsens Museum	Mosegaarden
Jens Søndergårds Museum	Mothsgården
Johannes Larsen Museet	Museet for Holbæk og Omegn
Kalundborg Museum	Museet for Samtidskunst
Karen Blixen Museet	Museet Færgedammen
Kastrupgårdssamlingen	Museet i Frederiksgade
Knud Rasmussens Hus	Museet på Koldinghus
Koldkrigsmuseum Langelandsfort	Museet på Sønderkov
Koldkrigsmuseum Stevnfort	Museet Ribes Vikinger
Kommandørgården	Museet, Hørsholm
Kongernes Jelling	Museum Jorn
Kronborg	Museumsgården "På Lynget"
Kroppedal, Museum for Astronomi, Nyere Tid og Arkæologi	Museumsgården Karensminde
Krudtværket, Frederiksværk	Naturama – moderne naturhistorie
	Naturhistorie Gram

Naturhistorisk Museum
 Nikolaj Kunsthall
 Nivaagaards Malerisamling
 Ny Carlsberg Glyptotek
 Nyborg Slot, Nyborg
 Nymindegab Museum
 Odder Museum
 Odsherreds Kulturhistoriske Museum
 Ordrupgaard
 Orlogsmuseet
 Overgaden – Institut for Samtidskunst
 Politimuseet
 Post og Tele Museum
 Prinsens Palæ
 Psykiatrisk Samling
 Randers Kunstmuseum
 Ravmuseet, Oksbøl
 Ret- og Strafmuseet
 Reventlow-Museet Pederstrup
 Ribe Kunstmuseum
 Rosenborg Slot
 Roskilde Domkirke
 Rønnebæksholm
 Rådhuset og Siamesisk Samling
 Silkeborg Museum
 Skagen By og Egnsmuseum
 Skagens Museum
 Skanderborg Museum
 Skarregaard, Sejerslev
 Skibsklarerergaarden
 Skive Museum
 Skovgaard-Museet
 Skovsgaard – Vogn-skovbrugs-og tyendemuseum
 Sorø Kunstmuseum
 Sorø Museum
 Spøttrup Museum
 Statens Museum for Kunst
 Steno Museet
 Stevns Museum
 Storm P. Museet
 Strandingsmuseet
 Struer Museum
 Sæby Museum
 Søbygaard
 Tadre Mølle
 Teatermuseet i Hofteatret
 Thorvaldsens Museum
 Tirpitz Stillingen
 Tøjhusmuseet
 Varde Museum
 Vejen Kunstmuseum
 Vejle Kunstmuseum
 Velkomstcenter/Samsø Museum
 Vendsyssel Historiske Museum
 Vendsyssel Kunstmuseum
 Vesthimmerlands Museum, Museumscenter Aars
 Viborg Stiftsmuseum
 Vikingeborgen Trelleborg
 Vikingecenter Fyrkat
 Vikingemuseet Ladby
 Vikingeskibsmuseet i Roskilde
 Værftsmuseet
 Willemoesgården
 Zoologisk Museum
 Øhavsmuseet Faaborg
 Øm Kloster Museum
 Østergade
 Aalborg Historiske Museum
 Aarhus Kunsthall

BILAG 2

SPØRGESKEMAET

Was meinen Sie?

Sie unterstützen uns dabei, unsere Kultureinrichtung zu verbessern, indem Sie den Fragebogen ausfüllen.

What do you think?

By completing the questionnaire, you can help us to further improve our cultural institutions.

Sådan udfylder du spørgeskemaet
(Brug en kuglepen)

 Korrekt Kryds
 Rettet Kryds

28 Rigtige tal

1 Giv en samlet vurdering af din oplevelse på en skala fra 1 til 10

'1' betyder meget dårlig og
'10' betyder meget god.

	Meget dårlig										Meget god									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2 Bedøm din oplevelse i dag på en skala fra 1 til 10

'1' betyder meget dårlig og
'10' betyder meget god.

	Meget dårlig										Meget god										Ved ikke/ ikke relevant
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Udstillingerne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Atmosfæren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Egnethed for børn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mulighed for at lære noget nyt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Udstillingernes emner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Udstillingernes præsentation	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheden for at deltage aktivt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangementer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rum til refleksion og fordybelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Variation i formidlingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Service og betjening	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information i billetsalget	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3 Hvilken beskrivelse passer bedst med, hvorfor du er på udstillingsstedet i dag?

Vælg den beskrivelse, som kommer nærmest.

- Oplader** – Jeg er her for at få ny energi og for at finde ro og tid til fordybelse.
Jeg søger æstetiske oplevelser i stedets udstillinger, arkitektur og omgivelser.
- Fagligt interesseret** – Jeg er her på grund af en specifik faglig interesse.
Jeg forholder mig kritisk til udstillingen/erne og den faglige formidling.
- Oplevelsesjæger** – Jeg er her for at opleve og koncentrerer mig om det mest iøjnefaldende.
Jeg behøver ikke se alt for at lære stedet at kende.
- Vært** – Jeg er her for at skabe en god oplevelse for dem, jeg er sammen med.
Det vigtigste er, at de mennesker, jeg er sammen med, synes her er interessant at være.
- Videbegærlig** – Jeg er nysgerrig og interesseret. Jeg er her i dag for at få ny viden og inspiration.
- Vedhæng** – Jeg er her, fordi jeg følges med andre.

4 Hvor stor er din viden inden for det område, du har beskæftiget dig med her i dag?

- Jeg ved ingenting
- Jeg ved lidt
- Jeg interesserer mig for området og ved noget
- Jeg ved en hel del
- Jeg har viden på højt fagligt niveau

5 Vil du anbefale din oplevelse her i dag til andre?

- Ja
 Nej
 Ved ikke

6 Ankom du hertil fra en ferieadresse?

- Ja
 Nej

7 Hvad er din alder?

--	--

8 Hvilket køn er du?

- Mand
 Kvinde

9 Hvad er din højeste gennemførte uddannelse eller niveauet på din igangværende uddannelse?

- Folkeskole
 Gymnasial eller erhvervs-gymnasial uddannelse
 Erhvervsfaglig uddannelse
 Kort videregående uddannelse, under 3 år
 Mellemlang videregående uddannelse, 3-4 år
 Lang videregående uddannelse, over 4 år

10 Hvor bor du?

- Danmark
 Norge
 Sverige
 Tyskland
 Andre europæiske lande
 Andet

11 Har du nogen kulturel tilknytning til et eller flere lande uden for Danmark?

Hvis ja, hvilket/hvilke områder?

Sæt gerne flere krydser.

- Afrika/Sub-Sahara
 Asien
 Australien
 Det arktiske område
 Stillehavet
 Europa
 Mellemøsten/Maghreb
 Nordamerika
 Norden
 Rusland
 Sydamerika

12 Hvad er dit postnummer?

--	--	--	--	--

13 Hvad er din holdning til følgende udsagn?

'1' betyder Helt enig og '7' betyder Helt uenig.
Et kryds i den midterste boks betyder, at du er neutral.

	Helt enig							Ved ikke
	1	2	3	4	5	6	7	
Alting ændrer sig for hurtigt i dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er for let at få penge fra det offentlige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det bør være frivilligt, hvorvidt man vil være medlem af en fagforening	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvis vi ikke passer på, tager den moderne teknologi magten fra menneskene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Der gøres for lidt for flygtninge i Danmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er vigtigt for mig at have succes	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
IT og moderne teknologi giver mig mange fordele i min hverdag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg køber helst økologiske fødevarer, hvis jeg kan få det	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14 Må Kulturstyrelsen henvende sig til dig i forbindelse med andre undersøgelser om kulturinstitutioner en anden gang?

- Ja
 Nej

Mobil-nr.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

How to complete the questionnaire
(Please, use a ballpoint pen)

 Correctly ticked
 Amended tick

 Correctly written numbers

1 Please give an overall assessment of your experience on a scale from 1 to 10

'1' means *Very poor*
and '10' means *Very good*.

	Very poor										Very good
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2 Please evaluate your experience today on a scale from 1 to 10

'1' means *Very poor*
and '10' means *Very good*.

	Very poor										Very good	Don't know/ irrelevant	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
The exhibitions	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
The atmosphere	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suitability for children	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Offering ways of learning new things	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
The exhibitions' topics	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
The exhibitions' presentation	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Offering ways of active participation	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Events	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Room for reflection and immersion	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Variation in communication	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Service	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information at the box office	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3 Which description best sums up why you attended the exhibition venue today?

Choose the description that comes closest.

- Recharger** – I am here to recharge my batteries and to find peace and quiet and time for introspection.
I am seeking aesthetic experiences in the exhibits, architecture and surroundings of this exhibition venue.
- Professional/Hobbyist** – I am here because I have a specific professional interest.
I am taking a critical look at the exhibition(s) and the professionalism of the presentation.
- Experience seeker** – I am here to experience and concentrate on what is most eye-catching.
I do not have to see everything to get to know the place.
- Facilitator** – I am here to give those I am with a good experience.
The most important thing is that the people I am with find it interesting to be here.
- Explorer** – I am curious and interested. I am here today to gain new knowledge and inspiration.
- Tag-along** – I am here because I am accompanying others.

4 How extensive is your knowledge of the field that you have been occupied with today?

- I know nothing
- I know only a little
- I'm interested in this field and have some knowledge
- I know quite a lot
- I have profound knowledge at a professional level

5 Would you recommend others to come and see what you have experienced here today?

- Yes
 No
 Don't know

6 Did you arrive from a holiday destination address?

- Yes
 No

7 How old are you?

--	--

8 What is your gender?

- Male
 Female

9 What is your highest level of completed or current education?

- Primary or Lower secondary school (< 9 years)
 Upper secondary school (< 12 years)
 Basic/final vocational training
 Higher education, less than 3 years
 Higher education, 3-4 years
 Higher education, 4 years +

10 Where is your home address?

- Denmark
 Norway
 Sweden
 Germany
 Other European country
 Other

11 Do you have any cultural attachment to one or more countries outside Denmark?

If so, which area(s)?

Multiple answers allowed.

- Africa/Sub-Saharan
 Asia
 Australia
 Arctic
 Pacific Ocean
 Europe
 Middle East and Maghreb
 North America
 Scandinavia/Nordic region
 Russia
 South America

MUSEER – VIDEN, DEMOKRATI OG TRANSFORMATION

Copyright © 2014

Kulturstyrelsen

København, Danmark

Redaktører: Ida Brændholt Lundgaard og Jacob Thorek Jensen

Design og grafik: Mark Gry Christiansen

Oversætter: Avanti Gruppen

Tegninger: Claus Bigum har udarbejdet tegningerne på side 49

TNS Gallup har leveret data til undersøgelsen.

Foto:

Forside: Molly Haslund: Circles – Drawing Opun the Universe, 2013

Inderside forsiden, Mark Gry Christiansen

Side 4, Elmgreen og Dragset: "Powerless Structures fig. 15. 12 hours of white paint", 1997

Side 9, Statens Museum for Kunst

Side 22, Statens Museum for Kunst

Side 29, Roskilde Museum

Side 31, Brandts Kunsthall

Side 32, Vikingeskibsmuseet, Mark Gry Christiansen

Side 34, Museet for Thy og Vester Han Herred

Side 34, Museet for Thy og Vester Han Herred

Side 35, Museet for Thy og Vester Han Herred

Side 36, Brandts Kunsthall

Side 41, Fiskeri- og Søfartsmuseet

Side 42, M/S Museet for Søfart, Mark Gry Christiansen

Side 45, Trapholt

Side 54, Statens Museum for Kunst

Side 55, Den Gamle By, Mark Gry Christiansen

Side 59, Museum Lolland-Falster

Side 60, Museum Lolland-Falster

Side 69, Trapholt

Side 75, Kunsten – Museum of Modern Art Aalborg

Side 79, Kunsten – Museum of Modern Art Aalborg

Side 83, Trapholt

Side 87, Trapholt

Side 91, M/S Museet for Søfart, Mark Gry Christiansen

Side 95, Trapholt

Side 96, Brandts Kunsthall

Side 111, Trapholt

Side 120, Dansk Jødisk Museum

Side 125, Trapholt

Side 131, Sorø Kunstmuseum

Side 147, Skagens Museum

Side 167, Trapholt

Side 175, Sorø Kunstmuseum

Side 193, Kunsten – Museum of Modern Art Aalborg

Side 211, Trapholt

Side 223, VejleMuseerne

Side 239, VejleMuseerne

Side 257, Trapholt

Trykt i Danmark 2014 af Prininfo Holbæk

2000 trykte danske kopier

2000 trykte engelske kopier

ISBN 978-87-90572-14-3 paperback på dansk

ISBN 978-87-90572-15-0 paperback på engelsk

ISBN 978-87-90572-16-7 e-book på dansk

ISBN 978-87-90572-17-4 e-book på engelsk

Kulturstyrelsen vil gerne takke alle deltagende museer og kulturinstitutioner for deres bidrag til Brugerundersøgelsen 2013.

MUSEER

MUSEER

VIDEN
DEMOKRATI
TRANSFORMATION

Hvad betyder bæredygtighed, når det gælder museer? Det betyder, at museerne forholder sig til miljømæssige udfordringer, såvel som politiske og kulturelle spørgsmål, der bidrager til udvikling af bæredygtige samfund. Det er en holistisk praksis, der har mennesket i centrum og er inkluderende.

Brugerundersøgelsen er et værktøj til, at hvert enkelt museum kan bidrage til social og kulturel forandring. Den giver anledning til at fokusere på, hvordan stedets ånd, som en tværfaglig og interkulturel forståelsesramme, der omfatter materiel kultur og immateriel kulturarv, kan bidrage til social poesi.

MUSEER

VIDEN

DEMOKRATI

TRANSFORMATION

Hvordan kan museer, som demokratiske dannelsesinstitutioner i samfundet, skabe konstruktive med- og modspil til social og kulturel forandring? Publikationen præsenterer Brugerundersøgelsens resultater for 2013, som bygger på besvarelser fra over 200 danske museer og kulturinstitutioner. Resultaterne bliver analyseret og reflekteret fra ledelsesperspektiver og en række internationale, tværfaglige ekspertperspektiver. Publikationen adresserer fire aktuelle udfordringer for museerne.

Identitet og læringsadfærd har fokus på brugernes sociale og faglige læring, og dermed hvordan museer kan fremme udvikling af medborgerskabskompetencer. Her bliver spørgsmålet om, hvordan museerne kan udvikle sig til videnscentre og læringsmiljøer for borgere med en grundskole, ungdomsuddannelse eller erhvervsfaglig baggrund identificeret som en påtrængende udfordring.

Rum for interkulturel dialog reflekterer det forhold, at en tredjedel af brugerne med bopæl i Danmark angiver, at de har et kulturelt tilhørsforhold til et andet land eller geografisk område uden for Danmark. Det giver anledning til, at museerne udvikler interkulturelle kompetencer og skaber rammer om interkulturel dialog.

Kønsligestilling er et påtrængende spørgsmål, som både i Danmark og internationalt er på dagsordenen i forhold til museer. Mens andelen af kvindelige brugere på museerne er stigende, er der stadig en stærk overrepræsentation af mænd i museernes bestyrelser og ledelser og museernes udstillinger og samlinger er dominerede af maskuline narrativer.

Kulturturisme på museerne er i vækst. En fjerdedel af museernes brugere er udenlandske turister, og der er en forventning om, at antallet i de kommende år stiger. Hvordan forholder museerne sig til denne udfordring, og er der en modsætning mellem et lokalt engagement og et internationalt strategisk fokus?

